

DEON MEYER



THRILLER

ORION

Orion is een briljante, opwindende thriller die zich afspeelt in een land waar men nog moet wennen aan nieuw verworven vrijheden en gevaren.

Met één enkel schot in het achterhoofd is de Zuid-Afrikaanse antiekhandelaar Smit vermoord. Uit zijn kluis is een groot geldbedrag verdwenen en de enige aanwijzingen zijn een stukje papier en het moordwapen, een M16 een wapen dat meestal gebruikt wordt door huurlingen en zelden door inbrekers.

De ex van het slachtoffer beweert dat hij een testament heeft nagelaten waarin zij tot enige erfgenaam werd benoemd, maar het is nergens te vinden. Zatopek 'Zed' van Heerden, privédetective en ex-politieagent, krijgt zeven dagen de tijd om het testament boven water te krijgen. Anders vervalt de erfenis aan de staat.

Tijdens zijn speurtocht komt Van Heerden tot de verbazingwekkende conclusie dat een groot deel van het leven van het slachtoffer volslagen onbekend is. Waar kwamen deze man en zijn Amerikaanse dollars vandaan? Langzaam komt de waarheid aan het licht en uiteindelijk blijkt niemand die bij de zaak betrokken was te zijn wie hij beweert. Van Heerden raakt verstrikt tussen zijn vroegere vrienden bij de politie, de geheime dienst en de moordenaar.

'Een juweel van een thriller.' *Booklist*

De pers over eerder werk van Deon Meyer:

'Spannend en interessant.' ★★ ★★ *Nu.nl*

'Heel erg ingenieus, erg spannend en buitengewoon goed geschreven.'
NBD Biblion

'Een even helder als onthutsend beeld van de moderne Zuid-Afrikaanse maatschappij.' *De Weekkrant (Wegener)*

© Philip Mensa



Deon Meyer werd uitgeroepen tot de beste misdaderschrijver van het nieuwe Zuid-Afrika. Zijn boeken zijn binnen en buiten de grenzen van zijn land bekroond, worden in meer dan 15 landen uitgegeven en zijn nu succesvol op drie continenten. Van enkele titels zijn de filmrechten verkocht.



ORION

DEON MEYER

VAN BUUREN



UITGEVERIJ BV

WEERT

OceanofPDF.com

Oorspronkelijke titel: Orion

Engelse editie: Dead at Daybreak - Hodder Headline

© 2000 Deon Meyer © 2000 Nederlandse uitgave:

Van Buuren Uitgeverij BV

Postbus 10356

6000 GJ Weert

e-mail: vanbuuren.uitgeverij@planet.nl

Vertaling: Jacqueline Caenberghs

Omslagontwerp: Wil Immink, Sittard

Omslagillustratie: Jan Beesley / Image store

Opmaak: Teo van Gerwen - Design, Leende

ISBN 90.5695.103.3

NUGI 331

OceanofPDF.com



Dit HOMEMADE elektronische boek is gemaakt
voor uitsluitend persoonlijk gebruik.
Het is niet bestemd voor commerciële doeleinden!
Dus als u voor dit boek heeft betaald bent u opgelicht!

OceanofPDF.com

Voor het gebruik van de drie strofen van *Ballade van de nachtelijke uren* op de pagina's 111, 356 en 357 uit N.P. van Wyk van Louw's gedichtenbundel

O Wye

en droewe land zijn wij dank verschuldigd aan de familie Louw en uitgeverij

J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam.

De Nederlandse vertaling van deze strofen is van Robert Dorsman en Adriaan van Dis.

7^e dag
Donderdag, 6 juli

1

Hij ontwaakt plotseling uit zijn roes en zijn eerste bewuste gewaarwording is de pijn in zijn ribben, dan zijn gezwollen oog en bovenlip, de antiseptische, duffe geur van de cel, de zure lucht van zijn lijf, de zoute smaak van bloed en verschaald bier in zijn mond.

En de opluchting.

De brokstukken van de vorige avond in zijn kop: de treiterige provocatie, de verveelde gezichten, de woede. Zulke modale, voorspelbare klootzakken. Zulke fatsoenlijke, conventionele hoekstenen van de samenleving.

Hij ligt daar, op de zijde die geen pijn doet, stil, met een kater die in zijn hoofd bonst.

Voetstappen buiten in de gang, een sleutel die in het slot van de grijze stalen deur omdraait, een raspen van metaal op metaal dat door zijn kop snijdt. Dan staat er een agent in uniform.

‘Je advocaat is er,’ zegt de politieman.

Hij keert zich traag om. Trekt zijn ene oog open.

‘Kom mee.’ Een stem zonder respect.

Hij tilt zijn lichaam overeind, zwaait zijn voeten van de brits af.

‘Ik heb geen advocaat,’ Zijn stem klinkt ver weg.

De politieman komt dichterbij, vat hem bij de kraag, trekt hem overeind. ‘Kom.’

Die pijn in zijn ribben. Hij strompelt door de celdeur naar buiten, de betegelde gang door, naar het aangiftekantoor.

Het uniform loopt voor hem uit, wijst met de sleutel de weg naar de kleine vergaderzaal. Hij loopt moeizaam naar binnen. Kemp is daar, met zijn aktetas naast zich en een frons op zijn gezicht. Hij gaat op een

diepblauwe stoel zitten, zijn hoofd in zijn handen. Hij hoort de politieman de deur achter zich dichttrekken en weglopen.

‘Jij bent tuig, Van Heerden,’ zegt Kemp.

Hij antwoordt niet.

‘Waarom maak je er zo’n zootje van?’

‘Maakt dat wat uit?’ Zijn dikke lip vervormt de ‘w’.

De frons van Kemp wordt dieper. Hij schudt het hoofd. ‘Ze hebben niet eens de moeite genomen er een zaak van te maken.’

Hij wil de opluchting opnieuw beleven, de afname van de druk, maar hij slaagt er niet in. Kemp. Waar komt Kemp verdomme vandaan?

‘Zelfs tandartsen herkennen stront als ze het zien. Jezus, Van Heerden, wat moet dat worden met jou? Jij gooit je leven weg. Tandartsen? Hoe bezopen moet een mens zijn om te proberen vijf tandartsen aan te pakken?’

‘Twee van hen waren huisartsen.’

Kemp bekijkt hem van top tot teen. Dan staat de advocaat op. Hij is een lange man, schoon en netjes in zijn sportjasje en grijze broek, de neutrale kleuren van zijn das zijn precies goed. ‘Waar staat jouw wagen?’

Van Heerden komt traag overeind. De aarde helt een beetje over. ‘Bij de kroeg.’

Kemp opent de deur en loopt naar buiten. ‘Kom.’

Hij loopt hem traag achterna, naar het aangiftekantoor. Een sergeant schuift zijn bezittingen over de toonbank, een plastic zak met zijn dunne portefeuille en zijn sleutels. Hij pakt ze zonder oogcontact te maken.

‘Ik neem hem mee,’ zegt Kemp.

‘Hij komt vast terug.’

Het is koud, de wind snijdt door zijn dunne jasje heen. Hij onderdrukt de aandrang om het vaster om zich heen te trekken.

Kemp klimt in zijn grote terreinwagen, leunt voorover en maakt de passagiersdeur open. Van Heerden loopt traag om de wagen heen en stapt in, trekt het portier dicht en gaat er met zijn hoofd tegenaan hangen. Kemp vertrekt.

‘Welke kroeg?’

‘De Sports Pub tegenover Panarotti’s.’

‘Wat is er gebeurd?’

‘Waarom ben jij me komen halen?’

‘Omdat jij gisteravond aan het voltallige politiebureau van Table View vertelde dat ik hen en de tandartsen zou dagvaarden voor om het even welke aanklacht, van aanranding tot brutaliteit.’

Hij herinnert zich vaag zijn tirade in het aangiftekantoor. ‘Mijn advocaat.’ Spottend.

‘Ik ben jouw advocaat niet, Van Heerden.’

Het gezwollen oog maakt een eind aan zijn gelach. ‘Waarom ben jij me komen halen?’

Kemp schakelt agressief. ‘Joost mag het weten.’

Van Heerden draait het hoofd om, kijkt naar de man achter het stuur. ‘Jij wilt iets van me.’

‘Jij staat bij mij in het krijt.’

‘Ik sta helemaal niets bij jou.’

Kemp rijdt, zoekend naar de kroeg. ‘Waar staat jouw wagen?’

Hij wijst naar de Corolla.

‘Ik rijd achter je aan. Ik moet jou schoon en respectabel zien te krijgen.’

‘Waarom?’

‘Later.’

Hij stapt uit en steekt de straat over, stapt in de Toyota. Hij kost hem moeite om de deur open te krijgen, zijn hand is beverig. De motor hapert en kermt, slaat eindelijk aan. Hij rijdt door de Koebergweg, voorbij Killarney linksaf, naar de N7. De regen valt met plotse windvlagen over de weg. Linksaf naar Morningstar en weer linksaf naar de toegang van de hoeve. De ingevoerde Amerikaanse Ford van Kemp achter zich aan. Hij kijkt naar het grote huis tussen de bomen, maar draait af naar het witgekalkte gebouwtje, staat stil.

Kemp stopt naast hem, draait het portierenvenster op een kier vanwege de regen. ‘Ik wacht op je.’

Hij doucht eerst, laat het warme water over zijn lijf spoelen, zonder er van te genieten. Zijn handen zepen onnadenkend de dunne lijnen van schouder naar borstkas naar maag in, alleen maar met het stuk zeep, zonder washandje, ze gaan voorzichtig over het gekneusde deel van de ribben, dan methodisch over de rest. Hij leunt met zijn hoofd tegen de muur om zijn evenwicht te bewaren terwijl hij eerst de ene en dan de andere voet wast, draait uiteindelijk de kranen dicht en neemt de handdoek van het rekje. Een

dunne, vaak gewassen witte handdoek - hij zou eens een nieuwe moeten kopen. Hij laat de warmwaterkraan van de wasbak lopen, houdt zijn handen onder het iele straaltje en gooit het water over de spiegel om de stoom weg te wassen. Hij drukt een kwak scheerzeep uit de tube in zijn linkerhand; doopt de kwast erin, laat het schuimen. Hij zeept zijn gezicht in.

Het oog ziet er niet goed uit. Rood en gezwollen. Later wordt het paarsblauw. Het korstje op zijn lip is er afgewassen. Er rest alleen nog een dun streepje bloed.

Hij trekt het scheermes eerst van zijn linkeroor naar beneden, helemaal tot bij zijn kin, over het kaakbeen tot in de nek, begint dan weer van bovenaf aan. Zonder te kijken. Trekt aan zijn kaakbeen en lippen om de huid te spannen terwijl het scheermes om de mond gaat, doet dan de rechterkant, spoelt het scheermes af, wast de wasbak uit met warm water, droogt hem weer af. Borstelt zijn haar. Moet de borstel schoonmaken, hij zit volgekoekt met zwarte haren.

Moet nieuwe onderbroeken kopen. Moet nieuwe overhemden kopen. Moet nieuwe sokken kopen. Ooit. Broek en jasje nog redelijk. Fuck de das. Draait het licht uit. Het vertrek is donker en koud, regen tegen de ruiten, tien over elf 's ochtends.

Hij loopt naar buiten. Kemp houdt het portier voor hem open.

Het blijft lang stil, tot in Milnerton.

‘Waarheen?’

‘Richting stad?’

‘Jij wilt iets van me.’

‘Een van onze assistenten is met een eigen praktijk begonnen. Ze heeft hulp nodig.’

‘Jij staat bij haar in het krijt.’

Kemp snuift alleen maar. ‘Wat is er gisteravond gebeurd?’

‘Ik was dronken.’

‘Wat is er gisteravond gebeurd dat anders was?’

Er staan pelikanen op de moerasachtige laagte van de golfbaan. Ze weiden onverstoord in de regen.

‘Ze hadden de mond vol over hun domme terreinwagens.’

‘En toen heb jij ze aangevallen?’

‘De dikzak heeft het eerst geslagen.’

‘Waarom?’

Hij wendt het hoofd af.

‘Ik begrijp jou niet.’

Hij maakt een keelgeluid.

‘Jij zou best aan de kost kunnen komen. Maar je denkt zo verdomd negatief over jezelf.’

De industrie van Paardeneiland glijdt voorbij.

‘Wat is er gebeurd?’

Van Heerden kijkt naar de regen, fijne, scharrelende druppels tegen de voorruit. Hij haalt diep adem, zucht om de nutteloosheid van dit alles. ‘Je kunt tegen een man zeggen dat zijn terreinwagen zijn lul niet langer zal maken en hij blijft Oost-Indisch doof. Maar begin over zijn vrouw...’

‘Jezus.’

Een ogenblik voelt hij opnieuw de haat, de opluchting, het ogenblik van verlossing van gisteravond, zes mannen van middelbare leeftijd, hun gezicht door woede verwrongen. Klappen, schoppen die op hem neerregenen, tot drie obers hen uit elkaar haalden.

Ze zeggen niets meer tot Kemp voor een gebouw bij de waterkant stilhoudt.

‘Derde verdieping. Beneke, Olivier en vennoten. Zeg Beneke dat ik je heb gestuurd.’

Hij knikt en opent het portier, stapt uit. Kemp kijkt naar hem, peinzend.

Dan slaat hij de deur dicht en loopt hij het gebouw in.

Hij hangt onbeschaamd languit in de stoel. ‘Kemp heeft me gestuurd,’ was alles wat hij had gezegd. Ze had geknikt en zijn gekwetste oog en lip opgemerkt maar genegeerd.

‘Ik meen dat wij elkaar kunnen helpen, meneer Van Heerden’ Zij stopt haar rok onder zich als ze gaat zitten.

Meneer. En die poging om gemeenschappelijke belangen te suggereren. Hij kent die aanpak. Maar hij zegt niets. Hij kijkt naar haar, vraagt zich af waar ze die neus en mond vandaan heeft. Die grote ogen en kleine oortjes.

De genetische dobbelstenen zijn bij haar op vreemde plaatsen terechtgekomen, op de rand van de schoonheid.

Haar handen liggen op het bureau, de vingers netjes verstrengeld. ‘Meneer Kemp zei dat je ervaring hebt met speurwerk, maar dat je

momenteel niet in dienstverband werkt. Ik heb de hulp van een goede detective nodig.' Ze praat vlot en behendig. Hij vermoedt dat ze slim is. Hij vermoedt dat het langer zou duren om haar van haar stuk te brengen dan een modale vrouw.

Ze trekt een lade open en haalt er een dossier uit.

'Heeft Kemp jou gezegd dat ik tuig ben?'

Haar handen aarzelen even. Ze glimlacht stijfjes. 'Meneer Van Heerden, jouw persoonlijkheid interesseert mij niet. Jouw persoonlijk leven interesseert mij niet. Dit is een zakelijk voorstel. Ik bied jou tijdelijk werk aan voor een professionele vergoeding.'

Zo verdomd beheerst. Alsof zij alles weet. Alsof haar mobiele telefoon en haar diploma de enige verdediging zijn die ze nodig heeft...

'Hoe oud ben je?'

'Dertig,' zegt ze. Zonder schroom.

Hij kijkt naar haar ringvinger. Die is kaal.

'Ben jij beschikbaar, meneer Van Heerden?'

'Het hangt ervan af wat je van me verlangt.'

OceanofPDF.com

2

Mijn moeder is kunstenares. Mijn vader was mijnwerker.

Zij zag hem voor het eerst op een koude winterdag, op het witgerijpte rugbyveld in het Oliënpark - zijn gestreept Vaal Reefs-shirt bijna van zijn lijf gescheurd terwijl hij langzaam naar de kantlijn liep om een ander te halen, zijn bezwete lenigheid, de afgetekende schouders en maag en ribben dof glanzend in de flauwe, late middagzon.

Zij had het verhaal nauwkeurig verteld, iedere keer opnieuw: het ijle blauw van de lucht, de vale kleur van het gras in het stadion, de kleine groepjes studenten die hun ploeg luidruchtig aanspoorden tegen de mijnwerkers; het paars van hun sjaals als heldere vlekken op het doffe grein van de houten banken.

En telkens als ik het verhaal hoorde, bouwde ik de beelden verder uit, voegde haar slanke gestalte van een zwart-witfoto uit die tijd toe - sigaret in de hand, donkere haren en ogen, een bepaalde broeierige schoonheid - op het ogenblik dat zij hem ziet en de lijnen van zijn gezicht en zijn lichaam haar onweerstaanbaar juist lijken. Alsof zij door alles heen kon kijken. Tot in zijn hart,' zei ze.

Ze wist op dat ogenblik twee dingen zeker. Een, dat ze hem zou schilderen.

Na de wedstrijd had ze op hem gewacht, tussen de wedstrijdcommissarissen en de spelers van de tweede divisie, tot hij naar buiten was gekomen met das en jasje en natte haren. Hij had haar in de schemering gezien, haar intensiteit gevoeld. Hij had gebloed en was naar haar toe gestapt alsof hij wist dat ze hem wilde hebben.

Ze had het papiertje in haar hand gehad.

'Je moet me opbellen,' had ze gezegd toen hij voor haar stond.

Zijn maats stonden om hem heen en daarom had zij hem alleen maar dat dichtgevouwen papiertje met voornaam en nummer gegeven, zich omgedraaid en was ze weggelopen, terug naar het huis aan de Thomstraat waar ze op kamers woonde.

Die avond laat had hij gebeld.

‘Mijn naam is Emile.’

‘Ik ben kunstenares,’ had ze gezegd. ‘Ik wil je schilderen.’

‘O.’ Teleurstelling in zijn stem. ‘Wat voor schilderij?’

‘Een van jou.’

‘Waarom?’

‘Omdat je een knappe vent bent.’

Hij had gelachen, ongelovig en ongemakkelijk. (Hij had haar later verteld dat dit nieuws was voor hem, omdat hij geen meisjes kon krijgen. Zij had geantwoord dat dit kwam omdat hij dom was met vrouwen.)

‘Ik weet het niet,’ had hij er eindelijk uitgekregen.

‘Als betaling mag je me mee uit eten nemen.’

Mijn vader had opnieuw gelachen. En was iets meer dan een week later, op een koude winterochtend, een zondag, met zijn Morris Minor van de eenpersoonsappartementen in Stilfontein naar Potchefstroom gereden. Zij was met haar ezel en schilderstas ingestapt en had hem gegidst - langs de Carltonvilleweg, tot bij de Boskopdam.

‘Waar gaan we heen?’

‘Naar het veld.’

‘Naar het veld?’

Ze had geknikt.

‘Doe je dit niet in een... schilderkamer?’

‘Een atelier.’

‘Ja.’

‘Soms.’

‘O?’

Zij waren op een oprit naar een hoeve afgedraaid en hadden bij een kleine bergkam halt gehouden. Hij had haar helpen dragen, had toegekeken terwijl ze het doek op de ezel spande, de tas openmaakte, de kwasten rechtte.

‘Jij kunt je alvast uitkleden.’

‘Ik ga niet alles uittrekken.’

Ze had alleen maar zwijgend naar hem gekeken.

‘Ik ken je naam niet eens.’

‘Joan Killian. Kleed je uit.’

Hij had zijn overhemd uitgetrokken, daarna zijn schoenen.

‘Zo is het genoeg,’ had hij zich verweerd.

Ze had geknikt.

‘Wat moet ik nu doen?’

‘Op die steen gaan staan.’

Hij was op een wat grotere rots geklommen.

‘Je moet niet zo stijf staan. Ontspan je. Laat je handen zakken. Kijk maar naar die dam daar.’

En toen was ze beginnen te schilderen. Hij had haar vragen gesteld, maar ze had niet geantwoord, hem af en toe slechts aangemaand stil te staan, afwisselend naar hem en naar het doek gekeken, verf gemengd en aangebracht - tot hij het had opgegeven. Na een uur of wat had ze hem laten rusten. Hij had zijn vragen opnieuw gesteld, ontdekt dat ze de enige dochter was van een actrice en een docent dramaturgie uit Pretoria. Hij herinnerde zich vaagweg hun namen uit Afrikaanse films van de jaren veertig.

Uiteindelijk had ze een sigaret opgestoken en was ze begonnen haar schildersgerei in te pakken.

Hij had zich aangekleed. ‘Mag ik zien wat je getekend hebt?’

‘Geschilderd. Nee.’

‘Waarom niet?’

‘Je ziet het wel wanneer het klaar is.’

Ze waren naar Potchefstroom teruggedren, hadden warme chocolade in een café op de Bult gedronken.

Hij had haar over haar kunst uitgevraagd, zij hem over zijn werk. En ergens gedurende die late middag in die West-Transvaalse winter had hij lang en stil naar haar gekeken en gezegd: ‘Ik wil met je trouwen.’ Zij had alleen maar geknikt, want dit was het tweede wat zij met zekerheid had geweten toen ze hem voor het eerst zag.

3

Zij kijkt naar het dossier voor haar en ademt traag in. ‘Johannes Jacobus Smit is vorig jaar, op 30 september, tijdens een inbraak in zijn huis aan de Moralettastraat in Durbanville dodelijk verwond met een geweer van groot kaliber. De volledige inhoud van zijn inloopkluis is sinds het voorval vermist, onder meer een testament waarin hij naar verluidt al zijn bezittingen aan zijn vriendin, Wilhelmina Johanna van As, naliet. Als het testament niet wordt gevonden, zal wijlen de heer Smit als intestaat overleden worden beschouwd en zal de boedel uiteindelijk naar de staat gaan.’

‘Hoe groot is de boedel?’

‘In dit stadium net geen twee miljoen.’

Hij heeft een ingeving. ‘Van As is jouw cliënt.’

‘Ze heeft elf jaar met de heer Smit samengewoond. Ze heeft zijn zakelijke belangen behartigd, zijn eten klaargemaakt en zijn huis schoongemaakt, voor zijn kleren gezorgd... en op zijn aandringen hun kind laten aborteren.’

‘Hij heeft nooit aangeboden om met haar te trouwen?’

‘Hij was geen... voorstander van het huwelijk.’

‘Waar was zij op de avond van de...’

‘De dertigste? In Windhoek. Hij had haar op pad gestuurd. Voor zaken. Ze is op 1 oktober teruggekeerd en heeft hem dood aangetroffen, vastgebonden op een keukenstoel.’

Hij schuift verder onderuit in zijn stoel. ‘Jij wilt dat ik het testament opspoor?’

Ze knikt. ‘Ik heb iedere mogelijk juridische uitweg bekeken. Over zeven dagen is er een finale zitting bij het Hooggerechtshof. Als we tegen die tijd geen geldig document kunnen overleggen, krijgt Wilna van As geen cent.’

‘Zeven dagen?’

Ze knikt.

‘Het is al... bijna tien maanden geleden. Dat de moord is gepleegd.’

De advocate knikt.

‘Ik neem aan dat de politie niet voor een doorbraak heeft gezorgd.’

‘Ze hebben hun best gedaan.’

Hij kijkt naar haar, dan naar de twee diploma’s aan de muur. Hij voelt opnieuw de pijn in zijn ribben. Hij maakt een geluid, kort en obsceen, deels van de pijn, deels vanwege het surrealisme van het ogenblik. ‘Zeven dagen.’

‘Ik...’

‘Heeft Kemp het je niet gezegd? Ik doe geen wonderen meer.’

‘Meneer Van...’

‘Het is tien maanden na die man z’n dood. Jij verkwist het geld van jouw cliënte. Niet dat een advocaat zich hier overmatig om zal bekommeren.’

Hij ziet haar ogen vernauwen. Een kleine rozige vlek, als een maansikkel, verspreidt zich langzaam over haar wang. ‘Mijn ethiek, meneer Van Heerden, staat boven verdenking.’

‘Niet als jij mevrouw Van As laat vertelt dat er nog hoop is,’ zegt hij en vraagt zich af hoeveel zelfbeheersing hij aan de dag zal kunnen leggen.

‘*Juffrouw* Van As is volledig ingelicht over de draagwijdte van deze stap. Ik heb haar geadviseerd omtrent de potentiële nutteloosheid van de zoektocht. Maar zij is bereid om jou te betalen, omdat dit haar laatste kans is. De enig overblijvende uitweg. Tenzij *jij* de kans er niet toe ziet, meneer Van Heerden. Maar er zijn wel meer mensen met dezelfde talenten.’

De maansikkel gloeit rood, maar haar stem blijft afgemeten en beheerst. ‘Die maar al te blij zullen zijn om samen met jou de centjes van *juffrouw* Van As in te pikken,’ zegt hij en vraagt zich af of de vlek nog roder kan worden. Tot zijn verbazing begint ze langzaam te glimlachen.

‘Het interesseert me niet echt waar jij je kwetsuren hebt opgelopen...’ Ze gebaart met haar gemanicuurde handen naar zijn gezicht en leunt voorover. ‘Maar ik begin wel te begrijpen waarom.’

Hij ziet de maansikkel langzaam verdwijnen. Hij denkt een ogenblik na, teleurgesteld. ‘Wat lag er nog meer in die kluis?’

‘Dat weet ze niet.’

‘Weet ze dat niet? Ze slaapt elf jaar met hem en ze weet niet wat in er in zijn kluis ligt?’

‘Weet jij wat er in de kleerkast van je vrouw hangt, meneer Van Heerden?’

‘Hoe heet je?’

Ze aarzelt even. ‘Hoop.’

‘Hoop?’

‘Mijn ouders waren ietwat... romantisch.’

Hij laat de naam in zijn mond rollen. Hoop. Beneke. Hij kijkt naar haar, vraagt zich af hoe een mens, een vrouw, dertig jaar lang met de naam *Hoop* kan leven. Hij kijkt naar haar korte haren. Als die van een man. Hij vraagt zich af met welke lijn van haar gezicht de goden van de gelaatstrekken hebben geknoeid. Een oud spel, dat hij zich vaag herinnert.

‘Ik heb geen vrouw, Hoop.’

‘Dat verbaast me niet... Hoe heet jij?’

‘Ik hou wel van dat “meneer”.’

‘Neem je de uitdaging aan, *meneer* Van Heerden?’

Wilna van As is van onbestemde leeftijd, een vrouw zonder scherpe hoeken, kort en rond. Haar stem is zacht als ze hem en de advocate in de voorkamer van het huis in Durbanville over Jan Smit vertelt.

De advocate heeft hem aan Wilna voorgesteld als ‘meneer Van Heerden, die het onderzoek voor ons zal doen’. *Ons*. De term die medici en advocaten gebruiken wanneer er een trauma is. Hij haat dit. Hij heeft koffie gevraagd toen hem een drankje werd aangeboden. Ze zijn in de voorkamer gaan zitten, vreemden voor elkaar, formeel en stijf.

‘Ik weet dat het zowat onmogelijk is om het testament bijtijds op te sporen,’ had Wilna vergoelijkend gezegd en hij had naar de advocate gekeken. Ze had zijn blik zonder uitdrukking beantwoord.

Hij had geknikt. ‘U weet zeker dat het testament bestaat?’

Hoop had ingeademd alsof ze iets wilde zeggen, bezwaar wilde aantekenen.

‘Ja. Jan heeft het op een avond mee naar huis gebracht.’ Ze wijst met haar hand in de richting van de keuken. ‘We zaten aan de tafel en hij heeft het stap voor stap met me doorgenomen. Het was geen lang document.’

‘En de teneur ervan was dat u alles zou erven?’

‘Ja.’

‘Wie heeft het testament opgesteld?’

‘Hij heeft het zelf geschreven. Het was zijn handschrift.’

‘Waren er getuigen?’

‘Hij heeft het op het Politiebureau hier in Durbanville laten beëdigen. Twee van hun mensen daar hebben het ondertekend.’

‘Er was maar één exemplaar.’

‘Ja,’ zegt Wilna van As, gelaten.

‘Vond u het niet vreemd dat hij het testament niet door een notaris liet opstellen?’

‘Jan was zo.’

‘Hoe?’

‘Op zichzelf.’

De woorden blijven in de lucht hangen. Van Heerden zegt niets, wacht tot zij meer zegt.

‘Ik denk niet dat hij de mensen erg vertrouwde.’

‘O?’

‘Hij... wij... leefden eenvoudig. We werkten en kwamen naar huis. Hij zei soms dat het huis een schuilplaats was. We hadden geen echte vrienden...’

‘Wat voor werk deed hij?’

‘Hij deed in oude meubelen. Wat de anderen als antieke meubelen beschrijven. Hij zei dat er in Zuid-Afrika geen echt antieke meubelen zijn, het land is te jong. Wij waren groothandelaars. We spoorden meubelen op, leverden die aan handelaars, soms rechtstreeks aan verzamelaars.’

‘Wat was uw rol?’

‘Ik ben zo’n twaalf jaar geleden bij hem begonnen. Als een soort... secretaresse. Hij reed toen rond om meubelen te zoeken, op het platteland, op boerderijen. Ik bemande het kantoor. Na zes maanden...’

‘Waar is het kantoor?’

‘Hier,’ wijst ze. ‘In de Wellingtonstraat. Achter de Pick ’n Pay. Het is een klein oud huis...’

‘Er was geen kluis in het kantoor.’

‘Nee.’

‘En na zes maanden...’ dringt hij aan.

‘Ik heb het bedrijf vrij vlug leren kennen. Hij was naar de Noord-Kaap vertrokken toen iemand uit Swellendam belde. Het ging om een kleerkast, als ik het goed heb, een *jonkmanskas*, negentiende-eeuws, een mooi stuk, met inlegwerk... In ieder geval, ik heb hem opgebeld. Hij zei dat ik moest gaan kijken. Ik ben er heengegaan en heb ’m voor een prikje gekocht. Hij was onder de indruk toen hij terugkwam. Sindsdien mocht ik het steeds vaker doen...’

‘Wie bemande toen het kantoor?’

‘Eerst deden we het om de beurt. Later is hij op kantoor gebleven.’

‘Het maakte u niets uit?’

‘Ik deed het graag.’

‘Wanneer zijn jullie gaan samenwonen?’

Wilna van As aarzelt.

‘Juffrouw Van As...’ Hoop leunt voorover, zoekt een ogenblik naar haar woorden. ‘Meneer van Heerden moet jammer genoeg vragen stellen die misschien... vervelend kunnen zijn. Maar het is noodzakelijk dat hij zo veel mogelijk informatie krijgt.’

Wilna knikt. ‘Ik begrijp het. Het maakt niets uit. Het is alleen maar... Ik ben niet gewend om over onze relatie te praten. Jan was altijd... Hij zei dat de mensen het niet hoefden te weten. Omdat ze altijd roddelen.’

Ze beseft dat hij op een antwoord wacht. ‘Eén jaar nadat we samen begonnen te werken.’

‘Elf jaar lang.’

‘Ja.’

‘In dit huis.’

‘Ja.’

‘En u was nooit in de kluis.’

‘Nee.’

Hij kijkt alleen maar naar haar.

De vrouw maakt een beweging met haar hand. ‘Zo was het.’

‘Als Jan Smit in andere omstandigheden was gestorven, hoe zou jij dan het testament uit de kluis hebben gekregen?’

‘Ik kende de combinatie.’

Hij wacht.

‘Jan had die veranderd. Naar mijn geboortedatum. Net nadat hij me het testament had getoond.’

‘Had hij al zijn belangrijke documenten in de kluis opgeborgen?’

‘Ik weet niet wat er allemaal in lag. Want het is weg, nu.’

‘Kan ik hem zien? Die kluis?’

Ze knikt en staat op. Hij volgt haar door de gang, zwijgend. Hoop loopt achter hen aan. Tussen de badkamer en de grote slaapkamer rechts, bevindt zich de grote stalen deur met de draaiknop van het combinatieslot erop. De deur staat open. De vrouw drukt op een schakelaar aan de muur en een neonlamp flikkert en schijnt dan helder. Ze stapt naar binnen en staat in de kluis.

‘Ik denk dat hij hem zelf heeft bijgebouwd. Nadat hij het huis had gekocht.’

‘Denkt u dat?’

‘Hij heeft het nooit gezegd.’

‘En u hebt er nooit naar gevraagd?’

Ze schudt het hoofd. Hij kijkt naar de binnenkant van de kluis. Er staan lege houten rekken, van de vloer tot aan het plafond, links, rechts en tegen de achterste muur.

‘U hebt geen idee van wat hier allemaal lag?’

Ze schudt opnieuw het hoofd, klein naast hem in de beslotenheid van de kluis.

‘U bent nooit voorbijgelopen terwijl hij hierbinnen bezig was?’

‘Hij deed de deur altijd dicht.’

‘En die geheimzinnigheid heeft u nooit dwarsgezeten?’

Ze kijkt naar hem, bijna kinderlijk. ‘U hebt hem niet gekend, meneer Van Rensburg.’

‘Van Heerden.’

‘Excuseer.’ Hij ziet dat de vrouw bloost. ‘Ik ben meestal goed met namen.’

Hij knikt.

‘Jan was... Hij was alleen maar erg op zichzelf.’

‘Hebt u hier schoongemaakt na de...’

‘Ja. Nadat de politie klaar was.’

Hij draait zich om en loopt weer naar buiten, voorbij Hoop die in de deur staat, terug naar de woonkamer. De vrouwen komen hem achterna. Ze gaan weer zitten.

‘U was als eerste ter plaatse.’

De advocate licht haar handpalm op. 'Zullen we even pauzeren?'

Wilna knikt. Van Heerden zegt niets.

'Ik wil graag nog een kopje thee,' zegt Hoop. 'Als het kan.' Ze glimlacht warm en meelevend naar de andere vrouw.

'Maar natuurlijk,' zegt Wilna van As en ze loopt naar de keuken.

'Een tikkeltje deernis met haar zou niet ongepast zijn, meneer Van Heerden.'

'Noem mij maar liever Van Heerden.'

Ze kijkt hem alleen maar aan.

Hij leunt achterover in de stoel. De pijn aan zijn oog begint de pijn in zijn ribben te overheersen. De kater klopt dof in zijn slapen. 'Zeven dagen laten me niet veel tijd voor deernis, Hoop.' Hij ziet dat het gebruik van haar voornaam haar irriteert. Het schenkt hem voldoening.

'Ik denk niet dat dit tijd of moeite kost.'

Hij haalt zijn schouders op.

'Je doet alsof ze een verdachte is.'

Hij blijft een ogenblik stil. Dan zegt hij langzaam, vermoeid: 'Hoe lang ben jij al advocaat?'

'Al bijna vier jaar.'

'Hoeveel moordzaken heb jij in die tijd behandeld?'

'Ik zie niet in dat dit ook maar iets te maken heeft met jouw fundamenteel gebrek aan fatsoen.'

'Waarom denk je dat Kemp mij heeft aanbevolen? Om mijn mooie ogen?'

'Wat bedoel je?'

Hij negeert die vraag. 'Ik weet wat ik doe, Beneke. Ik weet wat ik doe.'

OceanofPDF.com

4

Het portret van mijn vader heeft jarenlang aan de muur tegenover hun bed gehangen - de lenige mijnwerker met zijn roodblonde haren en gespierde bovenlijf tegen een wintergrijze West-Transvaalse bergkam. Het schilderij was een symbool van hun unieke ontmoeting, hun eigenzinnige romance, de liefde-op-het-eerste-gezicht die destijds blijkbaar vaker voorkwam dan nu.

Ik bied de ontmoeting van Emile en Joan niet aan als een amusant voorspel, maar als één van de belangrijkste factoren die mij gemaakt hebben tot wie ik ben.

Ik zou, voor het grootste deel van mijn leven, in de schaduw van hun romantiek op zoek gaan naar een ogenblik waarop ik met dezelfde plotselinge dramatische zekerheid zou weten dat ik de liefde had gevonden. Het zou uiteindelijk leiden tot mijn ondergang.

Mijn vader was een integer man. (Hoe teleurgesteld zou hij niet geweest zijn als hij zijn zoon als volwassene zou hebben gekend.) Dit - en zijn lijf - was waarschijnlijk het fundament waarop hun huwelijk was gebouwd. Want ze hadden niets gemeen. Zelfs na hun huwelijk, drie jaar later, in het mijnwerkershuis in Stilfontein, leefden ze in twee aparte werelden.

Ik moet bekennen dat ik me niet veel van de eerste vier of vijf jaar van mijn leven kan herinneren, maar dit weet ik wel: zij, de kunstenares, had voortdurend haar artistieke vrienden om zich heen, schilders, beeldhouwers, dramaturgen en musici, zonderlinge mensen die kwamen logeren - uit Johannesburg en Pretoria en Potchefstroom - die de derde slaapkamer soms tot barstens toe vulden en die sommige weekends zelfs een bed opmaakten in de huiskamer. Zij nam de leiding van de gesprekken, met een sigaret in de hand, een open boek binnen handbereik, met muziek die uit krakende

langspeelplaten opklonk, vooral Schubert, maar ook Beethoven en Haydn. (Mozart, zei ze, had niet genoeg passie gehad.) Ze hield niet van huishouden en van eten koken, maar er stond altijd eten voor hem klaar, vaak exotische schotels door haar vrienden bereid. En hij was de randfiguur, de man die met zijn helm en blikken lunchtrommel van zijn shift kwam en dan naar de rugbytraining ging. Of die in de zomer ging joggen. Hij was, jaren voor het mode was, een fitnessfanaat. Hij liep de Comrades, jaar na jaar, en ook andere vergeten marathons. Hij was een stille man, en zijn leven draaide om zijn liefde voor haar en zijn liefde voor de sport - en later om zijn liefde voor mij.

In dit gezin heeft het noodlot mij geworpen, op 27 januari 1961, een jongen met het donkere gelaat van zijn moeder en, overduidelijk, de stiltes van zijn vader.

Hij was het die voorstelde om mij Zatopek te noemen.

Hij was een groot bewonderaar van de Tsjechische atleet Emil Zatopek en het feit dat hij een voornaam met hem deelde, ook al was de spelling een beetje anders, heeft vast ook een rol gespeeld. Voor mijn moeder was Zatopek anders, uitheems, bohémien genoeg. Geen van beiden, met hun meer alledaagse voornamen, kon waarschijnlijk voorzien wat die naam zou betekenen voor een jongen die opgroeit in een mijndorp. Niet dat de typische hardvochtige spot van de andere kinderen een litteken achterliet. Maar evenmin voorzagen ze de levenslange irritatie omdat je je voornaam voor ieder formulier moest spellen, de opgetrokken wenkbrauwen wanneer je hem uitsprak, dat ‘excuseer?’ telkens wanneer je je voorstelde...

Er zijn maar twee gebeurtenissen uit mijn eerste zes jaar die me levenslang zouden bijblijven.

De eerste was de ontdekking van het vrouwelijk schoon.

De gevolgen waren veelvuldig en je zult geduld moeten hebben - het me vergeven wanneer ik hier van het verhaal en de chronologie afdwaal, maar speciaal dit onderwerp zou mij boeien en betoveren en uiteindelijk bijdragen tot de legpuzzel van wie ik ben.

De bijzonderheden van de gebeurtenis ben ik vergeten. Ik was vijf, denk ik, waarschijnlijk speelde ik met mijn speelgoed tussen de grote mensen in de zitkamer van het mijnhuis, toen ik opkeek naar een van haar vriendinnen, een actrice(?). Op dat bewuste ogenblik erkende ik de

schoonheid van die vrouw, ongedefinieerd, alleen met de alomtegenwoordige wetenschap dat zij mooi was, dat de optelsom van haar trekken je aangreep en in vervoering bracht. Ik moet bekennen dat ik haar gezicht niet meer kan oproepen, alleen maar dat zij tener, slank was en misschien bruine haren had. Maar dit was de eerste van veel soortgelijke ervaringen, ieder van hen een mijlpaal op de weg naar groeiende bewondering van en gefilosofeer over de schoonheid van vrouwen.

Je loopt natuurlijk het gevaar je objectiviteit te verliezen, alle mannen laten zich immers door een mooie vrouw bekoren. Maar ik geloof dat mijn aanvoelen van schoonheid, mijn vermogen om erdoor geïmponeerd te worden, boven het gemiddelde uitstijgen. Misschien, heb ik me destijds afgevraagd toen ik nog de energie en de honger had om na te denken, is dit de enige erfenis van mijn moeders kunstenaarsgenen - om door de vorm, de lijnen, de afzonderlijke delen en de optelsom van een vrouw betoverd te worden, zoals het lichaam van mijn vader haar heeft aangegrepen. Het verschil is dat zij het - net als de gezichten en gestalten van zoveel andere mensen - wilde schilderen. Ik was al tevreden als ik kon kijken en nadenken. Om me te verbazen over de onrechtvaardigheid van de goden, die schoonheid lukraak uitdelen. Over de duivels van de ouderdom die de schoonheid komen terughalen, zodat alleen de persoonlijkheid die ze geslepen heeft, overblijft. Over de invloed van ware, verstommende schoonheid op het karakter van een mooie vrouw. Over het zonderlinge van de schoonheid, over de vele, wonderbaarlijke vormen van neus en mond en kin en jukbeen en oog. Over de zin voor humor van de goden, hun geniepigheid en oneerlijkheid. Goden die sommige vrouwen een volmaakt lichaam geven en het brandpunt zelf van de schoonheid, het gezicht, schoonheid onthouden. Die een goddelijk gezicht aan een afstotelijk lichaam koppelen. Of die een kleine imperfectie in de hutspot van schoonheid gooien zodat het resultaat tussen mooi en lelijk in hangt. Misschien een pakkend profiel, maar een vooraanzicht dat niet aan de verwachtingen beantwoordt.

O, en het talent van vrouwen om met kleren en kleurtjes, lippenstift en kwasten en kleine bewegingen van handen en vingers de zuinigheid van de natuur goed te maken en een mooier eindproduct op te leveren.

Sinds dat ogenblik in de huiskamer in Stilfontein was ik een slaaf van de schoonheid.

De tweede onuitwisbare herinnering aan mijn eerste zes jaar begon met een aardbeving.

OceanofPDF.com

5

‘Ik kwam uit Windhoek terug en Jan zou mij op de luchthaven komen afhalen. Maar hij was er niet. Ik belde naar huis. Er kwam geen antwoord. Dus heb ik een taxi genomen, nadat ik bijna twee uur had gewacht. Het was al laat, zeker tien uur ’s avonds. Het huis was donker. Ik was al meteen bezorgd, want hij kwam altijd, iedere avond, vroeg thuis. En het licht in de keuken brandde altijd. En toen maakte ik de voordeur open en liep ik naar binnen en toen zag ik hem, daar in de keuken, het was het eerste wat ik zag. En ik wist meteen dat hij dood was. Er was zoveel bloed. Zijn hoofd hing op zijn borst. Ze hadden hem op die stoel vastgebonden, een van de keukenstoelen, ik heb het hele stel verkocht, ik kon ze hier niet meer hebben. Zijn armen waren achter hem vastgemaakt met ijzerdraad, heeft de politie me verteld. Ik kon niet dichterbij gaan, ik ben alleen maar in de deur blijven staan en toen ben ik naar de burens gerend. Zij hebben de politie gebeld, ik was in shock. Ze hebben ook de dokter laten komen.’

Hij hoort aan haar toon dat ze het verhaal al vaak heeft moeten vertellen, herkent het gebrek aan intonatie dat herhaling en onderdrukt trauma met zich meebrengen..

‘De politie heeft je later gevraagd om het huis te gaan bekijken.’

‘Ja. Er was veel dat ze wilden weten. Hoe de dieven binnengekomen waren, wat ze allemaal hadden gestolen...’

‘Kon je ze helpen?’

‘We weten niet hoe ze zijn binnengekomen. De politie denkt dat ze hem hebben opgewacht, toen hij thuiskwam. Maar de burens hebben niets gezien.’

‘Wat was er weg, uit het huis verdwenen?’

‘Alleen de inhoud van de kluis.’

‘Zijn portefeuille? De televisie? De stereo-installatie?’

‘Niets, behalve de inhoud van de kluis.’

‘Hoe lang was je in Windhoek?’

‘Ik was de hele week in Namibië. Meestal op het platteland. Ik had alleen maar een vlucht van en naar Windhoek.’

‘Hoe lang was hij al dood toen je thuiskwam?’

‘Ze zeiden dat het de avond daarvoor was gebeurd. Voor mijn terugkeer.’

‘Je hebt die dag niet hier naartoe gebeld?’

‘Nee. Ik had twee dagen daarvoor uit Gobabis gebeld. Alleen om te vertellen wat ik op de kop had getikt.’

‘Hoe klonk hij?’

‘Zoals altijd. Hij hield niet van telefoneren. Het praten liet hij altijd aan mij over. Ik wilde er zeker van zijn dat de prijzen die ik had geboden, de juiste waren, en ik heb de adressen doorgegeven voor de vrachtwagen.’

‘Hij heeft niets gezegd dat anders was dan gewoonlijk?’

‘Nee.’

‘De vrachtwagen. Welke vrachtwagen?’

‘De vrachtwagen is niet van ons. Het transportbedrijf van Manie Meiring uit Kuilsrivier ging de spullen voor ons ophalen, één keer in de maand. We gaven de adressen door en cheques die ze aan de verkopers moesten geven. Dan stuurde hij iemand met een vrachtauto.’

‘Hoeveel mensen waren de stad uit, die week?’

‘Ik weet het niet... Eigenlijk alleen maar Jan.’

‘Heb je een werkster? Een tuinman?’

‘Nee. Ik... wij deden alles zelf.’

‘Een schoonmaker op kantoor?’

‘Dat heeft de politie me ook gevraagd. Misschien wist iemand daar dat ik op reis was, maar we hebben nooit andere werknemers gehad. Ze wilden ook weten of ik iedere maand rond dezelfde tijd wegging. Maar het was nooit precies op dezelfde dag. En soms bleef ik een nacht of twee weg, en soms twee weken.’

‘En dan deed Jan Smit zelf de was en maakte hij zelf het huis schoon.’

‘Er valt niet zoveel schoon te maken. En er is een wasserette waar ze ook het strijkgoed doen, in Wellingtonstraat.’

‘Wie wist van die kluis af?’

‘Alleen Jan en ik.’

‘Geen vrienden? Geen familie?’

‘Nee.’

‘Mevrouw Van As, hebt u er enig idee van wie hem zou kunnen hebben opgewacht en vermoord hebben? Iemand die misschien van het bestaan van de kluis afwist?’

Zij schudt het hoofd en dan, zonder waarschuwing, geluidloos, beginnen de tranen over haar wangen te stromen.

‘Maar ik ken jou,’ zegt Mavis Petersen wanneer Van Heerden het onaantrekkelijke bakstenen gebouw van Moordzaken en Berovingen aan de Kasselsvleiweg, Bellville, binnenloopt.

Hij had niet naar deze terugkeer uitgekeken. Hij wil niet weten hoeveel jaren er verlopen zijn sinds hij door diezelfde deur was weggegaan. Eigenlijk is er niets veranderd. Dezelfde benauwde geur van winter, dezelfde tegelvloeren, hetzelfde overheidsmeubilair. Dezelfde Mavis. Ouder. Nog even hartelijk.

‘Hallo Mavis.’

‘Nee maar, de kapitein,’ zegt de kleurlinge en slaat de handen in elkaar.

‘Niet meer, Mavis.’

‘En wat ziet je oog eruit! Wat heb je gedaan? Hoe lang is het geleden? Wat doe je tegenwoordig?’

‘Zo weinig mogelijk,’ zegt hij ongemakkelijk, onvoorbereid op deze ontvangst, onwillig om deze vrouw met de bitterheid van zijn leven te besmetten. ‘Is Tony O’Grady er?’

‘Ik kan mijn ogen haast niet geloven, kapitein. Je bent vermagerd, weet je. Ja, de inspecteur is er, hij zit nu op de tweede verdieping. Zal ik hem even bellen?’

‘Nee, dank je, ik loop wel even naar boven.’

‘Ik kan mijn ogen niet geloven.’

Hij loopt voorbij haar balie het gebouw in terwijl de herinneringen op de deur van zijn geheugen hameren. Ik had niet mogen komen, denkt hij. Ik had ergens anders met O’Grady moeten afspreken. Rechercheurs zitten in kantoren, lopen hem voorbij, vreemde gezichten die hij niet kent. Hij neemt de trap tot helemaal boven, loopt voorbij de cafetaria waar wat mensen zijn en vraagt de weg. Dan is hij bij het kantoor van O’Grady.

De dikke man achter het bureau kijkt op als hij de klop op het deurkozijn hoort.

‘Hallo, Noga.’

De ogen van O’Grady worden spleetjes. ‘Jezus.’

‘Niet helemaal. Maar niettemin bedankt.’

Hij loopt naar het bureau en steekt zijn hand uit. O’Grady komt half overeind, schudt hem, gaat weer zitten, zijn mond nog altijd halfopen. Van Heerden diept een reep noga uit zijn jaszak op. ‘Vind je dit nog altijd lekker?’

O’Grady kijkt er niet eens naar. ‘Waar was jij verdomme?’

Van Heerden legt de noga op het bureau.

‘Zo’n beetje overal.’

‘Jezus, Van Heerden, dit is lang geleden. Het is alsof ik een geest zie.’

Van Heerden gaat op een van de grijze stalen stoelen zitten.

‘Maar ik veronderstel dat geesten geen blauw oog oplopen,’ zegt O’Grady en pakt de noga. ‘Wat is dit? Een steekpenning?’

‘Zo kun je het wel noemen.’

De dikke man klungelt met het cellofaan om de reep. ‘Waar was je gebleven? We zijn er zelfs mee opgehouden over je te praten, weet je dat?’

‘Ik was een poosje in Gauteng,’ verzint hij.

‘Niet weer in het korps?’

‘Nee.’

‘Allemachtig, wacht tot de anderen dit horen. En wat is er met dat oog?’ Hij maakt een handgebaar. ‘Een ongelukje. Ik heb je hulp nodig, Tony.’ Hij wil het gesprek kort houden.

O’Grady bijt in de noga. ‘Je weet blijkbaar hoe je die kunt krijgen.’

‘Jij zat op de zaak-Smit. In september vorig jaar. Johannes Jacobus Smit. In zijn huis vermoord. Inloopkluis...’

‘Dus ben je nu privé-detective?’

‘Zoiets.’

‘Jezus, Van Heerden, dat is verdomme geen leven. Waarom kom je niet terug?’

Hij haalt diep adem. Hij moet de angst en de woede bedwingen.

‘Herinner jij je die zaak?’

O’Grady kijkt hem lang aan, met kaken die de noga vermalen, de ogen dichtgeknepen. Hij is dezelfde gebleven, denkt Van Heerden. Niet dikker, niet magerder. Hij is nog altijd dezelfde logge politieman die een scherp

brein achter een flamboyante persoonlijkheid en een zwaarlijvig lichaam wegstopt.

‘Vanwaar die belangstelling?’

‘Zijn vriendin is op zoek naar een testament dat in die kluis lag.’

‘En jij moet het vinden?’

‘Ja.’

Hij schudt het hoofd. ‘Een privé-speurneus. Shit. Maar je was niet slecht.’

Van Heerden haalt diep adem. ‘Het testament,’ zegt hij.

O’Grady tuurt naar hem over de noga heen. ‘Ah. Het testament.’ Hij schuift het snoepgoed opzij. ‘Weet je, dat was het enige wat nooit echt logisch leek.’ Hij leunt achterover, kruist zijn armen over zijn borst. ‘Dat verdomde testament. Want eerst was ik er zeker van dat zij hem had gemold. Of iemand had ingehuurd. Het sloot als een verdomde bus. Smit had geen vrienden, geen vennoten, geen ander personeel, maar toch kwamen ze binnen, folterden hem tot hij de combinatie gaf, maakten de kluis leeg en vermoordden hem. Namen niets anders mee. Het was het werk van bekenden. En zij was de enige bekende. Zegt ze toch.’

‘Folterden hem?’

‘Verbrandden hem met een verdomde lasbrander. Armen, schouders, borst, ballen. Het moet vreselijk geweest zijn.’

‘Wist zij dit?’

‘We hebben het haar noch de pers verteld. Ik ben erg terughoudend gebleven, probeerde haar in de val te lokken.’

‘Ze zegt dat ze de combinatie kende, Noga.’

‘Misschien diende de lasbrander alleen voor de schijn. Om de verdenking van haar af te wentelen.’

‘En het moordwapen?’

‘Dat is ook al zo vreemd. Ballistiek zegt dat het een M16 was. Het Yankee-legermodel. Zo vaak komen we die hier niet tegen, wel?’

Van Heerden schudt traag zijn hoofd. ‘Eén enkel schot?’

‘Jep. Executiestijl, in het achterhoofd.’

‘Omdat hij hen zag? Of kende?’

‘Wie zal het zeggen, tegenwoordig? Misschien schoten ze hem alleen voor de lol dood.’

‘Met hoeveel waren ze, denk je?’

‘Weten we niet. Geen vingerafdrukken, geen voetsporen buiten, geen getuigen uit de buurt. Maar Smit was een zware man, redelijk in conditie. Er moet meer dan één dader zijn geweest.’

‘Forensisch?’

O’Grady leunt naar voren, schuift de noga weer naar zich toe. ‘Die lieve Fanny Adams. Geen afdrukken, geen haar, geen vezels. Alleen een vodje papier. In de kluis. Ze vonden een stukje papier ter grootte van twee luciferdoosjes. De slimmeriken in Pretoria zeggen dat het een stuk van een wikkel was. Om hoopjes geld in te wikkelen. Je weet wel, tienduizend in biljetten van vijftig, dat soort...’

Van Heerden trekt zijn wenkbrauwen op.

‘Maar het gekke is, zéggen ze, dat ze er naar het type enzovoorts te oordelen vrijwel zeker van zijn dat het om dollars ging. Amerikaanse dollars.’

‘Krijg de klere,’ zegt Van Heerden.

‘Precies wat ik denk. Maar het wordt nog leuker. Dit is mijn enige aanwijzing, dus oefen ik een hele hoop druk uit op Pretoria, via de kolonel. Forensisch heeft een gelddeskundige, Claassen of zoiets. Die kruipt in zijn boeken en in zijn microscoop en komt vervolgens zeggen dat het papier aantoonst dat het om oud geld gaat. De Amerikanen verpakken hun geld niet meer op die manier. Maar vroeger wel. In de jaren zeventig en de vroege jaren tachtig.’

Van Heerden verteert de informatie even. ‘En jij hebt Wilna van As hierover verhoord?’

‘Jep. En het gebruikelijke antwoord gekregen. Zij weet nergens van. Ze nam nooit dollars aan als betaling voor die klote meubels, heeft er nooit iets mee betaald. Weet verdomme niet eens hoe een dollar eruitziet. Ik bedoel maar, shit, dat mens heeft tien jaar of nog langer met het slachtoffer samengewoond, maar ze is net de drie aapjes - horen, zien en zwijgen. En dat lekkere stuk van een advocate bespringt me als een sumoworstelaar telkens als ik rechttoe rechtaan een vraag wil stellen.’ O’Grady bijt gefrustreerd een stuk noga af en zakt weer achterover.

‘Ze heeft nooit gehoord van Amerikaanse klanten of vrienden of vijanden.’ Het is een retorische vraag, hij kent het antwoord al.

De dikke rechercheur heeft zijn mond vol, maar slaagt erin om ieder woord duidelijk uit te spreken. ‘Geen enkele. Ik bedoel maar, met dat

wapen en die dollars zou een of andere betrokkenheid met de States toch logisch zijn.'

'Haar advocate zegt dat ze onschuldig is.'

'Is zij jouw nieuwe werkgever?'

'Tijdelijk.'

'Probeer haar tenminste in bed te krijgen. Want dat is alles wat je van haar zult krijgen. Het is een dood spoor. Ik bedoel maar, wat is haar verdomde motief? Zonder dat testament wint ze er ogenschijnlijk niets bij.'

'Behalve wanneer is overeengekomen dat ze haar deel van de buit later krijgt. Over een jaar of twee. Als de zaak bekoeld is.'

'Misschien...'

'En buiten haar is er geen andere verdachte.'

'Noppes. Geen enkele.'

'Ik zou graag het dossier willen inkijken, Noga.' Wat haat hij het toch om afhankelijk te zijn.

O'Grady kijkt hem strak aan.

'Ik weet dat je een goede politieman bent, Noga, maar ik moet de schijn ophouden.'

'Je kunt het niet meenemen. Je zult het hier moeten inkijken.'

OceanofPDF.com

6

De aardbeving maakte mij wakker, midden in de nacht. De aanrollende donderslagen uit de diepte deden de ruiten trillen en het zinken dak van het mijnwerkershuis kraken. Ik huilde en mijn vader kwam me troosten, nam me in het donker in zijn armen en zei dat dit alleen maar de aarde daarbeneden was die zich omdraaide om gemakkelijker te liggen.

Ik was al opnieuw in slaap gevallen toen de telefoon een uur of wat later rinkelde. Om hem weg te roepen.

De rest werd me verteld door mijn moeder, samengeflanst brokstukken van ambtelijke verklaringen, de verhalen van mijn vaders collega's en haar eigen verbeelding.

Mijn vader leidde een van de reddingsploegen die veertien man een kilometer onder de grond vandaan moesten halen nadat een tunnel laat die nacht was ingestort.

Het was warm en chaotisch daarbeneden. Andere reddingsploegen waren al vertrokken toen zij arriveerden, waren diep in de schacht afgezakt in de ratelende, sidderende mijnlift, met hun spaden en pikken en noodhulptassen en flessen water. Niemand droeg de verplichte helm, die zat toch maar in de weg. Iedereen, blank en zwart, had de overall afgestroopt om in bloot bovenlijf in de hitte te werken. Hun torso's blonken in de sterke elektrische spotlichten die op sommige plaatsen helder schenen en op andere plaatsen schrille schaduwen wierpen. Het ritmisch gezang van de zwarten bepaalde het universele tempo waarin ze allemaal werkten - zij die groeven, zij die de grond wegbrachten, zij aan zij, de strakke scheidslijn die daarbeneden gewoonlijk tussen rassen en ambachten werd getrokken opeens vergeten omdat vier van de opgesloten kompels blank en tien zwart waren.

Uur na uur in de eeuwige duisternis om een berg te verschuiven.

Boven waren de gezinsleden van de blanken al samengestroomd, wachtend op nieuws, met de gebruikelijke steun van de gemeenschap, ook vrienden en collega's en familie van de reddingsploegen omdat die evenmin veilig waren.

Mijn moeder schilderde, in die uren, bij liederen van Schubert die blikkerig uit de platendraaiers opstegen. Zij was kalm.

Ik wist niet eens dat het hele dorp in spanning zat.

Net voor mijn vaders ploeg aan het eind van de shift naar boven zou komen, hoorden ze gedempte noodkreten, vermoeide uitroepen van pijn en angst. Hij had ze aangespoord om met de scherpe punt van de wig die stukje bij beetje rots en steen en grond verplaatst een tunnel naar de overlevenden te graven, de kans op rust opeens vergeten in de adrenalinepiek van een einde dat in zicht kwam. Emile van Heerden helemaal vooraan, met zijn lenige lijf dat nu de conditie van een heel leven aftapte om het doel te bereiken.

Zijn ploeg was doorgestoten naar de kleine opening die vier overlevenden met hun blote handen, met hun bloedende vingers, hadden gegraven.

Het nieuws dat ze stemmen hadden gehoord was vliegensvlug naar boven uitgelekt en de mensen in de kleine sportclubzaal klaptten in de handen en huilden.

Hij had de eerste drie er zelf uitgehaald en op draagbaren van hout en zeil gelegd. De vierde zat vast tot aan zijn borst, een zwarte man met twee verbrijzelde benen die de pijn met een bovenmenselijke inspanning verbeet, met als enige uiterlijke tekenen het zweet dat zich uit hem perste en het beven van zijn lichaam. Emile van Heerden had krampachtig gegraven, de grond rond de benen van de man met zijn vingers weggehaald, omdat een spade te groot en te lomp was.

Toen draaide de aarde weer een eindje om gemakkelijker te gaan liggen.

Hij was één van de vierentwintig die ze drie dagen later uit de schacht naar boven brachten, in dekens gewikkeld.

Mijn moeder had eerst gehuild toen zij in het lijkenhuis de deken opzij trok en zag wat de druk van duizend ton grond het schitterende lichaam van haar man had aangedaan.

7

Van Heerden is niet de man die Hoop had verwacht.

Kemp had gezegd dat hij een oud-politieman is. Hoe moet ik het zeggen? Een beetje... anders? Maar hij is verdraaid goed in onderzoeken. Je moet alleen streng voor hem zijn.

De hemel weet dat zij 'goed in onderzoeken' nodig heeft.

Ze had niet geweten wat ze moest verwachten. Anders. Misschien een oorring en een staartje. Niet die... spanning. De manier waarop hij met Wilna van As had gepraat. 'Spanning' is niet het juiste woord. Hij is een moeilijk handelbare man. Net dynamiet.

Ze zijn tweeduizend rand per week overeengekomen. Vooruit te betalen. Ze zal het eerst uit eigen zak moeten betalen als Van Heerden niets vindt. Teveel geld. Al betaalt Wilna het later terug. Geld dat haar kantoor zich niet kan veroorloven. Ze zal Kemp moeten opbellen. Ze steekt haar hand uit naar de telefoon.

Van Heerden staat in de deuropening.

'Ik zal opnieuw met Van As moeten praten,' zegt hij, met zijn mager lijf en zijn blauw oog en zijn val-dood-air. Met een bruine envelop in de hand leunt hij tegen haar deurpost aan en ze beseft dat ze geschrokken is en dat hij het gezien heeft. Haar afkeer voor de man is klein maar ontkiemt snel.

'Daar moeten we het eerst eens over hebben,' zegt ze. 'En misschien moet je ook maar eens overwegen om te kloppen voor je binnenkomt.'

'Waarom moeten we het er eerst over hebben?' Hij gaat opnieuw in de stoel tegenover haar zitten, voorovergebogen dit keer, zijn lichaamstaal vijandig.

Ze haalt diep adem, dwingt haar stem geduldig maar beslist te klinken. 'Alleen al als mens heeft Wilna van As recht op onze sympathie en respect. Bovendien heeft ze de afgelopen negen maanden meer trauma's opgelopen

dan de meesten onder ons in een heel leven. Ongeacht de korte tijd waarover we beschikken, vond ik jouw houding tegenover haar vanmorgen schokkend en ongepast.'

Hij zit op de stoel, zijn ogen op de bruine envelop gericht die ritmisch tegen zijn duimnagel tikt.

'Ik begrijp dat jullie slechts met twee vrouwen zijn.'

'Wat?'

'Het kantoor. Vrouwelijke advocaten.' Hij kijkt op, duidt vaagweg op het vertrek.

'Ja.' Ze begrijpt de bedoeling, het verband niet.

'Waarom?' vraagt hij.

'Ik zie niet in wat dit met jouw gebrek aan fijngevoeligheid te maken heeft.'

'Daar kom ik nog op terug, Hoop. Is het met opzet dat hier uitsluitend vrouwen werken?'

'Ja.'

'Waarom?'

'Omdat de justitie een mannenwereld is. En daarbuiten zijn duizenden vrouwen die het recht hebben om met medeleven en inzicht te worden behandeld wanneer ze willen scheiden, of worden vervolgd. Of naar testamenten zoeken.'

'Je bent een idealist,' zegt hij.

'En jij niet.' Een bewering.

'En dat is het verschil tussen ons, Hoop. Jij denkt dat jouw Vrouwengroepen en je Alleen-voor-vrouwenpraktijk en je regelmatige schenkingen aan het Fonds voor Straatkinderen en de Missie jouw hartje zo wit als sneeuw wassen. Jij denkt dat jij en andere mensen in wezen goed zijn wanneer je 's avonds in je dure BMW stapt op weg naar de Health and Racquet Club. Je bent zo verdomd tevreden met jezelf en met je wereld. Want iedereen is in de grond goed. Maar laat ik je vertellen dat we slecht zijn. Ik, jij, de hele reutemeteut.'

Hij heeft onder het praten de envelop geopend en haalt er twee foto's ter grootte van een ansichtkaart uit. Hij schuift ze over de werktafel.

'Heb je dit al gezien? Wijlen Johannes Jacobus Smit. Vastgebonden op zijn eigen keukenstoel. Vervult dit jou met deernis en sympathie en begrip en inzicht? Of welk politiek correct woord je er ook wilt opplakken?

Iemand heeft hem dit aangedaan - hem vastgebonden met een stuk ijzerdraad en hem verbrand met een steekvlam tot hij wenste dat iemand hem zou doodschieten. Iemand. Mensen. En jouw onaantastbare engel Wilna van As staat in het middelpunt van die rotzooi. Tony O'Grady van Moordzaken en Berovingen denkt dat zij hier achter zit, omdat een hoop kleine dingetjes niet willen kloppen. En als het om moord gaat, heeft hij de statistieken aan zijn kant. Het is meestal de echtgenoot of de echtgenote of de maîtresse of de minnaar. Misschien heeft hij gelijk, en misschien ook niet. Maar als hij gelijk heeft, wat dan met jouw idealisme?’

Zij kijkt op van de foto's. Bleek. ‘En jij wilt de zeepbel doorprikken...’

‘Heb jij ooit al een moordenaar ontmoet, Hoop?’

‘Je bent duidelijk genoeg geweest.’

‘Of een kinderverkrachter. Ik en...’ Hij aarzelt, de duur van een hartenklop, maar hij praat eroverheen, erdoorheen, ietwat verbaasd over zichzelf,

‘Ik heb een kinderverkrachter opgepakt. Een zachte, mollige ouwe vent van negenenvijftig die in december telkens weer voor de kerstman zou kunnen doorgaan. Die zeventien kleine meisjes tussen vier en negen jaar oud met Wilsons toffees naar zijn wagen heeft gelokt en tegen de berg in Constantia...’

‘Je was heel duidelijk,’ zegt ze zacht.

Hij zakt terug op zijn stoel.

‘Laat me dan verdomme mijn werk doen.’

De noordwester waait het donkere buiten tegen het venster aan. En binnen praat Wilna van As, zoekt Jan Smit met haar woorden, haar handen op haar schoot in elkaar gevlochten, nooit helemaal stil. ‘Ik weet het niet. Ik weet niet of ik hem heb gekend. Ik weet niet of het ook maar mogelijk was hem te kennen. Maar het doet er niet toe. Ik hield van hem, want hij was... Het was alsof hij gewond was, alsof hij een... een... Soms lag ik 's nachts naast hem te denken dat hij net een hond leek die slaag had gekregen - te vaak en te hard. Ik heb veel dingen gedacht. Ik dacht dat hij ergens misschien een vrouw en kinderen had. Omdat hij zo bang leek, toen ik zwanger was. Ik dacht dat hij een vrouw en een kind had die weggelopen waren. Of dat hij misschien een weeskind was. Misschien was het nog iets anders, maar ooit heeft iemand hem zo vreselijk diep gekwetst dat hij het aan niemand kon

vertellen. Dat weet ik zeker en daarom heb ik er nooit naar gevraagd. Ik weet niets van hem af. Ik weet niet waar hij is opgegroeid en ik weet niet wat er met zijn ouders is gebeurd en ik weet niet hoe hij zijn zaak is begonnen. Maar ik weet dat hij op zijn manier van me hield. Hij was zacht en hij was goed voor me en soms hebben we samen gelachen - niet vaak, zo af en toe - om mensen. Ik weet dat hij geen verwaande mensen kon uitstaan. Of mensen die met hun geld pronkten. Ik denk dat hij misschien slechte tijden heeft gekend. Hij ging zo keurig, zo voorzichtig met zijn geld om. Ik denk dat hij bang was voor mensen. Of misschien schuchter... We hadden geen vrienden. Alleen maar wij beidjes. Dat was alles wat we nodig hadden.'

Alleen de wind en de regen tegen het raam. Ze kijkt op van haar handen, naar Hoop. 'Ik heb het hem vaak willen vragen. Hem willen zeggen dat hij het mij heus wel kon vertellen, dat ik altijd van hem zou houden, het deed er niet toe hoe diep de pijn zat. Er waren tijden dat ik het alleen maar wilde vragen omdat ik zo vreselijk nieuwsgierig was, omdat ik hem wilde leren kennen. Ik denk dat ik hem ergens wilde plaatsen, omdat we dat met iedereen doen, we willen iedereen een plaats in ons hoofd geven zodat we de volgende keer weten wat we moeten zeggen, of geven, dat maakt het leven wat makkelijker. Maar ik heb het hem niet gevraagd. Want als ik het gevraagd had, zou ik hem misschien verloren hebben.'

Ze kijkt naar Van Heerden. 'Ik had helemaal niets. Soms dacht ik dat zijn vader misschien ook dronk en zijn moeder misschien ook schold en dat hij ook uit het verkeerde nest kwam. Zoals ik. Maar we hadden elkaar en voor het overige hadden we niets nodig. Daarom heb ik niets gevraagd. Zelfs niet toen ik zwanger werd en hij zei dat we iets moesten doen omdat kinderen de slechtheid van dit leven niet verdienen en we hen niet kunnen beschermen. Ik heb niets gevraagd, want toen wist ik zeker dat hij geslagen was. Als een hond. Te vaak. Ik heb ze het kind dan maar laten weghalen. En ik heb ze het zo laten regelen dat ik nooit meer een kind kon krijgen. Omdat ik wist dat we alleen maar elkaar nodig hadden.'

En dan veegt ze een druppel van de punt van haar neus en kijkt weer naar haar handen en hij weet niet wat te zeggen. Hij weet dat hij zijn andere vragen niet kan stellen.

Het huis is een grafkelder.

‘Ik denk dat we er eens vandoor moeten,’ zegt de advocate eindelijk en staat geluidloos op. Zij loopt naar Wilna van As en legt haar hand op de schouder van de vrouw.

Van Heerden en de advocate rennen samen door de regen naar hun auto’s. Als ze de sleutel in de deur van de BMW duwt, staat hij naast haar.

‘Als we het testament niet vinden, krijgt ze niets?’

‘Niets,’ zegt ze.

Hij knikt alleen maar. Dan loopt hij langzaam naar de Toyota terwijl het water op hem gutst.

Terwijl hij de uien, peperkorrels en kruidnagels in het water laat koken, belt hij haar op.

‘Ik kook vanavond,’ zegt hij als ze opneemt.

‘Hoe laat?’ vraagt ze en hij wil de verbazing in haar stem liever niet horen. Hij kijkt op zijn horloge.

‘Tien uur.’

‘Goed,’ zegt ze.

Hij legt de telefoon neer. Ze zal blij zijn, weet hij. Ze zal gissen, maar ze zal niets vragen.

Hij loopt terug naar de keuken - het enige vertrek in het kleine huis waar geen verval en armoede heersen. Hij ziet dat het water verdampt is. Hij gooit stukjes pijpkaneeel in zijn handpalm en voegt die bij de ingrediënten in de zilverkleurige pan. Hij giet er een scheut olijfolie bij, draait de pit lager. De uien moeten langzaam bruinen. Hij trekt de snijplank naar zich toe en hakt de lamsschenkel in stukken, legt die in de pan. Hij snijdt de gemberwortel fijn, voegt die erbij, dan de twee kardemompeulen, en roert. Hij draait de vlam nog lager, kijkt op zijn horloge, legt het deksel op de pan.

Hij dekt de tafel met een wit tafellaken, bestek, glazen, zout, zwarte peper, de kandelaar met de witte kaarsen. Hij kan zich niet herinneren wanneer hij die voor het laatst aanstak.

Terug naar het aanrecht. Hij maakt twee blikken Italiaanse tomaten open. Die gebruikt hij liever dan verse, gekookte tomaten. Als hij tenminste de juiste Italiaanse blikken kan vinden. Hij hakt de tomaten fijn, neemt een groene peper uit de koelkast, spoelt hem af onder de kraan, snijdt hem fijn, mengt hem door de tomaten. Hij schilt de aardappelen, laat warm water in

de gootsteen stromen, giet er afwasmiddel in, wast het mes en de snijplank af. Dan ontkurkt hij de fles rode wijn.

Er was iets in die kluis. En iemand wist dit.

Worteltjes in een eetlepel citroensap, een theelepel bruine suiker. Wat geraspte citroenschil. Later een klontje boter erbij.

Er is geen andere mogelijkheid. Want er is niets anders uit het huis verdwenen, er zijn geen kasten opengetrokken, geen bedden omgegooid, geen televisietoestel meegenomen.

Jan Smit. De einzelganger met z'n vriendin. De man zonder voorgeschiedenis, zonder vrienden.

Wilna van As. Ze was overtuigend vanavond. Maar hij zal zijn ogen goed de kost moeten geven.

Jan Smit.

Hij kijkt op zijn horloge. Het vlees stooft al een halfuur. Hij tilt het deksel op, schraapt de tomaten-en-chilipulp in de pan, doet het deksel er weer op. Hij zet de ketel aan, gooit de basmatirijst in een andere pan, wacht tot het water kookt, voegt het bij de rijst, steekt de vlam aan, zet de rijst op, kijkt op zijn horloge.

Hij gaat kijken of de voordeur van de knip is, steekt de kaarsen aan. Ze zal dadelijk hier zijn.

Jan Smit.

Waar de sodemieter begint jouw verhaal?

Citroensap is verdampt. Eetlepel echte boter.

Hij loopt naar de kamer, neemt zijn notitieboekje uit zijn jaszak, gaat in de versleten leunstoel in de benauwde huiskamer zitten, kijkt naar de aantekeningen die hij vanmiddag heeft gemaakt toen hij het dossier bij O'Grady las.

Niks. Shit.

Hij staart naar het identiteitsnummer. 561123 5127001. Op 23 november 1956 is het leven van Jan Smit begonnen. Waar?

De deur gaat open. Zij komt binnen samen met een windvlaag en een druipende paraplu. Ze ziet hem zitten, glimlacht naar hem, vouwt haar plu dicht en zet hem tegen de muur bij de deur. Ze heeft een sjaal om haar haren. Ze trekt haar regenjas uit. Hij staat op en neemt hem aan, gooit hem over de leuning van een stoel.

‘Het ruikt hier lekker,’ zegt ze. ‘De stoel wordt nat op die manier.’ Ze verlegt de jas naar een kleine houten koffietafel.

Hij knikt.

‘Tomatenstoofpot,’ zegt hij en loopt naar de keuken, haalt de rode wijn, schenkt de glazen vol, geeft er een aan haar. Ze trekt een stoel bij, gaat zitten.

‘Je hebt weer werk,’ zegt ze.

Hij knikt.

Ze drinkt een slok wijn, zet het glas neer, knoopt de hoofddoek los, schudt haar haren.

Hij loopt naar de keuken, opent de stoofpot, legt de aardappelen erin, strooit er versgemalen zwarte peper over, een theelepel suiker, een snuifje zout, proeft, gooit er nog wat suiker bij, proeft opnieuw, doet het deksel op de pan, neemt de rijst van het vuur. Draait het vuur onder de wortelen uit. Hij loopt terug naar de tafel, gaat tegenover haar zitten.

‘Het is een onmogelijke opdracht,’ zegt hij. ‘Ik zoek een testament.’

‘Sam Spade,’ zegt ze en haar ogen lachen.

Hij snuift zonder boosheid.

‘Ik ben zo blij,’ zegt ze. ‘Het is al zo lang...’

‘Niet doen,’ zegt hij zacht.

Zij kijkt naar hem met een overweldigende deernis. ‘Vertel,’ zegt ze en leunt terug in de stoel. ‘Van het testament.’ Het licht van de kaarsen glinstert dieprood in het wijnglas dat ze opheft.

Hoop steekt dertien kaarsen in haar badkamer aan, zonder ze te tellen. De kaarsen hebben alle kleuren, groen en blauw en wit en geel - een is welriekend, allemaal zijn ze kort en dik. Ze houdt van kaarslicht. Het maakt de kleine witbetegelde badkamer in het rijtjeshuis in Milnerton Rif draaglijker.

Haar tijdelijke huis, met zijn twee slaapkamers en zijn open keuken met de goedkope witte kasten uit kunsthars. Haar tijdelijke belegging - tot haar praktijk begint te renderen. Tot ze iets kan kopen dat op de zee uitkijkt, een wit huis met een groen dak en een terras en een uitzicht over de Atlantische Oceaan en zijn zonsondergangen, een huis met een ruime keuken met eiken kasten waar ze vrienden kan ontvangen en een huiskamer waarvan één muur volledig met boekenplanken is bedekt.

Ze giet badolie in het water en roert met haar handen terwijl ze zich over het bad bukt. Haar kleine borsten bewegen samen met de spieren van haar schouders.

Haar huis bij de zee zal een groot bad hebben.

Ze draait de kranen dicht en klimt langzaam in het warme water, luistert even of ze de regen daarbuiten kan horen, hetgeen de stoom en de warmte en het comfort van het baden extra in de verf zou zetten. Ze droogt haar handen aan de witte handdoek af, strekt haar arm naar het boek uit dat op het toiletdeksel ligt. *London*. Edward Rutherfurd. Dik en fantastisch. Ze opent het bij haar leeswijzer van de Bibliotheekweek.

De Health and Racquet club. Hij heeft weinig voorstellingsvermogen als hij haar zo compleet in de verkeerde categorie indeelt.

Bovendien is ze geen sportclubtype - ze jocht.

Als we het testament niet vinden, krijgt ze niets? Alsof hij het de eerste keer, in haar kantoor, niet had gehoord. Alsof Wilna van As vanavond pas tot hem is doorgedrongen.

We zijn allemaal slecht...

Een vreemde man.

Ze concentreert zich op haar boek

‘Het was fantastisch,’ zegt ze en legt haar mes en vork netjes naast elkaar op het bord.

Hij knikt alleen maar. Het vlees was niet mals genoeg naar zijn smaak. Hij mist oefening.

‘Heb je weer gevochten?’ Voor het eerst maakt ze een toespeling op zijn oog.

‘Ja.’

‘Ai,’ zegt ze. ‘Waarom?’

Hij haalt zijn schouders op, verdeelt de laatste wijn over de glazen.

‘Hoe groot is het voorschot dat ze je heeft gegeven?’

‘Tweeduizend.’

‘Je moet kleren kopen.’

Hij knikt en neemt een slok wijn.

‘En nieuwe schoenen.’

Hij ziet de tederheid in haar ogen, de bezorgdheid, het leed. ‘Ja,’ zegt hij. ‘En je moet uitgaan.’

‘Waarheen?’

‘Samen met iemand. Neem iemand mee uit. Er zijn zoveel aantrekkelijke jonge...’

‘Nee,’ zegt hij.

‘Hoe heet ze?’

‘Wie?’

‘Die advocate?’

‘Hoop Beneke.’

‘Is ze knap?’

‘Wat heeft dat ermee te maken?’

‘Ik vroeg het me alleen maar af.’ Zij zet haar lege glas neer en staat langzaam op. ‘Ik moet gaan slapen.’

Hij duwt zijn stoel naar achteren, neemt haar regenjas, houdt hem op zodat ze haar armen in de mouwen kan steken, neemt haar paraplu.

‘Dank je, Zet.’

‘Graag gedaan.’

‘Welterusten.’

Hij houdt de deur voor haar open.

‘Trusten, ma.’

OceanofPDF.com

Dag 6
Vrijdag, 7 juli

8

Toen ik negen was, of acht of tien, ergens in die jaren van vlees noch vis, heb ik ooit deelgenomen aan een rugbywedstrijd op het keiharde veld van de lagere school in Stilfontein. Tijdens de gebruikelijke stoeipartij van kleine jongens die zich een rugbyster wanen kreeg ik een schop en een bloedneus. De scheidsrechter, een onderwijzer denk ik, kwam naar me toe.

‘Kom, kom, jongen, mannen huilen niet,’ zei hij troostend.

‘Jawel,’ zei de stem van mijn moeder naast me. Ze was kwaad. ‘Huil maar jongen. Huil zoveel je wilt. Mannen mogen huilen. Echte mannen mogen huilen.’

Als ik eraan terugdenk, was dit tekenend voor wie ze was en hoe ze me probeerde op te voeden.

Anders. Anders dan de mensen van Stilfontein en hun opvattingen en hun doen en laten.

Het is moeilijk om de psyche van een mijnwerkersdorp te beschrijven omdat je moet veralgemenen. Jonge Afrikaners met een minimumopleiding en een maximuminkomen vormden een gevaarlijke combinatie. Ze leefden op de inhaalstrook - verdienden snel, spendeerden snel, gingen snel met hun auto's, hun motorfietsen en hun vrouwen. Snel. Hun drankverbruik, hun stemmingen, alles paste bij een potentieel overijlde dood in de diepe donkerte van de aarde.

En te midden van dit alles was er de culturele oase in het huis van Joan van Heerden.

De mijn had haar, ons, een klein huis in Stilfontein toegewezen. Ik weet niet waarom ze niet naar Pretoria trok waar haar ouders en haar vrienden woonden. Ik vermoed dat ze dichtbij mijn vader wilde zijn, dichtbij het graf op het grijze kerkhof aan de windverwaaide vlakte bij de binnenweg naar Klerksdorp.

Er was geen geldgebrek. In die jaren sloten alle Afrikaners een levensverzekering. En mijn vader was zorgzaam geweest, tot in de dood. Maar het kwam ook doordat mijn moeders schilderijen langzaam maar zeker begonnen te verkopen - ieder jaar stegen de prijzen een beetje, ieder jaar was er een tentoonstelling in een grotere, belangrijker galerie.

Misschien was haar besluit om in Stilfontein te blijven deels ingegeven door het feit dat ze wilde wegblijven uit de kunstwereld - vooral de arrogantie van zogenaamde kunstkenners en critici kon ze niet hebben. En dan waren er de 'artistiekelingen', zonderlingen die geloofden dat exotische kleren en een buitenissig kapsel hun toegangkaartje tot de hoogste kringen van de kunsten betekenden - het enige wat ze nodig hadden om bohémien en gecultiveerd te zijn. Mijn moeder kon ze hoegenaamd niet uitstaan.

Het was dus zij en ik, daar in Stilfontein. We hadden enkele vrienden in het dorp - dr. De Korte, onze huisarts, en zijn vrouw; Van der Walt, de lijstenmaker, en zijn vrouw - en voorts de mensen uit Johannesburg en Pretoria en Potchefstroom die in het weekend kwamen logeren.

Er kwamen geen mannen voor in het leven van mijn moeder behalve de echtgenoten van haar vriendinnen en homo's uit de kunstwereld, zoals Tony Masarakis, de Griekse beeldhouwer uit Krugersdorp die soms bij ons aanliep. Toen ik negen of tien was, merkte hij terloops op dat ze een knappe zoon had. 'Als je dat maar uit je hoofd zet,' had ze beslist gezegd. Hij moet het ter harte hebben genomen, want ze bleven vele jaren lang bevriend.

Ze was een jonge weduwe, achter in de twintig. En knap. Een gepassioneerde vrouw. Zou ze de rest van haar leven celibatair blijven? Ik had het me nooit afgevraagd, tot ik zelf een twintiger was - en zelfs toen nog met een onbehaaglijk gevoel, omdat ze mijn moeder was en ik een Afrikaner.

Ik weet het niet. Als ze een oplossing heeft gezocht, of misschien toevallig gevonden, ging die gepaard met een grote discretie en waarschijnlijk stelde ze als voorwaarde dat er geen langdurige verhouding uit voort zou vloeien. Misschien tijdens de weekends dat ze tentoonstellingen in Kaapstad of Durban of Johannesburg ging openen en ik niet meeging... De vraag is natuurlijk of een opvoeding zonder vader, zonder mannelijk rolmodel, me heeft getekend. Ik zou het maar al te graag als een verontschuldiging willen inroepen, als een deel van de grote vergoelijking, van de golf die me uiteindelijk over de rand heen in de

afgrond heeft gespoeld; ik zou het kunnen opdissen als het gewone psychologische uitweggetje voor de rotzooi in mijn leven. Maar dat kan ik niet maken. Mijn moeder heeft me rustig en geduldig opgevoed. Ze heeft me met respect en meeleven en discipline behandeld, me gekoesterd, bestraft en goed voor me gezorgd - ook als ons hoofd-voedsel, wanneer er geen vrienden bij ons logeerden, alleen uit vruchten en brood bestond. Ze speelde Beethoven, Schubert, Haydn en Bach (J.S. en, in mindere mate, C.P.E.) zonder me iets op te dringen en later, toen ik Bachman Turner Overdrive en Black Sabbath wilde beluisteren, heeft ze haar eigen muziek zelfs op de achtergrond gehouden. Ik vermoed dat zij wist welke muziek de strijd op lange termijn zou winnen.

Het waren veilige jaren. Tot ik zestien werd. Tot ik Mozart en boeken en lekker eten en seks en de lange arm van de wet leerde kennen.

OceanofPDF.com

9

Lang voor de wekker om vijf uur afloopt, is hij wakker. Hij ligt in het donker, staart naar het plafond en wacht op de elektronische bliep van het ding, zet het dan uit en zwaait zijn voeten uit bed. Hij maakt de balans op van de pijn in zijn lichaam - de ribben doen minder pijn, het oog klopt nog steeds. Het zal vanochtend een paarse schakering beginnen te vertonen, weet hij onderhand. Het is niet zijn eerste blauwe oog.

Hij loopt naar de keuken. De vaat staat keurig op het afdruiprek. Hij zet de ketel op. De koude dringt door zijn versleten politietrainingspak heen. Hij schept oploskoffie in de beker, wacht tot het water kookt, giet het erbij, dan de melk, loopt naar de huiskamer, zet de koffie op het tafeltje neer. Zoekt de juiste cd. Een klarinetconcert. Drukt op de knop van de draagbare cd-speler, zet de koptelefoon op, gaat op de stoel zitten, drinkt van de koffie. Hij regelt het volume.

Hij weet al sinds gisteren dat hij aan Nagel zal moeten denken. Sinds dat moment in het kantoor van de advocate... *Nagel en ik hebben een kinderverkrachter opgepakt*, wilde hij zeggen.

Dat komt omdat deze zaak hem herinnert aan het werk dat hij vroeger deed. Voor het eerst sinds... sinds hij is weggegaan. Voor het eerst zit hij weer een moordenaar achterna. Daarom moet hij aan Nagel denken. Het is heel normaal. Hij moet alleen maar voorzichtig zijn. Hij mag aan Nagel denken, aan alles wat Nagel hem heeft geleerd. Alleen moet hij het daarbij houden. Dan zit hij veilig. Eerst de grenzen afbakenen. Dan kan hij voortgaan.

Jan Smit.

Bekijk het van alle kanten. Nagel, met zijn diepe basstem en zijn wippende adamsappel. Nagel die geen woord Engels kon spreken, zelfs niet om zijn leven te redden. *Een moordzaak is net als dat kolere zwembad van*

me, Van Heerden. Ook al lijkt alles blauw en verfrissend, ook al schijnt het zonnetje op het water, ergens zit er een lek. We zullen het alleen maar vinden als we overal kijken.

Hij schrijft in zijn notitieboek.

1. *Buren*

Hij leunt achterover en denkt na. Schrijft.

2. *Transportbedrijf Manie Meiring*

3. *Welk soort onderneming?*

4. *Handelsregister (verwijzingen)(??)*

5. *Binnenlandse Zaken (??)*

Hij leunt achterover, neemt een slok koffie. Zijn er andere kanten?

6. *Vaste/grote klanten?*

7. *Bank?*

Dat is alles wat hij heeft. Hij bijt op het uiteinde van zijn pen, neemt nog een slok koffie, legt de pen neer, leunt achterover, sluit zijn ogen.

Zo erg was het niet. Hij kon Nagel op afstand houden.

Hij luistert naar de muziek.

Hij ziet de grote vrachtwagens vanaf de weg, net voor het Polkadraaikruispunt. TMM in overdreven grote, donkerpaarse letters, met een pijl erdoorheen om op spoed te duiden. Hij zwenkt af en rijdt door de plassen regenwater en de modder naar het gebouwtje waar *Kantoor/Receptie* op staat. De wolkenbank hangt donker en laag. Dadelijk gaat het opnieuw regenen. Hij stapt uit. De wind is nog kouder vandaag. In de bergen heeft het vast gesneeuwd.

Achter een computer zit een vrouw te telefoneren.

‘De vrachtwagen moest er al geweest zijn, Dennis. Ze zijn hier op tijd vertrokken, maar jij weet ook hoe het is bij de tunnel. Of een of andere klote verkeersagent heeft hem weer...’

Zij glimlacht naar Van Heerden. Ze is blond en dik en op haar snijtanden zit een streepje bloedrode lippenstift. Zij luistert even, praat dan weer. ‘Oké, Dennis, bel me als hij er om twaalf uur nog niet is. Oké, doe.’

Ze wendt zich naar Van Heerden. ‘Ben je tegen een deur aangelopen of is haar man vroeger thuisgekomen?’

‘Is Manie hier?’

‘Als hij er is, zou ik me grote zorgen moeten maken.’ Ze spert haar ogen
wijd open en kijkt naar het plafond.

Hij wacht.

‘Manie was mijn schoonvader, schat. Al drie jaar in zijn graf, *bless his soul*. Jij zoekt mijn man - Danie. Of kan ik je ergens mee helpen?’ De
onderliggende suggestie is vluchtig, als een oude gewoonte.

‘Ik onderzoek de moord op Jan Smit. Ik wil iemand spreken die hem
gekend heeft.’

Zij bekijkt hem van kop tot teen. ‘Je bent te mager voor een politieman.’
Dan draait ze zich om en gilt door de open deur. ‘Danieeeee...’ Dan weer
naar Van Heerden. ‘Hebben jullie al iets gevonden?’

‘Nee, ik ben geen...’

‘Wat is er?’ zegt Danie Meiring wat geërgerd als hij naar binnen komt,
dan ziet hij Van Heerden staan.

‘Politie,’ zegt de vrouw en wijst met een rode vingernagel naar hem.
‘Het gaat over Jan Smit.’

De man is kort van stuk en stevig gebouwd. Hij heeft een dikke nek die
uit de kraag van zijn schone overall probeert te ontsnappen. Hij steekt zijn
hand uit. ‘Meiring.’

‘Van Heerden. Ik zou graag een paar vragen willen stellen.’

‘Heeft die dikke lul het verknaald?’ De kleine oogjes staan dicht bijeen
onder een agressieve frons.

Van Heerden begrijpt er geen sikkepit van.

‘Die vette smeris. O’Hagan, of zoiets. Is hij er niet uitgekomen?’

Er gaat hem een licht op. ‘O’Grady?’

‘Precies, die.’

‘Ik ben niet meer bij de politie. Dit is een privé-onderzoek namens de
vriendin van Smit, juffrouw Van As.’

‘O.’

‘Hoe goed heb je hem gekend?’

‘Niet.’

‘Welk soort contact hadden jullie?’

‘Eigenlijk geen. Zij faxten hun orders naar Valerie en ik bracht ieder jaar
met kerst een fles whisky naar zijn winkel. Ik kreeg niet eens een kop thee.
Hij was allesbehalve praatziek.’

‘Hoe lang hebben jullie zaken gedaan?’

‘Ik weet het niet. Valerie?’

De vrouw heeft het gesprek aandachtig gevolgd. ‘O, jaren. Vele jaren. Hij was al een vaste klant van mijn schoonvader.’

‘Vijf jaar? Tien?’

‘Beslist tien. Misschien meer.’

‘Heb jij geen orderboeken?’

‘Nee, van zolang geleden niet.’

‘Was er weleens iets vreemds aan zijn manier van zakendoen?’

‘Dat vroeg die Dikke Lul ook,’ zegt Danie Meiring. ‘Wilde weten of Smit misschien wiet in die oude kasten van hem smokkelde. Of steentjes. Maar hoe kunnen wij dat weten? Wij laden en lossen alleen maar - dat is ons vak.’

‘Had hij vaste klanten of bestemmingen?’

‘Nee, we gingen de spullen overal en nergens halen. En ook leveren, behalve dan aan bekende antiquairs in Durban en Transvaal.’

‘Hoe betaalde hij?’

‘Wat bedoel je?’

‘Met een cheque? Contant?’

‘Maandelijkse afrekening met een cheque,’ zegt Valerie Meiring.

‘Wat heeft dat er verdomme mee te maken?’ vraagt haar man.

Van Heerden houdt zijn stem neutraal. ‘Er lagen misschien Amerikaanse dollars in zijn kluis.’

‘Verdomme,’ zegt Meiring.

‘Betaalde hij op tijd? Regelmatig?’

‘Altijd,’ zegt Valerie. ‘Was iedereen maar zo stipt.’

Van Heerden zucht. ‘Bedankt,’ zegt hij en loopt naar de deur.

Hij staat lang in de rij bij de inlichtingendienst van het kantoor dat Binnenlandse Zaken in Bellville heeft, tot hij eindelijk aan de beurt is en de kleurlinge vermoeid naar hem opkijkt. Hij zegt dat hij door het advocatenkantoor Beneke, Olivier en vennoten is gestuurd. Hij heeft dringend een volledige geboorteakte nodig van Johannes Jacobus Smit, identiteitsnummer...

‘U moet 30 rand bij balie C betalen en het formulier invullen, meneer. Het duurt zes tot acht weken voor Pretoria het document opstuurt.’

‘Ik heb geen zes weken meer. Het Hooggerechtshof beslist over zes dagen over het testament van Smit.’

‘Speciale gevallen op de tweede verdieping, meneer. Ze moeten een verzoek tot iemand richten als je de akte vlugger wilt hebben. Kamer 209.’

‘Maar het is mogelijk?’

‘Alleen als het een speciaal geval is.’

‘Bedankt.’

Hij vult het formulier in, staat 45 minuten in de rij bij balie C, betaalt 30 rand en loopt met de kwitantie en het formulier de trap op naar de tweede verdieping. Achter het bureau in kamer 209 zit een zwarte. Het bureau ligt vol dossiers, in keurige stapels. ‘Kan ik u helpen?’ Hopend dat het antwoord ‘nee’ zal zijn.

Hij vertelt het verhaal.

‘Mmm,’ zegt de man.

Van Heerden wacht.

‘Pretoria heeft het erg druk,’ zegt de man.

‘Dit is een noodgeval.’

‘Er zijn veel noodgevallen,’ zegt de man.

‘Kan ik iets doen? Kan ik iemand opbellen?’

‘Nee. Niemand. Behalve mij.’

‘Hoe lang zal het duren?’

‘Een week. Tien dagen.’

‘Zoveel tijd heb ik niet.’

‘Meneer, gewoonlijk duurt het zes à acht weken...’

‘Weet ik. Hebben ze me beneden al gezegd.’

De man zucht diep. ‘Het zou helpen als jullie een gerechtelijk bevel zouden kunnen voorleggen. Of een gerechtelijk verzoek.’

‘Hoe lang duurt het dan?’

‘Een dag. Niet eens. Pretoria neem gerechtelijke bevelen’ heel ernstig.’

‘O.’

De man zucht diep. ‘Geef me alvast de bijzonderheden. Ik zal kijken wat ik kan doen.’

Hoop is niet op kantoor.

‘Zij heeft een zakenlunch,’ zegt de vrouw bij de receptie.

‘Waar?’ vraagt hij.

‘Ik denk niet dat ze gestoord wil worden, meneer.’

Hij kijkt naar de keurig verzorgde vrouw van middelbare leeftijd. ‘Ik ben Van Heerden.’

Geen reactie.

‘Zeg haar maar dat ik hier ben geweest, als ze terugkomt. Zeg haar dat ik haar dringend nodig heb in verband met de zaak-Smit, waar we nog maar zes dagen voor hebben, maar dat jij niet wilde zeggen waar ze was. Zeg haar dat ik ben gaan lunchen en niet weet wanneer ik terugkom, en dat als haar personeel de zaak-Smit niet belangrijk vindt, ik hem ook niet meer belangrijk vind.’

De vrouw schuift langzaam, afgemeten, een agenda naar zich toe. ‘Ze is in Long Street Café.’

Hij loopt naar buiten. Het regent. Hij vloekt zachtjes. Hij zal geen parkeerplaats vinden in de Langstraat. Hij zou toch eens een paraplu moeten kopen.

‘Tafeltje voor u alleen?’ vraagt de vrouw als hij binnenkomt.

‘Nee,’ zegt hij en zijn blik zoekt Hoop. Hij ziet haar zitten, achterin, tegen de muur. Hij loopt door, het water op zijn schoenen laat een spoor achter op de vloer. Zij zit daar met een andere vrouw, allebei voorover geleund, koppen bij elkaar, in druk gesprek. Hij gaat naast de tafel staan.

‘Hoop.’

Ze kijkt op, verstoord, en trekt haar ogen lichtjes open. ‘Van Heerden?’

‘We moeten een rechterlijk bevel te pakken zien te krijgen.’

‘Ik...’ zegt ze. ‘Jij...’ Ze kijkt naar de vrouw tegenover haar. Van Heerden kijkt ook naar haar. Ze is beeldschoon. ‘Dit is Kara-An Rousseau. Ze is een cliënte.’

‘Hallo,’ zegt de vrouw en steekt een slanke hand naar hem uit.

‘Van Heerden,’ zegt hij en neemt haar hand, maar wendt zich tot Hoop. ‘Je zult moeten meekomen. Ik heb inlichtingen van Binnenlandse Zaken nodig en dat vergt zes tot acht weken ...’

Ze kijkt naar hem op en hij ziet de maansikkel herrijzen, dof en traag.

‘Verontschuldig me even, Kara-An,’ zegt Hoop en staat op. Ze loopt naar de deur, naar buiten, tot op het trottoir. Hij volgt haar. Het slechte humeur dat in hem opstijgt maakt zijn hoofd licht.

‘Wie heeft jou gezegd dat ik hier was?’

‘Doet dat ertoe?’

‘Weet jij wie Kara-An Rousseau is?’

‘Het kan me geen bal schelen wie zij is. Ik heb nog zes dagen om de kont van jouw cliënt te redden.’

‘Zij is de directeur van het Fonds voor Maatschappelijke Betrokkenheid van de Nationale Pers. En ik sta niet toe dat je zo tegen me spreekt.’

‘Je ziet het geld van de Nationale Pers waarschijnlijk al binnenstromen, Hoop. Herinner jij je iemand die Wilna van As heet?’

‘Durf niet te insinueren dat ik de een belangrijker acht dan de ander. Wilna van As is mijn enige cliënt niet.’ De maansikkel schittert nu in volle glorie.

‘Ze is mijn enige cliënt.’

‘Nee, Van Heerden. Ik ben jouw enige cliënt. En ik ben nou niet bepaald een vreselijk gelukkige cliënt.’

Hij kan zich niet langer beheersen. ‘Jij kunt de pot op.’ Hij draait zich om en loopt de regen van de Langstraat in. Hij stopt midden in de straat en keert zich om. ‘Vind maar iemand anders om je rotzooi op te knappen.’

Dan tot slot: ‘En wat voor een belachelijke naam is Kara-An eigenlijk?’

Hij loopt naar zijn wagen, zich onbewust van de regen.

Hij gooit de natte kleren in de hoek van de badkamer neer en loopt in zijn blootje naar de slaapkamer. Hij opent de kleerkast en zoekt geërgerd een overhemd, jeans en een trui. Hij heeft dit niet nodig, denkt hij opnieuw. Hij sterft nog liever van de honger. Hij zal niet met zich laten sollen. Niet door haar, niet door Kemp, niet door vijf overvoede tandartsen. Hij heeft dit niet nodig.

Wie kan het iets schelen dat er geen geld is voor wat dan ook?

Wie kan het hoe dan ook iets schelen? Niemand. Ook hem niet. Hij is vrij. Vrij. Los van alles wat andere mensen bindt - de jacht op niets, de verzameling van statussymbolen, het lege, nutteloze leven in de voorsteden. Bovenal is hij vrij van verraad, klein en groot. Vrij van leugens en bedrog, van het mes in de rug, het wantrouwen en de spelletjes.

Kutwijf.

Hij zal dadelijk naar haar kantoor toe rijden en de rest van het voorschot op het keurige klotebureau van haar keurige receptioniste neersmijten en haar zeggen dat zij aan Hoop moet zeggen dat hij het niet nodig heeft. Omdat hij vrij is.

Hij rijgt de gympies dicht en staat op. Zijn huis is donker, somber in de vroege middag. Koud. Zijn huis is koud in de winter. Ooit zal hij verwarming aanleggen. Een kachel laten inbouwen. Hij loopt door de zitkamer.

Hij opent de voordeur. Hij wil een borrel gaan drinken in Table View.

Kutwijf.

Allemaal hetzelfde. De ene dag is Wilna van As de belangrijkste cliënt van de wereld, want er blijven maar zeven dagen meer over en o, wij moeten die arme vrouw helpen want ze heeft zich afgesloofd voor een man (alsof ze geen keuze had) en de volgende dag is het Karen Ann Rothschild van Monaco of wie dan ook, directeur van de Nationale Pers z'n Fonds voor Corporatieve Stront of wat verdomme ook, en Hoop Beneke ziet alleen maar geld binnenrollen. Allemaal hetzelfde. Met hun 24-uurs-loyaliteit.

Hij doet de deur dicht.

Maar hij niet. Hij is vrij.

Binnen rinkelt de telefoon.

Sodemieter op.

Advocaten. Bloedzuigers. Parasieten.

De telefoon rinkelt.

Hij blijft staan.

Waarschijnlijk Hoop. *Het spijt me, Van Heerden, kom terug, Van Heerden, ik ben een treurige trut, Van Heerden.*

Ze kan de klere krijgen. Iedereen kan de klere krijgen.

De telefoon rinkelt.

Hij sist tussen zijn tanden en duwt de sleutel terug in de deur, maakt ze open, loopt naar de telefoon.

‘Ja.’ Klaar om haar aan te vallen.

‘Meneer van Heerden?’

‘Ja.’ Een enigszins bekende stem.

‘Ngwema. Binnenlandse Zaken.’

‘O.’

‘Pretoria zegt dat het identiteitsnummer fout is.’

‘Pretoria?’

‘Ik heb ze vriendelijk aangepakt, gezegd dat dit een noodgeval is. Maar dat identiteitsnummer klopt niet. Behoort aan iemand anders toe. Aan ene

mevrouw Dörthe Ziegler.’

Hij neemt er zijn notitieboekje bij, slaat het open, leest het nummer opnieuw voor aan Ngwema.

‘Dat is het nummer dat ik heb doorgegeven. Het is het verkeerde.’

‘Klote.’

‘Excuseer?’

‘Dat is onmogelijk,’ zegt Van Heerden.

‘Dat is wat de computer zegt.’

‘O.’ Hij denkt na. Hij heeft het nummer in O’Grady’s dossier gevonden. Hij zal nu ook de identiteitspapieren moeten gaan zoeken.

‘Niet slecht, hè?’ zegt Ngwema.

‘Sorry?’

‘Ik zeg dat het niet slecht is. Twee uur en zevenendertig minuten nadat wij jouw verzoek hebben gekregen. Niet slecht voor een bende zwarten die volgens Afrikaanse tijd werken.’ En dan barst Ngwema in een bulderlach uit.

Hoop hoort hoe Kemp in de telefoon zucht. ‘Wil je dat ik met hem praat?’

‘Nee, bedankt. Ik heb het gehad met hem. Die man is niet goed bij zijn hoofd.’

‘Nee, wacht, heel even... Ben je streng tegen hem geweest?’

‘Ja, ik ben streng tegen hem geweest. Hij heeft blijkbaar moeite met een vrouw die gezag heeft.’

‘Hij heeft het moeilijk met iedereen die gezag heeft.’

‘Ken je niet iemand anders?’

Kemp lacht. ‘Er staat een hele pagina privé-detectives in de Gouden Gids, Hoop. En die lopen allemaal het vuur uit hun sloffen om stiekem foto’s te nemen voor huisvrouwjes die manlief in de armen van zijn secretaresse willen betrappen. Maar van dit soort zaken weten ze helemaal niets af.’

‘Er moet toch iemand zijn.’

‘Van Heerden is degene die jij nodig hebt.’

‘Wat heeft hij eigenlijk voor jou gedaan?’

‘Zo het een en ander.’

‘Een en ander?’

‘Hij is goed, Hoop. Jij hebt hem nodig.’

‘Nee,’ zegt ze.

‘Ik zal hier eens rondvragen,’ zegt Kemp.

‘Dat zou ik zeer waarderen.’

Ze neemt afscheid en legt de telefoon neer. Die rinkelt opnieuw.

‘Mevrouw Joan van Heerden voor u,’ zegt de receptioniste. ‘Ze heeft geen afspraak.’

‘De kunstenares?’

‘Ik weet het niet.’

‘Vraag haar om alsjeblieft binnen te komen.’

Haar dag is als een schilderij van Dali, denkt ze. Surrealistische verrassingen, waar je ook kijkt.

De deur gaat open. De vrouw komt binnen, klein en slank en knap, ergens in de vijftig of de zestig, jaren die met gratie worden gedragen. Hoop herkent haar en staat op.

‘Het is me een eer, mevrouw Van Heerden,’ zegt ze. ‘Mijn naam is Hoop Beneke.’

‘Aangenaam.’

‘Neemt u plaats, alstublieft. Kan ik u iets aanbieden?’

‘Nee, dank u wel.’

‘Ik ben een zeer groot bewonderaar van uw werk. Ik kan het me natuurlijk nog niet veroorloven, maar ooit...’

‘Fijn dat u dit zegt, juffrouw Beneke.’

‘Noem mij Hoop, alstublieft.’

‘Ik ben Joan.’

‘Waarmee kan ik u helpen?’

‘Ik ben hier in verband met Zatopek. Maar vertel hem alsjeblieft niet dat ik hier was.’

Hoop knikt, wachtend op meer informatie zodat ze er iets van begrijpt. ‘Het zal niet gemakkelijk zijn om met hem samen te werken. Maar ik vraag je om geduld te hebben.’

‘Ken ik hem?’

Joan van Heerden fronst. ‘Hij heeft gisteravond gezegd dat hij voor jou werkt. Hij moet een testament zoeken.’

‘Van Heerden?’

‘Ja.’

‘U kent hem?’

‘Hij is mijn zoon,’ zegt Joan van Heerden.

Hoop valt achterover in haar stoel. ‘Van Heerden is uw zoon.’

Joan knikt alleen maar.

‘Asjemenou,’ zegt Hoop. En dan ziet ze de gelijkenis in de ogen - diep, donkerbruin, intens. ‘Zatopek.’

Joan glimlacht. ‘Wijlen mijn man en ik vonden het een fantastische naam.’

‘Ik heb nooit beseft... Zijn moeder...’

‘Hij loopt er niet mee te koop. Ik denk dat het een erezaak voor hem is. Hij wil de familieband niet gebruiken. Ook niet misbruiken.’

‘Ik had er geen idee van.’ Het kost haar nog altijd moeite om die twee mensen aan elkaar te koppelen, moeder en zoon, de geëerde kunstenares, waardige, mooie vrouw en de... onaangepaste zoon.

‘Hij heeft het moeilijk gehad, Hoop.’

‘Ik... Hij... Ik denk niet dat hij nog voor me werkt.’

‘Ai.’

‘Hij heeft vanmiddag... Hij is...’ Zij zoekt eufemismen, haar empathie met de vrouw voor haar is te groot. ‘Ik vind het moeilijk om met hem te communiceren.’

‘Weet ik.’

‘Hij heeft... ontslag genomen, denk ik.’

‘Dat wist ik niet. Ik wilde je komen waarschuwen.’

Hoop maakt een hulpeloos gebaar met haar handen.

‘Ik kom hem niet vergoelijken. Ik dacht dat als ik kon verklaren...’

‘Dat hoeft niet.’

Joan leunt voorover, haar stem zacht. ‘Hij is mijn enig kind. Ik heb gedaan wat ik kon. Hij moest zonder vader opgroeien. Hij was een fantastisch kind. Ik dacht dat ik geslaagd was, als enige ouder.’

‘Joan, jij hoeft niet...’

‘Ik moet, Hoop.’ Er is vastberadenheid in haar stem. ‘Het was mijn... onze keuze om hem op de wereld te zetten. Ik moet mijn verantwoordelijkheid nemen. Ik moet proberen om de fouten die ik heb gemaakt recht te zetten. Ik heb hem opgevoed in de waan dat ik moeder én vader kon zijn, als ik maar hard genoeg mijn best deed. Ik vergiste me. Ik wil je vertellen hoe hij was. Een mooi kind, hij lachte veel en de wereld was een fantastische plek voor hem, een ontdekkingsreis. Hij wist niets af van

de andere kant van het leven. Ik heb er hem niets over verteld. Dat had ik wel moeten doen. Want toen hij die ontdekte, was ik er niet om hem te helpen. En dit heeft alles veranderd.'

Er klinkt geen zelfmedelijden in haar stem, alleen kalme beredenering.

'Hij was zacht vanbinnen, nog altijd. Bij de politie hebben ze hem uitgelachen omdat hij te zacht was voor zijn werk, maar hij hield ervan, waarschijnlijk omdat we allemaal een beetje anders willen zijn. En toen... ik was zo blij toen hij naar de universiteit ging, hij was zo gelukkig, zo vol geestdrift en ik was trots op hem en ik wist dat zijn vader ook trots op hem zou zijn geweest. Maar het leven zit vol vreemde kronkels en toen ging hij terug bij de politie en werd zijn mentor doodgeschoten, pal voor zijn ogen, en hij was ervan overtuigd dat het zijn schuld was en toen is hij veranderd, omdat ik hem niet had voorbereid op zaken als de dood en het menselijk falen. Dat is wat ik denk. Als hij opnieuw in zichzelf kan geloven, als hij nog één kans kan krijgen...'

Hoop weet niet wat ze moet zeggen. Zij wil die vrouw de hand reiken. 'Joan...'

'Die advocaat, Kemp. Hij lijkt een kwaai, maar ik denk dat hij een klein hartje heeft - hij weet dat mijn zoon niet slecht is. Er waren anderen, maar ze hebben hem nauwelijks een kans gegund. En ik weet niet hoeveel kansen hij nog krijgt. Die zaak hier met het testament... Zet kan dit. Hij heeft het nodig. Hij heeft het zo hard nodig.'

'Ik...'

'Ik praat hem niet goed.'

'Ik weet het.'

'Hij mag niet weten dat ik hier was.'

'Ik vertel niets.'

De telefoon rinkelt. Hoop fronst.

'Neem gerust op,' zegt Joan.

'Het moet dringend zijn. Gewoonlijk schakelt ze niet door.' Zij tilt de hoorn op. 'Ik ben in gesprek, Marie.'

'Meneer Van Heerden is hier weer, Hoop. Hij zoekt een identiteitsdocument.'

Zij sluit haar ogen even. Erger kan de dag niet meer worden. 'Zeg hem dat hij daar moet blijven wachten. Laat hem onder geen enkele voorwaarde doorlopen.'

‘Goed, Hoop.’

‘Ik kom.’ Ze legt de hoorn zachtjes neer.

‘Hij is net bij de receptie aangekomen.’

‘Godallemachtig,’ zegt Joan van Heerden.

‘Maak je geen zorgen, ik zal dit afhandelen.’ Ze loopt naar de deur, maakt die voorzichtig open. De gang is leeg. Ze sluit de deur achter zich en loopt naar de ontvangsthal. Hij staat er, ongeduldig. Ze ziet dat hij droge kleren aan heeft, jeans en gym schoenen.

‘Ik zoek het identiteitsbewijs van Smit.’

‘Dat is bij Wilna van As. Zal ik haar opbellen?’

‘Ik rijd erheen. Ik wil de winkel zien.’ Hij kijkt haar niet aan. Hij staart naar het schilderij van Piet Grobler aan de muur. *Man with writer’s block eating an apricot jam sandwich.*

‘Mag ik vragen waarom jij dat identiteitsdocument nodig hebt?’

‘In het dossier van Moordzaken en Berovingen zat het verkeerde nummer. Ik moet het juiste hebben voor de geboorteakte.’

‘Komen we daar verder mee?’

Hij kijkt over haar heen. ‘Ik wil weten waar hij geboren is. Wie zijn ouders waren. Zijn leven vóór Van As.’

‘Het is een begin.’

‘Ik ga nu maar.’

‘Goed.’ En dan, wanneer hij zich omgedraaid heeft, voegt ze er zacht, impulsief, aan toe: ‘Zatopek.’

Hij staat stil voor de glazen deur. ‘Verdomde Kemp,’ hoort ze hem zeggen en dan is hij verdwenen. Ze glimlacht voor het eerst sinds de lunch. Deze dag kon niet...

De receptioniste reikt haar de telefoon aan. ‘Het is Kara-An Rousseau, Hoop.’

Ze neemt de oproep bij de balie aan. ‘Hallo.’

‘Hallo, Hoop. Niet lachen. Ik ben op zoek naar het telefoonnummer van die detective van je.’

‘Van Heerden?’

‘Ja, die van het restaurant, vanmiddag.’

‘Hij is... op dit moment volgeboekt.’

‘Nee, het heeft niets met werk te maken.’

‘O.’

‘Wat een kanjer is dat, Hoop. Of had je dat nog niet gemerkt?’

OceanofPDF.com

10

Mijn moeder dacht dat de dood van Nagel de kentering teweeg had gebracht. Iedereen dacht dat het door Nagels dood kwam.

Waarom tellen mensen, als het om het leven van iemand anders gaat, alleen maar een paar grote getallen op om een oordeel te vellen? Terwijl ze in de rekenkunde van hun eigen leven bereid zijn om met duizend cijfers te vermenigvuldigen, te delen, op te tellen en af te trekken, tot de boeken zo uitgekiend zijn dat het eindresultaat hun goed uitkomt?

Heb ik me daar ook schuldig aan gemaakt? Ik weet het niet. Ik probeer om de nietszeggende cijfers buiten beschouwing te laten. En het negatieve evengoed te laten tellen. Maar kunnen we ooit betrouwbare boekhouders van ons eigen leven zijn?

Ik zal in ieder geval altijd opnieuw proberen het te zijn.

Ik was vijftien toen ze me op een avond in de huiskamer liet plaatsnemen en zei dat ze ernstig met me wilde praten. Ze zette een fles whisky en twee glazen op de lage tafel en goot een scheutje in elk glas.

‘Ik drink dat spul niet, ma.’

‘Ze zijn allebei voor mij, Zet. Ik wil het over seks met je hebben, mijn jongen.’

‘Ma...’

‘Je bent niet de enige die dit vervelend vindt. Het hoort er nou eenmaal bij.’

‘Maar ma...’

‘Ik weet dat je al iets van seks afweet. Ik wist er ook alles van, van mijn schoolvriendinnen, lang voor mijn moeder het me vertelde.’

‘Ma...’

‘Ik wil er alleen maar zeker van zijn dat je ook iets over de andere kant verneemt, de goede kant.’

En toen dronk ze de eerste whisky op.

‘De mensheid is oud, Zet. Miljoenen jaren oud. En wat wij zijn, is niet gisteren gemaakt. Wij zijn gevormd en geschaafd en gebeiteld toen we nog wilden waren, toen we nog in kleine groepen over de grasvlakten van Afrika en Europa trokken, achter voedsel aan, met stenen messen en gekleed in dierenhuiden. Toen het nog lang niet vaststond dat onze soort de overhand zou krijgen. We moesten alleen maar zien te overleven. En om dit te realiseren, had elk zijn taak. Mannen en vrouwen. De mannen gingen op jacht en vochten en beschermden. En bevruchtten zo veel mogelijk vrouwen omdat de genenpoel niet mocht opdrogen, omdat ze de dag erna voer voor de leeuwen konden zijn. En de vrouwen moesten de groep bij elkaar zien te houden en de sterkste, snelste, slimste man versieren, om hun kinderen een grotere overlevingskans te bieden. Die drang zit nog altijd in ons, Zet. Die zit er nog altijd en we weten het niet, omdat we onszelf niet meer kennen. Het is niemands schuld, want het probleem is dat we het niet meer nodig hebben. We hebben de top van de voedselketen bereikt en zijn te talrijk geworden en als de helft van de soort zich niet meer zou voortplanten, vormt dat nog geen probleem.’

Ze dronk de tweede whisky uit.

‘Het probleem is dat die situatie nog niet tot onze natuur is doorgedrongen. Iemand heeft vergeten onze instincten te vertellen dat we gewonnen hebben. En een dezer dagen zullen jouw hormonen de overhand krijgen en wil jij je zaad beginnen uit te delen...’

‘Ma...’

‘Nee, Zet, ik weet dat jij je afrukt, maar laat ik je er meteen bij zeggen dat het een doodnormale zaak...’

‘Ma, ik wil niet...’

‘Dit is net zo vervelend voor mij, Zatopek van Heerden, hou dus je mond en luister. Jouw opa Van Heerden heeft jouw vader wijsgemaakt dat je van masturberen blind wordt en jouw vader heeft me verteld dat, toen hij in het studentenpension zat, hij zijn ogen iedere ochtend heel langzaam opende, zo bang was-ie. Ik wil niet dat jij die nonsens ook gelooft. Masturberen is normaal en gezond en kan geen kwaad, het maakt niemand zwanger en gaat tegen niemands wil in. Als het je helpt, doe het dan. Maar vanavond wil ik het over echte seks hebben, jongen, omdat jouw instincten ook nog niet weten dat we gewonnen hebben. Jij hebt twee of drie of tien miljoen jaar

overlevingsdrang in je, die iedere dag aan jouw deur komt kloppen en als je de deur openmaakt, mag het geen vreemdeling zijn die plotseling voor je staat.'

Ze had nog meer drank uitgeschonken.

'Voorzichtig met dat spul, ma.'

Ze had geknikt. 'Je weet dat ik dit nooit drink, Zet, maar deze avond is anders. Ik krijg maar één kans om dit goed te doen en als mijn zenuwen in de weg zitten, gaat het fout. Ik moet je vertellen dat seks leuk is. De Natuur heeft het zo verschrikkelijk leuk gemaakt opdat we ons zouden blijven voortplanten. Ze houdt die extra wortel voor onze neus, alleen maar om zich ervan te vergewissen dat we het zullen blijven doen. Het is leuk vanaf het ogenblik dat we eraan beginnen te denken tot het laatste ogenblik van het orgasme, van het voorspel tot de climax en alles daartussenin. Leuk en fantastisch en intens. Het is als een goddelijke koorts, een heerlijke betovering die ons overweldigt en iedere andere gedachte uit ons hoofd verdrijft. En als je onze oeroude natuur en het leuke en de koorts bij elkaar optelt, is seks sterker dan enige andere drang in ons, Zet. Dit moet je beseffen.'

Nog een slok.

'En de Natuur heeft nog een troef. Zij maakt ons mooi voor elkaar. Met vijftien, zestien, zeventien geeft zij ons een lichaam dat onweerstaanbaar is voor de andere sekse, dat aantrekt als de sterkste magneet. Al die zaken samen...'

'Het probleem met seks, mijn zoon, is het eindproduct. Dat is niet alleen maar leuk. Seks produceert baby'tjes. En baby'tjes vormen een probleem als je er nog niet klaar voor bent. Ik wil je vanavond drie dingen vragen, Zet. Eén. Denk na, voor je seks hebt met een meisje of een vrouw. Bedenk of je een kind met haar wilt hebben. Want een kind betekent dat je de rest van je leven aan haar vastzit. Denk erom. Beeld je in dat je midden in de nacht moet opstaan om de fles te geven, dat je ligt te piekeren over geld voor voedsel en kleren en een ordentelijk huis. Bedenk of je voor de rest van je leven iedere ochtend wakker wilt worden met die verantwoordelijkheid, of je iedere ochtend naast die vrouw wakker wilt worden, wanneer je haar zonder make-up of gekamd haar ziet, met een onfrisse adem, wanneer haar lichaam niet zo jong en mooi meer zal zijn.

Bedenk, mijn jongen, of je van haar houdt. De Natuur vraagt niet of je van haar houdt wanneer je haar de eerste keer wilt nemen. In een flits krijg je een soort instant-liefde van haar; maar als jouw zaad gezaaid is, is de instant-liefde weg. Vraag jezelf af of je werkelijk van haar houdt. Want één ding kan ik je wel vertellen: seks met iemand van wie je echt houdt, is duizendmaal leuker dan seks zonder liefde.'

Op dat ogenblik sloop er een soort heimwee in haar stem die ik niet wilde horen, maar nooit zou vergeten - de eerste glimp die ik als adolescent opving van haar liefde voor en haar relatie met mijn vader.

'Het tweede dat ik je wil vragen, is om een vrouw nooit te dwingen. Er zijn mannen die je zullen wijsmaken dat iedere vrouw stiekem hoopt dat een man haar zomaar zal pakken, maar laat ik je vertellen dat dit absolute lariekoek is. Zo zitten vrouwen niet in elkaar. Het doet er niet toe hoe hoog jouw koorts oploopt, dit is iets wat je nooit mag doen.

'En het derde is dat je de vrouw van een andere man met rust moet laten.'

Na dit gesprek heb ik mijn lichaam drie weken lang niet aangeraakt, uit schaamte omdat mijn moeder het wist. Daarna hervatte de Natuur haar gewone loop. En, zoals alle jongens waarschijnlijk, kon ik me maar één deel van de boodschap herinneren: *Laat ik je vertellen dat seks leuk is.*

De rest moest ik zelf leren, moeizaam, van het begin af.

In de winter van 1978 werd ik verliefd op Marna Espag - mijn eerste liefde - met de geweldige intensiteit van de puberteit. Het kwam me voor dat ik haar op een ochtend voor het eerst werkelijk zag, met haar zwarte haar en groene ogen en haar mooie lachende mond. Ze vulde mijn gedachten en mijn dromen, ze vuurde mijn fantasieën over heldendaden - waarin ik haar keer op keer het leven redde - aan.

Het kostte me drie maanden om haar voor het eerst mee uit te vragen, na de gewone tienerprocedures om erachter te komen of ze me mocht en het versturen van geheime boodschappen die mijn belangstelling voor haar overbrachten. We gingen naar de bioscoop in Klerksdorp. Mijn moeder bracht ons gedienschtig en kwam ons weer ophalen nadat we milkshakes in het steakhouse naast de bioscoop hadden gedronken. Mijn moeder mocht haar. Iedereen mocht haar.

Ik heb haar de eerste keer gezoend tijdens een garagefuif in Stilfontein, op het schuifeldansritme van Gene Rockwells 'Heart' - een zacht wiegend voorspel dat mijn schoolmaat Gunther Krause zo onromantisch 'knoopjes boenen' noemde. Ik herinner me haar overdadige parfum en de zachtheid van haar mond. En ook de lichtheid in mijn hoofd toen ik de eerste keer de tong van een vrouw in mijn mond proefde, als een voorproefje van de geheimen en het goddelijk potentieel die zouden volgen.

We kusten met de verbeterde geestdrift en toewijding van beginners - buiten voor haar deur, bij het tuinhekje, op feestjes en, heel af en toe, in de zitkamer van mijn moeder of van haar ouders wanneer de gelegenheid zich voordeed. Over de weken en de maanden heen voltrok zich een natuurlijke, behoedzame vooruitgang. In november liet ik mijn hand voor het eerst voorzichtig naar de deining van haar borst glijden, met bonzend hart, hopen dat ze niet zou protesteren. In de roekeloze dagen tussen kerst en nieuwjaar, toen de rest van haar familie naar een barbecue bij Potch-dam was gegaan, heb ik de eerste keer haar blouse opengemaakt, op hun veranda, haar kleine borsten gestreeld en een tepel in mijn mond voelen groeien. En in februari kwam mijn vinger voor het eerst tot bij de heilige graal, ondeskundig en onhandig, en trilden we samen vanwege de waaghalzerij en het overweldigende genot.

Twee weken later vertelde ik haar dat mijn moeder de vrijdagavond daarop naar Pretoria zou gaan voor de première van *Figaro's bruiloft*. En dat ik alleen thuis zou zijn.

Marna keek me lang aan. 'Denk je dat we dit moeten doen?'

'Ja,' zei ik, terwijl de koorts al steeg.

'Ik ook.'

Ik heb in de paar dagen daarna het wereldrecord afrukken scherper gesteld. Het was angstaanjagend zoals de verwachting mijn hele bestaan overheerste. Het Grote Ogenblik speelde zich telkens opnieuw in mijn hoofd af en in mijn verbeelding was het perfect. Ik kon aan niets anders denken. Ik telde de dagen en de uren af, tot ik - eindelijk - mijn moeder bij het hek uitwuidde, vol ongeduld en met de reusachtige leugen dat ik me 'verantwoordelijk' zou gedragen.

Marna was laat en ik werd bijna uitzinnig. Zij zag er wat bleekjes uit.

'We hoeven het niet te doen,' loog ik alweer.

'Het is oké. Maar ik ben een beetje bang.'

‘Ik ook.’ Mijn finale leugen van die avond.

We dronken koffie en praatten zonder veel animo over schoolwerk en andere leerlingen en uiteindelijk omhelsde ik haar zachtjes en begon ik haar langzaam te zoenen. Het vergde een uur, zelfs langer, voor ze ontdooide, voor een bange en verkrampde Marna het zachte, verwelkomende meisje werd dat ik kende, voor haar ademhaling werd opgedreven tot de wonderbaarlijke galop van de totale bereidwilligheid en haar hartslag zichtbaar en haast hoorbaar tegen haar borstjes hamerde.

Ik trok haar kledingstukken een voor een voorzichtig uit. Tot ze eindelijk beeldschoon en bleek op de reusachtige bank van mijn moeder lag.

En opeens was het ogenblik aangebroken. Ik kleepte me koortsachtig uit en draaide me naar haar om en zag haar daar liggen en de hele periode van twee weken van wachten en fantaseren overspoelde me als een golf en mijn lijf stond in brand en ik kwam spontaan klaar op het kleed in de zitkamer van mijn moeder.

OceanofPDF.com

Durbanville Oude Meubelen staat er op het lichtverweerde houten bordje aan de muur. En onder de knop naast het stalen veiligheidshek: Bellen alstublieft. Please ring for service. Hij belt aan en hoort de zachte, muzikale klank, haast vrolijk: ding-dong. Voetstappen op de plankenvloer daarbinnen, dan maakt ze de deur open.

‘Meneer Van Rensburg,’ zegt Wilna van As zonder verbazing.

‘Van Heerden,’ zegt hij.

‘Jeetje,’ zegt ze en maakt de beveiligde deur open. ‘Meestal ben ik goed met namen. Kom binnen.’

Ze loopt voor hem uit door de gang. Links en rechts ziet hij vertrekken met meubelen, allemaal van hout, allemaal elegant: tafels en kasten en bureaus. Haar kantoor is de kleinste kamer van het huis. Haar bureau is geen antiek stuk, maar de stoelen zijn van glanzend hout. Alles is pijnlijk schoon.

‘Ga alsjeblieft zitten.’

‘Ik kom eigenlijk alleen vragen of jij de identiteitspapieren van Smit... van meneer Smit hebt.’

‘Die heb ik,’ zegt ze en maakt een formicakast tegen de muur open.

Hij diept zijn notitieboekje op en bladert naar de plek waar hij het identiteitsnummer heeft neergeschreven.

Ze pakt een kartonnen doos en zet die op het bureau. Ze licht het deksel op en legt het met keurige, afgemeten bewegingen naast de doos neer. Ze kijkt hem niet aan, vermijdt oogcontact. Omdat hij het weet, denkt hij. Omdat ze haar geheimen met hem moet delen. Daarom kan ze zijn naam niet onthouden.

Ze reikt hem het boekje aan. Het is er een van de oude soort met een blauwe kaft. Hij slaat het open. De foto van Jan Smit, jonger dan het

verwongen gezicht dat hij in het kunstwerk van de politiefotograaf heeft gezien. Hij houdt zijn vinger op het identiteitsnummer, gaat het cijfer voor cijfer na. Het nummer dat hij heeft opgeschreven, is correct.

Hij zucht.

‘Binnenlandse Zaken zegt dat dit nummer aan iemand anders toebehoort. Aan ene mevrouw Ziegler.’

‘Mevrouw Ziegler?’ zegt Wilna van As mechanisch.

‘Ja.’

‘Wat houdt dat dan in?’ vraagt ze.

‘Er zijn maar twee mogelijkheden. Óf ze maken een fout, wat zeer wel mogelijk is. Óf de papieren zijn vervalst.’

‘Vervalst?’ Er klinkt angst in haar stem. ‘Maar dat kan toch niet.’

‘Die andere documenten in de doos - wat zijn dat?’

Ze kijkt langzaam terug naar de kartonnen doos, alsof die een nieuwe dimensie heeft gekregen. ‘De registratie van het bedrijf en de koopakten van de huizen.’

‘Mag ik even kijken?’

Ze schuift de doos over het bureau naar hem toe, met tegenzin. Hij neemt er de inhoud uit. Durbanville Oude Meubelen. Geregistreerd als een eenmanszaak. 1983. Durbanville Oude Meubelen. Geregistreerd als Besloten Vennootschap. 1984. Een hernieuwde registratie? Akte van overdracht voor dit huis. 1983. Akte van overdracht van het woonhuis. 1983.

‘Er zitten geen hypotheekdocumenten bij,’ zegt hij.

‘O,’ zegt ze.

‘Zijn de huizen afbetaald?’

‘Dat dacht ik wel.’

‘Allebei?’

‘Ik... Ja, ik dacht van wel.’

‘De boekhouding. De geldzaken. Wie controleerde die?’

‘Jan deed het, samen met de accountant.’

‘Had jij inzage?’

‘Ja. Ik hielp hem iedere maand om de rekeningen af te sluiten.’

‘Zijn de stukken beschikbaar?’

‘Ja. Ze zijn allemaal hier.’ Haar blik gaat naar de witte kast achter zich.

‘Mag ik ze inkijken?’

Ze knikt en staat op. Ze maakt een ietwat afwezige indruk, denkt hij.

Ze opent de kastdeur opnieuw, dit keer wijder. 'Dit zijn ze,' zegt ze. Hij kijkt. Grootboeken en leggers in een harde band staan netjes in de rij op twee rekken, ieder duidelijk gemerkt met een zwarte viltstift, volgens jaartal, sedert 1983.

'Kan ik de eerste inkijken, zeg maar tot '86?'

Ze neemt de leggers voorzichtig uit de kast en geeft ze hem. Hij maakt de eerste open. Handgeschreven cijfers in rijen en kolommen, tussen fijne blauwe en rode lijnen. Hij concentreert zich, probeert hun betekenis te doorgronden, te begrijpen. Aantekeningen van datums en bedragen, bescheiden getallen: tientallen, hier en daar honderdtallen, maar in wanorde. Hij geeft het op.

'Kun je me zeggen hoe het in elkaar zit?'

Ze knikt. Ze neemt een lang, geel potlood, gebruikt het als een aanwijsstok. 'Dit zijn de debiteuren en dat zijn de crediteuren. Hier...'

'Wacht even,' zegt hij. 'Zijn dit de inkomsten, het geld dat hij ontvangen heeft?'

'Ja.'

'En daar is het geld dat hij uitgaf.'

'Ja.'

'Waar staat het saldo?'

Ze bladert en wijst met het potlood, in augustus 1983 bedroeg de balans van de boeken min 1.122,35 rand.'

'Dat is wat er toen op de bank stond?'

'Dat weet ik niet.'

'Waarom weet je dat niet?'

'Dit bedrag toont aan dat de zaak 1.122,35 rand meer had uitgegeven dan er binnenkwam. Het saldo op de bankrekening kon minder of meer bedragen, afhankelijk van het oorspronkelijke saldo.' Geduldig, zoals met een kind, legt ze het hem uit.

'Wacht even,' zegt hij. Hij was nooit slecht geweest in rekenen. Hij had er alleen geen belangstelling voor. 'Dit is het saldo van de rekening niet - alleen het verschil tussen inkomsten en uitgaven.'

'Ja.'

'Waar is het saldo dan?'

‘Dat vind je hier niet. Dat vind je in de afschriften van de bankrekening.’
Ze staat op, haalt nog meer leggers uit de kast.

‘Heb jij voor boekhouder gestudeerd?’ vraagt hij.

‘Nee. Jan heeft het me geleerd. En de accountant. Het is niet zo moeilijk.’ Ze bladert zoekend. ‘Hier. Het banksaldo van augustus 1983.’

Hij kijkt. 13.877,65 rand. ‘Hoe komt het dat hij zoveel geld op de bank had staan, terwijl de zaak verlies leed?’

Ze bladert de afschriften terug. ‘Kijk. Het openingsaldo van de bankrekening was 15.000 rand. De getallen met een minteken ervoor zijn bedragen die hij betaalde. Als je die vergelijkt met de getallen in het grootboek, zie je dat het dezelfde zijn als onder debiteuren. En de andere bedragen zijn de inkomsten, die in het grootboek onder crediteuren vermeld staan. Het verschil tussen die twee is 1.122,35 rand. Trek dat bedrag af van 15.000 rand en je komt uit op 13.877,65 rand.

‘Aha...’

Hij trekt het grootboek naar zich toe, bladert naar september 1983. De balans is - 817.44. Oktober: - 674,87. November: - 404,65. December: 312,05.

‘In december 1983 begon hij winst te maken.’

‘December is altijd een goede maand.’

Hij trekt het grootboek en de rekeningafschriften van het volgende jaar naar zich toe, bestudeert die met zijn pas verworven kennis. Hij maakt aantekeningen. Het venijn zit ’m in het detail. Zijn lijfspreuk, waar Nagel altijd om moest lachen. Wilna van As zit tegenover hem, haar handen op de tafel gevouwen. Hij vraagt zich heel even af wat er in haar hoofd omgaat.

Later biedt ze hem thee aan. Hij aanvaardt het gretig. Ze staat op. Hij bladert voort. Een zaak die langzaam maar zeker groeit. De systematisch stijgende prijs van kasten en bureaus, tafels en stoelen, hemelbedden en hoofdeinden schetst een micro-economisch plaatje van die tijd. In 1991 schakelt het grootboekstelsel over op computeruitdraaien die hij weer van voor af aan moet leren ontcijferen, met de hulp van Wilna van As.

‘De huizen. Is er nergens een akte van de kooptransacties?’

‘Ik weet het niet.’

‘Kun je het te weten komen?’

‘Ik zal bij de bank informeren.’

‘Ik zou het zeer op prijs stellen.’

‘Wat betekent dit alles volgens jou?’ Ze wijst naar de cijfers die voor hen open gespreid liggen.

‘Ik weet het nog niet. Ik heb een vaag idee. Maar ik wil eerst zeker zijn.’

‘Een vaag idee? Waarover?’ Weer die angst in haar stem, in haar ogen.

Op weg naar Mitchells Plain voelt hij de uitlopers van een vreemde doorbraakeuforie, hoewel de Everest van het inzicht nog in mist en wolken versluierd zit. Gegevens in zijn hoofd, aantekeningen in zijn notitieboekje. De kolommen van het onderzoeksgrootboek kloppen nog niet. Een theorie. Ergens tussen de cijfers en jaartallen en de verklaringen van Wilna van As in ligt de waarheid te sluimeren. Zijn hart dat nu zachtjes klopt, zijn brein dat eerst dit en dan dat denkt. Hij voelt zich licht. Verdomme, verdomme, verdomme. Het is net als vroeger, wat gebeurt er toch met hem? Wat overkomt hem? Is het zo gemakkelijk? Verlossing, bevrijding, vrijlating. Je loopt weer over de oude paden met het kompas van kennis en procedures en voorschriften en zintuigen en met Nagels gezeur over je schouder heen en je schudt het allemaal af - je schudt Nagel af... ?

Nee! Zo werkt het niet... Je mag er niet eens aan denken. Als een man die een berg beklimt: niet naar beneden kijken.

Wil hij opklimmen? Wil hij uit de veilige, stinkende drek van zijn huidige leven opstaan?

Vijf, zes jaar geleden woonde Orlando Arendse in dit huis. De dingen zijn veranderd. Veiligheidsmuur met prikkeldraad erbovenop. Fort Mitchells Plain. Hij stopt bij het hek en stapt uit. Achter het hek komt een man aangelopen met een groot pistool in de holster aan zijn riem.

‘Wat is er?’

‘Ik zoek Orlando.’

‘Wie ben jij?’

Geen respect meer zoals in de goede oude tijd.

‘Van Heerden.’

‘Van de SAP?’

‘Nee, ik ben niet meer van de politie.’

‘Wacht.’

SAP (South African Police). Ze kunnen de politieman nog altijd ruiken, ook al ben je het niet meer. Ook al zie je er niet als een politieman uit. Hij kijkt naar het overdreven grote inbraakalarm op de ramen. Het slagveld

Mitchells Plain. Tegenwoordig zijn er de bendes én de Pagad én de Chinese maffia én Colombiaanse en Nigeriaanse kartels én de Russische maffia én een rits solovliegers. Én een alfabetsoep van splintergroeperingen. Geen wonder dat de politie het niet kan bijbenen. In zijn tijd waren er alleen de bendes - bange tieners en opgefokte bajesklanten...

De man komt teruggelopen, maakt het hek open. 'Je kunt naar binnen rijden.'

Hij rijdt naar binnen, parkeert en stapt uit.

'Kom,' zegt pistool-op-de-heup.

'Moet je me niet fouilleren?'

'Orlando zegt dat het niet nodig is, want jij kan niet eens een schijthuis met een dubbele deur van twee passen afstand raken.'

'Het is altijd prettig om te horen dat hij nog weet wie ik ben.'

Langs de voordeur naar binnen. De huiskamer is als kantoor ingericht. Thuisindustrie van de georganiseerde misdaad. In de hoek zitten nog drie soldaten, aan een grote tafel Orlando Arendse. Ouder dan hij zich herinnert, grijzende slapen, lijkt nu op een schoolhoofd, met nog steeds een voorliefde voor crèmekleurige driedelige maatpakken.

'Van Heerden,' zegt Orlando zonder verbazing.

'Orlando.'

'Jij wilt iets van me.' De soldaten in de hoek houden zich met de administratie bezig, de oren gespitst, paraat.

Hij haalt het identiteitsboekje uit zijn zak en geeft het aan Arendse.

'Ga zitten,' zegt de man en wijst naar een stoel. Hij maakt het boekje open en zet de leesbril die aan een touwtje om zijn hals hangt op zijn neus. Hij trekt de lamp dichterbij, steekt ze aan, houdt het boekje onder het licht.

'Ik doe niet meer in identiteitspapieren.'

'Wat doe je dan wel, Orlando?'

'Jij bent geen official meer, Van Heerden.'

Hij grijnst even. Een waarheid als een koe.

Orlando klappt het boekje dicht. 'Het is oud. En niet mijn pakkie-an.'

'Maar het is vervalst.'

Orlando knikt. 'Prima klus. Kan er een van Nieuwoudt zijn.'

'Wie is Nieuwoudt?'

Orlando schuift het boekje over het tafelblad naar hem toe. ‘Jij komt hier binnengewandeld, Van Heerden, onaangekondigd, alsof ik bij je in het krijt sta. Jij bent vijf, zes jaar geleden uit het korps vertrokken, en volgens de geruchten ben jij een loser die steeds dieper wegzinkt - dus waarmee denk jij te kunnen onderhandelen?’

‘Ik heb niets om mee te onderhandelen.’

De man kijkt naar hem. Orlando is een kleurling met de gelaatstrekken van een Xhosa, de ontoeschietelijke genen van zijn legendarische blanke wijnboervader en van zijn zwarte huishoudhulpmoeder. ‘Jij was altijd al eerlijk, Van Heerden, dat moet ik je nageven. Een man die rechtuit was, zolang het maar niet met een vuurwapen was.’

‘Hou je kop eens, Orlando.’

De soldaten in de hoek vallen stil.

Orlando vouwt zijn handen voor zich, een gouden ring aan iedere pink. ‘Ben je nog gevoelig over wat er met Nagel gebeurde, Van Heerden?’

‘Jij weet geen ene rotmoer van Nagel af, Orlando.’ Zijn stem is hoog en zijn handen beven. Hij zit op de punt van de stoel.

Orlando legt zijn kin op zijn gevouwen handen, de ogen zwart en glinsterend, kalm. ‘Relax,’ zegt hij zacht. De soldaten houden hun adem in.

Rustig nu, hij mag niet nu, niet hier, zijn zelfbeheersing verliezen. Het rode tij wijkt langzaam. Hij ademt diep, voelt zijn hart bonzen. Rustig. Rustig.

De stem van Orlando is zacht: ‘Jij zult het moeten loslaten, Van Heerden. We maken allemaal weleens fouten.’

Adem, rustiger. ‘Wie is Nieuwoudt?’

Orlando’s ogen en handen blijven lang stil, berekenend. ‘Charles Nieuwoudt. Boer. Blank uitschot. Zit al tien jaar, is zelfs de amnestiegolf op Madiba’s (*Nelson Mandela*) verjaardag misgelopen.’

‘Vervalser?’

‘De beste die er is. Een beest van een vent, maar een artiest. Hij is slordig geworden - te veel werk, te veel geld, te veel succes en wijven. Probeerde een fortuin te vergaren, dus fabriceerde hij bankbriefjes van twintig rand zonder watermerk voor een totaalbedrag van zes miljoen en dumpte hij de drukker met een gat in zijn kop in de Liesbeek om zijn deel van de winst ook nog in te pikken. Toen pakten ze hem voor moord én voor het geld.’

De soldaten in de hoek beginnen weer in papieren te rommelen.

‘En dit zou zijn werk zijn?’

‘Ziet ernaar uit. Hij was de koning van de blauwe boekjes. De blauwe waren gemakkelijker om te vervalsen. De jaren zeventig en tachtig waren gouden jaren...’

‘Nog één vraag, Orlando.’

‘Ik luister.’

‘Het is 1983. Ik heb dollars. Amerikaanse dollars. Een hele hoop. Ik wil een huis kopen en een wettige zaak beginnen. Ik heb rands nodig. Hoe leg ik het aan?’

‘Voor wie werk jij, Van Heerden?’

‘Een advocaat.’

‘Kemp?’

Hij schudt het hoofd.

‘Jij bent nu privé-detective voor een advocaat?’

‘Freelance, Orlando.’

‘Dat is waardelozer dan kreeftenstront, Van Heerden. Waarom ga je niet terug naar de politie? We hebben alle weerstand nodig die we kunnen krijgen.’

Hij laat het over zich heen gaan. ‘Dollars. In ’83.’

‘Dat is lang geleden.’

‘Weet ik.’

‘Ik was nog maar een broekie in ’83. Ik wist niets af van dollars. Alleen maar van vervalste papieren.’

‘Wie kon er wel iets van afweten?’

‘De zwarte valutamarkt was in handen van blanken. Je beurde zo’n 30 of 50 cent per dollar, of zoiets. Maar als je op zoek bent naar namen kan ik je niet helpen.’

Van Heerden staat op. ‘Bedankt, Orlando.’

‘Zitten er nog meer dollars in die zaak?’

‘Ik weet niet.’

‘Maar misschien wel?’

‘Misschien.’

‘Dollars zijn nou veel waard.’

Van Heerden knikt.

‘Je staat bij me in het krijt, Van Heerden.’

OceanofPDF.com

Baby Marnewick.

Telkens wanneer ik van een nieuwe film hoor waarin onverschrokken Amerikaanse helden ons behoeden voor mensheidbedreigende virussen, meteorieten of wezens uit de ruimte, vraag ik me af waarom ze zich zo volslagen onbewust zijn van de veel boeiender, ingrijpender kleine intriges van de buitenwijken.

De liefde tussen Marna Espag en mij had onze eerste onbeholpen poging tot seks niet overleefd. Ze eindigde niet plotseling of dramatisch, ze koelde geleidelijk af als gevolg van mijn eigen teleurstelling over mijn wanprestatie en haar gêne omdat ze haar teleurstelling niet kon wegstoppen.

Maar met zestien, zeventien, herstellen lichaam en geest zich verbazend snel en we zouden nog lang bevriend blijven, ook toen ze in juli van het laatste jaar met Laurens Campher, de klassenvertegenwoordiger, begon uit te gaan. Ik zal me de rest van mijn leven blijven afvragen of zij en Laurens het wèl konden, of hij de trofee van haar maagdelijkheid had kunnen veroveren en haar vertrouwen in mannen had hersteld.

Ik, daarentegen, had nooit meer ‘vaste verkering’ op school, alleen een flirt, zo nu en dan. Omdat Baby Marnewick het pad van mijn seksuele - en later professionele - ontwikkeling zou kruisen.

Ze woonde samen met haar man in het huis achter het onze. Hij was een lange, stevig gebouwde mijnwerker, die net als de overige negentig procent van de mannelijke inwoners van Stilfontein in ploegendienst werkte. Hij was een ruwe diamant die de zaterdagen en zondagen van zijn leven doorbracht met een drieliter V6-motor in een Ford Anglia te stoppen. Hij moest het volledige instrumentenbord en de versnellingsbak vertimmeren en de cardanas en de transmissie verlengen, waardoor het primaire doel van de hele onderneming - andere Anglia-chauffeurs zéér onaangenaam te

verrassen bij de stoplichten - in feite onhaalbaar werd. Want gewoon door het raam binnen te kijken, zou iedere idioot onmiddellijk kunnen vaststellen dat de Ford van Boet Marnewick opgevoerd was.

De legende van de buitenwijk wil dat hij Baby destijds met zijn vuisten had moeten veroveren daar in Bezuidenhoutsvalei, de hutspotvoorstad van Johannesburg, toen hij haar van een gespierde Schotse immigrant wilde afsnoepen. Ze had op de stoep van haar huis gestaan en toegekeken hoe de mannen snuivend en bloedend als twee stieren hun genetische superioriteit wilden bewijzen.

Want Baby Marnewick was een knappe vrouw. Lang en slank, met dik, rood haar, een brede, volle mond - en borsten van formaat. Haar ogen, die klein waren en iets loensden, gaven haar dat tikje vulgariteit, dat vleugje hoerigheid dat mannen, vermoed ik, niet konden weerstaan - misschien omdat het enerzijds de illusie schiep dat ze makkelijk te krijgen was en omdat het anderzijds de enige leidraad tot haar ware aard was.

Jarenlang ben ik me nauwelijks bewust geweest van onze achterburen. (Waarom zijn burens die in het huis 'achter' je wonen geheimzinniger, minder 'buur'?) De hoge houten omheining tussen onze huizen heeft hier vast toe bijgedragen. Maar voor een seksueel ontwakende tiener was het beeld van Baby Marnewick in haar zaterdagse jurk bij het winkelcentrum onvergetelijk. En ik werd me bewust van haar nabijheid, mijn belangstelling geprikkeld door vage geruchten en de schaamteloosheid waarmee ze haar sensualiteit etaleerde.

In de vroege lente van mijn laatste jaar op school zat ik op een prachtige, hete middag - verveeld, Marna-loos en nieuwsgierig - door een smalle spleet in de almaar meer aftakelende omheining te loeren. Niet voor het eerst, maar toch toevallig, in een ogenblik van opportunistische, ijdele hoop.

En daar, in de achtertuin van de Marnewicks, lag Baby op een opblaasbare matras, naakt en glanzend van de zonnebrandolie, met een donkere bril voor haar sluwe ogen en een speelse hand met gelakte nagels die het paradijs tussen haar benen met rustige vingers liefkoosde.

O, de zoete schok die mijn hele lichaam beroerde.

Ik stond daar, te bang om te verroeren, te bang om adem te halen, duizelend, uitzinnig, ongelooflijk geil: de ontdekker van het voyeursgenot,

de uitverkorene die de goden op dit moment naar deze plaats hadden gestuurd.

Ik weet niet hoelang het duurde voor ze klaarkwam. Twintig minuten? Langer? Voor mij ging de tijd in een ommezien voorbij, ik kon er niet genoeg van krijgen, tot ze zich eindelijk, met een zacht gekreun uit haar open, volle mond en met hemelse beweginkjes van buik en benen bevredigd en verzadigd had.

Toen was ze langzaam overeind gekomen en in het huis verdwenen.

Ik ben lang naar de matras blijven staren in de hoop dat ze zou terugkeren, besepte eindelijk dat dit geluk me niet beschoren was en gaf uiting aan mijn eigen, allesoverheersende lust in de beslotenheid van mijn kamer. En opnieuw en opnieuw en opnieuw. En de volgende middag was ik weer op post bij de kier in de omheining, gereed om mijn eenzijdige, wonderbaarlijke relatie met Baby Marnewick voort te zetten.

Ze masturbeerde zich niet iedere middag in haar achtertuin. Ze lag niet iedere middag naakt en glanzend in de zon. Tot mijn diepe teleurstelling was er geen bepaald ritme voor het ritueel, geen vaste dag of uur. Ik vroeg me soms af of ze het misschien 's ochtends deed, wanneer ik op school zat. Ik heb zelfs overwogen om enkele dagen 'ziek' te zijn om die theorie te toetsen. Maar af en toe, een keer in de week, soms een keer in twee weken, werd mijn ijver beloond met hetzelfde betoverende schouwspel.

Ik fantaseerde over haar. Natuurlijk. Ik liep achterom (over de omheining klimmen zou te onwaardig zijn geweest), ging voor haar staan en zei: 'Jij zal je hand nooit meer hoeven te gebruiken, Baby.' Dan kleepte ik me uit en verwelkomde ze mij in haar met 'ja, ja, ja, ja'. En nadat ik haar op de opblaasbare matras voor de vijfde of zesde keer tot ongekende hoogten had gevoerd, lagen we naast elkaar en overlegden we hoe we zouden weglopen om voor eeuwig en altijd gelukkig samen te leven.

Fantasie nummer een. Met variaties op het thema. Hoe anders en oneindig veel interessanter dan mijn dromen zou de werkelijkheid, met de ingrijpende kleine intriges van deze buitenwijk, blijken te zijn.

De spits in Mitchells Plain. Haastig neemt hij de N7 naar huis. Hij moet Wilna van As nog bellen.

Hij verbaast zich over de wereld waarin hij leeft. Hij en Kemp en hij en Orlando en wie bij wie in het krijt staat, de mechanismen van de sociale en professionele interactie, het elfde gebod: wees degene aan wie de anderen iets verschuldigd zijn. Kemp: *Jij bent tuig, Van Heerden.* O'Grady: *Jezus, Van Heerden, dat is verdomme toch geen leven. Waarom kom je niet terug.* Orlando:... *een loser die almaar dieper wegzinkt... Waardelozer dan kreeftenstront, Van Heerden. Waarom ga je niet terug naar de politie?*

Algehele consensus over zijn leven, maar ze weten niets, begrijpen er niets van, tonen geen greintje inzicht. Zij hebben geen begrip voor het vonnis dat hij moet uitzitten. Levenslange gevangenisstraf.

Op het moment van de onderzoekenforie had hij zich afgevraagd of ze hem de vrijheid zouden geven, of hij amnestie zou krijgen. Hoe belachelijk, verdomme, hij lijkt wel een gevangene die droomt. Hij is zogenaamd vrij, alleen om de volgende ochtend in zijn cel te ontwaken...

Hij stopt in Goodwood voor benzine, ziet de telefooncel. Hij belt Wilna van As.

‘De bank zegt dat ze geen hypotheek op de eigendommen heeft. Ik heb de papieren van de overdracht gekregen en de brieven van de notaris, maar ik begrijp ze niet helemaal.’ zegt ze.

‘Wie was de notaris?’

‘Ogenblikje.’

Hij wacht, ziet in gedachten hoe de vrouw naar de formicakast met de documenten in haar kantoor loopt.

‘Merwe de Villiers en vennoten.’

Hij kent ze niet. ‘Kun jij die documenten naar Hoop faxen?’

‘Ja.’

‘Dank je wel.’

‘Het identiteitsbewijs. Heb je iets ontdekt?’ vraagt ze.

‘Ik weet het nog niet,’ jukt hij. Omdat het de taak van Hoop Beneke is om het slechte nieuws te brengen. Hij is alleen maar de ingehuurde hulp.

‘O.’ Nadenkend. Bezorgd.

‘Tot ziens,’ zegt hij.

Hij bladert weer in zijn notitieboek, vindt het nummer van Hoop en gooit nog een muntstuk in de gleuf.

‘Ze heeft spreekuur,’ zegt de receptioniste.

‘Net een dokter,’ denkt hij.

‘Geef haar een boodschap, alsjeblieft. Wilna van As zal haar de overdrachtdocumenten faxen van de twee huizen die Jan Smit bezat. Ik wil weten of er een hypotheek op die huizen staat. Ze kan me thuis opbellen.’

Hij rijdt haastig naar de groentemarkt van Table View, omdat het bijna sluitingstijd is. Hij heeft verse knoflook en peterselie nodig.

Wanneer hij uitstapt en opkijkt, ziet hij de zon ondergaan achter het volgende koudefront dat uit de zee komt aanwaaien, de uitgestrekte wolkenbank zwaar en zwart en overweldigend.

Hij sauteert de knoflook en de gesnipperde peterselie lichtjes en langzaam in een grote braadpan. De geuren ontsnappen, stijgen samen met de damp op en vullen het vertrek. Hij ademt ze genietend in, met een vage, voorbijgaande verbazing omdat hij dit nog kan. Verdi uit de kleine luidsprekers, *La Traviata*. Muziek om bij te koken.

Jan Smit is Jan Smit niet.

Ergens in of voor het jaar Onzes Heren 1983 komt de man die voorheen bekend stond als X in het bezit van Amerikaanse dollars. Wederrechtelijk. Zo wederrechtelijk dat hij een nieuwe identiteit nodig heeft. Voor een nieuw leven. Als Johannes Jacobus Smit. Een leven van oude meubelen, een leven binnen de wet, een teruggetrokken, verborgen leven.

Hij maakt de blikken tonijn open en giet het zoute water voorzichtig in de gootsteen uit.

Je verkoopt een handvol van je dollars op de zwarte markt om het huis en het winkelpand te kopen, om de eerste meubelen te kopen. De zaak loopt goed. Je hebt de rest van je dollars niet nodig. Je bouwt een inloopkluis

voor het restant - of laat er een bouwen. Hoe groot is het restant? Heel groot. Want je hebt een inloopkluis nodig. Of wil je ook iets anders verbergen? Amerika - de bakermat van de drugshandel, de bron van alle dollars. Wilde je een inloopkluis hebben om witte zakjes heroïne of cocaïne in keurige stapels op de rekken te leggen, naast de dollars? Kleinhandelaar, groothandelaar, tussenpersoon?

Wapenhandel. Nog een betrouwbare bron van grote bedragen in dollars. In '82 of '83 - de bloeitijd van *Krygkor (wapenfabrikant van de Zuid-Afrikaanse overheid)* en zijn duizenden obscure filialen en van de talloze terreuracroniemen in heel Afrika, met hun onverzadigbare honger naar wapens.

Zo groot is de kluis nu ook weer niet. Waarschijnlijk toch geen wapens.

Waarom? Als het je toch voor de wind gaat met de oude meubelen, waarom verbrand je de bezwarende bewijsstukken dan niet? Omdat je in armoe bent opgegroeid en iets achter de hand wilt houden voor een onvoorspelbare toekomst? Omdat je misschien op een dag de oorspronkelijke bezitter van de dollars en/of drugs tegen het lijf zult lopen - en je ze wilt kunnen teruggeven in ruil voor je leven?

Hij voegt de tonijn bij de knoflook en de peterselie. Hij hakt de walnoten fijn en voegt die er ook bij, zet de pan op het vuur.

Zestien jaar later sterft Jan Smit, voorheen bekend als X. Vermoord. Met een Amerikaans wapen, met één schot, in executiestijl, achterin het hoofd.

De terugkeer van de oorspronkelijke eigenaar van de dollars? Een nieuwe poging om de witte zakjes te verkwanselen - die slecht afloopt?

Leg alle puzzelstukjes bij elkaar en ga op je intuïtie af, Van Heerden.

Nagel.

Kokend water in de pastapan. De gaspit aansteken. Wachten tot het opnieuw kookt. Spaghetti klaar. De boter in stukken snijden. De citroen in tweeën snijden. De parmezaanse kaas raspen. Klaar.

Jan Smit alleen in het huis. Een klop op de deur? Hij doet open. *Hallo, X, long time no see. Ik wil het graag over mijn dollars hebben.*

Hij hoort iets, boven de muziek uit.

Zijn moeder klopt nooit aan. Ze komt gewoon naar binnen.

Hij loopt naar de deur, maakt ze open.

Het is Hoop. 'Ik dacht, ik loop even aan. Ik woon in Milnerton.' De eerste zenuwachtige rukwinden van het koudefront maken haar korte haren

in de war. Ze heeft een aktetas in de hand.

‘Kom erin,’ zegt hij.

Hij wil haar niet in zijn huis hebben.

‘Het gaat regenen,’ zegt ze als hij de deur achter haar sluit.

‘Ja,’ zegt hij, niet op zijn gemak. Hier komt gewoonlijk nooit iemand. Hij zet de muziek vlug zachter.

Ze kijkt vluchtig rond in het vertrek, zijn zit-eet-en-kookvertrek. Hij ziet hoe versleten de stoelen en het kleed zijn, het verkleurde witgeel van de muren, zijn moeders schilderijen die als bazuinen van het schone met het verval contrasteren.

‘Jemig, wat ruikt het hier lekker,’ zegt ze. Ze zet de aktetas op een stoel en knipt ze open.

Hij zegt niets.

Ze haalt er documenten uit. Ze kijkt naar de gasbranders. ‘Ik wist niet dat jij kon koken.’

‘Alleen maar pasta.’

‘Het ruikt niet naar “alleen maar pasta”.’ Hij hoort iets in haar stem dat hij herkent.

‘Hoe weet je waar ik woon?’

‘Ik heb Kemp opgebeld. Ik heb eerst hier naartoe gebeld, maar er kwam geen antwoord.’ Er is iets meelevend, geduldigs in haar stem dat er voorheen niet was. Hij herkent dit. Het is de reactie van mensen die het *weten*, die het publieke gedeelte van de geschiedenis kennen. De geschiedenis van Zatopek van Heerden.

Kemp. Kemp heeft het haar verteld. Verdomde Kemp, die nooit iets voor zichzelf kan houden. Hij heeft haar medelijden niet nodig.

Al slaat Kemp - en ook zij - de plank lelijk mis.

Ze geeft hem vellen papier. ‘Marietje zei dat je wilde weten of er een hypotheek op de huizen rust.’

‘Ja.’ Hij voelt zich ongemakkelijk omdat hij rechtopstaand moet praten tussen zijn eigen muren. Maar hij wil haar niet vragen om plaats te nemen. Hij wil dat ze weggaat.

‘Blijkbaar niet. Dit is de gewone brief en de rekening die notarissen sturen nadat een eigendom aan de koper is overgedragen. Om te bevestigen dat de transactie in het Rijksregister is opgenomen. Als er een hypotheek was, zou de rekening het vermelden. Gewoonlijk samen met de volledige

gegevens over de uitstaande bedragen, of het verschil als het bedrag van de hypotheek hoger is dan de koopprijs.'

Hij staart naar de documenten. Hij begrijpt er helemaal niets van. 'Daarover staat hier niets.'

'Daarom denk ik ook dat er geen hypotheeken waren.'

'O.'

Hij kijkt naar de rekeningen. Ze vermelden de prijs van de twee huizen. 43.000 rand voor het zakenpand en 52.000 rand voor het woonhuis.

Het water in de pan kookt sissend over. Hij loopt vlug naar het fornuis, draait de brander uit.

'Ik kom zeker ongelegen,' zegt ze. 'Je verwacht vast gasten.'

'Nee,' zegt hij.

Hij had 'ja' moeten zeggen.

'Kon je iets ontdekken in verband met het identiteitsdocument?'

Hij staat in het niemandsland van zijn keuken, zij ongemakkelijk tussen zijn stoelen.

Shit.

'Ga even zitten,' zegt hij.

Ze knikt en glimlacht, vouwt haar rok onder haar benen en gaat in de aftandse stoel met de gerafelde armleuningen zitten. Ze kijkt hem aan, met empathie en verwachting.

'Smit is Smit niet,' zegt hij.

Ze wacht.

'De papieren zijn vervalst.'

Hij ziet hoe ze haar ogen openspert.

'Professionele vervalsing. Mogelijk het werk van ene Charles Nieuwoudt, waarschijnlijk uit de late jaren zeventig of begin tachtig.'

Hij zal het haar nu helemaal moeten vertellen. Ze zit daar en wacht, haar volle aandacht op hem gericht.

'Er is meer,' zegt hij. 'Ik heb een hypothese.'

Haar hoofd knikt haast onzichtbaar, ze wacht, is onder de indruk.

Hij ademt diep in. Hij vertelt haar zijn dag, chronologisch, Binnenlandse Zaken, het telefoontje van Ngwema, zijn bezoek aan Van As, de boekhouding, de datums en bedragen, Orlando. Hij geeft haar de hoofdpunten, verduidelijkt de gedachtesprong gebaseerd op een stukje papier dat meer dan zestien jaar geleden om dollars gewikkeld zat, koppelt

het aan de inloopkluis, het tijdstip, alles heeft zich in 1983 afgespeeld, de aankoop in contanten van twee eigendommen, de 15.000 rand waarmee de onderneming is opgestart. Hij is er zich van bewust dat ze naar hem kijkt. Hij kijkt langs haar heen naar de deur, verklaart zijn hypothese nader.

‘Jemig,’ zegt ze als hij klaar is. Ze haalt haar vingers door haar korte haren.

‘Iemand moet het geweten hebben,’ zegt hij. ‘Alles wijst erop. Iemand heeft met voorbedachte rade een M16 en een lasbrander meegebracht. Dat is geen standaarduitrusting als je wilt inbreken. Ze moeten in ieder geval geweten hebben dat Jan Smit een fortuin in een of andere vorm bezat en dat het een zekere overredingskracht zou vergen om het hem afhandig te maken. Iemand die hem in zijn vorige leven heeft gekend.’

Ze knikt.

Een windverwaaide regenvlaag dreunt tegen het raam aan.

‘Het betekent dat Jan Smit wist hoe hij aan een valse identiteit kon komen. Het betekent dat hij wist hoe hij van de gestolen dollars af kon komen. Het betekent dat hij de kluis heeft gebouwd om iets te verbergen, niet uit veiligheidsoverwegingen. Het betekent dat Van As hem niet goed kende. Of dat ze liegt, maar dat geloof ik niet.’

Hij leunt achterover, tegen een keukenkast, kruist zijn armen voor zijn borst.

‘Je bent een kei,’ zegt ze.

Hij kruist zijn armen strakker. ‘Het is alleen maar een hypothese.’

‘Het is een plausibele hypothese,’ zegt ze.

Hij haalt zijn schouders op. ‘Het is alles wat we hebben.’

‘En morgen?’

Hij heeft nog niet echt aan morgen gedacht. ‘Ik weet het niet. De dollars zijn de sleutel tot alles. Ik wil uitvissen wie in 1983 de zwarte valutamarkt beheerste. En wie de grote drugsspelers waren. Maar misschien gaat het om iets heel anders. Hij kan het geld in Amerika gestolen hebben. Of het kan een wapentransactie zijn geweest. Wie zal het zeggen, in dit kolereland.’

En vraagt zich af of ze weer op zijn taaltje zal reageren. Ze moet nu vertrekken, denkt hij. Hij wil haar geen koffie of zo aanbieden.

‘Ik zal het uitspitten. Ik ken een paar plaatsen... Een paar mensen...’

‘Is er iets dat ik voor jou kan doen, morgen?’

‘Jij moet beslissen wat je aan Van As gaat vertellen.’

Ze staat op, traag, alsof ze moe is. 'Ik denk niet dat we haar ook maar iets moeten zeggen.'

'Dat is jouw keuze.'

'Er zijn nog te veel onbekenden. We zullen met haar praten als we meer weten.'

Ze pakt haar aktetas op. 'Ik moet ervandoor.'

Hij laat zijn armen zakken. 'Ik zal je opbellen als ik iets aan de weet kom.' Je mag alleen niet meer naar me toe komen, denkt hij. Maar hij zegt het niet.

'Heb je het nummer van mijn mobiele telefoon?'

'Nee,' zegt hij.

Ze maakt haar tas weer open, haalt er een naamkaartje uit, geeft het hem. Dan draait ze zich om en loopt naar de deur. Hij ziet dat ze mooie, ronde billen heeft onder haar rok.

'Ik heb geen paraplu.' Een stelling, haast een aanval.

Ze staat bij de deur en glimlacht naar hem. 'Is dit Domingo?'

'Wat?'

'De muziek.'

'Nee.'

'Ik dacht dat het de soundtrack van de film was. Je weet wel, van Zeffirelli...'

'Nee.'

'Wie is dit?'

'Pavarotti. En Sutherland.' Ze móét weg. Hij wil met haar niet over muziek praten.

'Het is mooi,' zegt ze.

'Ze zijn fantastisch.' Hij heeft er onmiddellijk spijt van.

Ze blijft even stil. Dan kijkt ze hem met een frons aan. 'Je bent een vreemde man, Van Heerden.'

'Ik ben waardeloos,' zegt hij vlug. 'Vraag het maar aan Kemp.' Dan maakt hij de deur voor haar open. 'Jij moest er maar eens vandoor.'

'Je hebt goed werk geleverd,' zegt ze, houdt haar hoofd schuin voor de regen en rent de trappen af. Hij hoort haar lachen, kort. Dan gaat het lichtje in de BMW aan wanneer ze de deur opent. Ze stapt in en wuift naar hem voor ze wegrijdt. Hij sluit de voordeur.

Hij loopt naar de cd-speler en zet de muziek uit. Ze weet de ballen van muziek af. *Domingo*. Ha!

Hij zal haar morgenochtend opbellen. Haar zeggen dat hij elke dag naar haar toe zal komen, net voor ze naar huis gaat, met een volledig verslag.

Ze moet hier niet nog eens komen.

Of hij zal elke avond een rapport schrijven en het haar brengen.

De telefoon gaat.

‘Van Heerden.’

‘Goedenavond,’ zegt een vrouwenstem. ‘Mij naam is Kara-An Rousseau. Ik weet niet of jij je mij herinnert.’

OceanofPDF.com

Dag 5
Zaterdag, 8 juli

Er waren altijd al boeken thuis. Vaak ook schrijvers en dichters en lezers. Gesprekken, discussies - op een zaterdagavond raakten twee vrouwen net niet slaags over *Zeven dagen bij de Silbersteins*, door Etienne Leroux; de lezing en bespreking van 'De hond van God' door Van Wyk Louw duurden de hele nacht door, tot zondagmiddag na de lunch.

Ik las niet van jongs af aan. Er waren, vond ik, veel interessantere dingen. Zodra mijn moeder me meer vrijheid liet, waren er de gewone schoolactiviteiten en de gebruikelijke dingen waar jongens zich mee bezighouden (hoeveel bendes hebben we niet gevormd), de Voortrekkers(!), vissen in de stroomversnellingen van de Vaalrivier (samen met oom Shorty de Jager van hiernaast, met levende krekels, zonder lood), het verkennen van de vervallen mijngangen van de oostelijke schacht, het eeuwige bouwen en verbouwen van Schalk Wagenaars boomhuis...

Toen, de ontdekking van fotoverhalen. Gunther Krause las *Marc Condor. De zwarte ruiter. Don le Meer. Kapitein Duivel*. Met de toestemming van zijn ouders. (Zijn moeder las veel boeken van Barbara Cartland en zijn vader was niet vaak thuis.) Op zaterdagochtend reed ik vaak met hem mee naar Don's Book Exchange waar hij een nieuwe voorraad voor zichzelf en voor zijn moeder kon krijgen en dan gingen we naar huis om die dadelijk te verslinden. Tot ik in het tweede jaar van de middelbare school toevallig *Louis L'Amour* in de zaak van Don oppakte, naar de vurige groene ogen van de held op de cover keek en loom, nietsvermoedend de eerste twee alinea's las en Logan Sackett ontmoette.

Mijn moeder gaf me een paar rand zakgeld in de maand. Het boek kostte 40 cent. Ik kocht het. En kon er de volgende drie jaar niet genoeg van krijgen.

Mijn moeder liet me begaan. Misschien hoopte ze dat het zou overgaan in de lectuur van ander, dieper werk. Ze kon niet vermoeden dat dit de aanleiding zou zijn tot mijn eerste aanvaring met de politie.

Het was niet de schuld van L'Amour.

Mijn moeder had mij en Gunther en nog een schoolkameraad tijdens de vakantie naar Klerksdorp gebracht waar we wat konden rondhangen en naar de film gaan. De boekwinkel bevond zich in de winkelstraat en had twee verdiepingen - speelgoed en schrijfgerief beneden, de boeken boven. Ik was vast al eens in een dergelijke winkel geweest, maar die dag ontdekte ik hun rijke voorraad Louis L'Amours, nieuwe, ongelezen boeken met spierwitte pagina's - niet de verbleekte, wat vergeelde tweedehands exemplaren van de Book Exchange. Boeken die nieuw roken.

Mijn handen beefden, herinner ik me. Zoveel ongelezen titels, nieuwe drukken van oude bekenden met nieuwe, kleurige covers, een schat aan escapistische literatuur, een Olympus van eerbare, onwrikbare helden.

Ik weet niet meer hoeveel geld ik op zak had. Maar het was te weinig. Te weinig voor een film én een milkshake én een L'Amour. Waarschijnlijk genoeg voor alleen maar een boek, maar dan kon ik niet naar de bios met Gunther en de anderen. Genoeg voor een film en een milkshake, maar dan kon ik de pas ontdekte overvloed niet benutten. En in een ogenblik van koortsige begeerte nam ik mijn besluit: een *boek* stelen is geen diefstal.

Ik ben de grens tussen onschuld en schuld zo makkelijk overgestoken, zo haastig en onnadenkend. Het ene ogenblik was ik een lezer vervuld met vreugde door de verscheidenheid van het aanbod, het volgende ogenblik een aankomende dief, die angstig om zich heen keek, wachtend tot de gelegenheid zich zou voordoen.

Ik heb twee boeken genomen en ze onder mijn overhemd gestopt. En toen ben ik de trap afgelopen, traag, nonchalant, met ingetrokken buik om de bobbel weg te stoppen, wat voorovergebogen als extra camouflage, met een bonzend hart en het zweet in de handen, hoe langer hoe dichterbij de voordeur toe, de drempel van de misdaad. Dichter, dichter, over de drempel heen, een zucht van verlichting. Tot ze me aan mijn arm trok en het woord gebruikte waarmee zoveel Afrikaners een gesprek met een vreemde aanknopen, de hoeksteen van ons minderwaardigheidscomplex: 'Excuseer...'

Ze was dik en lelijk en op de badge op haar machtige borst stond *Monica* geschreven. Ze trok me weer naar binnen, de winkel in. ‘Haal die boeken eruit,’ zei ze.

Achteraf bedacht ik duizend dingen die ik had kunnen doen, die ik had kunnen zeggen: me losrukken, vliegensvlug weglopen. ‘Het was maar een grapje.’ ‘Welke boeken?’ ‘Val dood.’ Wanneer ik me haar gezicht en haar zelfvoldane air herinnerde, hunkerde ik er jaren later nog naar om ‘val dood’ te kunnen zeggen.

Ik haalde de boeken tevoorschijn. Mijn knieën waren verlamd.

‘Roep meneer Minnaar,’ zei ze tegen het meisje bij de kassa. En tegen mij: ‘We zullen jou eens een lesje leren.’

De angst en de vernedering waren groot - en rijpten geduldig. De implicaties van mijn daad stelden zich niet als een groep voor, maar als een lange rij individuele, onwelkome, doelgerichte boodschappers. Lang voor meneer Minnaar, de kaalkop met de bril, ergens uit zijn hokje tevoorschijn was gekomen, leerde ik ze allemaal kennen.

Ik stond daar en hoorde haar vertellen hoe ze me in de gaten had gekregen, daarboven, hoe ze gewacht had tot ik door de deur naar buiten zou lopen.

‘Ts, ts, ts,’ zei hij en keek me afkeurend aan. En toen ze klaar was: ‘Bel de politie.’

Terwijl ze dat deed, keek hij weer gemelijk naar mij. ‘Jullie bestellen ons bij het leven.’

Jullie. Met één woord werd ik een deel van een groep. Alsof ik het vroeger ook al had gedaan. Alsof ik aldoor met misdadigers heulde.

Ik denk dat ik te bang was om te huilen. Toen de jonge politieagent in zijn blauwe uniform binnenkwam liepen we naar het hokje van Minnaar en nam hij hun verklaring op. Toen nam hij me bij de arm en bracht me naar de gele wagen. Toen nam hij me mee naar het bureau in de binnenstad, naast het Indiase winkelcentrum, en bracht me naar het aangiftekantoor. Ik was zo bang - het leek alsof het bloed me in de aderen stolde.

Hij liet me op een stoel plaatsnemen en vroeg de sergeant achter de balie om een oogje in het zeil te houden. En kwam even later met een rechercheur terug.

Hij was een zware man met grote handen en borstelige wenkbrauwen en een neus die al vaker met problemen was geconfronteerd.

‘Hoe heet jij?’ vroeg de zware man.

‘Zatopek, meneer.’

‘Kom met me mee, Zatopek.’

Ik liep achter hem aan tot in zijn kantoor, een grijs vertrek met overheidsmeubilair, waar stapels leggers en memorandums op keurige hoopjes lagen.

‘Ga zitten,’ zei hij.

Hij ging op de rand van het bureau zitten, de verklaring van de agent in zijn hand.

‘Hoe oud ben je?’

‘Zestien, meneer.’

‘Waar woon je?’

‘In Stilfontein, meneer.’

‘Vierde jaar?’

‘Ja, meneer.’

‘Middelbare school van Stilfontein?’

‘Ja, meneer.’

‘Jij hebt boeken gestolen.’

‘Ja, meneer.’

‘Louis L’Amours.’

‘Ja, meneer.’

‘Hoe dikwijls heb jij al boeken gestolen?’

‘Het was de eerste keer, meneer.’

‘Wat heb jij vroeger al gestolen?’

‘Niks, meneer.’

‘Niks?’

‘Ik... één keertje maar, meneer, ik heb de lineaal van Gunther Krause in de klas gestolen, meneer, maar het was meer een grap, meneer, een grap. Ik zal het hem teruggeven, meneer.’

‘Waarom heb jij die boeken gestolen?’

‘Dat was verkeerd, meneer.’

‘Ik weet dat het verkeerd was. Ik wil weten waarom.’

‘Ik... Ik wilde ze zo graag hebben, meneer.’

‘Waarom?’

‘Omdat ik er dol op ben, meneer.’

‘Heb jij *Flint* gelezen?’

‘Ja, meneer.’ Ietwat verbaasd.

‘*Kilkenny?*’

‘Ja, meneer.’

‘*Lando?*’

‘Ja, meneer?’

‘*Catlow?*’

‘Nog niet, meneer.’

‘*Cherokee Trail?*’

‘Nee, meneer.’

‘*The Empty Land?*’

‘Ja, meneer.’

Hij zuchtte, kwam overeind, liep om het bureau heen en ging zitten.

‘Heeft één van de personages in al die L’Amours ooit gestolen, Zatopek?’

‘Nee, meneer.’

‘Wat denk je dat jouw vader zal doen, hoe hij zich zal voelen als ik hem nu opbel om te zeggen dat zijn zoon een dief is?’

Hoop, een sprankje, een vonkje. ‘*Als ik*’... niet ‘*wanneer ik* hem opbel’.

‘Mijn vader is dood, meneer.’

‘En je moeder?’

‘Mijn moeder zal het vreselijk vinden, meneer.’

‘Ik vermoed dat je een talent voor eufemismen hebt, Zatopek. Jouw moeder zal een gebroken vrouw zijn. Heb je broers en zusters?’

‘Nee, meneer.’

‘Je bent haar enige zoon?’

‘Ja, meneer.’

‘En jij gaat uit stelen.’

‘Dat was verkeerd, meneer.’

‘Zegt hij nu. Nu het te laat is. Waar is jouw moeder?’

Ik vertelde hem van de filmplannen en dat mijn moeder ons zou komen ophalen, om vijf uur, na de film.

Hij keek me lang aan. Lang, en in stilte. Toen stond hij op. ‘Jij wacht hier op me, Zatopek. Begrepen?’

‘Ja, meneer.’

Hij liep naar buiten en trok de deur achter zich dicht. Ik was alleen, met mijn angst en mijn vernedering en mijn strohalmpje hoop.

Een eeuwigheid later kwam hij terug en ging weer op de rand van het bureau zitten.

‘Hieronder is een lege cel, Zatopek. Ik ga je daar nu opsluiten. Het is een smerige plaats. Het stinkt er. Er hebben mensen in gekotst en gepist en gepoept en gebloed en gezweet. Maar het is het paradijs in vergelijking met wat dieven in de nor te wachten staat... Ik ga jou in die cel opsluiten, Zatopek. Zodat je over al deze zaken kunt nadenken. Ik wil dat je probeert om jezelf te zien terwijl je daar zit, en je voorstelt hoe het zou zijn om de rest van je leven zo te leven. Alleen nog erger. Te midden van dieven en moordenaars en zwendelaars en verkrachters en al het uitschot van de wereld. Mannen die je de keel doorsnijden voor vijftig cent. Ouwe kerels die zullen vinden dat een jonge kerel als jij precies is wat ze nodig hebben om te... om te... om te kussen, als je begrijpt wat ik bedoel.’

Ik begreep het mooi niet maar ik knikte enthousiast.

‘Ik heb zonet met de boekhandel gebeld. Ze zeggen dat er ontzettend veel wordt gestolen, daar bij hen. Ze willen dat ik een voorbeeld stel. Ze willen dat je voor de rechtbank verschijnt, voor de rechter, met die arme moeder van je die om jou zit te huilen, zodat iedereen ziet dat je daar maar beter niet kunt stelen. Ze willen dat de journalisten van de *Klerksdorp Record* over jou schrijven, zodat alle jonge aspirant-dieven in Zuid-Afrika afgeschrikt worden. Begrijp je me?’

Ik vond geen woorden, kon alleen jaknikken.

‘Ik heb gediscussieerd, Zatopek. Ik heb hen gezegd dat ik dacht dat het jouw eerste keer was, omdat ik zo dom ben je te geloven. Ik heb het goedgepraat, omdat een kerel die dol is op Louis L’Amour zo slecht nog niet kan zijn. Ze antwoordden dat ik mijn tijd verdoe, dat een jongen die één keer heeft gestolen, opnieuw zal stelen. Maar ik heb ze omgepraat, Zatopek.’

‘Meneer?’

‘We hebben een overeenkomst gesloten. Ik sluit je op tot halfvijf. Dit is een vonnis, want jij bent een schuldige bliksem. En dan breng ik je naar de bios en jij zegt tegen je moeder dat het een mooie film was, want het is geen goed idee om haar hart te breken. Zij heeft ten slotte niet gestolen.’

‘Ja, meneer.’

‘En als jij ooit nog opnieuw steelt, Zatopek, dan kom ik je halen en sla ik je net zolang op je kont tot je hem voor de rest van je leven alleen nog kunt

gebruiken om er een broek over te hangen. En ik sluit je op met kerels die je oogballen uitzuigen en je andere ballen met een stomp mes afsnijden omdat ze zich een beetje vervelen. Versta je me?’

‘Ja, meneer.’

‘Iedereen heeft recht op een kans in het leven, Zatopek. Niet iedereen krijgt hem, maar we verdienen het.’

‘Ja, meneer.’

‘Gebruik die kans goed.’

‘Ja, meneer.’

Hij staat op. ‘Kom.’

‘Meneer...’

‘Wat?’

‘Dank u wel, meneer.’ Toen begon ik zo hard te huilen dat mijn hele lijf schudde en de zware man sloeg zijn lange arm om me heen en trok me tegen zich aan en hield me vast tot ik klaar was met huilen.

En sloot me vervolgens op.

OceanofPDF.com

Hij scheert zich om vijf uur 's ochtends. Het regent daarbuiten in de donkere koude. Opeens ziet hij zichzelf in de spiegel - zo onverwachts dat hij over zijn hele lichaam begint te beven.

Hij ziet zijn lichaam. Zijn gestalte, langer dan de gemiddelde lengte. Zijn hele gezicht, niet alleen maar het blauw van zijn gezwollen oog dat geel wordt. Hij ziet zichzelf, de zware wenkbrauwen, de licht gebogen neus, niet helemaal recht. Hij ziet het grijs aan zijn slapen. Hij ziet dat zijn schouders minder breed zijn. Hij ziet de lichte ronding van zijn maag en heupen, de weekheid. Hij ziet zijn benen, de lange spieren minder afgetekend. Hij ziet de tol van de jaren. Hij ziet zichzelf.

Hij concentreert zich op de scheerzeep, doopt het scheermes in het water en laat het ritme, het vertrouwde ritueel, hem afleiden, het lichaam verdwijnen in de damp van de douche die hij zo-even nam. Hij spoelt de wasbak uit, veegt zijn gezicht zorgvuldig met de handdoek af, trekt het trainingspak aan. Hij wil vanochtend niet naar muziek luisteren. Hoop heeft naar zijn muziek geluisterd en gezegd: 'Jij bent een vreemde man, Van Heerden.' Er was een tijd dat de contradictie tussen politieman zijn en Mozart beluisteren hem definieerde - maar nu niet meer. Hij doet het licht in de huiskamer uit en trekt de gordijnen open, kijkt door de regen heen naar het grote huis, voelt de koude, in de bergen zal het vast sneeuwen. Er brandt, zoals altijd, licht op de veranda van zijn moeder. Voor hem.

Zijn moeder. Die hem nog nooit, nog niet één keer heeft gezegd dat hij orde op zaken moet stellen.

Zij had het moeten zeggen, al duizendmaal, iedere dag opnieuw. Maar ze geeft hem alleen maar haar liefde, haar liefdevolle blik die zegt dat ze het begrijpt, ook al begrijpt ze er niets van, al weet ze er geen ene rotmoer van. Er zijn slechts twee mensen die wéten - slechts twee. Hij kijkt door het

raam. Het grote huis van zijn moeder aan de overkant; zijn kleine bijgebouw hier - zijn toevluchtsoord, zijn gevangenis.

Hij schuift de gordijnen met een ruk dicht, steekt de lamp aan, gaat in zijn stoel zitten, regen tegen het raam, leunt achterover en sluit zijn ogen. Hij is wakker sinds twee uur, de ijle, zwakke, kunstmatige euforie van de slapeloosheid had hem alweer overvallen omdat hij nuchter was gaan slapen en hij vandaag moet...

Zijn hart klopt sneller.

Jezus, niet ook dit nog.

Hij ademt langzamer, ontspant zijn schouders, verdringt de spanning.

Langzaam in. Langzaam uit. De hartslag vertraagt.

De eerste keer kwam het ineens, nu vijf jaar geleden. Hij reed met de auto, het was winter, de wolken hingen laag en zijn hart was opeens onrustbarend snel beginnen te kloppen, onbeheersbaar; het trilde en klopte en galoppeerde in zijn borst. De wolken drukten hem neer, sneller en sneller en sneller, en hij wist dat hij het loodje ging leggen, hartaanval, geen enkel hart kon zo razendsnel kloppen. Het was net na de dood van Nagel, een maand of wat na Nagel en hij reed op de N7 en wist dat hij doodging en was bang en verbaasd, want hij wilde wel, maar niet nu. Zijn handen beefden en zijn hele lichaam trilde hij begon luidop te praten, te brabbelen, nee, nee, nee, rustig, rustig, nee, nee en perste zijn adem tussen zijn lippen naar buiten, geluiden, vreemde geluiden, om alles te laten vertragen. Toen, langzaam maar zeker, was het weggeëbd.

Het was telkens opnieuw teruggekomen, op andere dagen, telkens samen met de regen en de lage wolken, tot de angst hem naar een spreekkamer had gedreven.

Angstaanval. *Is er iets in jouw leven waarover je wilt praten?*

Nee? Ik zal je naar een psychiater doorverwijzen.

Het witte vel papier met de zwarte inkt werd over de tafel naar hem toe geschoven, meelevend, met het gladde opgeplakte ingeoefende medeleven dat ze iedere patiënt opdissen wanneer de noodzaak zich voordoet. Hij had het witte vel opgevouwen en in zijn zak gestopt, het er buiten weer uitgehaald, verfrommeld en in de wind gegooid en niet eens gekeken om te zien wat ermee gebeurde. De angstaanvallen kwamen en gingen, het feit dat ze een naam hadden gekregen maakte ze draaglijker.

Is er iets in jouw leven waarover je wilt praten?

En toen verminderde het, met de maanden die als verlegen schaduwen voorbij glipten, tot het niet meer terugkeerde. Tot nu - en hij weet waarom. Theal.

Het zou allemaal terugkomen.

Hoeveel politiemannen heeft kolonel Willie Theal getroost met zijn onuitputtelijke voorraad tact? Shit. Hoe had hij, tussen zijn moeder en Theal en de meelevende blikken van al de anderen in, alles kunnen opkroppen? Met moeite, natuurlijk - met heel veel moeite en inspanning. Maar daar wen je aan, uiteindelijk wen je daaraan...

Hij staat op, gaat koffie zetten. Wat is er met hem aan de hand vanochtend? Het is bijna zes uur, een veilige tijd. Het is altijd een veilige tijd. Alleen het wakker liggen tussen twee en drie is een gevaarlijke tijd, de tijd van het gevecht. Het komt omdat hij nuchter is gaan slapen, de voorbije twee nachten. Water in de ketel, koffie in de beker, sterke, zeer sterke koffie, hij kan de volle smaak al proeven. Wacht tot het water kookt. Misschien moet hij *Don Giovanni* opzetten - dat was pas een krijg-allemaal-de-klere-type, zelfs tijdens zijn hellevaart. Hij zoekt de cd. Alleen de ouverture wil hij niet horen. Hij legt hem erop en drukt op de knop. Begint bij nummer 2. Don Giovanni, vol bravoure, op weg naar zijn eerste moord, de spermalucht die nog aan hem kleeft op weg naar zijn eerste moord, zijn enige moord, de testosteron-noten van Mozart, zijn krijg-allemaal-de-klere-noten. Het water kookt. Hij giet het in de beker, nipt, rechtopstaand in de keuken, voorzichtig van de zwarte, geurige vloeistof. Hij ziet het kliekje spaghetti - hij hoeft vanavond niet te koken.

Hij heeft zijn lichaam gezien, vanochtend.

Kara-An Rousseau heeft hem te eten gevraagd. Vanavond.

Vandaag moet hij Willie Theal zien en al de herinneringen zullen loskomen in zijn hoofd.

Waarom nodigt zij hem uit?

‘Ik heb zomaar een paar mensen gevraagd.’

Hij had ‘nee, dank je wel,’ gezegd.

‘Ik dacht wel dat het te kort dag zou zijn.’ Haar teleurgestelde rokersstem. ‘Maar als je eerst een andere afspraak hebt, kom dan gewoon wat later.’ Ze had een adres tegen de berg aan gegeven. Hij had het niet opgeschreven.

Waarom zou hij?

Hij gaat weer in de stoel zitten, met zijn blote voeten op de tafel, de beker tegen zijn borst. Hij sluit zijn ogen. Hij krijgt het koud.

Waarom zou hij?

Hij luistert naar de muziek. Klanken vol verleiding, liefde en leven en dood, allemaal door elkaar.

Misschien moet hij het nummer bellen.

Nee.

Hoop wordt wakker en denkt aan Van Heerden. Haar eerste gedachte is voor hem.

Het verbaast haar. Ze tobt een ogenblik over de eigenaardigheden van het onderbewuste. Dat wat in de onbekende diepten daarbeneden gaande is en dan, als een verrassing, een inlichting doorstuurt naar het cognitieve. Wat wil het haar vertellen?

Dat ze een zwak heeft voor die gekwetste man. Het kan niets anders.

Ze stapt uit bed, opeens gehaast. De slaapkleren zijn zacht en warm tegen haar huid, haar lichaam. Ze loopt doelgericht naar de badkamer toe. Ze heeft veel te doen. Het is zaterdag. Ze heeft geen minuut te verliezen.

Hij belt het nummer.

‘Met de Stem van de Liefde. Goedemorgen.’

‘Hallo,’ zegt hij.

‘Hai, schatje. Wat kan ik voor je doen? Waar heb je zin in? In een potje vuilbekken?’

‘Nee.’

‘Wil je dat ik geile taal uitsla tegen je?’

‘Nee.’

‘Zal ik je vragen dingen met me te doen?’

‘Nee.’

‘Nou, wat wil je dan, schatje?’

Stilte.

‘Kom nou, schat, de teller loopt.’

‘Ik wil dat je iets aardigs zegt.’

‘O, god, ben *jij* het weer!’

‘Ja.’

‘Dat is ook een poos geleden.’

‘Ja.’

‘Aardig zijn is niet mijn pakkie-an, lekkertje. Heb ik je al gezegd.’

‘Ja.’

‘Voel je je erg eenzaam?’

‘Ja.’

‘Poor baby.’

‘Ik moet ophangen.’

‘Dat doe je iedere keer, lekkertje.’

Hij legt de telefoon neer.

Poor baby.

OceanofPDF.com

Ik heb mijn maagdelijkheid uiteindelijk verloren in het laatste jaar.

Ik weet niet hoe belangrijk dit stukje is als je de legpuzzel van mijn leven wilt maken. Ik heb er geen onlesbare dorst naar oudere vrouwen aan overgehouden. Maar het was in ieder geval het begin van Mozart en lekker eten en poëzie (hoe belangrijk is het trema in deze context wel niet) en misschien in het algemeen een afscheid van de Louis L'Amour-fase in mijn leven. Het was een beginpunt.

Alles wat ik in die jaren van poëzie af wist, was wat ze ons op school hadden geleerd. En natuurlijk kwam het werk van Betta Wandrag niet voor op de lijst van verplichte lectuur. Omdat zoveel van mijn moeders vrienden semi-beroemd waren, had ik niet goed door of zij nu inderdaad beroemd was of niet. Het was pas toen ze haar derde bundel, *Lichaamstaal*, publiceerde, dat de zondagskranten zo heftig tekeergingen. Maar toen was ik al klaar met de politieacademie.

Zij was, op het Grote Ogenblik, ergens achter in de dertig, lang, haar lichaam niet meer zo jong, haar heupen breed; atletische dijen, haar borsten verrassend stevig, haar haren lang en dik en zwart en haar ogen bijna oosters, de hoeken omgebogen, haar huid een zwoel, volmaakt uitspansel. Maar dat zou ik pas later in mijn geheugen opslaan, omdat zij al jaren alleen maar een van de velen was die in het weekend soms kwamen logeren; alleen maar een lid van de volwassen vriendenkring.

Een vrijdagavond in Stilfontein. Er roerde iets - de collectieve zucht van verlichting van tienduizend mijnwerkers heeft zonder twijfel een invloed gehad, een bepaalde sfeer gecreëerd, een verwachting, een totale ontlading van spanning. Een energie die zich doelbewust concentreerde op de zware inspanning plezier te maken. Mijn moeder was in Kaapstad en ik zat op de donkere veranda over mijn vrijdagavond zonder afspraakje na te denken. Ik

zat alleen maar, zoals tieners vaak doen, in een gestreepte dekstoel in het donker voor me uit te staren. Ik was me vaag bewust van geluiden in de keuken, want Betta Wandrag was één van de logees wier culinaire talenten het gebrek aan belangstelling van mijn moeder op dit gebied goedmaakten.

Ik weet niet meer hoe laat het was. Het was al donker. Ergens klonken de diepe bastonen van *'Smoke on the water'* van Deep Purple op, concurrerend met de *Konsertinaklub* van Radio Zuid-Afrika uit een andere met decibels beladen windrichting. Er was vast ook het geluid van motoren en insecten, het luidruchtig geroep van kinderen die een eindje verderop cricket speelden onder de straatlantaarn, hun wicket een vuilnisbak.

Ik zat daar maar. Tot een nieuw geluid me bereikte.

Eerst verbazingwekkend zacht en traag.

Aaa... aaa... aaa... aaa.

In de eerste bewustwording was hij niet identificeerbaar: een klank die ik doelbewust moest onderscheiden van de andere instrumenten van de avondlijke symfonie, een muzikaal vraagteken dat mijn oren kwelde en een primitieve cel ergens in mijn brein stimuleerde.

Langzamerhand werd het luider.

Aaa...aaa... aaa... aaa... aaa.

Korte, grillige kreten - nee, uitroepen - ritmisch en dierlijk en diep behaaglijk. Tot ik het snapte, tot de klanken een beeld in mijn verbeelding werden. Baby Marnewick. In haar achtertuin. Bezig te neuken. Al fresco.

Het begrip daalde langzaam en overweldigend op mij neer. Met een complexiteit van perspectieven. Iemand was bezig om met het object van mijn vele fantasieën te doen waar ik al zo lang naar smachtte. Er was jaloezie, afgunst, haat. Ze beduvelde mij. Maar er was ook de magische, betoverende vervoering van haar algehele overgave aan dat wat ze bezig was te doen. Het tempo en de toonhoogte van elke 'aaa' namen hand over hand toe, een bolero van de liefde, een dans van zilveren, zuivere wellust, die almaar doorliep in een volmaakt ritme, een vrouw totaal verloren in de intensiteit van haar lichaam.

Ik weet niet hoe lang Betta Wandrag al in de keukendeur stond. Ik was me hoegenaamd niet van haar bewust. Mijn hand zat in mijn broek, instinctief bezig de driftige reactie van mijn lichaam op de seksuele symfonie te masseren, mijn oren op de geluiden toegespitst die over en door de omheining opklonken, *aaa... aaa... aaa... aaa.* En toen kroop er een

nieuwe klank tussen de kreten - eerst alleen als een contrapunt aan het eind van een *aaa*-strofe, later als een integraal deel van Baby Marnewicks liefdeslied. *Aaa... aaa... uh... aaa... aaa... aaa... uh*. Nu luidkeels en onbeschaamd.

Er gebeurde iets in mijn hoofd, een ongekend hoogtepunt van begeerte, zodat ik me open en bloot afrukte op de veranda. Met gesloten ogen. In vervoering, verloren voor de wereld.

Later zei Betta Wandrag dat het een van de meest erotische scènes was die ze ooit had gezien. Later zei ze dat ze zich wilde excuseren, omdat ze niet het recht had gehad om mijn privacy te schenden, maar ze had zich niet kunnen afwenden. De klanken daar en het schouwspel hier op de veranda... Zij kwam met een schort om en een houten lepel in de hand bij mijn stoel neerknielen, schoof mijn hand zachtjes weg en nam me in haar mond.

Het zou verwaand zijn te denken dat je de verrassing, de schok, het genot, enkel met woorden zou kunnen weergeven. Het is onnodig om hier de bijzonderheden van wat volgde, te beschrijven. Laat ik het bij de krachtlijnen van deze waterscheiding in mijn leven houden.

Betta Wandrag heeft me die nacht (en de zaterdag en het grootste deel van de zondag) met veel begrip en een verbazingwekkende geestdrift in de wereld van het hedonisme ingelijfd.

Eerst was er seks. Ze heeft mijn jeugdige voortvarendheid en wilde drift geleidelijk gekanaliseerd tot geduld en zelfbeheersing. Ze heeft de geheimen van het vrouwelijk lichaam als een evangelie aan mij overgedragen, me opgeleid in de grote én kleine geneugten van het vlees. Ze heeft me zachtjes op mijn fouten gewezen, mijn successen rijkelijk beloond. Ergens in het midden van die zaterdagnacht is ze, na een lange les over orale bevrediging, opgestaan, pen en papier gaan halen en heeft ze schaamteloos naakt haar benen op het bed gekruist terwijl ik voor haar lag en toekeek. Bij kaarslicht heeft ze het gedicht 'Voor Z' geschreven dat later in de spraakmakende bundel *Cunnilingua franca* is verschenen:

*Lichaamstaal, alsjeblief:
Jouw tong en jouw tanden
voor zachte sibilanten.
Jouw lippen en adem-
Ik bloeiend, explosief.*

Tussen dit alles door was er Mozart. De eerste avond heeft ze het vioolconcert nr. 2 op een draagbare cassette recorder gespeeld, en met wiegende heupen en een trillende stem het thema in perfecte harmonie mee geneuried. Er waren ook het fagotconcert, een van de hoornconcerten (waarover ze uiteraard een dubbelzinnige opmerking maakte en vervolgens diep, zelfvoldaan lachte), het vioolconcert nummer 5 en klavierconcert nr. 27.

In de uren van op adem komen, tussen orgasme en herrijzenis, vertelde ze me van Wolfgang Amadeus, het kleine genie met de vuile tong en de prachtige muziek. Van de intriges achter ieder concerto, de perfectie van iedere noot. Na dat weekend zou ik zijn muziek voor eeuwig associëren met vreugde en vervoering, met het hoogste bestaansniveau, met het menselijk potentieel om volmaaktheid na te streven, ook al is die voor de meesten onder ons onbereikbaar.

Ze kookte ook. Met alleen maar een schort voor. We deden het natuurlijk op de keukentafel, maar zij bracht ook andere dimensies van de erotiek de keuken binnen. Door en over alles heen praatte ze over voedsel, over eten, over de sensualiteit ervan, de kunst. ‘Het is de bakermat van onze beschaving. Onze eetcultuur is rond het kampvuur van onze eerste voorouders begonnen, de plaats waar ze met mensen leerden om te gaan en te communiceren. Het was tegelijk een forum en een vormingscentrum. En wanneer alleen nog de zachte gloed van houtskool oplichtte, liet het genot van een volle maag ze in de wazige schaduwen neerliggen om de liefde te bedrijven,’ vertelde ze terwijl we haar culinaire meesterwerken bij kaarslicht verorberden.

Ze was slim. Het eerste gedicht waarmee ze me liet kennismaken, was *Ballade van de nachtelijke uren*, door Van Wyk Louw. Terwijl ik bovenop haar lag, leeg en bezweet na alweer een climax, fluisterde ze het in mijn oor.

Zachtjes, zodat ik me moest concentreren. En bij het aanhoren ervan ging ook die wereld voor me open, kregen de woorden betekenis, besepte ik misschien voor het eerst wat kunst werkelijk is.

*Om één uur waren jouw haren
voor mijn vingers een boze strik,*

*en je lichaam als zwart stil water
en je adem als een snik.*

*En nu heeft de morgen mij
over de rand van zijn glas gemorst
op de veranda bij de kraan die blinkt
in het uur van de donkere dorst.*

Ze vertelde dat seks altijd zo zou zijn: de postcoïtale depressie is de vloek van de man. Ze vertelde dat de Fransen het orgasme de 'kleine dood' noemen, maar dat seks met de ware liefde van je leven daar een uitzondering op is - de genezing, de uitweg. Het maakte een diepe indruk op mij. Ik heb haar exacte woorden in mij bewaard als een richtsnoer bij mijn zoektocht naar de enige ware liefde. De romance van mijn ouders en nu ook de filosofie van Betta Wandrag waren toekomstvoorspellingen en beloften. Ik geloofde dat het leven me hun inlossing verschuldigd was.

Ik wist niet dat *Ballade van de nachtelijke uren* de glazen bol van mijn leven zou worden. Ik wist niet hoe finaal, hoe dramatisch, de ochtend van mijn leven als wrakhout over de rand heen zou spoelen.

Maar dat lag nog ver weg in de toekomst.

Dichterbij, meer onmiddellijk, zat de laatste grote gebeurtenis in mijn jeugd eraan te komen, door het noodlot zo achteloos als een tweesprong opgeworpen.

Want nauwelijks een week later werd Baby Marnewick op een gruwelijke en sensationele wijze vermoord.

OceanofPDF.com

Hoofdinspecteur Leonard ‘Sport’ Viljoen is een levende legende. Hij is ook een wandelende ontkenning van het medische feit dat de ontvanger van te veel KO’s in de boksring een permanent hersenletsel kan oplopen.

Er hangen vier foto’s in zijn kantoor bij het Zuid-Afrikaanse Narcoticabureau. De eerste is die van Viljoen - met bokshandschoenen en in vechthouding, jaren geleden - een jongeman met wat lichte weefselschade om de ogen en een kleine afwijking in de lijn van de neus. Maar het zijn Viljoens perfecte, formidabele spieren die je aangrijpen, zijn lichaam dat tot het hoogste conditieniveau is ontwikkeld. Op de andere drie foto’s ligt de jonge Viljoen languit op zijn rug. En gooit telkens een andere bokser triomfantelijk de armen in de lucht. De drie zegevierende bokkers zijn, van links naar rechts, Kallie Knoetze, Gerrie Coetzee en Mike Schutte.

De tentoonstelling van knock-outs staat bekend als ‘De Drie Tienen’, een woordspeling van Viljoen zelf op het feit dat de drie wedstrijden tien ronden zouden tellen, die hij geen enkele keer haalde, evenmin als de tien minuten van één ronde, en omdat hij telkens de knock-out aftelling tot ‘Tien!’ over zich heen moest laten gaan.

Onder de foto’s, achter het bureau, zit een man met een gezicht dat eruitziet alsof het met een dorsvlegel is bewerkt. Maar het lichaam is met vierenvijftig nog steeds in topconditie. ‘Om het als zwaargewicht te maken, moet je heel wat sporten op de ladder beklimmen. Ik had het voorrecht om voor heel wat succesvolle bokkers een sport op de ladder te zijn. Alleen jammer dat ze mijn gezicht intrapten.’ Viljoens woorden werden in politiekroegen in alle uithoeken van het land geciteerd en hij dankt er zijn bijnaam aan.

‘Ik ken jou,’ zegt Sport Viljoen als Van Heerden die zaterdagochtend op de deurpost klopt.

Van Heerden loopt naar binnen en steekt zijn hand uit. Hij vindt het niet leuk dat Viljoen hem herkent. Al die roddels ook...

‘Nee, niets zeggen.’ Hij haalt een zware hand over zijn geschonden gezicht alsof hij spinnenwebben wil wegvegen.

Van Heerden wacht.

‘Ik moet alleen het gezicht zien te situeren...’

Hij wil niet herkend worden.

‘Ben je een bokser?’

‘Nee, hoofdinspecteur.’ Zijn hand gaat onwillekeurig naar zijn oog.

‘Noem me Sport. Ik geef het op. Wie ben je?’

‘Van Heerden.’

‘Was jij bij Moordzaken en Berovingen?’

‘Ja.’

‘Wacht even, wacht even... Silva, de klootzak die de vrouw van Mat Joubert doodschoot. Zaten we niet in dezelfde eenheid, toen?’

‘Juist.’

‘Ik dacht al dat je me bekend voorkwam. Wat kan ik voor je doen, collega?’

‘Ik werk nu voor een advocatenkantoor.’ Hij wil geen smalende opmerkingen over privé-detectives meer horen. ‘Wij onderzoeken in opdracht van onze cliënt een zaak die al een aantal jaren oud is. Begin jaren tachtig. Het zou om drugs kunnen gaan. Naar het schijnt weet jij daar alles van, moet ik bij jou zijn.’

‘Aha, zoete broodjes,’ zegt Viljoen. ‘Werkt altijd. Ga zitten.’

Van Heerden schuift de stokoude stoel voor het bureau achteruit en neemt op het versleten leren kussen plaats. ‘We vermoeden dat er in ’82 of ’83 een grote transactie heeft plaatsgevonden, waarbij Amerikaanse dollars betrokken waren, hoofdinspecteur...’

‘Sport.’

Hij knikt. ‘Ik ben bang dat ik niets méér weet dan dat.’

De frons van Viljoen vormt diepe littekensporen naast zijn ogen. ‘Wat wil je van me?’

‘Een hypothese. Stel dat er in 1982 een grote drugstransactie plaatsvond. Stel dat er dollars bij betrokken waren. Wie zou er in die periode voor in aanmerking zijn gekomen? Wat zouden ze gesmokkeld hebben? Waar moet ik beginnen als ik dit wil uitspitten?’

‘Bliksems,’ zegt Sport Viljoen en haalt zijn hand weer over zijn gezicht.
‘1982?’

‘Daaromtrent.’

‘Amerikaanse dollars?’

‘Ja.’

‘De dollars hebben niets te betekenen. Het is gewoon de valuta van hun gilde, overal ter wereld. Vertel, zijn er Chinezen bij betrokken? Taiwanese?’

‘Geen idee.’

‘Maar het is mogelijk?’

‘Het slachtoffer in de zaak is een blanke man van tweeënveertig uit Durbanville, een Afrikaner met de naam Johannes Jacobus Smit. Het is tien tegen één niet zijn ware naam, maar min of meer wel zijn ware leeftijd.’

‘Het slachtoffer? Hoe is hij gestorven?’

‘Een schot met een M16 in het achterhoofd.’

‘Wanneer?’

‘Op 30 september van vorig jaar.’

‘Mm.’

Van Heerden wacht.

‘M16?’

‘Ja.’

‘Ken ik niet.’

‘Noga O’Grady zegt dat het een Amerikaans legermodel is.’

‘De Chinezen houden meer van kleiner spul. Maar je weet maar nooit.’

‘Hoe komen de Chinezen eraan te pas?’

‘In 1980 waren er maar enkele routes. Numero een kwam uit Thailand. Heroïne hoofdzakelijk, als we het over grote bedragen hebben. In dollars. Via India en Pakistan, soms Afghanistan, en het Midden-Oosten, via vier, vijf verschillende agenten, naar Europa toe. Numero twee liep uit Midden-Amerika, waar ze net begonnen, door de Golf van Mexico naar Texas en Florida. Maar als je het over ons hebt, was het tien tegen één de andere route. Mogelijk heroïne uit de Gouden Driehoek, via Taiwan en het Verre Oosten. In die jaren zijn de Taiwanese triades langzaam maar zeker de grote leveranciers in Zuid-Afrika geworden. Maar we zijn nooit een belangrijk afzetgebied geweest. Te weinig mensen die genoeg geld hadden voor drugs. Als je het mij vraagt, kan het een uitvoertransactie geweest zijn. Wiet,

misschien. Of een invoer van Mandrax. Doet er niet toe, het kan nooit meer dan voor een miljoen dollar geweest zijn.'

'Hoezo?'

'Wij zijn een klein visje in een grote oceaan, Van Heerden. Wij zijn de kont van de aarde, een drugsnegorij. In vergelijking met de handel in de VS en Europa, zijn we niet eens een wrat op het smoel van de internationale drugshandel. En in de jaren tachtig waren we nog kleiner.'

'Die kerel had een inloopkluis laten bouwen om iets in weg te stoppen. Ze is te klein voor raketten en te groot voor een paar honderdduizend dollars in bankbriefjes. Hij wilde er iets in opbergen dat...'

'In Durbanville?'

'In Durbanville.'

'Shit.' Sport Viljoen vervlecht zijn vingers achter zijn hoofd en zijn biceps zwellen vervaarlijk op. 'Wat denk je van steentjes?'

'Ik heb eraan gedacht. Hij voert antieke meubels in uit Namibië, het kan dus kloppen. Maar diamanten zijn klein.'

'Maar heel veel waard. Heel veel dollars.'

'Misschien.'

'Durbanville doet me meer aan steentjes denken. Drugs, dat is niets voor een Boer. Maar laat een blanke Afrikaner een diamant zien en... Het zit in ons bloed.'

Het is een overtuigend argument. Hij kan het niet ontkennen. Maar hij wil geen andere richting uit - het gebrek aan slaap staat tussen hem en nieuwe hypothesen in. Hij wil de drugs niet loslaten, de pakjes witte poeder die zijn verbeelding op de rekken van de kluis heeft zien liggen, nette stapeltjes die de geheime bergplaats van Jan Smit zo keurig vulden.

'Stel even dat het toch drugs waren. Wie zouden de plaatselijke spelers in die tijd zijn geweest?'

'Jezus, Van Heerden...' Hand over het gezicht, blijkbaar is het een zenuwtic.

'Sam Ling. De broertjes Fu. Silva. Het is lang geleden.'

'Waar kan ik Sam Ling vinden?'

Viljoen lacht, een geluid ergens tussen een rochel en een rommelende donderslag in. 'De levensverwachting van dit soort kerels is niet van dien aard dat het verzekeraars naar hun formulieren doet grijpen. Ling, zo wordt gezegd, is in de haven aan de vissen gevoerd. De broertjes Fu zijn

doodgeschoten in een bendeoorlog in 1987. En jij weet zelf wat er met Silva is gebeurd. Jij bent op zoek naar geesten. Alles is anders geworden. Het is ook al bijna twintig jaar geleden.'

'En als het steentjes waren? Met wie moet ik dan praten?'

Viljoen glimlacht traag. 'Je kunt proberen bij de chercheurs van Goud en Diamanten. Maar als ik jou was, zou ik het Paard een bezoekje brengen, als je voorbij het hek kunt komen, natuurlijk.'

'Het Paard?'

'Zeg nou niet dat je nog nooit van Ronald van der Merwe hebt gehoord.'

'Ik was... ietwat uit roulatie, de afgelopen jaren.'

'Dat moet wel, want er is niet één politieman ten zuiden van de Oranjerivier die niet over Ronnie heeft geroddeld. En als je dit nou citeert, zal ik rondstrooien dat je een vuile leugenaar bent.'

Van Heerden knikt, snel.

Viljoen haalt zijn handpalm over zijn gezicht, traag, van boven naar beneden. Van Heerden vraagt zich af of hij hoopt op die manier zijn beschadigde huid te herstellen. 'Ronnie. Kleurrijk. Machtig man. Was jarenlang bij het departement Diamanten. Noemde iedereen "Paard". Groette altijd met "Hi, knol". Hield van grote Amerikaanse sportwagens. Reed al met een TransAm toen hij nog sergeant was en iedereen vroeg zich af hoe hij die kon bekostigen. Er waren altijd wel praatjes, maar zijn staat van dienst was goed. Zeer goed. Schopte het tot kapitein. En twee jaar geleden ongeveer nam Ronnie ontslag en vernamen we dat hij een huis had gekocht bij Sunset Beach, een kast van een huis met drie garages en een omheining en een elektrisch hek dat je met een afstandsbediening openmaakt. En nou wil hij geen politiemensen meer groeten.'

Van Heerden zegt niets.

'Ze zeggen dat zijn schip is binnengevaren. Vanuit Walvisbaai, als je begrijpt wat ik bedoel.'

Eenzaam?

De beeldschone
Natasja
wil naar

je luisteren

Bel haar nù op
386 555 555

Hij rijdt de stad uit via de N1, dan noordwaarts via de N7. De zon breekt door de wolken heen, het groen van een nat Kaapstad glinstert in het heldere licht.

Zijn hoofd danst de ritmeloze dans van de slapelozen, gedachtesprongen zonder concentratie, zonder veel diepte. Het wordt een lange dag. Een oppervlakkige vermoeidheid ligt over hem heen. Waarom heeft hij voor de zoveelste keer dat klotenummer gebeld? Hij wist dat de vernedering hem zou verschroeien, zoals iedere keer. Waarom hadden ze die klotereclame onder zijn ruitenwisser gestopt? Met alweer van die grote leugens, nog meer leugens om samen met alle andere leugens het bedrieglijk web van de mensheid nog wijder en completer te spannen?

De eerste keer... Here, hij had met zoveel verwachting, zoveel verterende eenzaamheid het nummer gedraaid, omdat *Natasja naar je wil luisteren* en hij moest met iemand praten, wilde met iemand praten, hij wilde het aan iemand vertellen, iemand moest hem omhelzen, al was het maar met woorden, iemand moest zeggen je bent oké, Zet, je bent oké, Van Heerden. Maar dat is hij niet - hij is waardeloos, hij is zwak, hij is slecht, hij is een even grote leugen als Natasja en de rest van de verdomde mensheid.

En Johannes Jacobus Smit. Wat was zijn leugen verdomme, zijn bedrog?

Hij weet dat de sprong die hij maakt vanaf een flard dollarwikkelpapier in een inloopkluis groot is. Te groot. Maar waarom bouwt iemand zo'n kluis? Als je een modale, oppassende burger bent, doe je dat niet. Dan koop je een kleine kluis voor geweren of juwelen. Burgers die de wet gehoorzamen rommelen niet met valse identiteitsdocumenten. Smit - of wat zijn naam ook was - was een man die heel wat te verbergen had. Wie hij was. En wat er godsamme ook al in die kluis lag.

Geen steentjes.

Steentjes zijn klein.

Steentjes zijn heet. Je krijgt ze en verkoopt ze snel opnieuw. Je verzamelt ze niet in een kamertje met een stalen deur in je huis.

Geen drugs. Drugs is geen Boerensport.

Geen wapens. Wapens zijn te groot.

Documenten?

Dollars?

Documenten.

Wat voor documenten, verdomme?

Geheime documenten.

Geheimen. Iedere klootzak weet dat dit land genoeg geheimen heeft om een pakhuis mee te vullen. Documenten over dood en foltering, over bedrog en chemische wapens en kernwapens en ballistische raketten en moordlijsten en geheime operaties. Documenten over bedrog. Over mensen die elkaar bedriegen, op nationaal en op internationaal vlak. Het Grote Bedrog. Belangrijke Documenten. Documenten die lieden met een oorlogswapen en een lasbrander tot moord drijft.

Documenten...

Maar het tijdstip waarop Smit zijn nieuwe identiteit aanneemt en zijn geheimen wil verbergen klopt niet. Als Smit voor de Geheime Dienst of de BSB of de MI of welke andere goddeloze afkorting ook werkte, zouden de jaren negentig een geschikte tijd voor een nieuwe identiteit zijn geweest.

Niet de vroege jaren tachtig.

Documenten?

Een M16 en een lasbrander?

Niet meteen het gereedschap voor het gebruikelijke ‘vermoord-een-bleekscheet-en-pak-zijn-tv-mee’.

Bij het verkeersknooppunt in Modderdam richting Bothasig. Middenklassebuurt; politiewoonbuurt.

Hij weet nog vaag waar het is, vindt de weg erheen gemakkelijk. Het huis van Giel de Villiers. Hij stopt voor de deur, loopt naar de voordeur. De tuin is eenvoudig, netjes. Hij klopt aan de voordeur, wacht. Giels vrouw, Maartje, maakt open. Een breed, schommelend lichaam, een theedoek in haar hand. Ze herkent hem eerst niet.

‘Is Giel thuis, mevrouw?’

Een brede glimlach en een knik. ‘Ja, hij is achter bezig, kom binnen.’ Ze steekt haar hand uit. Een vrouw die tevreden is met haar huis.

‘Alles goed?’

‘Ja, dank je wel.’

Hij loopt achter haar aan, het huis is schoon en ruikt naar schoonmaakmiddelen, wasgoed op de tafel in de keuken.

Giel de Villiers staat op het plaatsje bij een grasmaaier, een schroevendraaier in de hand. Hij heeft een blauwe politieoverall aan en zijn kale kop blinkt in het zonlicht. Hij kijkt op, ziet Van Heerden, toont zoals altijd geen emotie, verplaatst alleen de schroevendraaier naar zijn linkerhand. Hij veegt de rechter aan de overall af en steekt ze uit.

‘Kapitein...’

‘Niet meer, Giel.’

‘Kapitein?’

‘Ik ben niet meer bij de politie, Giel.’

De man knikt alleen maar. Het komt hem niet toe om vragen te stellen. Vooral niet aan officieren.

‘Koffie?’ vraagt de vrouw.

Giel wacht tot Van Heerden antwoordt. ‘Lijkt me heerlijk,’ zegt hij.

‘Nog steeds in het wapenmagazijn, Giel?’

‘Ja, kapitein.’ Oude gewoonten...

De oogleden van die man. Ze knippen van onderen af, zoals die van een hagedis. ‘Ga zitten,’ zegt hij en legt de schroevendraaier in de gereedschapskist. Hij loopt naar de witte plastic tuinmeubelen onder de peperboom. Haaks en keurig in het zonlicht, iedere stoel op de juiste plek.

‘Ik werk aan een zaak, Giel.’

De oogleden knippen, afwachtend, zoals altijd, zoals jaren geleden.

‘M16.’

Ze nemen plaats.

‘Oorlogswapen,’ zegt Giel de Villiers. Zijn ogen gaan dicht. Hoeveel jaar is het geleden dat Van Heerden dit voor het eerst zag, in het wapenmagazijn, die nacht toen Nagel zei dat hij hem het grootste geheim van de politie zou tonen? Ze waren naar het wapenmagazijn gelopen, waar ze Giel de Villiers met vragen over wapens hadden overstelpt als was hij een computer. Ze hadden staan kijken hoe de raderen in de man z’n hoofd, achter de gesloten ogen, draaiden. De antwoorden waren precies en systematisch.

Soms ook hier, bij hem thuis. Nagel die met zijn magere lichaam en zijn diepe stem en zijn charme Maartje aan het lachen bracht. En dan het ritueel. *Jij bent ons geheime wapen, Giel.* Ze kwamen kennis aftappen om er dan

weer vandoor te gaan - als handelsvertegenwoordigers die in de gauwigheid gebruik maken van een hoer. Hij voelde zich altijd wat ongemakkelijk, vroeg zich af wat De Villiers dacht. Of hij het vervelend vond.

‘De zaak-Smit,’ zegt De Villiers.

‘Je hebt het al gehoord.’

Een haast onzichtbare knik.

‘Zijn ze met jou komen praten?’

‘Nee.’ Alleen dat ene woord.

‘Het is een Amerikaans wapen, Giel.’

‘Militair. Hun infanteriegeweer, sinds Vietnam al. Hartstikke goed wapen. Tot 950 kogels per seconde op volautomatisch. Licht. Van minder dan 3 kilogram tot net boven de vier. Verschillende modellen. M16, M16A1, M16A2, M-4 karbine, La France M-16K submachinegeweer, 5.56 mm kaliber, de hele reutemeteut. Daarom is het zo vreemd. Het is hier helemaal niet in trek. De R1 en AK47 gebruiken 7,62-ammunitie die je gemakkelijker kunt vinden.’

‘Wie zou zoiets gebruikt kunnen hebben, Giel?’

De Villiers kijkt naar hem, de ogen nu open. Nagel had hem nooit gevraagd om te speculeren.

‘Hoe kan ik dat weten, kapitein?’

‘Heb je het je niet afgevraagd?’

De ogen gaan weer toe. ‘Ja.’

‘En wat denk je, Giel?’

De Villiers aarzelt lang, zijn ogen dicht. Dan maakt hij ze weer open.

‘Het is geen goed wapen voor een inbraak, kapitein. Het is groot, ook al is het licht. Het is een geweer voor het slagveld, voor de moerassen van het Verre Oosten en de woestijnen van het Midden-Oosten. Het is een geweer om buitenshuis mee te schieten, niet binnenshuis. Hoe stop je het in een woonbuurt onder je jasje weg? Het is geen goed wapen voor de korte afstand, in huis, kapitein. Een revolver zou beter zijn geweest.’

‘Wat denk je, Giel?’

De ogen, de vreemde, hypnotiserende ogen, gaan weer dicht. ‘Er zijn een paar mogelijkheden, kapitein. Je wilt intimideren. Een groot wapen schrikt de mensen af. Een M16 zie je in iedere film. Of het is jouw enige ongeregistreerde wapen en je wilt geen enkel spoor achterlaten. Of je bent een Amerikaan. Een Amerikaanse soldaat. Of...’

Ogen open. Hij schudt zijn hoofd lichtjes heen en weer, alsof hij er vanaf wil.

‘Of?’

‘Ik weet niet of...’

‘Zeg het me, Giel.’

‘Een huurling, kapitein. De M16 is even gemakkelijk verkrijgbaar op de zwarte markt in Europa als de AK. Huurlingen. Velen onder hen houden ervan. Maar...’

‘Maar?’

‘Maar wat komt een huurling in Durbanville zoeken, kapitein?’

Maartje de Villiers komt met de koffie aangelopen en ergens begint een vogel helder in het zonlicht te fluiten.

Wanneer hij wegrijdt, staan de De Villiers voor het huis, de gezette vrouw met haar arm om het middel van haar man. Een echtpaar in Bothasig in een straat met keurige tuinen en lelijke betonnen muren en kinderen op fietsen en het geronk van grasmaaiers die het buitenkansje van een zonnige winterdag benutten. En hij vraagt zich af waarom zijn leven zo niet kon zijn - met een vrouw en kinderen en een klein kasteel waar hij zijn eigen kroeg in bouwt en een straathond en een carrière en een hypotheek op zijn huis. Ergens in het verleden was die mogelijkheid er geweest.

Wat was het in hem, wat is het in hem dat hem de verkeerde afslagen naar nergens doet nemen, de doodlopende stegen doet opzoeken? De wegwijzers waren nog wel zo duidelijk, zo aantrekkelijk.

Is het dat wat je wilt, vraagt hij zich af. Een vrouw en kinderen en een grasmaaier?

Ja, denkt hij. Dat is wat ik verdomd graag wil.

OceanofPDF.com

Boet Marnewick had het lichaam van zijn vrouw in de huiskamer gevonden. Haar handen waren achter haar rug met tape vastgebonden, haar voeten met een zijden kous. Ze lag geknield, met zesenvieftig steekwonden in haar buik en op haar rug. Haar tepels waren afgesneden en haar schaamdelen onherkenbaar verminkt. Overal lag er bloed - in de slaapkamer, in de keuken, in de zitkamer. Een moord die de goegemeente door elkaar schudde, die vrees en haat hoog deden oplaaien, waar de mensen vele jaren later nog altijd over praatten. Stilfontein was gewelddadig, een dorp dat vertrouwd was met alcoholisme en vrouwenmishandeling en ontucht en echtbreuk en aanranding. Zelfs doodslag. En moord. Een moord in een heethoofdig ogenblik, na een braspartij, konden ze nog min of meer begrijpen, af en toe zeker.

Maar deze hier was in koelen bloede gepleegd. Door een indringer, een vreemde, die er de tijd voor had genomen, die met voorbedachten rade een weerloze vrouw had verminkt en vermoord.

Ik was in mijn kamer bezig mijn huiswerk te maken toen er aan de deur werd geklopt. Mijn moeder was gaan openmaken en ik kon de woorden niet verstaan, maar de klank van haar stem deed me naar de huiskamer lopen. En daar stond mijn rechercheur, mijn Louis L'Amour-Samaritaan. Opeens voelde ik mijn hart in mijn keel kloppen, omdat mijn moeder geschokt leek.

‘Meneer...’ zei ik en slikte. Toen zei mijn moeder: ‘Baby Marnewick is dood, Zet.’

Hij deed alsof hij me niet kende. Pas toen hij wegging gaf hij een kneepje in mijn schouder, keek me aan en glimlachte even. Maar eerst had hij vragen gesteld. Hadden we iets gezien? Iets gehoord? Wat wisten we van de Marnewicks af?

En ik zat daar met mijn fantasieën en mijn intieme kennis en mijn voyeurisme en beaamde slechts de woorden van mijn moeder: we hadden niets gezien, niets gehoord en wisten helemaal niets.

Later vernamen we de bijzonderheden. Van de burens en in de *Klerksdorp Record* en het *Vaderland* en *Het Volksblad*, en zelfs in *Rapport*. Een gruwelijke lustmoord had van Stilfontein nationaal nieuws gemaakt. Ik heb de artikelen telkens opnieuw herlezen, met onverdeelde aandacht geluisterd naar ieder brokje nieuws uit iedere nieuwe bron.

Die bijzonderheden ontstelden me. Deels omwille van mijn eigen, gore gedachten over Baby Marnewick. En het feit dat die me - hoe vergezocht het ook was - koppelden aan de moordenaar die uit wellust had gesneden en gestoken. Het raakpunt was begeerte, ook al waren onze fantasieën compleet uiteenlopend geweest.

En deels omdat het zo ontstellend was dat iemand - iemand uit Stilfontein, een van óns - in staat was tot zo'n walgelijke daad.

Ze hebben hem nooit gevonden. Er waren geen vingerafdrukken. Er zat sperma op haar lichaam, op haar billen en op haar rug, maar het was in de jaren voor de DNA-tests en de lange arm van de reageerbuis die je ras en geslacht en bloedgroep aan de sporen van je lichaam konden koppelen, die een microscopisch haartje of een rafeltje textiel konden ontleden en die je als met een scalpel dissecteerde.

Er deden geruchten de ronde. Boet Marnewick zou een verdachte zijn. Maar dat was larie, omdat hij een kilometer onder de grond zat ten tijde van de moord. Dan had je de theorie van de wandelende, reizende moordenaar. En die van een man uit haar verleden in Johannesburg - zelfs de Schot van wie Boet haar had afgesnoept.

Maar ze kregen hem niet te pakken.

Ik heb dag na dag naar de omheining staan kijken. Als Betta Wandrag niet had ingegrepen, zou ik dan misschien bij de omheining hebben staan luisteren? Iets gehoord hebben en Baby Marnewick hebben kunnen redden?

Waarom doet iemand zoiets? Waarom moord je zo brutaal en gewetenloos en bloedig en wreed? Waarom?

En wie zou zoiets kunnen beramen? Want volgens geruchten had hij de tape bij zich gehad, had hij handschoenen aangetrokken. Voorbedachten rade.

Tegen het einde van het jaar had mijn moeder de inschrijvingsformulieren van de universiteit van Potchefstroom voor me neergelegd, zich neergevlijd en gezegd dat we het allang over mijn toekomstplannen hadden gehad en dat nu het moment was gekomen om me in te schrijven en een keuze te maken. Dat het beter was om eerst te gaan studeren en dan pas mijn dienstplicht te vervullen omdat universitair gediplomeerden sneller officier worden - ja, ook al wilde ik onderwijzer worden.

‘Ik wil niet naar de universiteit, ma,’ antwoordde ik.

‘Hoezo dan?’

‘Ik ga bij de politie.’

OceanofPDF.com

Profilering.

Johannes Jacobus Smit is vastgebonden en gefolterd en vermoord omdat hij de combinatie van een kluisdeur moest geven en vervolgens een ongewenste getuige werd. Het motief is bekend, de modus operandus duidelijk, het profiel eenvoudig. Een doelgerichte dief. Iemand die in staat is tot foltering en moord. Psychopaat, sociopaat, in ieder geval een aantal symptomen.

Gedrag verleent persoonlijkheid. Dat hadden ze hem in Quantico geleerd. Tijdens zijn drie maanden in Amerika.

Maar de toverkracht van profilering schuilt in de ontmaskering van hen die schijnbaar geen motief hebben: de seriemoordenaar, de verkrachter, de lustmoordenaar, die door de demonen van hun verleden, van een verziekt gezinsleven met een gewelddadige vader en een hoererende moeder worden gedreven. Niet in de eenvoud van een marteling en moord om de inhoud van een kluis te pakken te krijgen. Beroving. Moord. Met verzwarende omstandigheden.

Een beraamde diefstal. Het ijzerdraad was naar de plaats van de moord meegebracht. De lasbrander maakte deel uit van de uitrusting van de moordenaar. *Hier zijn je boterhammetjes, schat. En vergeet je het ijzerdraad, de tang en de lasbrander niet. Is de M16 geladen? Mooi zo.*

Smit kende de moordenaar/dief. Misschien. Waarschijnlijk. Geen teken van braak in het huis. En het feit dat Smit in executiestijl is doodgeschoten. Nog een potentiële aanwijzing. Geen getuigen die zijn achtergebleven.

Misschien. Mogelijk. Misschien.

Hij parkeert de Corolla onder een boom aan het uiteinde van de Morelettastraat en schakelt de motor uit.

De lasbrander.

Daar zit iets achter. De moordenaar had geweten dat hij zou moeten folteren. Hetgeen betekent dat hij wist dat Smit niet makkelijk zou gaan praten. Wat ook betekent dat hij hem kende. Wat betekent dat hij wist dat Smit iets bezat dat de moeite waard was om te stelen. Iets dat weggestopt was of achter slot en grendel zat. Maar er zijn veel manieren om te folteren. Om pijn te veroorzaken, een onmenselijke pijn. Waarom een lasbrander? Waarom niet de trektang gebruiken om de nagels van Smit één voor één uit te trekken? Waarom Smit niet met de kolf van de M16 slaan tot zijn gezicht onherkenbaar is en de pijn van een gebroken neusbeen en gebarsten lippen en een gekraakte schedel hem laat smeken om te mogen praten, om te mogen zeggen waar de documenten of diamanten of dollars of drugs te vinden zijn?

Of wat er dan ook in de kluis lag?

De lasbrander zegt iets over de moordenaar.

Brandstichting wijst op een seriemoordenaar in wording. Samen met bedplassen en het folteren van dieren.

Seriemoordenaars houden van vuur. Van vlammen.

Hij diept zijn notitieboekje op, schrijft erin.

Misdaadopsporingsbureau. Inbraken/moorden met een lasbrander.

Hij slaat het boekje dicht, bergt het samen met zijn pen in zijn jaszak op.

Je moet in de schoenen van de moordenaar én in die van het slachtoffer kunnen gaan staan, hadden ze in Quantico gezegd.

De schoenen van Smit. Het perspectief van het slachtoffer, verkregen na het onderzoek op de plaats van de misdaad, uit de forensische en pathologische rapporten. Smit, alleen thuis, volgens zijn gebruikelijke routine. Een klop op de deur. Was de deur vergrendeld? Deed hij de deur altijd op slot - een zestien jaar oude gewoonte - of was de deur open en is de moordenaar met zijn wapen en zijn lasbrander en zijn ijzerdraad en zijn tang eenvoudigweg naar binnen gelopen? Hier klopt iets niet. Het is te veel om door één man te worden gedragen. *Hou de deur even voor me open, Johannes Jacobus, ik wil nog even mijn folterwerktuigen halen.*

Twee aanvallers?

Of één. Met een rugzak en een M16.

Smit schrikt. Vrees. Herkenning. Na al die jaren is het bestaan dat hij met zoveel zorg en geduld heeft opgebouwd opeens bedreigd. Grote angst,

adrenaline. Maar hij is ongewapend. Hij zet een stap achteruit, van de deur weg. *Wat wil je van me?*

O, je weet wel, Johannes Jacobus, de spulletjes die je van me hebt gestolen. Waar is de kluis, vriend?

Volgens de patholoog vertoonde hij geen wonden die op een gevecht wezen. Smit had geen tegenstand geboden. Lam naar de slachtbank. *Ga zitten, Smit, laten we even kijken hoe lang het duurt voor je zegt waar mijn spulletjes zijn.*

Waarom had Smit niet gevochten? Wist hij dat hij niets kon uitrusten omdat ze met z'n tweeën waren? Of drieën? Of nog meer? Of was hij alleen maar te bang, te angstig geweest?

Dwingen hem op de keukenstoel te gaan zitten, maken hem vast.

Met een M16? Hoe hou je met één hand een M16 tegen een man z'n kop terwijl je met de andere zijn handen met een ijzerdraad en een tang vastmaakt?

Er waren er dus meer dan één.

Vertel op, Smitje, waar zijn de spulletjes.

Krijg de klere.

Ha, fijn dat je meewerkt. Steek de lasbrander even aan, wil je, en trek zijn kleertjes uit.

Ze folteren hem. De blauwe vlam op zijn scrotum, op zijn borst, op zijn maag, op zijn armen. De pijn moet onmenselijk zijn geweest.

Waarom heeft hij het hun niet gezegd? Zijn zaak boerde goed, hij had geen diamanten, drugs, of wapens nodig om nog meer geld te hebben. Waarom zei hij niet 'het ligt in de kluis, hier is de combinatie, pak het spul en laat me gaan?'

Reden: er lag iets anders in de kluis. Niets van geldwaarde. Iets anders.

Reden: hij wist dat ze hem zouden ombrengen als ze te pakken kregen waar ze voor gekomen waren.

Van Heerden zucht.

'Wat hebben die verdomde schoenen van het slachtoffer er mee te maken? Niets, behalve als er bloed van de moordenaar op zit,' was de mening van Nagel. 'De verdachte, ja. Die z'n schoenen. Daar gaat het 'm om.'

Hij staart voor zich uit, ziet de straat, de hoge bomen, de tuinen niet. Ziet de wolken niet die over de Tafelberg heen komen aanwaaien.

Nagel. Die nu zijn magere, knokige arm vanuit het graf naar hem opsteekt. Nagel, denkt hij, heeft lang genoeg gerust. Nagel kom terug.

Hij weet niet hoe hij hiermee moet omgaan.

Hij stapt uit de auto.

Laat de voeten beginnen te werken.

Net kristal, denkt ze. De dagen van zonneschijn tussen de koudefronten. Glashelder, windstil, breekbaar mooi. Blinkende juwelen op de donkere tabberd van de winter.

Ze jogt langs de zee bij Bloubergstrand, wat verlegen om de blikken van voorbijrijdende chauffeurs, een kleine prijs die ze moet te betalen voor het goddelijke uitzicht over de zee en de berg, haar berg - de reusachtige, torenhoge rotsmassa die met zijn vreemde, wereldberoemde vorm de wacht houdt over de baai, een rustige, standvastige, kalme, berustende schildwacht. Bepaalde zaken veranderen nooit.

Ook al verandert zij.

Ritmisch, de ene schoen voor de andere. De conditie van haar lichaam voelt behaaglijk aan, haar ademhaling is diep en egaal, haar benen aangenaam warm. Ooit was ze lang niet zo fit, lang niet zo mager. Er was een tijd, in haar laatste jaar aan de universiteit en in de jaren dat ze assistente was in een advocatenpraktijk dat ze zich over haar benen schaamde. Kosthuisvoedsel, lange studie-uren. Ze vond dat ze lelijke dijen had. Jeans stonden haar niet.

Niet dat het er voor Richard toe deed. Hij zei dat hij die Rubens-rondingen wel zag zitten. In het begin. Toen alles nog nieuw was in hun relatie, toen hij voor het eerst zijn handen over haar lichaam had laten glijden, diep had gezocht en met lichtjes in zijn ogen had gezegd: 'Jezus, Hoop, wat ben jij sexy.' Richard, lichtjes kalend, met zijn laconieke, boekhoudkundige levensbeschouwing en zijn passie voor het nieuws. Richard, die later, toen alles niet meer zo nieuw was, uit het liefdesbed opstond om naar het journaal te kijken. Of de *Time* naar zich toetrok, het licht aanstak en begon te lezen. Lieve hemel.

Richard, die wilde trouwen. Nee, die al als een getrouwd man wilde leven lang voor zij klaar was met de romantiek en de erotiek van het minnespel.

‘Je hebt een rode vlek op je wang,’ zei hij op zomernacht, terwijl ze lagen te vrijen. Zonder verbazing, alsof hij een neutraal nieuwtje aan een publiek rapporteerde.

Nadat ze al maandenlang seks hadden gehad.

‘Mijn hele lichaam gloeit,’ had ze gezegd .

‘Vreemd, die vlek,’ was zijn bedachtzame reactie.

En toen hun verhouding eindelijk een mufte, stille dood was gestorven, maakte ze de balans op. En kwam ze tot de ontdekking dat ze even schuldig was als hij. Niet dat Richard dezelfde onbevangen aanleg voor zelfonderzoek bezat. Sommige mensen durven het risico van de zelfkritiek niet te lopen. Met hem was het nog anders. Hij was zo zelfingenomen dat hij er de noodzaak niet van inzag.

Maar zij wel. En een van haar gevolgtrekkingen was dat ze niet van zichzelf hield. Niet van haar lichaam en niet van wie ze was.

Toen deed ze twee dingen: ze nam ontslag bij Kemp, Smuts en Breedt. En begon met hardlopen.

En hier was ze nu, op het strand in Blouberg, fit en slank en Richard-loos. Een asociale oud-politieman achter in de dertig heeft haar vage belangstelling gewekt, een onmogelijke mogelijkheid.

Omdat hij zo anders is dan Richard? Omdat hij onvoorspelbaar en gewond is? Omdat zijn moeder... Ze moet haar hoofd laten nakijken.

De zon verdwijnt opeens. Ze kijkt op. Er hangen wolken boven de baai, boven de berg. Alweer een koudefront. Het is een gure winter, niet zoals vorig jaar. Zoals het leven, eeuwig wisselend. Soms is er weinig zonneschijn. Zeldzame kristallen dagen tussen de regen door.

Hij loopt van huis tot huis in de Morelettastraat, zoals een colporteur, en stelt vragen. Niemand kent Johannes Jacobus Smit. ‘Je weet hoe het is, je bemoeit je alleen met je eigen leven.’

De huizen aan weerskanten van de Smit-Van As-woning: ‘We maakten af en toe een praatje over de omheining heen. Geen praters.’

Niemand had iets gezien, ik dacht dat ik iets hoorde, als een schot, maar het kon ook iets anders zijn geweest.’

Iedereen, in ieder huis, niet echt op hun gemak. Het zaterdagschema verstoord, de rugbywedstrijd op tv die zodadelijk begint, hoffelijkheid zonder hartelijkheid, nieuwsgierigheid. ‘Hebben jullie al iets gevonden?’

‘Hebben ze al iemand opgepakt?’ ‘Weten ze al waarom hij doodgeschoten is?’ Daar ligt de bedreiging. Iemand in hun buurt is gruwelijk vermoord, te dicht in de buurt van hun persoonlijke veiligheid, een scheurtje in de borstwering van de blanke middenklasseveiligheid. En wanneer hij ontkennend antwoordt, is er een frons van bezorgdheid, gevolgd door een ogenblik van stilte, alsof ze willen zeggen dat Smit het op de een of ander manier heeft verdiend, zoiets gebeurt niet zomaar.

Dan is hij klaar voor hij iets aan de weet komt en rijdt hij naar Philippi, om Willie Theal op te zoeken.

Theal, die hem had opgebeld en gezegd dat hij voor hem moest komen werken. Theal, die hem had getroost toen zijn leven als een overrijpe, zieke, bloedende granaatappel was opengebarsten. Hij had de troost aanvaard, omdat hij die nodig had gehad. Maar zijn aanvaarding was bedrog, een groot bedrog. Hij was nog altijd waardeloos, vanaf die dag toen hij voor het eerst had gestolen, sinds hij met zijn ogen en met zijn hoofd door de omheining heen had gestolen, toen hij van Nagel had gestolen. Het waardeloze in hem was altijd aanwezig, net onder de oppervlakte, zoals lava, voortdurend sluimerend, kokend, wachtend op breuken in het rotsblok, om zoals een vulkaan her en der door de zwakke plekken van zijn aardkorst heen te breken.

Er restte hem te weinig tijd.

Hij beseft het opeens, rijdend op de N1. Hij zal met Theal gaan praten. Shit, hij is niet bang, hij zal er niet beter of slechter van worden. Hij is niet bang voor de spoken die een gesprek met Theal zal oproepen.

Maar zie hem knoeien. Zie hoe hij tobt met deze zaak. Zie hem sukkelen en nadenken en worstelen en speculeren.

Er is net te weinig. Te weinig informatie en te weinig tijd.

En het zal er niet beter op worden. Theal zal hem vertellen hoe en bij wie je in de jaren tachtig dollars kon omruilen. Of misschien ook niet. En wat dan nog? Wie zal zich na zestien jaar Johannes Jacobus Smit herinneren? Hij kan Charles Nieuwoudt opzoeken in Pollsmoor of in Victor Verster of in welke lik hij ook vastzit en vragen of hij het identiteitsdocument vervalst heeft, en wat zal dat opleveren?

Niets. Niets waarmee hij de zaak in vijf dagen rond krijgt.

Want het hoofd van Nieuwoudt is in de war van het drugsgebruik en het is al zestien jaar geleden en hij zal zich niets herinneren.

Dat is het probleem. Deze zaak is geen tien maanden oud. Hij is vijftien jaar oud. Iemand heeft geweten dat er iets in die kluis lag dat waard was dat je er een moord voor pleegde. Hij weet niet wat het was. Laat hij dan nou maar erkennen. Hij heeft er niet het flauwste benul van. Hij kan speculeren, op grond van een rottig stukje papier tot hij blauw ziet. Hij kan zijn slimme hypothesen formuleren tot hij van verveling doodvalt. Het kan van alles zijn. Krugerrands. Goud. Diamanten. Rands of dollars of klote Monopolygeld. Het kunnen naaktfoto's van Bill Clinton of van Claudia Schiffer zijn. Of een kaart van zeeroverschatten. Hij weet het niet en hij zal het ook nooit weten omdat deze zaak zo dood is als een pier en hij hem met mond-op-mond-beademing noch met een hartlongmachine opnieuw leven kan inblazen.

Hij weet dat hij het bij het rechte eind heeft. Het is meer dan een doordachte conclusie. Instinct. Alles wat hij ontdekt heeft, zegt hem dat het tijd zal vergen. Weken. Maanden van grondig onderzoek, van opsporingen, van praten, van vragen stellen tot ergens een draadje loskomt dat hij kan vastgrijpen, volgen, dat hem laat opschieten.

Hij slaat af bij het verkeersknooppunt van Kraaifontein, rijdt rechtsaf, over de brug en weer rechtsaf, terug de stad in via de N1. Waar heeft ze gezegd dat ze woont? In Milnerton.

Grappig. Hij ziet haar met haar yuppie-haartjes en haar BMW eerder tegen de berg aan wonen - de kloteberg die daar staat te piekeren. Hij haat de berg. Hij haat deze plek. Waarom had hij ook gedacht dat hij zomaar ineens kon herrijzen? *Hallo, schat, ik ben thuis, ik ben opnieuw rechercheur, joepie.*

Ze is bezig om compost in de oleanderperkjies te werken wanneer ze de mobiele telefoon hoort overgaan. Zij trekt de handschoenen onder het lopen uit, opent de schuifdeur.

‘Hoop Beneke.’

‘Ik wil naar je toe komen.’ Zijn stem is somber en kortaf.

‘Natuurlijk,’ zegt ze.

‘Nu.’ Hij hoort weer het irriterende medeleven, het onwelkome begrip in haar stem.

‘Je bent welkom.’

‘Ik weet niet waar je woont.’

‘Waar ben je nu?’

‘In Milnerton. Bij de Pick ’n Pay.’

Ze legt hem uit hoe hij moet rijden.

‘Goed,’ zegt hij en legt neer.

‘Doei,’ zegt ze. ‘Zatopek.’ En glimlacht voor zich uit. Hij is beslist niet het zonnetje in huis. Hoe zou hij eruitzien als hij lacht?

Ze loopt naar de badkamer, haalt een kam door haar korte haar, stift haar lippen met een lichtroze lippenstift. Ze zal zich niet omkleden. Het trainingspak is goed genoeg. Ze loopt naar de keuken, zet alvast de ketel aan, haalt een klein wit dienblad tevoorschijn, schikt er bekers, een melkpot en een suikerpot op. Ze had iets moeten halen. Gebak. Het is bijna koffietijd.

Ze loopt naar de mini-stereoinstallatie. Ze weet niet echt veel van klassiek. Zou hij een kenner zijn? Zo klonk hij in ieder geval. Ze heeft *The World’s Greatest Aria’s*. En *The Best Classical Album Ever*. En *Pavarotti and Friends*. De cd’s van de eerste twee concerten. De rest is een mengelmoes, van Lucas Maree en Laurika Rauch tot Celine Dion en Bryan Adams.

Ze legt de cd van Dion op. Iedereen hoort die graag. Ze draait het volume zachter, hoort hoe de ketel vanzelf uitgaat omdat het water kookt. Ze gaat in de opening van haar schuifdeur staan en kijkt naar haar tuintje, een postzegelgrote oase die ze eigenhandig heeft geschapen. Zelf het gras geplant, de struiken, de bloemen. Nu houdt ze lenteschoonmaak.

Ze voelt regendruppels en kijkt omhoog. De wolken zijn zwaar, de druppels fijn en licht. Ze is net op tijd klaar. Ze schuift de deur dicht, gaat in een stoel zitten, kijkt op haar horloge. Hij zal dadelijk hier zijn. Haar ogen dwalen over haar boekenplank, een vuren rek dat ze tweedehands heeft gekocht toen ze nog assistente was en zelf wit heeft geverfd.

Zou Van Heerden lezen? Richard niet. Richard was een nieuwsfanaat. Kranten en het tv-journaal en *Time* en *The Economist* en het radionieuws om zes uur ’s ochtends. Zij had hem laten begaan. Een relatie is een kwestie van geven en nemen. Voor hem was het slechts een kwestie van nemen geweest.

Eindelijk klopt hij aan haar deur. Ze staat op, kijkt door het loergaatje, ziet dat hij het is en maakt open. Hij staat daar, alweer een beetje nat van de regen. Zijn gezicht staat op onweer, zoals gewoonlijk.

‘Kom erin,’ zegt ze. Hij loopt naar binnen, kijkt een ogenblik rond in de zit-eetkamer, loopt naar de ontbijtbar, haalt zijn portefeuille tevoorschijn en begint er bankbriefjes uit te nemen. Hij legt de biljetten op de toonbank.

‘Ik ben klaar,’ zegt hij zonder opkijken.

Ze kijkt naar hem. Hij is zo weerloos, denkt ze. Hoe kon ze eerst zo geïntimideerd zijn geweest? De vage blauwpaarse vlek bij zijn oog accentueert de weerloosheid. Zijn lip is bijna genezen.

Hij legt de laatste bankbriefjes op het hoopje. ‘We komen er niet uit. Die zaak is zo dood als een pier. Hij is geen tien maanden oud. Het is begonnen toen Smit zijn naam heeft veranderd, en dat is te lang geleden. Jij kunt er niets meer aan doen.’ Hij kruist zijn armen en leunt tegen de toonbank.

‘Wil je koffie?’ vraagt ze zacht.

‘Het voorschot... Ja, dank je wel.’ Hij is even van zijn stuk gebracht. Ze loopt om hem heen. Ze zet de ketel weer aan, schept een theelepeltje oploskoffie in iedere beker.

‘Ik heb niets voor bij de koffie. En zelf bakken kan ik niet zo goed,’ zegt ze. ‘Bak jij?’

‘Ik... nee.’ Geïrriteerd. ‘Het onderzoek...’

‘Wil je niet gaan zitten? Dan kunnen we erover praten.’ Haar stem is zacht. Ze moet opeens lachen. Hij is zo geconcentreerd, zo voorspelbaar, zijn lichaamstaal een loeiende sirene. Hij is zo helemaal ingesteld op confrontatie, en compleet in de war als die uitblijft.

‘Ja,’ zegt hij, gaat op de punt van een stoel zitten.

Wat is hij ongelooflijk slecht op zijn gemak, denkt ze. ‘Hoe drink jij je koffie?’

‘Zwart en zonder suiker.’ En er vlak achteraan: ‘Dank je wel.’

‘Ik waardeer jouw oprechtheid in verband met het onderzoek.’

‘Jullie zullen je er bij moeten neerleggen dat het een verloren zaak is.’

‘Het was de moeite waard om te proberen.’

‘En er is niets wat jij daaraan kunt doen.’

‘Weet ik.’

‘Dat is alles wat ik wilde zeggen.’

‘Geen probleem,’ zegt ze.

‘Wat heeft Kemp jou verteld?’

‘Kemp weet niets van het onderzoek af.’ Ze giet kokend water in de bekers.

‘Over mij. Wat heeft hij jou over mij verteld?’

‘Hij heeft gezegd dat als iemand het testament kon vinden, jij het was.’ Ze zet de koffie op het kleine witte dienblad, zet het op een glazen tafeltje neer. ‘Neem maar,’ zegt ze.

Hij neemt een beker.

‘Hoe kan hij dat zeggen als hij niets van het onderzoek afweet?’

Ze leunt naar voren, giet melk bij haar koffie, roert. ‘Natuurlijk weet hij dat ik een cliënt heb die op zoek is naar een testament dat tijdens een inbraak met moord verloren is geraakt. Daarom heeft hij jou ook aanbevolen. Hij zei dat jij de beste bent.’ Even wil ze er ‘ook al ben je een moeilijk man’ aan toevoegen, maar ze laat het maar zitten, brengt de beker naar haar lippen.

‘Wat heeft hij verder nog gezegd? Over mij.’

‘Dat is alles. Waarom vraag je dat?’

‘Ik wil alleen maar zeggen dat ik je medeleven niet nodig heb.’

‘Waarom zou ik medeleven hebben? Als jij zegt dat het onderzoek afgelopen is, dan...’ Ze wil hem provoceren, beseft ze.

‘Het gaat niet over het onderzoek,’ zegt hij geïrriteerd.

‘Drink gerust je koffie.’

Hij knikt, neemt de beker van het dienblad.

‘Hoezo heb je besloten dat de zaak afgelopen is?’ Haar toon is aanvaardend, berustend.

Hij blaast op de koffie, denkt na. ‘Ik ben vanochtend bij het Narcoticabureau langsgegaan. En bij de burens van Van As. Ik weet het niet. Ik heb alleen maar beseft... Er is niets, Hoop. En dat zul je moeten aanvaarden. Er is niets wat jij kunt doen.’

Ze knikt.

‘Ik... weet dat Van As teleurgesteld zal zijn. Maar als ze niet zo’n vreemde relatie had gehad ...’

‘Ik zal met haar praten. Maak je geen zorgen.’

‘Ik maak me geen zorgen. Want er is niets...’

‘Wat zij kan doen?’

‘Precies.’

‘Waar heb je leren koken?’

Hij bekijkt haar opeens indringend. ‘Wat is hier aan de hand, Hoop?’

‘Wat bedoel je?’

‘Ik kom naar je toe om te zeggen dat jij en Van As het maar beter kunnen vergeten - en jij wilt het over *koken* hebben? Wat is hier aan de hand?’

Ze leunt achterover, legt haar gym schoenen op de glazen tafel, zet de beker op haar knieën, praat vriendelijk tegen hem. ‘Wil je dat ik met je ga discussiëren? Het zou waarschijnlijk toch niet helpen. Jij hebt jouw professionele mening gegeven en ik aanvaard die. Ik denk dat je goed werk hebt geleverd. Ik heb ook geweldig veel respect voor het feit dat je het geld hebt teruggebracht. Iemand met minder integriteit zou de zaak nodeloos gerekt hebben.’

Hij snuift. ‘Ik ben waardeloos,’ zegt hij.

Daarop heeft ze geen antwoord.

‘Ik dacht dat Kemp jou meer had verteld.’

‘Wat moest hij me nog meer vertellen?’

‘Niets.’

Hij is net een kind, denkt ze. Ze houdt hem in de gaten terwijl hij in de verte staart en van zijn koffie drinkt. Ze kan de genen van zijn moeder zien, in en om de ogen. Ze vraagt zich opeens af hoe zijn vader eruitzag.

‘Er was iets in de kluis. Dat is de sleutel.’

‘Het kan van alles zijn geweest,’ beaamt ze.

‘Precies,’ zegt hij. ‘Het zou een jaar vergen om alle mogelijkheden te onderzoeken.’

‘Als je meer tijd had gehad?’

Hij zoekt naar aanwijzingen van sarcasme op haar gezicht, vindt er geen. ‘Ik weet het niet. Weken. Maanden, misschien. Mazzel. We hadden geluk moeten hebben. Als Van As zich nu iets had kunnen herinneren. Of iets had gezien. Of als de kluis net iets meer had opgeleverd.’

Je zorgt zelf voor mazzel, had Nagel gezegd.

‘Is er iets anders waaraan je gaat werken?’ vraagt ze.

‘Nee.’

Ze wil hem zo graag over hemzelf uitvragen, over zijn moeder, over wie hij is, en waarom hij zo is. Hem zeggen dat zijn façade zo nutteloos is, dat ze weet wat er achter schuilt, dat hij opnieuw kan worden wie zijn moeder zegt dat hij vroeger was.

‘Ik moet ervandoor.’

‘Misschien werken we nog wel eens samen. Ooit,’ zegt ze.

‘Misschien.’ Hij staat op.

20

Ik moet erkennen dat ik altijd al gefascineerd ben geweest door de kleine kruispunten van het leven, de tweesprongen op de weg, bijna zonder uitzondering zonder aanduiding, zonder wegwijzers. Die worden pas achteraf zichtbaar.

Ik ging bij de politie omdat ik op een zomermiddag door een houten omheining had gegluurd. Ik ging bij de politie omdat een rechercheur zo aardig was me nog een kans te geven - een vaderfiguur? Ging ik ook bij de politie omdat mijn vader te vroeg was gestorven? Zou ik ook bij de politie zijn gegaan als ik niet naar Baby Marnewick had verlangd? Zou ik bij de politie zijn gegaan als Baby Marnewick niet was vermoord?

Ooit liep er een reclame voor Gauloise in de bioscopen. Een Franse kunstenaar trok met houtskool of potlood slimme strepen op papier. Eerst leek het alsof hij een naakte vrouw tekende - wulpse borsten, een bekken, een taille. Maar naarmate hij vorderde werd het vrouwensilhouet een onschuldige Fransman met baret, baardje en sigaret.

De kruispunten, de wegwijzers, de mijlpalen worden pas zichtbaar wanneer het prentje voltooid is.

Ik ging bij de politie.

Met de zegen van mijn moeder. Ik denk dat ze vermoedde dat het iets met de Marnewick-moord te maken had, maar haar kijk op de zaak was speculatief en verkeerd. Ik denk dat ze iets anders voor me gedroomd had, maar omdat ze... mijn moeder was, heeft ze me gesteund.

Wat kan ik over de Politieacademie in Pretoria zeggen? Smerissen. Jongemannen uit alle lagen van de samenleving op een kluitje bijeengegoot. We drilden en studeerden en gedroegen ons als jonge honden. We vochten en kletsten en lachten en droomden van meer seks en

minder fysieke inspanning. We drilden en zweetten in klaslokalen zonder airco en leerden schieten en bedden opmaken met perfecte hoeken.

Laat ik eerlijk zijn. De anderen leerden schieten. Ik kneep mijn ogen dicht en slaagde er uiteindelijk net in het minimum aantal punten te halen om te mogen blijven. Vuurwapens waren van het begin af mijn achilleshiel. Het was onverklaarbaar. Ik hield van de reuk van geweerolie, van de glans van het zwarte metaal, de kille, doeltreffende lijnen. Ik tilde de wapens op en vuurde ze af met veel bravoure en machtsvertoon. Maar het eindresultaat was altijd net minder doeltreffend dan dat van de andere smerissen. Ik werd er voortdurend om uitgelachen, maar dat tastte mijn zelfbeeld niet aan, hoofdzakelijk omdat mijn prestaties in de toetsen en examens de schaal in de andere richting lieten overhellen. In theorie, op papier, met een vragenlijst, was ik de beste.

En toen was de opleiding achter de rug en werd ik een agent in uniform en ik vroeg een aanstelling in Stilfontein of Klerksdorp of Orkney, Joost weet waarom. Ik kreeg Sunnyside in Pretoria en sloot de volgende twee jaar dronken studenten op, kalmeerde rustverstoorders en ging een eind maken aan huiselijk geweld in duizenden huizen en onderzocht auto-inbraken en deed dienst op het aangiftebureau en leerde de SAP-formulieren in te vullen, steeds en steeds en steeds opnieuw, als mijn bijdrage tot de tonnenmaat van het gerechtelijk archief.

Ik werd gebrandmerkt als de agent die van klassieke muziek hield, de politieman die las. Ik was voor het Sunnyside-bureau van de SAP wat een teddybeer op de middellijn van een rugbyploeg was: een soort totem. Ik was degene die de duisternis van het totale culturele verval afweerde in een stedelijk gebied met een grijze criminaliteit. Want dat was onze dagtaak: niet de schreeuwerige kleuren van onrecht dat uit haat wordt gepleegd, maar de grijze wereld van de kleine overtreding, van het witte boordje, van menselijke zwakheden op het pigmentloze deel van het politiepalet.

Ik woonde in een vrijgezellenflat met een eenpersoonsbed, een tafel en een stoel die mijn moeder mij had gegeven en ik heb een boekenkast geïmproviseerd met planken en bakstenen. Drie maanden lang heb ik gespaard voor een voorschot op een Defy-fornuis. Ik heb mezelf uit tijdschriften leren koken, de rekken van de bibliotheek leeggelezen en in een ploegendienst gewerkt die niet zeer bevorderlijk was voor romances of een sociaal leven. Maar niettemin slaagde ik er af en toe in om bij de talloze

eenzame jonge vrouwen in Sunnyside een toevalstreffer te scoren - een nacht of twee of drie per maand van wriemelende, spartelende, wanhopige seks. Het waren, zonder uitzondering in feite, allemaal ruggenkrabbers, alsof ze een fysiek merkteken wilden achterlaten dat langer zou duren dan de kortstondige vlam van de lichamelijke hartstocht.

Er waren dagen dat ik me niet kon herinneren waarom ik een dienaar van het gerecht was geworden. Ik moest eerst terug naar Stilfontein gaan, weer bij de houten schandeschutting gaan staan, om me opnieuw inspiratie in te drinken.

Het was allemaal tijdelijk, een overgangsfase. Verloren jaren, groei-jaren, overgangsjaren.

OceanofPDF.com

21

Voor mazzel zorg je zelf.

Hij rijdt naar Table View in de stromende regen. Hij voelt zich ongemakkelijk - met zichzelf, met Hoop. Hij weet dat zij iets weet dat ze niet wil zeggen. Kemp heeft waarschijnlijk nieuw voedsel gegeven aan de geruchten, aan wat ze allemaal denken - dat hij Nagel voor zijn ogen heeft zien sterven en dat het hem de das heeft omgedaan.

Ha.

Ongemak over het hele onderzoek. Hij heeft iets over het hoofd gezien, hij weet het zeker. Er is iets, ergens... Maar wat? Niet iets wat Van As heeft gezegd, niet iets in O'Grady's dossier.

Voor mazzel zorg je zelf.

Ongemak, omdat hij geen man is die opgeeft. Zijn leven, ja, maar dat was iets helemaal anders - je kunt de strijd niet aanbinden met iets dat groter is dan jezelf. Maar deze zaak is dood. Simpelweg nog een moordenaar méér die zich bij de scharen heeft gevoegd van hen die de dans ontsprongen, simpelweg nog een stukje statistiek meer. Zoiets kan gebeuren. Soms zijn er gewoon niet genoeg getuigenissen of genoeg geluk.

Hij had geluk nodig bij deze zaak. Hij had een ontploffing nodig gehad, een stuk dynamiet dat de spinnenwebben van vijftien jaar had kunnen wegblazen, de geheimen van Johannes Jacobus Smit, de hele naam, had kunnen wegblazen. Zodat de feiten, de skeletten en de fossielen van de gesteenten gescheiden hadden kunnen worden.

Hoe had hij verdomme zelf voor geluk in deze zaak kunnen zorgen?

Hoe kon hij meer *tijd* maken?

Tijd winnen.

Je moet kunnen teruggaan in de tijd.

Als hij maar...

Wacht...

Nee, kan niet...

Quantico. Wat hadden ze gezegd?

Nee.

Ja.

Jezus.

Hij remt, plotseling en hard en vloekt luidop als de wagen achter hem claxonneert en hem rakelings ontwijkt. Hij zwenkt, rijdt over de middenberm heen, hoort hoe het onderstel van de Corolla over struiken en molshopen heen schuurt, hoe de wielen nat zand doen opspatten. Hij maakt rechtsomkeert. Omdat hij een fantastisch idee heeft, een bom, een plan om de spinnenwebben weg te blazen.

De koffiebekers staan nog op de tafel. Ze zit maar wat te zitten, weigerachtig om de volledige implicaties van zijn bezoek te laten doordringen. Haar gedachten tolleren in het rond. Ontgoocheling.

Ze heeft geen keuze. Ze zal moeten aanvaarden dat hij het bij het rechte eind heeft, dat ze er niet mee door kunnen gaan. De politie had ook niets bereikt, hij had eigenlijk al meer dan zij ontdekt, een valse identiteit ontdekt. Hij klonk gisteravond zo beslist, met zijn hypothesen. Ze was zo hoopvol geweest, zo opgewonden omdat ze de zaak zouden oplossen, maar hij was net niet...

Ze was in haar nopjes geweest, daarnet. Over de manier waarop ze met hem was omgegaan, waarop ze een conflict hadden weten te vermijden, over haar kalmte. Ze had het gevoel dat zij de sleutel tot Zatopek van Heerden had ontdekt. Het geheim bestond erin iedere explosieve situatie te ontmijnen - door niet te reageren. Ze had haar teleurstelling zo goed weten weg te stoppen, had zo dapper gezegd dat zij wel met Wilna van As zou praten. Maar ze ziet ertegenop, want ze weet dat de vrouw terneergeslagen zal zijn.

Teleurstelling. Want Van Heerden is uit haar leven verdwenen. Beter zo. Ondanks de pijn en de weerloosheid betekent hij sores. Grote sores.

Is er werkelijk niets meer dat hij kan doen?

Nee. Zij moet het aanvaarden. Hij heeft zelfs het voorschot teruggebracht. Ze kijkt naar het stapeltje bankbiljetten op de ontbijtbar. De nalatenschap van haar detective.

Hij is moeilijk. En probleemgeval. Maar ze gelooft hem. Ook al was hij zo defensief. Misschien precies omdat hij zo in de verdediging ging.

Ze staat op, pakt de mokken bij elkaar, zet ze op het dienblad. Het leven gaat voort. Vanavond een barbecue bij Chris en Valerie. Ze kan een avond van lachen en ontspanning best gebruiken. Het was een lastige week. Ze loopt naar de keuken, zet de bekers in de gootsteen. Er schiet opeens een gedachte door haar hoofd. Joan van Heerden zal dan toch haar schoonmoeder niet worden.

Ze lacht luidop, boven de zachte klanken van Celine Dion uit en schudt het hoofd, steeds lachend. Ze draait de kraan open en neemt afwasmiddel onderuit de kast. Welke nonsens wel niet in je gedachten kunnen opkomen, zonder waarschuwing of reden.

De voordeurbel gaat. Ze verwacht niemand. Ze draait de kraan dicht, loopt naar de deur, gluurt door het gaatje.

Zatopek van Heerden.

Heeft hij iets vergeten? Ze maakt open,

‘Er is iets wat we kunnen doen,’ zegt hij en zijn ogen zijn helder en zijn stem dwingend. Ze vraagt zich af of hij haar heeft horen lachen.

‘Kom binnen,’ zegt ze. ‘Alsjeblieft.’ Haar stem klinkt beheerst. Hij loopt langs haar heen, gaat bij de ontbijtbar staan. Ze sluit de deur achter hem.

‘Ik...’ zegt hij. ‘Het...’

‘Wil je niet gaan zitten?’

‘We hebben... Wat we moeten doen, is de klok vijftien jaar terugdraaien. Dat is onze enige kans.’

Ze staat ergens en nergens, besluit om te gaan zitten. Zo heeft ze hem nog niet gezien, zo opgewonden. Er is aandrang in zijn stem.

‘Ik heb me daarnet gerealiseerd dat ik met de verkeerde mensen heb gepraat. Met degenen die hem vijftien jaar geleden niet kenden. We moeten het roer omgooien. En ik weet hoe we dat moeten doen,’ zegt hij.

‘Hoe?’

‘Publiciteit.’

Ze vat ’m niet.

Ten tijde van de moord wisten de mensen van O’Grady niet dat hij zijn naam had veranderd. Stond er een foto van hem in de kranten?’

‘Nee. Wilna van As wilde... de foto uit zijn identiteitsboekje niet aan de media geven. Er was ook geen reden voor...’

‘Sindsdien is er iets veranderd,’ zegt hij. ‘We weten nu dat hij niet Jan Smit is. Toen wist niemand het. Als we de foto nu gepubliceerd kunnen krijgen en vragen of iemand hem herkent, als we zeggen dat hij iemand anders was, kunnen we misschien uitvinden wie hij was. En als we dat weten, kunnen we misschien uitvinden wat er in de kluis was...’

‘En wie het zo graag wilde hebben.’

‘We kunnen advertenties plaatsen,’ zegt hij. ‘Kleine oproepjes, die kosten niet veel.’

‘Nee,’ zegt ze. ‘Het kan veel beter.’

‘Hoe?’

‘Kara-An Rousseau,’ zegt ze.

Hij kijkt haar alleen maar aan.

‘Zij kan voor publiciteit zorgen - gratis publiciteit. In elke krant in het land.’

‘Ze heeft me voor een dineetje uitgenodigd vanavond,’ zegt hij. Hij heeft er opeens spijt van dat hij bedankte.

‘Kara-An?’

‘Ja,’ zegt hij. ‘Maar ik heb nee gezegd. Ik wist niet...’

‘Je móét gaan,’ zegt ze. ‘Ik wist niet dat jullie elkaar zo goed kenden.’

‘Ik ken haar ook niet.’

‘We hebben zo verdomd weinig tijd. We moeten direct met haar praten.’

‘Ga je met me mee?’

‘Natuurlijk wil ze dat, maar... ik ben niet uitgenodigd.’

‘Ik zal vragen of ik iemand mag meebrengen.’

‘Nee,’ zegt ze. ‘We hoeven niet naar het etentje te gaan. Het is nog vroeg. We kunnen proberen haar voor het eten te zien.’ Ze staat op, pakt de mobiele telefoon, zoekt het nummer in het geheugen en drukt op de toets. Hij rinkelt.

‘Met Kara-An.’

‘Met Hoop. Stoor ik niet?’

‘Hallo! Nee, natuurlijk niet. Hoe is het met je?’

‘Hectisch, op dit ogenblik, dank je. Herinner jij je die zaak van dat testament waarover ik jou verteld heb?’

‘Natuurlijk.’

‘We hebben dringend jouw hulp nodig, Kara-An.’

‘Mijn hulp?’

‘Ja. Ik weet dat dit een slecht moment is, maar kunnen we heel snel even bij je langskomen? Het zou eenvoudiger zijn...’

‘Natuurlijk, het klinkt spannend. O, en dan blijven jullie natuurlijk voor het eten. Ik heb een paar mensen uitgenodigd. Kom gewoon wat vroeger...’

‘Ik wil jouw zaterdagavond niet in de war sturen, Kara-An.’

‘Nonsens. Er is genoeg plaats en meer dan genoeg te eten.’

‘Weet je het zeker?’

‘Absoluut. Ik kan niet wachten om deel uit te maken van de Grote Speurtocht.’

Ze nemen afscheid. Hoop draait zich om naar Van Heerden. ‘Neem jij je geld nou maar terug,’ zegt ze. ‘Voor ik het uitgeef aan een nieuwe jurk voor vanavond.’

Wanneer hij haar komt ophalen en voor haar deur staat in een zwarte broek, wit overhemd en zwart jasje krijgt ze een warm gevoel, omdat hij geprobeerd heeft de gepaste kleren te dragen. Ook al is de snit ouderwets, ook al zijn de schoenen niet helemaal geschikt voor de gelegenheid.

Hij spert zijn ogen heel even open als hij haar in haar korte zwarte jurk ziet en met onverbloemde verbazing en eerlijkheid zegt hij: ‘Je ziet er mooi uit, Hoop.’ Ze wil haar hand uitsteken en hem aanraken, maar hij draait zich al om en loopt naar zijn wagen.

Ze rijden in een prettige stilte door de regen, tot ze hem met haar woorden de weg wijst door de smalle straatjes hoog tegen de berg aan en ze eindelijk voor het grote huis in Vredehoek stilhouden.

Hij fluit tussen zijn tanden - de plek is oud en Victoriaans en indrukwekkend.

‘Geërfd,’ zegt ze. ‘Haar vader was parlamentslid.’

De aanblik van Kara-An Rousseau met een bloedrode jurk aan en op blote voeten is als een lokroep uit zijn verleden. Hij wil de pikzwarte haren, de blauwe ogen, de adembenemend scherpe lijnen van kin en kaak en nek in zijn geheugen opslaan voor latere overpeinzingen. Hij moet het van zich afschudden, als een hond die het water op zijn vacht wil kwijtraken.

Het is druk in het huis. Jonge mensen met witte schorten schikken bloemen, dragen borden en glazen naar de ruime eetkamer. ‘De traiteur is nog bezig. Kom mee, we gaan naar de bibliotheek.’

Een traiteur - is dit hoe rijkelui het doen? vraagt hij zich af en loopt achter de twee vrouwen aan. Het donkere, gepolitoerde hout van de oude meubelen, de dure schilderijen, de Perzische tapijten, de pracht en praal die zelfingenomen in het licht van wel duizend kaarsen gloeien. 'Ik heb een paar mensen gevraagd,' had ze gisteravond gezegd.

Een traiteur. Jezus. Hoe kun je het aan vreemden overlaten om voor je vrienden te koken?

Kara-An maakt de deur achter hen dicht en laat hen plaatsnemen. Hij vraagt zich af hoeveel van de boeken op de donkere rekken ze heeft gelezen. Zoveel leren banden, zoveel titels in bladgoud.

Hij beseft dat Hoop wacht tot hij iets zegt. 'Vertel jij het maar,' zegt hij.

Hij houdt de twee vrouwen in de gaten. Voorzichtig, omdat hij weet dat hij zich op bekend, gevaarlijk terrein bevindt. Kara-An die naar hem kijkt telkens wanneer Hoop zijn naam noemt. Kara-An die geconcentreerd luistert. Maar er is nog iets in haar blik: persoonlijke belangstelling. Dan ziet hij opeens de afstand tussen zichzelf en de rest, ook al is het niet voor het eerst. Het overvalt hem soms wanneer hij naar muziek luistert, wanneer hij in een kookboek bladert op zoek naar een nieuw gerecht. Soms lijkt het alsof de wereld hem wil terug lokken, alsof de kleine en grote vreugdes van een normaal, gemoedelijk bestaan hem ertoe willen verleiden te vergeten dat hij het niet verdient, het zich niet kan veroorloven.

Dit keer is de lokroep sterker: de wonderbaarlijke schoonheid van een vrouw, twee vrouwen voor hem. De ogen van Hoop die stralen, haar benen onder de zwarte jurk, haar billen die vragen om aangeraakt te worden. Hij wil gewoon blijven zitten en vergelijken en nadenken en filosoferen en begeren, schaamteloos en oprecht, en een luchtig minnespel spelen, een flirt beginnen en er met iemand over praten. Lachen - Jezus, hij wil lachen. Hij wil bij een glas ijskoude witte wijn met iemand kunnen lachen. Hij mist het, hij mist haar zo ontzettend.

En dan bekruipt de angst hem, allesoverheersend en fel, en hij deinst terug voor zijn eigen gedachten. Hoop kijkt naar hem, afwachting.

'Wat?' zegt hij. Zijn stem klinkt angstig, vindt hij.

'Is dit de exacte weergave van hoever we momenteel zijn?'

'Ja,' zegt hij, terwijl hij paniekerig in zijn schulp kruipt.

'Het wordt vast een leuke story,' zegt Kara-An.

'Story?' vraagt Hoop.

‘Krantenartikel. Het zal niet moeilijk zijn om de hoofdredacteuren te overtuigen...’

‘Twee dingen zijn belangrijk,’ zegt Van Heerden. Ze kijken naar hem. ‘Het verhaal moet de juiste elementen bevatten. En moet in al jullie dagbladen verschijnen. Ook in Johannesburg en Pretoria.’

‘Wat bedoel je met de juiste elementen?’

Hij pakt papiertjes uit zijn jaszak, vellen die hij uit zijn notitieboekje heeft gescheurd. ‘Ik heb iets neergepend, maar het is niet echt goed. Jullie moeten het maar redigeren.’ Hij geeft ze aan Kara-An Rousseau. Ze leunt voorover, zodat de halsuitsnijding van haar rode jurk openvalt. Hij kijkt weg. ‘Het moet klinken alsof we op het punt staan een doorbraak te forceren, alsof inlichtingen over Smit niet noodzakelijk zijn, alleen...’

‘... extra informatie,’ zegt Hoop.

‘Ja. We moeten de indruk wekken dat we alles afweten van wat vijftien jaar geleden is gebeurd, alsof we alleen nog maar wat losse eindjes aan elkaar willen knopen...’

‘Aha,’ zegt Kara-An. ‘Jullie willen creatieve journalistiek.’

‘Heel creatieve,’ zegt hij.

‘Ik ken iemand die daarin gespecialiseerd is.’

‘Denk je dat we de voorpagina’s halen?’ vraagt hij.

‘Dat hangt af van het overige nieuws.’

Iemand klopt op de deur. ‘Binnen,’ zegt Kara-An.

Een jonge vrouw in een witte schort steekt haar hoofd naar binnen. ‘Er zijn nog andere gasten gearriveerd, mevrouw.’

‘Dank je,’ zegt Kara-An. De deur gaat dicht. Ze zucht quasi-beledigd en staat op. ‘Voor een negentienjarige is iedereen die ouder is dan dertig “mevrouw”. O, het kruis van de ouderdom.’ Ze glimlacht naar Van Heerden, een spectaculair schouwspel dat zich uitsluitend tot hem richt. ‘We praten verder wanneer iedereen weer weg is,’ zegt ze.

Hij zit tussen de echtgenote van een Zuid-Afrikaanse culturele attaché, een lange kleurlinge met heel prominente voortanden en een dikke bril die zacht praat, en de Zakenvrouw van het Jaar, scherp gezicht, slank, met hyperactieve handen. En een mond die geen moment stilstaat.

‘En wat doe jij?’ vraagt de Zakenvrouw van het Jaar nog voor hij aan de lange tafel kan plaatsnemen. Zijn geheugen roept meteen de wereld van

zinloos sociaal verkeer uit zijn universiteitsjaren op. De herinnering verschijnt uit het niets, alsof ze op de loer had gelegen, gereed om weer op te duiken. Het antwoord op die vraag bepaalde je status in een klassenbewuste gemeenschap. In die tijd had hij soms gratis gelogen op cocktailparty's en etentjes en diners, had hij alleen voor het lol ervan gezegd dat hij een treinbestuurder of een veiligheidsbeambte was, om dan achterover geleund te gaan zitten kijken hoe de vragensteller zou spartelen om hierop te reageren. Dan snelde hij hem of haar soms te hulp: 'Nee, grapje, ik ben aan het Departement Politiewetenschappen verbonden. Ik doceer.' Zijn paspoort tot het uitgelezen gezelschap, zijn visum passend afgestempeld. Wendy haatte het wanneer hij dat deed, vooral wanneer hij de leugen niet corrigeerde. Voor Wendy was status belangrijk. Dat én de schijn van geluk en succes. Voor Kara-An ogenschijnlijk ook. Ze heeft hen daarnet aan enkele mensen voorgesteld. 'Hoop Beneke, de advocate. En Van Heerden, haar collega.' *De* advocate. Niet *een* advocate. De status van het lidwoord. En het bedrog van de selectieve waarheid. 'Haar collega'.

'Ik ben een politieman,' zegt hij aan de Zakenvrouw en houdt haar in de gaten. Maar ze verraadt niets, buigt zich alleen maar onmiddellijk naar Mevrouw de Culturele attaché toe en stelt zich voor, praat vervolgens met de man rechts van haar, de Oud-rugbyspeler-Dokter. Van Heerden kijkt naar de andere gezichten om de tafel heen - Hoop tegenover hem, Kara-An aan het hoofd van de tafel rechts van hem, twintig mensen die de stijfheid van nieuwe kennismakingen moeten trotseren zonder het glijmiddel van de alcohol. Sommigen onder hen heeft hij zo-even ontmoet tijdens sherrytijd van voor het tafelen - de Schrijver, de Wijnboer, de Modeontwerper, de Waardige Oud-actrice, de Miljonair-zakenman, de Redactrice van het Vrouwentijdschrift, de Dokter. En hun partners.

Het waren de partners die hem van top tot teen hadden bekeken. Zijn kleren.

Ze konden de klere krijgen.

En nu zit hij daar, een verstrooide luisteraar naar de gesprekken van de anderen, met zijn hoofd bij herinneringen uit de periode vóór Nagel, zijn bliksemsnelle carrière in Pretoria, zijn relatie met Wendy. Mevrouw de Culturele attaché zegt niet veel; ze vormt een eiland van stilte. Ze glimlacht een keer of twee meelevend naar hem. Hij beoordeelt de citroen-en-walnotensoep van de traiteur. Ze is perfect, de spiraal slagroom een

decoratieve vlek. Hij herinnert zich dat de garnering zijn laatste grote culinaire uitdaging vormde, vóór zijn leven in duigen viel, voor zijn moeder zijn enige disgenote was geworden.

‘... De wisselkoers is een verhulde zegen voor ons. Ik wens niet dat de rand zich herstelt. Maar de regering zal wel iets moeten doen aan de handelsovereenkomst met de Europese Unie. De accijnzen betekenen onze dood,’ zegt de Zakenvrouw van het Jaar tegen de Dokter.

Mevrouw Miljonair-zakenman zit aan de overkant. Ze is knap, rimpelloos, haar wangen rozig. Haar man zit twee stoelen verderop, bleek en moe en oud. ‘...wil naar de boerderij verhuizen, ik kan de criminaliteit niet meer aan. Je zit voortdurend in spanning, maar Herman zegt dat hij de holding niet vanuit Beaufort-West kan besturen,’ zegt ze tegen iemand.

‘En de politie,’ antwoordt de Dokter haar, zijn stem diep en zelfvoldaan, ‘steelt net zo goed, lijkt me.’

Hij voelt zijn ingewanden samentrekken.

‘Het is vast moeilijk om vandaag de dag een politieman te zijn,’ zegt de kleurlinge naast hem zacht en oprecht. Hij kijkt in haar ogen die groot en angstig door de bril heen naar hem kijken, en vraagt zich af of zij de opmerking van de Dokter heeft gehoord.

‘Is het ook,’ zegt hij en nipt langzaam van de rode wijn.

‘Denk je dat het ooit anders wordt?’

Goeie vraag. ‘Nee. Ik denk het niet.’

‘O,’ zegt ze.

Hij ademt diep in om zich nader te verklaren maar valt stil. Herinnert zich dat het niet zal helpen. Het heeft nog nooit geholpen. Zelfs toen hij nog bij de politie was en probeerde om de cijfers in een juist daglicht te plaatsen - te weinig geld, te weinig personeel, te grote verschillen tussen bevoorrechten en bezitlozen, te veel politiek, te veel liberale wetgeving, te veel slechte publiciteit. Shit, de publiciteit had hem zo gefrustreerd - het goeie werk en de successen op pagina zeven, de missers en de corruptie op pagina één. De bespottelijk lage salarissen die nooit de werkomstandigheden kunnen goedmaken, de lange uren, de hoon. Hij heeft af en toe geprobeerd dit alles te verduidelijken, maar de mensen wilden niet luisteren. Hij ademt uit. ‘Zo is het maar net,’ zegt hij.

Het hoofdgerecht is een Maleisische kerrieschotel met lamsvlees, dampend en geurig en botermals. Hij kan de arbeidsvreugde van de kok er

doorheen proeven. Hij zou hem of haar graag willen ontmoeten, willen vragen hoe krijg jij jouw lam zo mals? Hij had ergens gelezen dat je het een nacht in een marinade van karnemelk moest laten staan - dat dit de uiteindelijke smaak van kerrieschotels nog subtieler en pittiger maakt.

‘Van Heerden, is het niet?’ De Dokter buigt zich over het bord van de Zakenvrouw heen naar hem toe, praat met zijn mond vol.

Hij knikt.

‘Wat is jouw rang?’

‘Mijn wat?’

‘Ik hoorde je zeggen dat je een politieman bent. Wat is jouw rang?’

‘Ik ben niet meer bij de politie.’

De Dokter kijkt hem aan, knikt traag en wendt zich tot de Culturele attaché. ‘Ben je nog steeds een supporter van de Western Province, Achmat?’

‘Ja, maar het is niet meer zoals in jouw tijd, Wiaan.’

De Dokter lacht geforceerd hartelijk. ‘Jij laat het klinken alsof het eeuwen geleden is, Achmat. Ik ben niet eens veertig. Soms heb ik zin om het kloffie weer aan te trekken, ouwe jongen.’

Ouwe jongen. Ook als hij geen dokter was geweest, zou hij hoogst irritant zijn.

Laat maar zitten, denkt hij. Laat maar zitten. Hij richt zijn aandacht op het voedsel, legt het vlees en de rijst voorzichtig op zijn vork, proeft de weefselstructuur en de smaak, neemt een slokje rode wijn. Kelners die de glazen bijvullen, decibels van de gesprekken rondom de tafel die luider en luider worden, gasten die makkelijker, luider lachen, wangen die door de wijn roze worden gekleurd. Hij houdt Hoop in de gaten, haar hoofd schuin terwijl ze luistert en naar de Schrijver knikt, een man van middelbare leeftijd met een baard en een oorbel. Van Heerden vraagt zich af of zij van deze bijeenkomst geniet. Blijkbaar wel. Is zij ook zoals Wendy? Een atleet op de sociale renbaan? Zij is ernstiger dan Wendy. Zo ernstig, zo geconcentreerd. Zo bereid om de juiste dingen te doen. Zo... idealistisch.

Een praktijk voor vrouwen. Alsof ze bijzondere slachtoffers zijn.

We zijn allemaal slachtoffers. Bijzonder of anderszins.

Tussen het dessert en de koffie in vraagt de kleurlinge of hij kinderen heeft. Hij zegt dat hij niet getrouwd is. ‘Ik heb er twee,’ zegt ze. ‘Een zoon

en een dochter. Ze woont in Canada.’ Hij antwoordt dat het daar vast heel koud zal zijn, maar ook dat gesprek sterft een ongemakkelijke dood.

En dan roert de Dokter zijn bek over Mozart.

De kelners zijn bezig de dessertborden af te ruimen, hier en daar is de koffie al opgediend. Het is een vreemd moment omdat de rest van de tafel stil is en je alleen de warme, sterke stem van de Dokter hoort. Hij vaart uit over een vervelende vakantie in Oostenrijk, de onvriendelijkheid van de mensen, de commercialisering, de uitbuiting van de toeristen, het saaie vermaak.

‘En wat hebben ze daar eigenlijk met die Mozart?’ vraagt hij retorisch.

Van Heerden kan het niet helpen. Hij zegt: ‘Hij was een Oostenrijker.’ Hij heeft opeens genoeg van deze man en zijn opinies en zijn superioriteitsgevoel.

‘Waldheim ook, en dat was een nazi,’ zegt de Dokter, geïrriteerd om de onderbreking. ‘Maar waar je ook gaat, het is al Mozart wat de klok slaat. Als het niet de naam van het restaurant is, spelen ze zijn muziek wel op de hoek van de straat.’

‘Zijn muziek is dan ook heel mooi, pappie,’ zegt Mevrouw Dokter twee stoelen verderop.

‘Die van Abba ook, tot je ze voor de derde keer hoort,’ zegt de Dokter.

Van Heerden hoort de galop van een rode stier in zijn oren.

‘Op den langen duur klinkt alles hetzelfde. En er zit geen intellectuele diepgang in zijn muziek. Vergelijk *De barbier van Sevilla* nou eens met een willekeurige opera van Wagner...’

‘De Barbier is van Rossini,’ zegt Van Heerden, zijn stem een scherp geslepen lemmet. ‘Mozart heeft *Figaro’s Bruiloft* geschreven. Een vervolg op de Barbier.’

‘Kletskoek,’ zegt de Dokter.

‘Het is waar,’ zegt de Actrice aan de overzijde.

‘Dat zorgt nog niet voor meer intellectuele diepgang. Het blijft steeds muzikale gesponnen suiker.’

‘Bullshit,’ zegt Van Heerden, luid en duidelijk en driftig. Zelfs de kelners komen tot stilstand.

‘Wat een taal!’ zegt de Dokter.

‘Krijg de klere,’ zegt Van Heerden.

‘Wat weet een politieman van muziek af?’ Het gezicht van de Dokter is rood, zijn ogen groot.

‘Evenveel als een dokter van intellectuele diepgang, klootzak.’

‘Zatopek!’ De stem van Hoop, dwingend, pleitend. Maar het helpt niet.

‘Vuile nazi,’ zegt de Dokter, half overeind terwijl zijn servet van zijn schoot valt.

Dan geeft Van Heerden hem een klap, zomaar, terwijl hij opstaat. Rechtervuist tegen zijn hoofd, - een afschamper, geen voltreffer. De Dokter is een ogenblik uit zijn evenwicht gebracht maar herstelt zich snel, komt overeind, haalt uit. Maar Van Heerden is er klaar voor, geeft hem nog een mep. De Zakenvrouw van het Jaar gilt en houdt haar hoofd met haar handen vast. Van Heerden raakt de Dokter met zijn rechter, pal op de neus. Hij slaat opnieuw, raakt de man op de mond, voelt tanden breken. Nog meer vrouwen krijsen. Het ‘Nee, nee, nee!’ van Hoop klinkt schril en hoog en wanhopig. De Dokter deinst achteruit tot tegen de muur, zijn voet in de stoel vastgehaakt. Van Heerden buigt zich over hem heen, licht zijn arm op voor de laatste klap, blind van woede. Dan pakt iemand zijn arm beet. Een kalme, overredende stem achter hem. ‘Rustig maar, rustig maar’, zegt de Culturele attaché. ‘Rustig maar, hij speelde slechts op het middenveld.’

Van Heerden verzet zich nog een ogenblik tegen de stevige greep van de man, kijkt omlaag naar het bebloede gezicht onder hem, de glazige ogen. ‘Rustig maar,’ hoort hij weer en hij ontspant zich.

Doodse stilte. Hij laat zijn arm zakken, verplaatst zijn voet om zijn evenwicht te herstellen, kijkt op.

Aan het hoofd van de tafel, half overeind, staat Kara-An, met een uitdrukking alsof ze zojuist is klaargekomen.

Sergeant Koos 'Fires' van Vuuren was een karikatuur, verslaafd aan cognac en de getuigenis ervan - een blauw adernetwerk op een knots van een neus - droeg hij zonder gratie op zijn gezicht. Een man van achter in de vijftig, met een enorme pens.

Van alle mensen op het bureau Sunnyside was hij de laatste die ik op mijn nominatielijst zou hebben gezet als iemand die mijn leven wezenlijk zou beïnvloeden. Ik heb hem nauwelijks gekend.

Zoals in iedere overheids- of semi-overheidsdienst vind je mensen als hij, ook bij de politie: lichtelijk belachelijke types die ergens op een loopbaanniveau of -rang vastraken wegens een bepaalde tekortkoming, misschien onbeschaamde luiheid of een onvergeeflijke misstap. Het kanonnenvlees van de bureaucratie dat op een langzame baan naar zijn pensionering toe schuifelt, zonder vooruitzichten. Sergeant Fires hing er altijd maar zo'n beetje bij. Ik denk niet dat we de eerste twee jaar vijf woorden gewisseld hebben.

Ik zat in de kantine te studeren, met een stelletje oefenvragen voor het promotietentamen over een maand of wat. Hij kwam naar binnen gelopen, maakte koffie, sleepte een stoel naar de tafel en begon met luide tieng!-geluiden de lepel tegen de rand van de beker te slaan om te roeren.

'Jij verknoeit je tijd met dat examen voor sergeant,' zei hij.

Ik keek verbaasd op, zag de waterige, kleine blauwe oogjes die naar me gluurden.

'Sergeant?'

'Je verknoeit je tijd.'

Ik schoof het boek weg en kruiste mijn armen. 'Waarom, sergeant?'

'Jij bent een slimme kerel, Van Heerden. Ik heb je in de gaten gehouden. Jij bent niet zoals de meeste anderen.'

Hij stak een sigaret op - zonder filter, stinkende tabak - en peilde de temperatuur van zijn koffie met een slokje. 'Ik heb je staat van dienst gezien. Jij was de topman op de academie. Jij leest. Jij kijkt naar de drek in de cellen en jij ziet mensen zitten en jij denkt na als je vragen stelt over hen. Ik heb je in de gaten gehouden.'

Ik was stomverbaasd.

Hij blies de sigarettenrook door zijn neusgaten uit, stak zijn hand in de zak van zijn overhemd en diepte een verkreukt stuk papier op. Hij vouwde het open en schoof het over de tafel heen naar me toe. Het was een bladzijde uit het politievakblad *Servamus*.

Geef je loopbaan een enorme academische stimulans!

**Schrijf nu in voor de B.A.-graad (Politiewetenschap)
aan de Universiteit van Zuid-Afrika (Unisa).**

Sinds 1972 biedt de SAP samen met de Unisa een cursus aan die er specifiek op gericht is om jouw beroep te professionaliseren door middel van een academische achtergrond. Het is een specialistische opleiding van drie jaar met Politiewetenschap als verplicht hoofdvak - en één van de volgende als tweede hoofdvak : Criminologie, Publieke Administratie, Psychologie, Sociologie, Politieke wetenschap en Communicatiewetenschap.

Er stonden een adres en telefoonnummers onder.

Ik las het helemaal door en keek naar de man, naar het rode haar dat hij lang liet worden aan één kant om het in slierten over de steeds breder wordende kale plek te kammen.

'Dat zou jij moeten doen,' zei hij door nog een rookpluim heen. 'Die flutexamens,' hij wees in de richting van mijn oorspronkelijke leerstof, 'zijn voor politiemannen als Broodrijk en zo.'

Toen stond hij op, drukte de sigaret in de asbak uit, nam zijn koffie en liep naar buiten. Ik riep hem: 'Bedankt, sergeant,' achterna, maar ik wist niet of hij me gehoord had.

Door de jaren heen zou ik nog vaak aan die dag in de kantine van het bureau Sunnyside terugdenken. Aan Koos van Vuuren en zijn geheimzinnige belangstelling en aansporing. De Broodrijk naar wie hij had verwezen, was adjudant, volgens het toenmalige rangensysteem - een zware, bruuske, ambitieuze man die later berucht zou worden als een van de meest meedogenloze operators van Vlakplaas, maar die ook al in Sunnyside zijn bereidwilligheid om arrestanten te mishandelen tentoonspreidde.

Fires van Vuuren heeft nooit meer met me gesproken. Nadat ik me bij de Unisa had ingeschreven en was beginnen te studeren, probeerde ik nu en dan zijn gezelschap op te zoeken, maar hij trok zich achter een vesting van bothed terug, alsof ons gesprek nooit had plaatsgevonden. Wat hem ertoe had gebracht om mijn persoonlijk dossier (waarschijnlijk zonder toestemming) te lichten en die bladzijde uit ons vakblad er voorzichtig uit te scheuren en voor me mee te brengen, zal ik nooit weten.

Ik kan alleen maar veronderstellen dat de reden ergens in de vergelijking tussen mij en Broodrijk lag. Was het een zwakheid van Van Vuuren dat hij misdadigers als mensen zag? Ging achter zijn afstotelijke fysiek een overgevoeligheid schuil die met cognac verdoofd moest worden om hem door zijn dagtaak heen te helpen?

Hij was een jaar of twee later alleen in zijn huis aan een hartaanval bezweken. Zijn begrafenis was klein en treurig. Er stond maar een enkel familielid bij het graf, een zoon met een stroef gezicht die zich enigszins opgelucht voelde, meende ik op te merken. En dan de gebruikelijke wijsheid van zijn collega's, dat het 'door de drank kwam', hoofdschuddend.

De avond na mijn eerste diploma-uitreiking heb ik een stille heildronk op hem uitgebracht. Omdat hij me twee geschenken had gegeven: een richting en zelfrespect. Ik weet dat het melodramatisch klinkt, maar je moet de juiste vergelijkingen maken, zoals in die nepadvertenties voor afslankkuren die foto's van 'voor' en 'na' (vaak geretoucheerde) gebruiken om te overreden. Na twee jaar Sunnyside was ik stevig op weg naar nergens geweest, gefrustreerd, niet-gestimuleerd, professioneel gezien op drift, niet bereid om te erkennen dat ik de foute loopbaan had gekozen. Het politiewerk stompt je meer dan enig ander beroep af, zowel door de routine als door de aard van

het werk, door de voortdurende blootstelling aan de droesem en het schorem, de sociaal en economisch minderbedeelden, de gestoorden en, soms, aan misdadigers van het zuiverste allooi.

In deze doolhof had Koos van Vuuren een deur opengemaakt.

Naarmate ik op academisch vlak vorderingen maakte, zouden de prikkel en de sturing die van mijn studie uitgingen me als een deus ex machina telkens opnieuw uit het professionele drijfzand halen. En was ik meer van mezelf gaan houden.

O, de psychologie van het positieve commentaar.

‘Uw essays geven blijk van uitzonderlijke schrijf- en redeneringsvaardigheden. Het is een plezier om ze te lezen.’

‘Uw inzicht in dit onderwerp is indrukwekkend en ligt aanzienlijk boven het niveau dat van propedeuse-studenten kan worden verwacht. Gefeliciteerd.’

Wat deze lectoren niet wisten, was dat de cursus mijn reddingsboei was. Dat ik elk ogenblik studeerde, las, nadacht. Ik heb Politiewetenschap, Criminologie én Psychologie als hoofdvakken gevolgd, niet bereid om ook maar een van de drie prijs te geven. Ik heb (niet zonder zelfingenomenheid) voor alledrie onderscheidingen behaald, ieder jaar opnieuw. Ik ben gepromoveerd, al was het op grond van het tentamen voor sergeant, en werd naar Pretoria overgeplaatst. De drie strepen betekenden weinig voor me. Ik had veel grotere idealen.

Mijn moeder was in de wolken over de nieuwverworven doelgerichtheid van haar zoon, over het feit dat ik ‘een geleerde’ zou worden.

Zelfrespect sloeg in die jaren systematisch om in zelfvoldaanheid.

Ik was min of meer een blaaskaak geworden.

OceanofPDF.com

Dag 4
Zondag, 9 juli

23

Ze klopt aan zijn deur om zeven uur 's ochtends. Wanneer hij openmaakt, met zijn verwarde haar en de slaap nog in zijn ogen, zegt ze: 'Ik wil weten waarom jij zo bent.' Zij loopt uit het donker naar binnen, de rode vlek op haar wang fel van het gebrek aan slaap en de woede in haar, de machteloosheid omdat zij hem niet kan begrijpen.

Ze gaat met haar rug tegen de grijze muur staan, terwijl hij met zijn hand op de open voordeur blijft wachten. 'Doe die deur dicht,' zegt ze. 'Het is koud.'

Hij zucht, duwt de deur dicht, loopt naar een stoel en gaat zitten.

'Jij bent mijn werkgever, Hoop. Je kunt me afdanken. Het is jouw goed recht.'

'Waarom heb je hem geslagen, Van Heerden?'

'Omdat ik er zin in had.'

Ze laat haar kin tot op haar borst zakken. Ze schudt het hoofd traag heen en weer, sprakeloos.

De stilte hangt in het vertrek.

'Wil je koffie?' vraagt hij niet van harte.

Haar hoofd gaat nog steeds heen en weer, en ze kijkt naar de gymschoenen aan haar voeten terwijl ze naar haar woorden zoekt. 'Nee, ik wil geen koffie. Ik wil antwoorden.'

Hij zegt niets.

'Ik probeer het te begrijpen, Van Heerden. Sinds je gisteravond zomaar naar buiten gelopen en weggereden bent, mij daar hebt achtergelaten met een bloedende man naast de tafel, probeer ik te begrijpen hoe jouw hoofd in elkaar zit. Je was...'

'Ben je daarom boos? Omdat ik jou daar heb achtergelaten?'

Ze slaat haar ogen op, haar blik legt hem het zwijgen op. Wanneer ze verder praat, is haar stem nog zachter. ‘Jij was ooit een gerechtsdienaar, Van Heerden. Naar ik hoor een goeie. In de afgelopen paar dagen heb ik genoeg van je gezien om tot de slotsom te komen dat jij een intelligent man bent. Iemand die weet wat causaliteit is. Die het verband tussen oorzaak en gevolg legt. Iemand die beseft dat een handelwijze niet beperkt blijft tot de rechtstreeks betrokkenen. Dit is waar ons hele rechtssysteem om draait, Van Heerden. Om de samenleving te beschermen tegen de ruimere implicaties. Want er zijn altijd ruimere implicaties.’

‘Ben je gekomen of me te ontslaan, Hoop?’

Zij laat zich geen ogenblik van haar stuk brengen. ‘Wat ik dus niet kan begrijpen, Van Heerden, is dat jij jezelf het recht toe-eigent om te slaan, om jouw eigen infantiele woede op een weerloze man te verhalen, zonder ook maar even te denken aan die andere negentien mensen daar.’

‘Weerloos? Hij was niet weerloos. Hij was een provinciale rugbyspeler. En hij is een kloothommel.’

‘Denk jij dat je méér man bent als je krachttermen gebruikt, Van Heerden? Denk je dat het jou sterker doet lijken?’

‘Sodemieter op, Hoop. Ik heb jou niet gevraagd om me aardig te vinden. Ik ben wie ik ben. Ik ben niemand iets verschuldigd. Jij hebt niet het recht om mijn huis binnen te komen en me te vertellen hoe waardeloos ik ben. Ik heb die oetlul in elkaar geslagen omdat hij het verdiend had. Hij heeft het de hele avond uit zitten lokken. Met zijn klote-superioriteitsgevoel.’

‘Ik heb het recht niet? Ben jij de enige die alle rechten heeft? Om in het huis van iemand anders te gast te zijn, als iemand die de hulp van Kara-An nodig heeft voor zijn werk en vervolgens een van haar vrienden als een barbaar te lijf te gaat omdat zijn gedrag je niet bevalt? Jij hebt hem met jouw vuisten verteld hoe waardeloos hij wel is. Dat was zogenaamd jouw goed recht. Maar wanneer ik op een aanzienlijk meer beschaafde manier hetzelfde met jou doe, ben je opeens lichtgeraakt. Waar is jouw besef van rechtvaardigheid, Van Heerden?’

Hij zinkt terug in zijn stoel. ‘Ik heb het je al verteld. Ik ben slecht.’

En dan vlamt haar vlek op, bloedrood, met een gloed die zich over haar gezicht verspreidt. Ze komt naar voren, bij de muur vandaan, haar handen in elkaar gewrongen. ‘Aha, de grote verschoning, het antwoord op alles: ik ben slecht’. Denk heel even aan een samenleving waarin we mogen doen

wat we willen, zolang we maar erkennen dat we slecht zijn. Dan kunnen we moorden en verkrachten en bedriegen en stelen en aanranden... want we zijn slecht. Het verklaart alles, het rechtvaardigt alles, het verontschuldigt alles.'

Hij legt zijn kin op zijn hand, zijn vingers half voor zijn mond. 'Jij kunt het niet begrijpen.'

'Ik kan het niet begrijpen. Dat is nou net het punt. Ik kan het niet begrijpen. Maar vandaag ben ik hier omdat ik wil begrijpen. Als ik inzicht krijg in wie jij bent, kan ik tenminste proberen je te begrijpen. Proberen. Maar jij wilt niets zeggen. Jij leeft achter de verschansingen van jouw excuses, van jouw rationalisering op grond van belachelijke argumenten. Praat met mij, Van Heerden. Zeg mij waarom jij zó bent. Dan kan ik het misschien inzien. Of in ieder geval medelijden met je hebben.'

'Waarom wil je dat weten, Hoop? Wat bezielt jou eigenlijk? Wat kan het jou schelen? Volgende week, als die zaak van Van As voorbij is, ben je van me verlost. Dan kan jij voortgaan met jouw praktijk voor vrouwen, de grote slachtoffers van onze samenleving, en hoef jij nooit meer aan mij te denken. Wat kan het jou schelen?'

'Jij hebt gisteravond mij en negentien andere mensen bij jouw manier van handelen betrokken. Jij hebt mijn geheugen met een ervaring bezoedeld waar ik niet om gevraagd had. Jij hebt mij overstuur gemaakt. Jij hebt mij vernederd, omdat ik, in de ogen van anderen, daar samen met jou was. Ik ben door die associatie aangetast. Ik maak nu deel uit van jouw optreden. Daarom, als jij niet de moed hebt om je vragen te stellen over jezelf, zal ik het voor jou doen. Want ik heb het recht om het te weten, om te proberen het te begrijpen.'

Hij snuift, rimpelt zijn neus. 'Jouw reputatie als grote vrouwelijke advocaat is aangetast omdat jij daar samen met mij was. En dat vind jij niet leuk.'

'Dat wil je maar al te graag geloven, Van Heerden. Dat iedereen even egocentrisch is als jij.'

Ze komt dichterbij, geluidloos op haar gymschoenen, gaat op de koffietafel voor hem zitten, haar gezicht pal voor het zijne, haar stem dwingend, met woorden die overkoken en naar buiten tuimelen.

'Ik heb voor de Nationale Partij gestemd, Van Heerden. Vóór 1992. In twee verkiezingen. Omdat ik geloofde dat apartheid goed was.'

Rechtvaardig. Ik geloofde het, net als mijn vader en mijn moeder. Zoals mijn vrienden. En hun ouders. Zoals mijn onderwijzers en mijn docenten. Zoals de hele blanke bevolking van Bloemfontein. Ik heb *Die Volksblad* geloofd. En Radio Zuid-Afrika en TV1. Ik heb me geen vragen gesteld omdat ik de zwarten zag zoals we ze allemaal zagen. Als mensen die in hun medicijnmannen en de *toko-loshe* en de geesten van hun voorvaders geloven, die in de keuken en de tuin werken en het huisvuil ophalen, die naar Sunlight-zeep ruiken. Ik ben met mijn vader meegereden toen hij Emily naar het township terugbracht en ik keek naar de vuile straten en de huisjes zonder tuin en wist dat afzonderlijke ontwikkeling juist was, omdat ze zo anders waren dan wij. Hoe kunnen mensen géén tuin aanleggen? Hoe kunnen mensen géén trots hebben? De thuislanden. Als ze dan toch zo graag moorden, laten ze het dan in Thaba’Nchu of Mafikeng of Umtata doen. Ik sidderde telkens als ze een bom lieten ontploffen of mensen in een restaurant beschoten. Ik was kwaad... schud je hoofd maar, Van Heerden, maar vanochtend zul je luisteren. Ik was boos op de rest van de wereld iedere keer als ze sancties uitvaardigden of ons bekritiseerden, omdat ik dacht dat ze het niet wisten, dat ze het niet begrepen. Ze kenden ónze zwarten niet. Ze dachten dat die zoals de hunnen waren, zoals Sidney Poitier en Eddie Murphy en Whoopie Goldberg. Terwijl de onzen anders waren. Vandalen en vernielers en altijd kwaadwillig en onvriendelijk, De onzen spreken talen die geen mens begrijpt. De hunnen hetzelfde Amerikaans-Engels als zij. En dragen mooie kleren en spelen Othello in de film. En toen kwam 1992 en ik was bang, Van Heerden, want nu zouden ze alles afpakken en verknoeien en zou het hele land een vuile township worden. Mijn angst heeft me doen zoeken naar redenen waarom het niet mocht gebeuren. Niet het logisch denken, een open geest, of zin voor gerechtigheid. Angst. En toen kreeg ik een boek over Mandela te pakken, gewoon een biografie, geschreven door een of andere Hollandse mevrouw en ik las hem en het was... het was alsof ik herboren werd. Weet jij hoe het aanvoelt om binnen het bestek van twee dagen je mening over jezelf, over je standpunten, over je eigen mensen, je ouders, je politieke leiders, je herkomst, je geschiedenis zo ingrijpend te wijzigen? Om te beseffen dat alles wat je geloofde en waarin je geloofde, fout was, verdraaid, boosaardig zelfs? Maar op één ding ben ik trots, Van Heerden. Dat ik het heb gedaan. Dat ik mijn geest heb geopend voor de waarheid. Om te zien nadat ik zo

lang blind was geweest. En nadat ik me door de schuldgevoelens en de vernedering heen had gewerkt, me door de woede op mezelf en alle blanken die bij de misleiding assisteerden, heen had gezwoegd, heb ik een besluit genomen. Dat ik nooit meer zou oordelen vanuit een gebrek aan kennis en inzicht en begrip. Dat ik altijd naar de waarheid zou zoeken. Dat ik de mensen niet op hun huidskleur of geloof of gedrag zou beoordelen zonder te begrijpen waarom ze zo zijn. En als jij denkt dat ik je met rust ga laten, of jouw infantiele smoesjes ga aanvaarden, of dat je mij kunt misleiden met je schijnvertoning en dat ik hard zal wegrennen, bega jij een kolossale vergissing.'

Ze zit pal voor hem, haar vinger die elk punt benadrukt centimeters van zijn neus af. En dan lacht ze om zichzelf, een kort geluid, vol zelfspot.

Ze leunt achterover en ademt diep in.

Ze blaast diep uit.

'Praat met me.' De eerste woorden, haast smekend.

Hij kijkt naar een punt ergens op de muur.

'Hoop, jouw en mijn levensbeschouwing liggen te ver uit elkaar.'

'Hoe weet jij dat? Jij kent me niet.'

'Ik weet genoeg, Hoop. Ik ken er genoeg van jouw soort om het te weten. Jij denkt dat het leven rechtvaardig is. Jij denkt dat als je maar hard genoeg probeert, keurig genoeg probeert te leven, alles goed zal komen. Jij denkt dat het aanstekelijk is. Jij denkt dat als jij probeert, anderen het ook zullen doen, een voor een, een golf van goedheid die groeit, die over al de boosaardigheid in de wereld heen zal spoelen. Ik ken jou omdat ik ook zo was, Hoop. Nee, ik was beter dan jij. Ik heb mijn lucide moment lang voor 1992 beleefd. Ik heb het meegemaakt om drie uur 's ochtends, in het politiebureau van Pretoria, toen ik door de tralies heen keek en tussen de vijftien, zestien zwarten in de cel, dronkemannen en messentrekkers en verkrachters en inbrekers, een man zag die op de punt van de brits zat met een bundel van Breijtenbach open in zijn handen. Een zwarte man. Ik was luitenant, Hoop, ik was de tweede in bevel. Ik heb hem eruit laten halen en naar mijn kantoor laten brengen en de deur gesloten en met hem gepraat. Eerst over gedichten. Hij was onderwijzer in Mamelodi. Zijn Afrikaans was beter dan het mijne. Hij was gearresteerd omdat hij na twaalfven betrapt werd in een chique blanke woonbuurt, te voet, op weg naar het station, twaalf kilometer verderop. Hij was bij een hoogleraar Afrikaans van de

Unisa geweest. Op uitnodiging. Omdat hij de voortgang van zijn doctoraal proefschrift over Breijtenbach moest bespreken. Toen sloten ze hem op, want wat heeft een zwarte op dat uur in Waterkloof te zoeken? Het was mijn uur van de waarheid. Het heeft me veranderd. Opeens was ik de Afrikaner-Gandhi van Jan met de pet, die de boodschap van vreedzaam verzet in de kantine en binnenskamers en in de huiskamer wilde uitdragen. Op een beschaafde manier. Ik heb er een punt van gemaakt om een gesprek aan te knopen met de knapen bij het benzinestation, de schoonmakers op kantoor en de kelners in wegresterants, te schertsen, te sympathiseren, ik concentreerde me erop om ze als mensen te zien. Ik wist dat we cultureel anders waren - maar anders is niet verkeerd, anders is alleen maar anders. Uiteindelijk zijn we allemaal mensen, Hoop, dat had ik vanaf die dag begrepen.'

Hij kijkt naar haar. Haar ogen zijn op hem gericht. Ze is stomverbaasd. Hij praat met haar, als een volwassene, intelligent, levend wezen.

'En dat is de kern van de zaak. Toen dacht ik ook dat iedereen goed was. De meesten van ons toch. En dat is een reuzensprong, een bijzondere prestatie voor een politieman, laat ik je dat vertellen. Ik heb de grote fout gemaakt te denken dat we allemaal goed waren, omdat ik goed was. Inherent. Van nature.'

Dan valt hij stil. Hij zit in de versleten stoel voor haar en kijkt naar haar, dwaalt met zijn ogen over de lijnen van haar gezicht, nu al vertrouwd, ziet hoe geconcentreerd zij luistert. Hij voelt dat ze te nabij is. Hij staat langzaam op, voorzichtig om zijn lichaam van haar weg te houden, om fysiek contact te vermijden. Zijn mond is droog. Hij loopt met enkele passen naar de keukenhoek toe, drukt de knop van de ketel in, keert zich om. Haar blik is nog steeds op hem gericht.

'Mijn moeder is een kunstenares. Dat daar is haar werk.' Hij wijst naar de muur. 'Ze maakt mooie dingen. Ze kijkt naar de wereld en maakt die mooier op haar doek. Ik denk dat het haar manier is om afstand te houden van het slechte in ons. Zij is degene die ons zegt dat we naar onze hele geschiedenis moeten kijken als we de mensen willen begrijpen. Zij zegt dat ons historisch besef kortzichtig is, dat we alleen maar tot bij de Grieken en de Romeinen kijken. Sommigen kijken zelfs terug tot bij Mozes, maar zij zegt dat we veel en veel verder moeten terugkijken. Ze zegt dat als ze soms in haar atelier aan het werk is en het is stil en zij een geluid hoort, dat ze

dan voelt hoe de kleine spiertjes om haar oren samentrekken om de schelp in de richting van de klank te draaien, zoals de oren van een kat. Ze zegt dat dit het bewijs is, dat het haar eraan herinnert dat we niet mogen vergeten om tot bij de dieren terug te kijken. Maar zelfs mijn moeder zal niet erkennen dat wij slecht zijn. Dat kan ze niet. Net zoals jij. Want jullie geloven dat jullie goed zijn. En dat zijn jullie ook. Omdat jullie nog nooit de gelegenheid hebben gehad om de boosaardigheid eruit te laten komen, omdat het leven jullie nog nooit voor de keuze heeft gesteld.'

Het water kookt.

Hij draait zich om en pakt twee bekers. Koffie. De planeet waar de sociale omgang tussen hem en Hoop Beneke om draait als een maan.

Ze heeft lef, denkt hij. Om naar hier te komen. Dat heeft nog nooit iemand gedaan.

'Suiker en melk?'

'Alleen melk, graag.'

Hij neemt het karton uit de koelkast, giet melk in haar koffie, neemt de twee bekers. Ze schuift van de tafel af, gaat in de stoel tegenover hem zitten. Ze wil duizend dingen zeggen, maar ze wil het mirakel van een welsprekende, nieuwe, intelligente, andere, vreemde Van Heerden niet met een ongelukkige opmerking ongedaan maken.

Hij gaat zitten. 'Zo zie je maar, Hoop...'

Zijn telefoon rinkelt. Hij kijkt op zijn horloge, staat op, neemt de hoorn op. 'Van Heerden.'

'Kan ik met Mike Tyson spreken?' Kara-An.

'Ben je op zoek naar Hoop?'

'Nee, Mike, ik ben op zoek naar jou. Ik sta op de weg naar Morningstar en ik kan jouw huis niet vinden. Ik ben op zoek naar wegwijzers.'

'Ik weet niet waar jij staat.' Wat komt zij hier doen?

'Ik sta voor een hek. Naast het hek is er een bordje waarop *Table Stables* staat. Ik vermoed dat het naar de berg, niet naar het meubel verwijst. Anders moet de eigenaar zijn kop laten nakijken.'

'De inrit is zowat honderd meter verderop.'

'Hoe kan ik die herkennen?'

'Er staan twee witte zuilen. Een aan elke kant van de ingang.'

'Geen schattig naampje?'

'Nee.'

‘Dat dacht ik al, Mike. Ik ben er inmiddels.’

‘Niet het grote huis. Kom naar het kleine huis.’

‘Niet dat op de prairie, hoop ik?’

‘Wat?’

‘Toe maar, Mike, jij bent bokser, geen intellectueel.’ Dan is de verbinding verbroken. Hij plaatst de hoorn terug.

‘Het is Kara-An.’

‘Is zij op weg naar hier?’

‘Zij is hier. Staat op de inrit.’

Hoop zegt niets, knikt alleen maar.

‘Wat zou ze willen?’ vraagt hij.

‘Ik heb geen flauw idee.’

OceanofPDF.com

De twee brieven waren een week na elkaar aangekomen. De ene was een aanstelling bij Moordzaken en Berovingen in Brixton, de andere een nieuwe, onverwachte tweesprong.

Beste Zatopek,

Ik weet niet of jij de personeelsadvertenties in de pers leest. Daarom laat ik je bij deze weten dat het aantal studenten in het Departement Politiewetenschappen zo is toegenomen dat we een bijkomende betrekking van lector hebben gecreëerd. De sollicitatieprocedure is zopas opgestart.

Beste wensen,

Kobus Taljaard (Prof.)

PS. Wanneer kom jij over jouw doctoraal praten?

Hoe maak je dit soort keuzes? Niet op grond van het salaris, het verschil was onbeduidend. Niet door naar de potentiële professionele stimuli te kijken, want de functies boden allebei unieke uitdagingen. Werkomstandigheden? Het hangt er maar vanaf wat je graag doet.

Ik geloof dat ik mijn besluit uiteindelijk heb genomen omdat ik mezelf wel zag zitten als lector, omdat het mijn ego nog meer zou strelen - de leermeester (in tegenstelling tot de uitvoerende rol), de wereld van het cerebrale. Het vooruitzicht op een titel met zoveel meer gewicht dan die van een rang. Doctor, ooit. Nog later, Professor.

Ik had tijdens mijn psychologiestudie de theorie ontwikkeld dat we de meeste, misschien alle, besluiten in ons leven nemen om ons zelfbeeld te stimuleren. Dat de keuze van een wagen, kleren, een woonbuurt, vrienden, favoriete drankjes, erop gericht is om onszelf op een bepaalde manier aan

de wereld te tonen, om te zeggen wie we zijn, zodat de perceptie van de buitenwereld dan weer als een spiegel kan dienen waarin we onszelf kunnen zien en, zoals Narcissus, van onszelf kunnen houden. In februari 1989 begon ik in het Departement Politiewetenschappen van de Unisa te werken. In diezelfde tijd was ik naar een groter, beter huis in Sunnyside verhuisd. En had ik mijn aftandse Datsun 120IJ voor een bijna nieuwe Volkswagen Golf ingeruild. Ik was onbeschaamd en onomkeerbaar op weg naar de top.

Alles wat ik nog meer nodig had, was de Grote Liefde.

Er waren vrouwen in mijn leven. De kortstondige interacties van de eerste jaren in Pretoria waren langzamerhand overgegaan in langere verhoudingen. Als ik terugblik, moet ik met een zekere schaamte erkennen dat het door de band genomen een kwestie van gerieflijkheid was. Geen bewust misbruik, maar meer een natuurlijke manier om de tijd door te brengen totdat de Damascus-ervaring van de Liefde mij zou overvallen, tot het intense, wonderbaarlijke ogenblik waarop ik in het aangezicht van een vrouw zou kijken en weten dat zij de Ware was.

Al die vrouwen hebben me ervan beschuldigd dat ik me niet wilde binden (bindingsangst was een favoriet woord, ik vermoed dat het zijn oorsprong vond in artikelen in de damesbladen, met koppen als Tien manieren om jouw relatie te laten voortduren'). En ze hadden gelijk. Ik heb geprobeerd de verdieping van iedere relatie met flauwe smoesjes ('Zo'n haast hebben we nu ook weer niet. Moeten we elkaar eerst niet beter leren kennen?') te vertragen. De duur van het samenzijn was vaak recht evenredig aan hun geduld met mij.

Had ik ongelijk? Was het, volgens de regels van het minnespel, onethisch van mij om de nabijheid, de geregelde seks, de beschikbaarheid te benutten zonder me te 'binden'?

Ik ben er nog altijd niet zo zeker van. Ik heb nooit gelogen. Ik heb nooit liefdesverklaringen afgelegd die op meer toewijding duiden dan ik bereid was te geven. Want niet een van hen was de Ware.

Maar er is één zin die een vrouw liever hoort dan 'Ik hou van jou' en dat is: 'Wil je met me trouwen?'

Ik ben geen seksist. Ik gun vrouwen elk denkbaar recht dat ze zichzelf willen toe-eigenen. Om de waarheid te zeggen, ik erken graag en met gemak het feit dat vrouwen veel zaken veel beter doen dan mannen. Vooral in de professionele wereld. Ze tonen meer medeleven, meer tact, ze gaan

niet gebukt onder de vloek van door testosteron aangedreven agressie, ze kunnen problemen op het werk met een natuurlijke behendigheid onderscheiden van de besmettelijke politiek van ambitie en (mannelijk) ego. Maar dat ze doelgericht te werk gaan bij de identificatie van een levensgezel en het omgaan met een relatie in al haar conventionele stadia en stappen die naar het altaar leiden, kan ik uit eigen ervaring getuigen.

Er was dat meisje dat ik naar een drive-in meenam voor onze eerste afspraak, voor ik sergeant werd. Een knap, fatsoenlijk Afrikaner-meisje uit Heilbron of Rustenburg of Colesberg, ik kan het me niet herinneren. En halfweg de middelmatige film zijn we beginnen te flikflooiën en hebben we de vleselijke mijlpalen één voor één gepasseerd - handjes vasthouden, hand om de schouders, voorzichtig zoenen, tongzoenen, mijn hand op haar borst, blouse openmaken, beha uit, harde tepels liefkozen, hand naar benen. En daar hield ze me met een stevige hand en een hijgend 'nee' tegen. Ik kon haar gejaagde ademhaling horen, haar hartslag voelen, zij was, om de vulgaire populair-chauvinistische term te gebruiken, geil.

Maar het beloofde land onder de linie van het broekelastiek was me niet beschoren.

'Waarom niet?' heb ik reikhalzend gevraagd.

'Omdat we geen vaste relatie hebben.'

Binding. Het zou mijn paspoort tot de hof van Eden worden.

Ik heb vaak gespeculeerd over de seksuele moraal van vrouwen, want ik denk niet dat ik die ooit zal begrijpen. Maar het aspect dat me het meest boeide, waren de voorwaarden die ze aan het hebben van seks koppelden. Een sociaal contract van de liefde. Ik begreep dat het als een afweermechanisme diende tegen de natuurlijke, allesoverheersende drang van de man om, zoals mijn moeder het stelde, zijn zaad te zaaien. Maar de woordkeuze van mejuffrouw Colesberg zal me altijd bijblijven. Niet 'Omdat ik niet van je hou'.

'Omdat we geen vaste relatie hebben.'

Binding was de valuta, de tol tot de mijlpalen van de intimiteit. Maar het interessante aan die voorwaardelijke moraal waren de grenzen. Er waren vrouwen, zoals het meisje uit Colesberg, die de grens trokken bij de frustrerende enkele centimeters onder de navel. Sommigen riepen zelfs de borsten tot niemandsland uit als er geen vooruitzicht was op een relatie van lange duur. Anderen legden de lat dan weer lager - je mag het alleen maar

aanraken, maar je ding er niet in stoppen. Je mag zoenen en strelen en likken, je mag je vingers vrij spel geven, maar als je wilt dat de poorten voor je opengaan, moet je eerst een huwelijksaanzoek doen.

Binding.

Wendy.

Dat is waar ik wel moest aanbelanden.

Met Wendy heb ik me tenminste afgevraagd of zij misschien de Ware kon zijn. Kortstondig.

Wendy, die snoes.

Terwijl ik nog bezig was om de kartonnen dozen in mijn kantoor bij de Unisa uit te pakken, kwam ze binnengelopen met dat kleine, snoezige lichaam en die blonde haartjes die steil om haar snoetje hingen, een bundeltje dansende energie. Ze deed haar rode bekje open en heeft vier jaar lang onophoudelijk tegen me gekwekt.

Ik denk dat Wendy die dag naar me keek en besloot dat ze mij zou krijgen.

‘We worden buren. Ik zit op Engelse Literatuur aan de overkant, jij moet de nieuwe in Politiewetenschappen zijn, mijn Afrikaans is niet zo goed, ik kom uit Maritzburg en ik kan je vertellen dat Pretoria een schok was, *my God*, ik heb me niet eens voorgesteld: Wendy Bryce.’ Ze stak haar slanke handje uit, schudde de mijne stevig, en gluurde naar me onder haar pony door als een klein meisje - het gebaar dat ik in de komende maanden en jaren zo goed zou leren kennen.

Wendy was een organisator. Ze organiseerde zonder ophouden haar eigen leven. En organiseerde het leven van anderen zonder dat die het altijd merkten. Ze wist waar ze heen wilde en concentreerde zich daarop. Wendy was een realist. Ze kende haar academische beperkingen, wist dat ze een vrouw was in de mannenwereld van de universiteit en dat senior lectrice haar hoogste sport op de ladder zou zijn. Maar haar ambities reikten hoger. Ik zeg niet dat het een berekende en bewuste beslissing was in de trant van ‘als ik niet zelf een professor kan zijn, trouw ik met iemand die het ooit wordt’, maar over het algemeen genomen had Wendy haar leven goed in kaart gebracht. ‘Ik wil trouwen en kinderen hebben, Zet. Jouw kinderen,’ luidde haar vanonder-de-pony-pleidooi ter afsluiting van een eindeloze reeks discussies over mijn gebrek aan engagement.

Dat 'Zet' had ze van mijn moeder gehoord en ze had er zich op gestort als een arend op een prooi.

Wendy was dol op mijn moeder, op haar excentriciteit, op haar aanzien als kunstenares, op de manier waarop ze mijn carrière aanmoedigde. 'Ik ben het helemaal met u eens, mevrouw Vie.'

Mijn moeder hield niet van dat mevrouw Vie. En zij hield evenmin van Wendy. Maar zoals altijd was zij te tactvol om het te laten merken.

Wendy was ook een manipulator. Ze gebruikte haar rondingen, haar pruilmondje, haar gluren-vanonder-de-pony en haar kleine-meisjes-air. Nooit zo flagrant dat je het haar in de schoenen kon schuiven. Maar voortdurend, subtiel, als een zakkenroller.

Ondanks al mijn (retrospectieve) cynisme over Wendy was ik in de eerste maanden van onze relatie verliefd. Omdat ze zo snoezig was en de eerste vrouw met wie ik over gedichten en boeken kon praten - bij wie ik erover kon leren. En Wendy heeft haar Engelse literatuurkennis enthousiast gedeeld - in ieder geval met meer geestdrift dan ze haar lichaam deelde.

Ons seksleven was wat eigenaardig.

Om te beginnen was er die cerebrale verhouding, die intellectuele ontdekkingsreis, maar ik moet bekennen dat ik van meet af aan door haar lichaam werd aangetrokken, de zandlopervorm van borstjes en middel en heupjes, de snoezige ronde billetjes, haar benen volmaakte miniatuur beeldhouwwerken - ze was klein van gestalte en slank, maar de schaalverhoudingen perfect, een seksgodin in zakformaat.

Jammer genoeg zouden de geneugten die haar lichaam beloofden loze beloftes blijven.

Tot de dag van vandaag weet ik niet of het manipulatie of een oprecht gebrek aan belangstelling voor seks gold. Ik moest werken voor iedere penetratie, moest een hoge prijs betalen voor ieder orgasme. Een voorspel van een uur draaide soms op niets uit en wanneer zij het offer dan toch volledig had gebracht, leidde ze het gesprek minuten nadat ik was klaargekomen naar mijn carrière - gewoonlijk naar het gebrek aan vorderingen. Wendy dus weer aan het mekkeren, nooit rechtuit, altijd als een verbale file in het spitsuur die de langst mogelijke weg van punt A naar punt B zocht (en vond).

Maar mijn grootste frustratie was haar zelfbeheersing tijdens de liefdesdaad, haar vastberaden klauwen aan de beschaafde kant van de

overgave, haar geluiden gedempt en snoezig en vooraf bepaald. Nooit zou zij in de afgrond van de passie tuimelen om zich in een primitief genieten te verliezen.

Ik zou pas een jaar of wat na onze ontmoeting achter de volle waarheid komen. Ze had, nog voor ik bij Politiewetenschappen was begonnen, gehoord van het academische wonderkind dat eraankwam. Prof. Koos Taljaard had geen geheim gemaakt van zijn bewondering voor mijn begaafdheid en had het er blijkbaar vaak met zijn letteren-buurvrouw over gehad. Zodat ik me ook afvraag hoe berekend zij die eerste dag haar brutale intrede in mijn leven had gepland.

Feit was dat mijn loopbaan niet had stilgestaan. Ik was hogerop geklommen, een heel eind, vond ik zelf. Ik kreeg vaste voet met de voorbereiding van lezingen die naar de correspondentiestudenten werden gestuurd, het verbeteren van hun werk, het sporadische lesgeven. Ik was voorzichtig en onder het wakend oog van de prof beginnen te publiceren en had de graad van doctorandus behaald. Maar Wendy dorstte naar academische titels. Mevrouw Doctor. Mevrouw Professor. Een doctorandusgraad kwam niet eens in de buurt.

Daarom hamerde ze op twee zaken. Verloving en Werk. Al onze gesprekken, al haar opinies en meningen en verhaaltjes bevatten uiteindelijk één of allebei die thema's. Het was een spel, de machinekamer waar de energie voor onze verhouding vandaan kwam, de dynamo die ons vier jaar lang bij elkaar hield - waarbij ik afweerde en uitstelde en draalde, en zij me verwijten maakte en de bekken van de tang langzamerhand dichtkneep, de smoesjes een voor een de nek omdraaiend.

En toch: het kwam niet doordat zij een uiterste datum stelde of omdat ik uiteindelijk een beslissing nam dat onze relatie op de klippen liep. De laatste druppel had niet eens iets met haar te maken. Het was de geest van Baby Marnewick die me kwam verleiden.

Kara-An Rousseau draagt jeans, een wit overhemd en een blauwe pull en ziet eruit alsof ze acht uur heeft geslapen.

‘De dokter kan jouw bloed wel drinken, Mike. Hij wil naar het gerecht stappen. Hij zegt dat hij jou kaal laat plukken. Zijn ego, vriend, heeft meer averij opgelopen dan zijn gezicht.’

‘Mike?’ vraagt Hoop.

‘Heeft hij het je niet gezegd? Ik noem hem Mike Tyson, omdat het niet bepaald verstandig was, wat hij deed.’

‘Laat maar zitten. Hoop heeft me al de waarheid gezegd.’

‘Hij praat ook zoals Tyson, vind je niet?’ zegt ze tegen Hoop. Ze wendt zich tot Van Heerden. ‘Ik veronderstel dus dat een verontschuldiging niet aan de orde is.’

‘Eindelijk een verstandige vrouw.’

Hoop ziet dat hij zich in zijn agressieve schelp heeft teruggetrokken, de valbrug opgehaald. Ze zou wel kunnen huilen.

‘Ik dacht al dat jij niet het type bent dat vlotjes ‘sorry’ zegt. Daarom ben ik dol op je. Maar er zijn twee problemen, Mike. En ik ben de enige die jou kan helpen.’

Hij gromt achter in zijn keel.

‘Numero één - ik denk dat ik de goede dokter er maar van zal overtuigen om van zijn dagvaardingsplannen af te zien. Niet alleen zal ik er hem op wijzen dat het voor mij en voor hem wel heel erg ongewenste publiciteit zou betekenen. Die we in ons beroep kunnen missen als kiespijn. Maar ik kan hem eventueel ook herinneren aan die avond toen hij - een getrouwde man nog wel - stomdronken voor mijn deur stond om me te zeggen hoezeer hij naar me verlangde. Dat zou deze geneesheer moeten genezen, denk je niet?’

‘Het heeft zo zijn voordelen om een mooi, ongerept bloempje te zijn, nietwaar Hoop?’ Ze richt zich opnieuw tot Van Heerden. ‘Jouw tweede probleem is die kwestie van publiciteit rond een bepaald moordonderzoek. Als je nog zover kunt terugdenken, Mike, zul je je herinneren dat je naar mij toe bent gekomen om hulp te vragen. Twee goede redenen dus om lief te zijn voor Kara-An.’

Hij kijkt haar aan, ietwat verrast door de gedaanteverwisseling van de volmaakte gastvrouw van gisteravond in dit... fenomeen, dat de situatie beheerst. Waarom dit plotselinge machtsvertoon? Hij slaat aan het rekenen, telt de Kara-An van vanochtend op bij het gezicht dat hij zag net voor hij gisteravond bij haar vandaan is gelopen. De knappe vrouw in de rode jurk - duidelijk opgewonden door het handgemeen, een schaduw die vluchtig over haar heen lag.

Een slecht voorgevoel.

‘Sodemieter op,’ zegt hij.

‘Hm, voorspelbaar van A tot Z. Ik verwachtte niet dat jij op je knieën zou vallen, Mike. Daarvoor is jouw ego te broos. Dus ben ik met een voorstel gekomen. Zowel de dokter als de landelijke bladen kunnen worden omgekocht. Of misschien kunnen we het beter over een *ruil* hebben.’

‘Wat wil jij van mij?’

‘De enige zaak van waarde die jij bezit.’

‘Wat?’

‘Jouw levensverhaal, op schrift, wanneer die zaak van dat testament voorbij is. In ruil voor vrede op het medische front. En het voorpaginanieuws van morgen. Het volledige verhaal van alles wat Mike gemaakt heeft tot wie hij is.’

Ze legt een naamkaartje op de koffietafel. ‘Mijn mobiele telefoon staat nooit uit, Mike. Denk erom.’ Ze loopt naar de deur toe, maakt die open. ‘Ik hoef je er vast niet aan te herinneren dat de tijd niet noodzakelijk aan jouw kant staat.’ Ze loopt naar buiten. ‘Bye, Hoop.’ Haar laatste woorden voor ze de deur achter zich dichttrekt.

Het blijft stil in het vertrek, er is alleen de wind die buiten door de bomen waait, de wagen van Kara-An Rousseau die aanslaat en wegrijdt. Ook al een BMW, gist hij. De Mercedes zal later komen, omtrent haar 55ste, wanneer ze niet langer jong wil lijken, maar waardig.

Hij kijkt naar Hoop. Ze heeft haar knieën opgetrokken, houdt ze met haar armen vast, haar hoofd erachter weggestopt. Alsof ze weet dat het voorbij is.

Dat is het ook.

Want als Kara-An Rousseau denkt dat zij hem kan chanteren, is ze niet goed bij haar hoofd.

De stilte blijft duren. Uiteindelijk staat Hoop op. ‘Doe me een lol,’ zegt ze zacht.

Hij kijkt naar haar.

‘Breng het voorschot niet nog eens terug. Hou het maar.’

Zij loopt naar de deur, maakt die open en loopt naar buiten zonder ’m achter zich dicht te trekken.

Hij voelt de woede in hem opstijgen. Haar hele houding insinueert dat deze klotezooi zijn schuld is. Alsof de belachelijke eisen van Kara-An redelijk zijn. Zijn ‘behandeling’ van de dokter gisteravond had niets met de zaak Wilna van As te maken. Het is Kara-An die de twee aan elkaar wil koppelen, die de gevolgen van het ene voor het andere wil gebruiken. Wat zo onredelijk is dat je geen graad in de rechten nodig hebt om dit in te zien. Het is alsof...

Hij voelt de koude wind in zijn rug, staat op om de deur te sluiten, ziet de BMW van Hoop de inrit uitrijden, ziet haar remlichten opeens rood worden. Ze houdt stil. Hij ziet dat zijn moeder op een van de rijpaarden komt aangereden, bij de BMW de teugels aanhaalt. Het begint net weer te regenen. De wolken zijn grijszwart, de wind scherp. Ze zijn te ver van hem af, hij kan hun stemmen niet eens horen. Wat hebben die twee elkaar te vertellen? De witte achteruitlichten van de BMW gaan branden, Hoop zwenkt de wagen, rijdt achter zijn moeder aan, naar het grote huis toe.

Hij slaat de deur dicht.

Ze moet zijn moeder met rust laten.

Wat hebben die twee elkaar te vertellen?

De pot op. Hij moet dringend de was doen.

Hij hangt de kleren in de badkamer op wanneer hij zijn voordeur hoort opengaan. Hij weet dat het zijn moeder is.

‘Waar ben je, Zet?’

‘Hier.’

Ze komt binnengelopen, nog in haar rijplunje, haar neus en oren rood van de kou.

‘In dit weer mag je niet gaan paardrijden, ma.’

‘Jij mag je overhemd zo niet ophangen, jongen. Wacht, ik doe het even voor je.’ Ze neemt het hemd van de douchestang. ‘Breng me een hangertje.’

Hij loopt gedwee naar zijn kamer om er een te halen.

‘Geen wonder dat jouw kleren er niet uitzien! Je zult moeten leren om er beter voor te zorgen.’

‘Ma, ik ben achtendertig...’

‘Als ik gisteravond een zekere dokter was geweest zou ik dat niet gelooft hebben. Geef me die wasmand. Ik zal je wasgoed in de droger doen.’

‘Ma...’

‘Zet, jij bent een man. Daarom zie ik veel door de vingers, maar ooit zul je toch eens een fatsoenlijke wasmachine moeten kopen. Je kunt je kleren niet voor de rest van je leven met de hand wassen.’

Hij trekt de wasmand dichterbij. Ze haalt het natte wasgoed uit het bad, legt het in de mand.

‘Ik zal het in mijn droger drogen. Maar ik ga het niet strijken.’

‘Ja, ma.’

‘Wat heb jij gisteravond uitgespookt?’

‘Het klinkt alsof je het al weet.’

Ze zegt niets, vult gewoon de mand met het wasgoed tot ze klaar is.

‘Draag jij de mand nu maar naar mijn huis. Ik wil met je praten.’ Ze draait zich om en loopt naar buiten. Hij kent die stap met een kaarsrechte rug. Het is lang geleden dat hij die heeft gezien.

Hij wil er met haar niet over praten.

‘Shit,’ zegt hij zacht en tilt de mand op.

Er valt een lichte regen, de wind is gaan liggen, terwijl hij naar het grote huis loopt. Het huis dat zijn moeder heeft gebouwd. Nadat ze de oorspronkelijke woning had laten slopen omdat zij niet ‘in dat monsterlijk ding’ wilde blijven wonen. Het was een Spaanse villa in Zuid-Afrikaanse stijl. Ze was erbij blijven staan toen de slopers het tegen de vlakte gooiden en ze vertelde hem achteraf dat dit een van de beste ervaringen van de afgelopen tien jaar was.

Zij had een hoeve langs de Bergrivier kunnen kopen, ergens tussen de Paarl en Stellenbosch - het geld had ze. Maar zij had dit perceel gekocht, op de vlakte achter Blouberg, tussen de zee en de N7, 'zodat ik de bergen in kan wanneer ik het nodig heb'. Wat dat ook te betekenen had. En ze liet haar huis bouwen, strakke witte lijnen, grote ramen, ruime vertrekken.

En de paardenstallen.

Hij was verbaasd over de paarden. 'Die heb ik altijd al gewild,' zei ze.

Hij woonde in een van de oorspronkelijke bijgebouwen, misschien een oude pachthoeve, die hij een beetje had opgeknapt, op haar verzoek, toen hij niet meer terug naar z'n werk was gegaan.

Hij draagt de mand naar de keuken waar zij ongeduldig staat te wachten. Hij ziet het dienblad op het aanrecht, lege koffiebekers, twee, en de koektrommel. Zij en Hoop.

Samen.

Zij maakt het deurtje van de droogtrommel open, stopt er het wasgoed in.

'Jij weet dat ik nooit iets heb gezegd, Zatopek.'

'Ma?' Het gebruik van zijn volledige naam voorspelt niets goeds.

'Al vijf jaar lang heb ik niets gezegd.' Ze staat op, recht haar rug, handen op de heupen, drukt de knoppen van de machine in trekt een stoel bij de grote stinkhoutentafel achteruit om te gaan zitten.

'Ga zitten, Zatopek.'

Hij zucht diep en gaat aan de tafel zitten. De droogtrommel verhoogt zijn toerental en zingt een eentonig lied.

'Ik heb niets gezegd uit respect voor je. Als volwassene. En omdat ik niet alles weet. Ik weet niet wat er toen met Nagel is gebeurd...'

'Ma...'

Ze steekt haar hand in de lucht met de ogen dicht.

Herinneringen spoelen over hem heen. Zijn moeder in haar rol als bestraffende ouder. Hij kent die manier van optreden maar al te goed. Maar het is zoveel jaren geleden. Hij ziet haar zoals ze toen was. In Stilfontein. Hij ziet opeens de erosie van de ouderdom. Hij voelt medelijden. Ze is zo plotseling oud geworden.

'Ik moet iets doen, Zatopek. Ik moet iets zeggen. Jij bent mijn zoon. Daar verandert jouw leeftijd niets aan. Maar ik weet niet wat te zeggen. Het is al vijf jaar. En... jij komt er niet overheen.'

‘Ik ben er overheen, ma.’

‘Dat ben je niet.’

Hij zwijgt.

‘Mijn moeder geloofde in emotionele chantage, Zatopek. Zij zou hier nu gezeten hebben en vragen: ‘Weet jij hoeveel pijn je me doet? Geef jij dan niets om mijn gevoelens?’ Dat wil ik je niet aandoen. Hoe ik me hierbij voel, doet er geen sikkepit toe. En een preek houden, zal ook niet helpen, omdat jij een intelligent man bent. Jij weet dat de zin die je aan je leven geeft, de mate waarin je tot een mens uitgroeit, in jouw eigen handen ligt. Jij weet dat je kunt kiezen.’

‘Ja, ma.’

‘Een van de mogelijke keuzes is om met een psycholoog te gaan praten, Zatopek.’

Hij kijkt naar zijn handen.

‘Naar ik van Hoop heb vernomen, sta jij vandaag ook nog voor een andere keuze.’

‘Ik laat me niet chanteren.’

‘Doe wat juist is, Zet. Meer vraag ik niet.’

‘Juist?’

‘Ja, jongen, wat juist is,’ zegt ze en ze kijkt hem in de ogen, haar blik intens. Hij kijkt haar niet aan.

Ze staat op. ‘Ik ga in bad. Jij hebt veel om over na te denken.’

Jij komt er niet overheen.

Hij ligt op zijn bed, languit op zijn rug, zijn handen achter zijn hoofd. Een ogenblik lang is hij er zich van bewust dat dit bed, deze liggende houding, veertig, vijftig percent van zijn tijdverdrijf van de afgelopen jaren vertegenwoordigen. De woorden van zijn moeder in zijn hoofd, zij heeft de bloedhonden weer losgelaten. Ze weet niet eens wat ‘er’ precies is. Ze denkt dat (zoals al zijn collega’s en vrienden destijds ook dachten, toen het ze nog iets kon schelen) ‘er’ alleen overdreven zelfverwijt is vanwege de dood van Nagel. Omdat hij er, in dat ogenblik van levensbelang, naast had geschoten en de verdachte, de moordenaar van zeventien hoeren, de Rode Lint-moordenaar, Nagel had geraakt, één, twee keer. Nagel was zonder een kink gevallen, bloed en bot en spierweefsel tegen de muur, een ogenblik dat voor eeuwig in zijn geheugen zit. En toen schoot hij raak, uit angst, niet uit

wraak. Uit angst om zelf te verrekken. En hij schiet raak, opnieuw en opnieuw en opnieuw - opeens een meesterlijke schutter, voor het eerst een voltreffer. Hij ziet de moordenaar terugdeinzen, vallen, schiet zijn Z88 leeg, kruipt naar Nagel toe. Nagel zonder gezicht. Hij houdt het verbrijzelde hoofd in zijn handen. Nagel die nog leeft, iedere hortende ademstoot een bloedspoor op zijn witte overhemd. Hij ziet hoe het leven uit Nagel wegstroomt en huilt, diep en dierlijk, naar de hemelen. Op dat ogenblik weet hij met een absolute, verpletterende zekerheid dat niets ooit weer hetzelfde zal zijn. De klank steeg diep uit zijn lichaam op, uit zijn wezen zelf, toen hij daar in de richting van de wolken brulde.

De anderen vonden hem zo, op zijn knieën, met het kapotgeschoten hoofd van Nagel in zijn handen. Met Nagels bloed op zijn kleren en tranen die over zijn wangen stroomden. Ze dachten dat hij om Nagel huilde en ze hadden hem getroost, zijn vingers van Nagel losgemaakt en hem weggeleid en hem getroost en in de dagen en weken daarna ondersteund in diepe bewondering voor zijn loyaliteit, voor zijn professionele liefde voor een kameraad. En toen hij uiteindelijk zei dat hij niet zou terugkomen, hadden ze hem met hun begrip omhelsd. Hij was te diep gekwetst, te erg getraumatiseerd. Zulke dingen gebeurden, ze begrepen het, die dingen gebeurden en het was maar goed ook, het toonde aan dat politiemannen ook een hart hebben. Hij was er de bevestiging van.

Hij heeft hen bedrogen. Hen en zijn moeder.

De volle waarheid, het hele verhaal, ging veel, veel dieper. Die ogenblikken in de steeg waren slechts het topje van de ijsberg - onder het oppervlak lag het gezwollen lichaam van bedrog verborgen.

Maar hij was 'er' overheen gekomen. 'Er' doorheen. Had zichzelf aan de overkant teruggevonden, langzamerhand, bijna twee, drie jaar later, toen de pijn van de waarheid onder controle was en hem alleen de zelfkennis restte. Zijn zelfkennis en de extrapolatie ervan, dat het er niets toe deed, dat het niemand wat kon schelen, dat ze allemaal beesten waren, manipulerende oerwezens die onder het dunne, kunstmatige vernis van beschaving spartelden om te overleven.

'Het' heeft hem veranderd - dat is wat zijn moeder niet begrijpt. En wat Hoop niet begrijpt. Ze gaven er duidelijk blijk van dat ze het niet konden begrijpen.

Iedereen was slecht. De meesten wisten het alleen niet.

En nu wil zijn moeder dat hij juist handelt.

Het enige juiste is, te overleven. Ervoor te zorgen dat niemand je belazert.

De dokters.

Nagel leefde nog in de ziekenwagen, in het ziekenhuis. Ze hadden hem achter gesloten deuren behandeld en waren naar buiten gekomen terwijl ze hun schouders achteloos ophaalden en zeiden: nee, hij maakt geen enkele kans. Grote woorden, die verdomd grote woorden waarmee ze jou van mens tot patiënt reduceren, grote woorden om de kapotgeschoten kop en het gat in de borst toe te lichten. Maar de Rode Lint-moordenaar hadden ze gered - het lood van Van Heerden uit hem gehaald en hun machines aan hem vastgekoppeld en vloeistoffen naar binnen gepompt en gehecht en dichtgemaakt en hem laten leven. En Nagel was doodgegaan in de koude, witbetegelde plek, het laatste leven uit zijn ogen verdwenen. En hij had daarbuiten gestaan met bloed op zijn overhemd en hij wilde het weer uitschreeuwen, omdat hij nu in de auto moest stappen en naar...

Het topje van de ijsberg.

En nu wil zijn moeder hebben dat hij juist handelt.

Juist is het om tegen Kara-An Rousseau te zeggen: Val dood met je zielige machtsvertoon, ik laat me niet manipuleren. En tegen Hoop te zeggen dat ze een strijd om niet strijdt, deze zaak is op een dood punt aanbeland en Wilna van As zal overleven zonder haar miljoentje, het leven gaat voort, over honderd jaar weet niemand meer wie deze onbetekenende wezens waren.

Niets wat hij doet, kan dat veranderen.

Hoogstens dat hij Kara-An Rousseau op haar nummer zet.

Ze is niet de enige die dit spelletje kan spelen.

Maar voor wie of wat?

Zijn moeder en Hoop. Hebben vast lekker over hem zitten kletsen.

Vreemd dat ze het zo onmiddellijk met elkaar konden vinden.

Hooguit een minuut of wat gepraat bij de BMW en dan opeens een bezoekje.

Vreemd.

En nou verwacht zijn moeder van hem...

Zij is de enige bij wie hij werkelijk in het krijt staat.

Er is maar één uitweg.

Bedrog.

‘Wat wil je eigenlijk?’ vraagt hij als Kara-An de deur openmaakt.

Een ogenblik lang is ze verbaasd, dan glimlacht ze. ‘Kom binnen, Zatopek van Heerden. Wat een fantastische verrassing.’ Ze doet de deur achter hem dicht, legt haar handen achter zijn hoofd, trekt hem hardhandig naar zich toe en zoent hem hard op de mond. Ze trekt aan zijn haar, drukt hem tegen de voordeur, haar lichaam tegen hem aan, een en al hardnekkige kleine bewegingen. En dan duwt hij haar weg en zegt: ‘Sodemieter op.’

Ze staat voor hem, haar lippenstift uitgesmeerd en ze hijgt en ze lacht.

‘Ik heb een tegenvoorstel,’ zegt hij.

‘Zeg op.’

‘De dokter kan de klere krijgen. Laat hem maar een proces aanspannen. Dit is iets tussen jou en mij.’

‘Wat heb jij met dokters, Zatopek?’

‘Ik zal mijn verhaal voor je schrijven. Voor de publiciteit. Uitsluitend voor de publiciteit.’

‘Maar pas wanneer alles voorbij is?’

‘Ja.’

‘Kan ik je vertrouwen?’ vraagt ze.

‘Nee.’

OceanofPDF.com

Ooit, tijdens die routineuze academische jaren, nam ik op een avond laat deel aan een van die zinloze gesprekken die mensen voeren wanneer ze voldoende drank op hebben om hun gène overboord te gooien en ze klinkklare nonsens gaan uitkramen. Wie de andere deelnemers waren ben ik vergeten, de pleitbezorger van de theorie is alleen nog een schim. Maar het onderwerp was het lot - en de mogelijkheid dat er parallelle werelden bestaan.

Stel nu even, zo was de discussie begonnen, dat de realiteit, net als een weg, tweesprongen kent, telkens wanneer je een belangrijke beslissing neemt.

Omdat je meestal twee keuzemogelijkheden hebt, zou dit een splitsing van het universum betekenen, een optie tussen een brede en een smalle weg. Moeilijke beslissingen worden vaak op de fragiele balans van waarschijnlijkheden genomen, waar zelfs de piepkleinste redenen het evenwicht op het scherp van de snede kunnen verstoren.

En stel dat jij en jouw wereld in allebei die realiteiten blijven voortbestaan, samen met al die andere die je voorheen al met je keuzen had gecreëerd. In ieder parallel bestaan zou je dan voortleven met de gevolgen van je besluit...

Het was een vermakelijk spel, een quasi-intellectuele oefening, een rijke bron voor schrijvers van sciencefiction. Het bleef me als een goede, luchthartige vriend zo af en toe opzoeken.

Vooraf nadat Baby Marnewick zich zo plotseling weer aan mij had opgedrongen.

Het begon met twee artikeltjes in hetzelfde nummer van *Ordehandhaving* over de ontluikende disciplines ‘profilering’ en ‘identificering van de handtekening’ van seriemoordenaars in de Verenigde

Staten. Het ene geschreven door de directeur Gedragswetenschappen en Onderzoekondersteunende eenheid van de FBI, het andere door een hooggeplaatste rechercheur verbonden aan het kantoor van de Openbare aanklager in Seattle, Washington. (Beide auteurs zouden later legenden worden.)

Op professioneel niveau waren de artikelen revolutionair en ingrijpend: een criminologische sprong voorwaarts die eindelijk de kloof tussen de toegepaste psychologie en het politiebeleid zou dichten. Maar voor mij was het lezen ervan meer een persoonlijke dan een academische ervaring, omdat de feiten, de modus operandi, de voorbeelden waarop de argumenten stoelden, een blauwdruk waren van de dood van Baby Marnewick. Ze lieten onze dode buurvrouw herrijzen, riepen herinneringen op, kwamen met een overweldigend trompetgeschal in mijn bewustzijn paraderen.

Het deed mijn voorspelbare levenspad in een onvoorziene richting ombuigen.

En nu moet ik eerst even een soort lezing geven, omdat ik in de jaren daarna leerde dat de sensatie die seriemoordenaars ontketen dikwijls aanleiding geeft tot onjuiste voorstellingen en populaire opvattingen die niet met de werkelijkheid stroken.

Je moet eerst en vooral een onderscheid maken tussen seriemoordenaars en massamoordenaars. De eerstgenoemden zijn de Ted Bundy's van de wereld, tragisch beschadigde mensen die het ene slachtoffer na het andere op min of meer dezelfde manier ombrengen. Het zijn zonder uitzondering mannen, hun doelwit gewoonlijk vrouwen (tenzij ze homoseksueel zijn, zoals Jeffrey Dahmer) en hun belangrijkste psychologische motivering is hun totale onvermogen om zich sociaal te laten gelden - hoewel ik dit met een grote aarzeling zeg, want door te proberen het in een notendop samen te vatten, maak ik me eveneens schuldig aan veralgemening en eendimensionale verduidelijking van een heel complex verschijnsel. Net zoals de media zo vaak doen.

Massamoordenaars, daarentegen, zijn mensen die in een klokkentoren van een universiteit klimmen en wild beginnen te schieten, of iemand die hetzelfde op een straathoek doet - in tegenstelling tot het herhaalde, geplande besluipen van één enkele, weerloze prooi door de seriemoordenaar.

Massamoordenaars zijn de vallende sterren van het daglicht die in een ogenblik van helder brandende boosheid de doodsijsikkel zwaaien, meestal vlug opgepakt worden en uiteindelijk eindeloos veel vragen over het *waarom* onbeantwoord laten.

Seriemoordenaars zijn als clandestiene kometen van het donkere doodsfirmament die opnieuw en opnieuw in hun vaste baan van verwoesting wentelen, sluipmoordenaars, dieven in de nacht. Hun misdaad is een etalage van macht, van totale controle over en vernedering van de prooi, pathetische pogingen om hun onvermogen tot normale, gezonde sociale en seksuele interactie te wreken.

En het dossier van Baby Marnewick was hier een schoolvoorbeeld van dat bij de psyche van de seriemoordenaar paste als een handschoen.

Als de opvattingen en de theorieën van de twee artikelen juist waren, betekende het dat de moordenaar van Baby Marnewick identificeerbaar was, omdat de twee schrijvers conceptuele modellen van gedrag en levensstijl voorstelden: minderwaardigheidscomplex, vaak onaanzienlijk, meestal alleenstaande mannen die bij een dominante moeder wonen, met een verlangen naar posities die macht verschaffen, als de politie of het leger, maar gewoonlijk randfiguren in de wereld van de ordehandhaving zoals veiligheidsagenten, liefhebbers van SM-pornografie - en allerhande variaties op dit thema.

Voorspelbaar, identificeerbaar, arresteerbaar.

Het zou ook betekenen dat Baby Marnewick niet het eerste of het enige slachtoffer van de moordenaar was. Seriemoordenaars, althans volgens de auteurs van deze theorie, zijn entrepreneurs die met elke nieuwe moord vaardiger worden, die meer zelfvertrouwen krijgen en voor wie elk succes nieuwe perspectieven van afwijkend gedrag, van overheersing en controle en vernedering opent. De zaak-Marnewick, voor zover ik me de details kon herinneren, wees op een ervaren, gevorderde, gevestigde moordenaar.

Ik heb de artikelen telkens opnieuw gelezen, mijn eigen schande bij de omheining opnieuw beleefd, mijn eigen onbeantwoorde vragen en schuldgevoelens opgediept met een helderheid die me verstomde. De nieuwverworven kennis had moeiteloos het dunne stoflaagje weggeblazen dat de jaren er sedert mijn jeugd op gedeponeerd hadden.

Ik heb me erover verbaasd. Als ik me alles zo plotseling, zo makkelijk kon herinneren, betekende dit dan dat Baby Marnewick al die jaren als een

psychologische albatros om mijn nek had gehangen, een kankergewas van de psyche die zijn gifstoffen onzichtbaar door mijn leven heen had verspreid? Was dit de reden voor mijn onvermogen om me te binden? Of misschien alleen maar een bijkomende factor? Welke andere gebieden van mijn leven waren erdoor aangetast? Over dit alles heb ik lopen tobben.

Natuurlijk was ik ook professioneel geprikkeld. Ik heb de implicaties van de profilering op de politieprocedures geanalyseerd, de invloed van dit alles op de onderzoeksmethodes nagegaan, en vond dat we als departement de plicht hadden om deze nieuwe inzichten over te dragen aan de uitvoerende arm van de wet.

Maar allesoverheersend was de drang tot actie, tot het openrukken van het verleden om de schuldige te identificeren, aan de kaak te stellen, om het spook te begraven.

En als de wereld van de politieacademie mij één ding had geleerd, was dat om de taak planmatig aan te pakken, om elke actie eerst te meten aan de beschikbare informatie, om met elke trede op de vaste grond te blijven van wat bewezen was en niet weg te zinken in het drijfzand van de wilde theorie.

Stap één zou zijn me in het onderwerp te verdiepen.

Ik heb twee weken lang aan een document gewerkt dat als voorstel voor een onderwerp van mijn doctorale scriptie zou dienen en heb de zoveelste herschreven versie naar professor Koos Taljaard meegenomen. Hij was academisch gezien een man van grote integriteit, voorzichtig en evenwichtig, en ik wist dat de sprong die ik op het nieuwe terrein wilde maken degelijk gemotiveerd moest zijn. Maar er was ook de mogelijkheid dat we medepioniers konden worden, academische ontdekkingsreizigers uit de achterlijke derde wereld die misschien - zoals Chris Barnard - het veelbespote Zuid-Afrika een stukje erkenning en een plaatsje in de schijnwerpers van de criminologie konden geven.

Daarom vergde het niet veel tijd om het onderwerp van de doctorale scriptie goedgekeurd te krijgen - en, nog belangrijker, de researchreis naar de Verenigde Staten.

Twee maanden later pakte ik mijn koffers en begon ik mijn reis waarvan ik geloofde dat ze zou leiden naar de moordenaar van Baby Marnewick.

KAAPSTAD. - Een privé-onderzoek naar de koelbloedige moord op een zakenman uit Tygerberg negen maanden geleden heeft recentelijk voor een doorbraak gezorgd die een hele serie misdaden kan ophelderen - maar die ook nieuwe vragen doet rijzen over de doeltreffendheid van de Zuid-Afrikaanse Politie (SAP.)

Een reusachtige hoeveelheid Amerikaanse dollars, vervalste identiteitsdocumenten en een spoor van misdaden dat tot de vroege jaren tachtig teruggaat, zijn de belangrijkste onthullingen door een oud-rechercheur van Moordzaken en Berovingen in Kaapstad na een doortastend onderzoek naar de dood van wijlen 'Johannes Jacobus Smit' uit de Morelettastraat in Durbanville.

De namen van de betrokkenen, inclusief die van de moordenaar, zullen over enkele dagen aan de autoriteiten worden meegedeeld.

De heer Smit (foto rechts) is in september van verleden jaar in zijn huis gefolterd en met één enkel schot uit een Amerikaans M16-oorlogswapen in het achterhoofd omgebracht, waarna de speciale, ingebouwde kluis in het huis is geplunderd. De inhoud van de kluis was destijds niet bekend, maar er zijn nu sterke vermoedens dat ze deels buitenlandse valuta bevatte.

Het privé-onderzoek is ingesteld op verzoek van de zakenpartner van het slachtoffer, mevrouw Wilna van As, en haar advocate, mr. Hoop Beneke. Mevrouw van As en de overledene woonden samen.

'Er is nu aan het licht gekomen dat het slachtoffer de afgelopen vijftien jaar onder een valse naam leefde en in het bezit was van een professioneel vervalst identiteitsdocument,' aldus mr. Beneke.

'We hebben een sterk vermoeden aangaande de herkomst van de dollars en volgen nu nieuwe sporen. Er zijn ook redenen om aan te

nemen dat de moord op Smit gekoppeld kan worden aan een misdaad die ongeveer vijftien jaar geleden plaatsvond. Een definitieve doorbraak wordt over enkele dagen verwacht.'

Al wie over verdere inlichtingen beschikt in verband met de moord op Smit of de gebeurtenissen die eraan voorafgingen, kan gratis een speciaal nummer opbellen: 0800 3535 3555. Mr. Beneke garandeert dat alle inlichtingen als hoogst vertrouwelijk zullen worden behandeld en dat de anonimiteit wordt gewaarborgd.

Voormalig kapitein Z. van Heerden, voorheen lid van de SAP, was terughoudend om commentaar te leveren op de wijze waarop de politie het oorspronkelijke dossier heeft behandeld, een onderzoek dat geen resultaat opleverde.

'Wij beschikten over meer tijd en hulpbronnen bij onze poging om de zaak te ontrafelen. De politie werkt onder een enorme druk. De twee onderzoeken zijn niet te vergelijken,' aldus de heer Van Heerden.

Hij wenste zich niet uit te laten over vragen als waarom destijds nooit een foto van het slachtoffer (linksboven) ter beschikking van de media is gesteld, zijn identiteitsboekje niet aan forensische tests werd onderworpen of de aanwijzingen dat het om een groot bedrag in Amerikaanse dollars ging niet zijn opgevolgd.

De afdeling Moordzaken en Berovingen van de SAP was bij het ter perse gaan niet beschikbaar voor commentaar.

'Ik ben nog steeds niet tevreden over die aanval op het politiebeleid,' zegt Van Heerden.

'Het geeft de story geloofwaardigheid,' zegt Groenewald, de misdaadverslaggever. De nachtedacteur knikt instemmend van achter zijn bureau. 'En jouw rug is gedekt,'

'Jullie hebben hun niet eens om commentaar gevraagd.'

'Ze zullen in elk geval een mededeling doen, morgen. Dat zal de story body geven - en het zal jullie nog meer publiciteit opleveren,' zegt Groenewald.

'En het verschijnt ook in *Beeld*?' Hoop zit wat achteraf, haar stem klinkt zacht.

'Ze hebben geen plaats op de één. Er is weer gedonder rond de premier van Gauteng. Maar het zal op vijf of zeven staan. *Die Volksblad* moet nog

iets laten weten, maar het wordt waarschijnlijk de voorpagina. Er gebeurt maar verd-... euh... weinig in de Vrijstaat.'

'En de foto...'

'Die verschijnt met een onderschift, met de vraag of iemand hem herkent.'

Ze knikt. 'Ik wil u graag bedanken voor de hulp,' zegt Hoop tegen de nachtredeur. 'Dit kan misschien helpen om een groot onrecht uit de weg te ruimen.'

'O, je moet mij niet bedanken, bedank Kara-An maar. Ze was zeer overtuigend.' Hij glimlacht door het vertrek heen naar Kara-An, die op een kleine sofa tegen de muur zit, haar benen opgetrokken.

Ze glimlacht terug. 'Ik help waar ik kan,' zegt ze. 'Vooral wanneer het een vrouw betreft.'

Van Heerden en Hoop nemen in stilte de lift naar beneden. Hij is zich bewust van de verandering in haar.

Na zijn bezoek aan Kara-An had hij haar vanaf de krant in het NasPerscentrum opgebeld, haar gezegd dat ze daar op haar wachtten - hij en Kara-An en Groenewald - en dat het verhaal morgen zou verschijnen. Ze had alleen maar gezegd dat ze eraan kwam, zonder enthousiasme. Hij en de misdaadredacteur hadden aan het bericht gewerkt, vier, vijf, zes versies, woorden afgewogen en gepast om de waarheid te rekken en te manipuleren, Groenewald die er het politiebeleid bijsleepte Voor de geloofwaardigheid', maar hij weet dat er andere motieven zijn. Hoop had met Telcom onderhandeld over een gratis oproepnummer. Maar ze was bedrukt, haar lichaamstaal stroef. Ze had niet naar Kara-An gekeken.

Er hing spanning in het vertrek.

In het portaal van het torengebouw aarzelen ze. Het regent buiten, donkere regenvlagen die op de straat plenzen.

'Wat is er, Hoop?'

Ze kijkt hem niet-begrijpend aan.

'Wat is er met je aan de hand?'

'Ik denk nog steeds dat we een beloning hadden moeten uitloven.'

Ze hadden het er al eerder over gehad. Hij was vierkant tegen. Het zou alle maniakken aantrekken die hun man of vrouw, schoonmoeder of stiefvader wilden beschuldigen.

'O,' zegt hij.

Hij weet dat ze liegt.

Ze heeft geen zin om te gaan hardlopen. Ze laat zich op de bank vallen, luistert naar de regen tegen het raam, voelt de koude in de kamer.

Wat is er met jou aan de hand?

Hij heeft zijn ziel aan haar verkocht.

Wilde jij zijn ziel dan gehad hebben? Nee. Maar ik was bezig om in zijn hoofd binnen te dringen. Ik was bezig om de ware mens achter die agressie en die nutteloze vechtpartijen en die krachttermen te bereiken. En nou zit hij weer terug achter zijn verschansingen weggestopt en zie ik waarachtig de kans niet om van voor af aan te beginnen.

Is dat alles?

Nee, dit is niet alles. Kijk hoe ze triomfeert. Zij heeft geweten...

Wat heeft zij geweten?

Dat ik...

Ja?

Ach...

Hij heeft gisteravond een onschuldige man aangevallen, op een onvoorstelbaar brute manier. Hij is labiel, onvoorspelbaar stuk ongeluk. Hij is een Probleemgeval. Met hoofdletter P. Kara-An Rousseau verdient hem. Ze verdienen elkaar.

Ja.

Ze staat op. Ze moet gaan hardlopen. Vanaf morgen kunnen de dingen in beweging komen. Ze weet niet wanneer de volgende gelegenheid voor een trainingssessie zich zal voordoen.

Ze heeft geen zin.

Hij mengt wijnazijn, olijfolie, citroensap, fijngehakte knoflook (hij houdt van die geur), chili's, komijn, koriander en laurierblaren in een maatbeker. Hij maalt er zwarte peper overheen.

Pavarotti zingt, in de rol van Rigoletto.

Van Heerden heeft honger. En trek. Hij kan het gerecht al in zijn mond proeven, de dikke bruine saus al zien, hij heeft vers brood gekocht om het in de saus te dopen wanneer hij de levertjes heeft opgesmuld.

Hij wast de kippenlevers en snijdt de vliesjes er voorzichtig af.

Hoop. En Kara-An.

Hij legt de levertjes in de marinade. Neemt de ui uit de koelkast, begint hem fijn te hakken. De tranen stromen. In *Good Housekeeping* heeft hij gelezen dat je uien in de koelkast moest bewaren zodat je ogen niet gaan tranen. Het werkt niet altijd.

Kara-An en Hoop.

De intensiteit van Kara-An. Haar schoonheid. De zin voor humor van de goden. Geven haar alles. Wat een lijf, jezus, dat lijf van haar.

Pan op het fornuis. Boter laten smelten.

Mooi. Een gezicht waarin elke lijn perfect harmonieus is. Een façade zoals die gebouwen uit het Hollywood-Wilde Westen, een beeldschone optische illusie, omdat achter de huid en de vezels en de spiertjes en de dikke bos haren - onder de schedel - grijze cellen zitten waarvan de synapsen fout verbonden zijn.

Wat was er gebeurd? Hoe was het kind Kara-An deze vrouw geworden?

Geld, denkt hij. En schoonheid en vooraanstaande ouders. En intelligentie. Dat moet het geweest zijn. Zou het leven tot een plezierreisje maken, zou de gewone pleziertjes al snel doen verflauwen tot het alledaagse, zou de behoefte aan prikkels altijd hoger doen reiken. Tot in het verbodene, het zonderlinge, het abnormale.

Misschien was er iets anders. Bomkraters in de weg...

Uien in de boter, vlam lager draaien, zodat ze langzaam bruinen.

Hij heeft haar in de gaten gehouden op de krant. Haar kleren met zijn ogen af gerukt en dingen met haar gedaan.

Hoe ver zal hij kunnen gaan? Welke grenzen zal hij kunnen oversteken?

Hoe slecht is hij? Waartoe is hij in staat?

Hij schudt zijn kop. Hij wil dat pad niet bewandelen.

Door de uien roeren.

Hij wil het wèl. Hij wil het al sedert de beheerste, opgeplakte liefde van Wendy. Hij vraagt zich al jaren lang af hoe het zou zijn wanneer je geen controle meer hebt, wanneer je de evolutie kunt terugdringen tot bij de drift van het volslagen primitieve.

Nooit het lef gehad. Nooit de gelegenheid gehad.

En Hoop? Goeie, trouwe Hoop, de drager van de vlam der gerechtigheid.

Haar vlam brandt opeens niet meer zo fel. En dat stoort hem.

De duvel weet waarom.

Die vreemde Hoop die alles over hem wil weten, die hem als ruwe erts wil ontleden tot ze er de samenstelling van kent.

Hoe geschokt zal ze niet zijn als ze alles weet.

Hij draait de pit helemaal uit.

De levertjes moeten eerst in de saus. Dan zal hij ze samen met de uien sauteren, de tomatenpuree, worcestersaus, tabasco en marinade erbij gieten, en tot slot een scheut cognac.

En eten.

Wanneer heeft hij voor het laatst nog zo'n honger gehad? Zo'n trek?

Hij zal een bordje naar zijn moeder brengen. Als zoenoffer.

Hij loopt naar een stoel in de zitkamer, gaat zitten, sluit zijn ogen.

Laat de levertjes de geuren opnemen.

Hoe slecht is hij? Hoe ver zal hij kunnen gaan?

Hij luistert naar de muziek.

Dadelijk zal hij eten.

Morgen zullen de poppen aan het dansen gaan.

Hij zucht diep.

OceanofPDF.com

Dag 3
Maandag, 10 juli

Ik heb drie maanden op Quantico, het luxelandgoed van de FBI in Virginia, doorgebracht. En twee weken respectievelijk in Seattle en New York.

Ik zal je niet vervelen met reisbeschrijvingen van het weelderige, overvloedige Amerika. Ik zal geen commentaar leveren op de gastvrije, oppervlakkige, schrandere inwoners. (Ik ben bezig een zelfbewuste schrijver te worden. Ik ben bezig om verleid te worden door de sensualiteit van woorden die voor me liggen en smeken om gebruikt te worden. Ik ben bezig om te overeten aan dit feestmaal van de autobiografie. Ik denk dat dit een natuurlijk proces is: als je eindelijk over jezelf begint te praten, als je die aanvankelijke (typisch Afrikaanse) weerbarstigheid ten aanzien van het egocentrisme hebt overwonnen, wordt het een razende machine, een monster dat op zichzelf teert, een onweerstaanbare verleiding die hoe langer hoe barokker aan de verhaallijn gaat hangen, tot de kronkelingen een eigen leven gaan leiden).

Ik zal me moeten beheersen.

In Quantico hebben ze me geleerd dat je de media kunt gebruiken, dat radio en televisie en kranten geen vijanden van de gerechtsdienaar hoeven te zijn, maar een instrument. Dat je de onverzadigbare honger naar sensatie en bloed van de media als een trekpaard kunt inspannen (maar dat je je aan de kar zult moeten vastklauwen als die aan de haal gaat).

Ze hebben me geleerd om te profileren, om de psyche van de seriemoordenaar vast te pinnen en zelfs kleren en vervoermiddel en leeftijd met een verbazingwekkende accuratesse vast te stellen.

Ik heb een groen schoolschrift meegenomen dat behoorlijk dicht in de buurt van een ambtelijk dossier kwam, en ik heb de zaak-Baby Marnewick heropend, de private, onofficiële versie. Mijn eerste getuigen waren de SAC's, de Special Agents in Charge, leden van de FBI-eenheid voor

Gedragswetenschappen - en iedere geanalyseerde seriemoordenaar in Amerika.

En toen kwam ik terug.

Wendy was op de luchthaven. 'Waarom heb je me nooit geschreven?' Maar ze was in extase, want haar onwillige aanstaande was eindelijk op weg naar een doctorstitel. 'Vertel me alles.' Terwijl ik met mijn hoofd bij mijn groene schoolschrift zat.

Een week na mijn terugkeer ging ik naar Klerksdorp om het ambtelijke Marnewick-dossier te gaan afbedelen, gewapend met een brief van de professor en een brief van de commissaris en al de manipulatieve charme waartoe ik in staat was.

Er verliepen nog twee weken voor ik de andere brieven had verstuurd, want zo lang vergde het om de namen en adressen van elke bevelvoerder van elke eenheid Moordzaken en Berovingen in het hele land vast te krijgen.

Ik heb de brief vijf, zes keer overgeschreven. De balans moest juist zijn: een academisch pleidooi, een prikkel voor de professionele nieuwsgierigheid, alleen maar als een mededienaar-van-het-recht, zonder voor te wenden dat ik een van hen was, want ik kende de broederschap (niet te verwarren met De Broederschap), de unieke banden die werden gesmeed tijdens een dagtaak tussen dood en geweld en hoon.

Na een doordachte aanhef behandelde de brief de hoogtepunten van de moord op Baby Marnewick en vroeg hij naar informatie over soortgelijke moorden tussen 1973 en 1985, met alle mogelijke variaties op het thema, op z'n Quantico's.

En toen keerde ik terug naar de boeken en de aantekeningen en het theoretische deel van mijn scriptie, maar alleen om de tijd om te krijgen, om het wachten op de informatie te vergemakkelijken.

Wendy heeft misschien de voortekens in mijn gedrag gezien.

'Wat heb je toch, Zet? Is er iemand anders?'

Er was iemand anders. Achter een houten omheining, zes voet onder de grond. Maar ik heb haar niet verteld over mijn en Baby Marnewicks voorgeschiedenis.

Want hoe verklaar je dit aan iemand?

'Doe niet zo mal.'

OceanofPDF.com

‘Hallo, is dit het nummer voor die misdaad?’

‘Ja.’

‘Zit er een beloning aan vast?’

‘Hangt er vanaf welk soort inlichtingen u kunt aanbieden, mevrouw .’

‘Hoe groot is de beloning?’

‘Er is geen ambtelijke beloning, mevrouw .’

‘Mijn ex-man heeft het gedaan. Hij is een beest, zeg ik u.’

‘Waarom denkt u dat hij het heeft gedaan?’

‘Hij is ertoe in staat.’

‘Is er iets dat hem met de zaak verbindt?’

‘Ik weet alleen dat hij het heeft gedaan.

Hij betaalt nooit de alimentatie...’

‘Heeft hij een M16-geweer, mevrouw?’

‘Hij heeft een geweer. Ik weet niet welk.’

‘Is het een oorlogswapen, mevrouw? Een machinegeweer?’

‘Hij jaagt ermee.’

‘Het was mijn pa.’

‘Wie?’

‘De moordenaar.’

‘Is er iets wat hem met de moord verbindt?’

‘Hij is een monster.’

Hoop wacht hem om kwart voor zes in de ochtend bij de ingang van het gebouw op en maakt open, toont hem de telefoon op het lege bureau. Hij vraagt pen en papier. Ze geeft ze hem. En koffie. Ze zeggen niet veel.

De telefoon rinkelt om zeven over zes.

Hoop luistert naar de eerste twaalf oproepen, staat dan op, loopt naar buiten. Hij tekent driedimensionale vierkanten op het papier voor hem.

‘Hallo.’

‘Jezus, Van Heerden, wat krijgen we nou?’

O’Grady.

‘Ik heb dat artikel niet geschreven, Noga.’

‘Een dolk in mijn rug, klootzak die je bent. Weet jij wel wat ze van me zullen denken?’

‘Het spijt me...’

‘Niet goed genoeg, etterbak die je bent. Bart de Wit wil me ontslaan. Hij is helemaal over de rooie. Ik vertrouwde je, jij...’

‘Heb je het hele ding gelezen, Noga? Heb je gezien wat ik heb gezegd?’

‘Maakt niets uit. Je had naar me toe zullen komen met die kutbewijzen, Van Heerden. Jij weet niet eens wat loyaliteit is.’

‘Kom nou, Noga, we hebben nog amper drie dagen om dat testament op te diepen. Als we naar jou toe waren gekomen...’

‘Bullshit, Van Heerden. Je hebt me voor lul gezet.’

‘Het spijt me, Noga, dat was niet de bedoeling. Ik heb gewoon mijn werk gedaan.’

‘Zak in de stront, klootzak.’

Hoop brengt nog meer koffie, luistert naar nog meer gesprekken. Drie geinponems. Twee nutteloze aanklachten tegen familieleden. Ze loopt opnieuw naar buiten.

Hij wacht geduldig. Hij krabbelt figuurtjes op het blad. Hij weet dat het hoofdzakelijk onbruikbare oproepen zullen zijn. De ziekte is wijd verspreid daarbuiten.

Maar misschien...

Om 09:27 maakt ze de deur open. Haar ogen staan anders. Bezorgd? Twee mannen komen achter haar aan naar binnen gelopen - donkere pakken, korte haren, brede schouders. De ene zwart, de andere blank. De blanke is ouder, achter in de veertig, vooraan in de vijftig. De zwarte is jonger, langer.

‘Dit is Van Heerden,’ zegt Hoop.

‘Kan ik helpen?’

‘We komen het onderzoek afsluiten,’ zegt Wit.

‘Wie ben jij?’

‘Een boodschapper.’

‘Van wie?’

‘Willen jullie niet gaan zitten?’ vraagt Hoop. Haar frons is dieper geworden. ‘Nee.’

Van Heerden staat op. De zwarte man is langer dan hij. ‘Het onderzoek is niet afsluitbaar,’ zegt Van Heerden, zijn humeur oplaaiend.

‘Wél,’ zegt Zwart. ‘Nationale veiligheid.’

‘Ammehoela!’ zegt Van Heerden.

‘Nee!’ zegt Hoop.

‘Rustig,’ zegt Wit. ‘We willen geen ruzie.’ Hij straalt kalmte uit, gezag.

De telefoon gaat over. Ze kijken allemaal naar het toestel.

‘Hebben jullie een legitimatiebewijs?’ vraagt Hoop.

‘Je bedoelt van die kleine plastic badges?’ vraagt Zwart met een fijne glimlach.

De telefoon gaat.

‘Ja,’ zegt Hoop.

‘Dat is alleen voor kerels in een film, juffie,’ zegt Wit.

‘Jullie hebben vijf minuten om dit kantoor te verlaten...’ zegt Van Heerden.

‘Voor je wat doet, bleekscheet?’ vraagt Zwart.

‘Voor ik de politie vraag om jullie wegens huisvredebreuk te arresteren.’

De telefoon gaat.

‘We willen geen moeilijkheden.’

‘Breng een gerechtelijk bevel mee.’

‘We zijn het jullie eerst keurig komen vragen.’

‘Jullie hebben het gevraagd. Nou kunnen jullie gaan.’

‘Hij heeft gelijk,’ zegt Hoop, erg onzeker.

‘Als jullie nou met ons samenwerken, kunnen jullie een hoop rotzooi vermijden,’ zegt Zwart.

De telefoon rinkelt voort. Van Heerden kijkt op zijn horloge. ‘Vier minuten dertig. En hou op met dreigen.’

Wit zucht. ‘Je weet niet waar je mee bezig bent.’

Zwart zucht. ‘Dit is iets voor grote mensen.’

‘Jullie moeten nou gaan,’ zegt Hoop, met meer beslistheid.

Van Heerden neemt de telefoon op. ‘Hallo.’

Stilte.

‘Hallo.’

Iets aan de andere kant. Een geluid.

Hij kijkt op. Zwart en Wit staan er nog steeds. Hij tikt met zijn vinger op zijn horloge, wijst naar de deur.

‘Hallo,’ zegt hij weer.

‘Het...’ Een vrouwenstem. Dan kan hij de geluiden thuisbrengen. Snikken.

‘Het...’

Van Heerden gaat zitten, langzaam, ik luister,’ zegt hij zacht, heel zacht. Zijn hart klopt in zijn keel.

‘Het is...’ Snikken. ‘Het is.... mijn zoon.’

De deur gaat open. Het is Marie, de receptioniste. ‘Er is politie, Hoop. Bij de receptie.’

‘Zo vlug al,’ zegt Wit tegen Zwart. ‘Onze vijf minuten zijn niet eens om.’

‘Ik luister,’ zegt Van Heerden zacht in de telefoon.

‘De man op de foto...’ zegt de vrouwenstem, dof en ver weg.

‘Wat een snelheid van de SAP. Geeft een veilig gevoel,’ zegt Zwart.

‘Jullie zullen nu moeten opstappen,’ zegt Hoop, heel beslist.

‘... was mijn zoon. Ik dacht dat hij dood was.’

Marie: ‘De politie, Hoop...’

Het wordt Van Heerden rood voor zijn ogen, overweldigend. Hij staat op, schermt het mondstuk van de telefoon af. ‘Sodemieter op, allemaal. Nu, meteen!’

De ogen van Marie worden groot, haar mond rond in een geschokt o. Zwart en Wit glimlachen even, niet geïntimideerd.

‘Alsjeblieft,’ zegt Hoop en trekt Zwart aan zijn jasje. Ze lopen naar buiten, onwillig, achter haar aan. De deur valt eindelijk dicht.

‘Excuseer me,’ zegt hij, terwijl hij zich inspant om zijn stem opnieuw rustig te laten klinken. ‘Ik wilde alleen maar stilte hebben.’

Snikken aan de andere kant.

‘Ik wil... alleen maar weten wat er aan de hand is.’

‘Ik begrijp het, mevrouw.’

‘Ben jij die privé-detective?’

‘Ja, mevrouw.’

‘Van Heerden?’

‘Ja, mevrouw.’

‘Ze zeiden dat hij dood was.’

‘Hij is...’ Hij vindt de woorden niet, hij zal dit slim moeten spelen. ‘...overleden, mevrouw.’

‘Nee,’ zegt zij. ‘In zesenzeventig. Ze hebben in zesenzeventig gezegd dat hij dood was.’

‘Wie zijn “ze”, mevrouw?’

‘De regering. Het leger. Ze zeiden dat hij omgekomen was, in Angola. Ze hebben me een medaille gebracht.’

Jezus.

‘Mevrouw, u moet me vergeven dat ik het vraag, maar weet u zeker dat het de foto van uw zoon is?’

Hij luistert naar de elektronische geluiden over de telefoonlijn, het gekraak en het geschetter, vraagt zich af waar zij is, waar ze vandaan belt. Een ander geluid, temerig, hoog, hartverscheurend. De vrouw huult. ‘Het is ’m. Ik zie Ruperts gezicht nog elke dag. In mijn hart. Aan mijn muur. Ik zie het elke dag. Elke dag.’

Hij loopt naar de ontvangstruimte van het advocatenkantoor. Hoop staat er, samen met Zwart en Wit, senior hoofdinspecteur Bart de Wit, hoofdinspecteur Mat Joubert en inspecteur Tony O’Grady, alle drie van Moordzaken en Berovingen.

‘Het spijt me, kolonel,’ zegt de senior hoofdinspecteur tegen Wit, ‘jullie zullen gewoon langs de gebruikelijke kanalen moeten gaan. Dit is een zaak voor ons.’

‘Wij hebben geen kanalen, ventje,’ zegt Wit. Zwart knikt instemmend.

‘Hoop, wil jij alsjeblieft de telefoon zolang opnemen?’ vraagt Van Heerden haar. Ze kijkt naar hem, dan naar de mannen die in haar voorportaal samendrommen, knikt opgelucht en loopt de gang af.

‘Morgen, Van Heerden,’ zegt Bart de Wit.

‘Morgen, Van Heerden,’ zegt Mat Joubert.

Noga O’Grady zegt niks.

‘Een reünie,’ zegt Zwart.

‘Schattig,’ zegt Wit.

‘Jij beschikt over informatie die ons behulpzaam kan zijn bij het onderzoek van een lopende zaak, Van Heerden,’ zegt Bart de Wit en wrijft

over de grote moedervlek op zijn prominente neus.

‘Die taal,’ zegt Zwart.

‘Honing om de mond,’ zegt Wit.

‘We komen ze halen,’ zegt O’Grady.

Mat Joubert glimlacht. ‘Hoe gaat het, Van Heerden?’

‘Herschikking van de dekstoelen op de Titanic,’ zegt Wit.

‘En geen Di Caprio in zicht,’ zegt Zwart.

‘Onze vrienden van de Militaire Inlichtingendienst zouden net vertrekken,’ zegt Van Heerden.

‘Een schot in het duister,’ zegt Zwart.

‘Een beetje informatie kan heel gevaarlijk zijn,’ zegt Wit.
‘Zesenzeventig,’ zegt Van Heerden.

De ogen van Wit vernauwen zich.

‘Zesenzeventig redenen waarom jullie nou moeten opkrassen.’

Ze staan daar, de twee zware mannen met de korte haren en de brede schouders, kijken naar elkaar, opeens stil en zonder geestigheden.

Van Heerden loopt naar de glazen voordeur, houdt ze open. ‘Ga maar een medaille aan iemand geven,’ zegt hij.

De mond van Wit gaat open en weer dicht.

‘Tot ziens,’ zegt Van Heerden.

‘We komen terug,’ zegt Zwart.

‘Vlugger dan je denkt,’ zegt Wit. En dan lopen ze naar buiten.

‘Je hebt het vertrouwen van de inspecteur misbruikt, Van Heerden,’ zegt senior hoofdinspecteur Bart de Wit, bevelvoerder van Moordzaken en Berovingen in Kaapstad.

‘Jij staat dik bij mij in het krijt,’ zegt O’Grady.

‘Om het nog niet eens te hebben over de onherstelbare schade die je aan de goede naam van de SAP hebt berokkend,’ zegt Bart de Wit.

Mat Joubert glimlacht.

‘Kom,’ zegt Van Heerden. ‘Ik zoek een plek waar we kunnen praten.’

De telefoon gaat en Hoop schrikt van het scherpe geluid in de stilte van het kantoor.

‘Hallo,’ zegt zij.

Een ogenblik van stilte. ‘Wie is dit?’ Een mannenstem.

‘Dit is Hoop Beneke.’

‘De advocate?’

‘Ja, is er iets waarmee ik kan helpen?’

‘De naam van de overledene was Rupert de Jager.’

Het blijft even stil, alsof hij een reactie verwacht.

‘Ja?’ zegt zij, onzeker.

‘Voor hij zijn naam veranderde. Jullie wisten dit al?’

‘Ja, meneer.’ Ze stuurt een schietgebed naar de hemel. Hopelijk was het de juiste leugen. Ze schrijft op het papier voor haar: *Rupert de Jager (???)*

‘Weten jullie al wie de moordenaar is?’

Hoe beantwoordt zij die vraag het best? ‘Het spijt me, meneer, die inlichting kunnen we niet via de telefoon geven.’

Een aarzeling aan de andere kant, een afweging van mogelijkheden.
‘Bushy. Hij was het.’

‘Bushy,’ zegt zij, mechanisch.

‘Schlebusch. Iedereen noemde hem Bushy.’

Haar schrijfhand beeft. *Bushy Schlebusch*. ‘Ja?’ Haar stem beeft ook.

‘Ik was daar. Ik was daar samen met hen.’

Zij kijkt op naar de deur. Die blijft dicht. Waar is Van Heerden? Zij zal zich in de nesten werken. ‘Bij de moord?’

‘Nee, nee, dat was alleen maar Schlebusch. Ik was samen met hen in zesenzeventig.’

‘O.’ Zesenzeventig? Moet zij vragen... ‘Hoe weet u dat hij het is die... De Jager heeft vermoord?’

‘Die M16. Die is van hem.’

‘O.’

‘Jullie kennen Bushy niet. Hij zal... hij is... totaal geschild. Hij heeft die hele zaak op touw gezet. Jullie moeten voorzichtig zijn.’

‘Waarom, meneer?’

‘Hij deinst voor niets terug.’

‘Waarom zegt u dat?’ Waar blijft Van Heerden?

‘Omdat hij ervan houdt te moorden. Dat is wat jullie goed moeten begrijpen.’

Ze is een ogenblik sprakeloos.

‘Wij... euh... bent u bereid om te komen praten? Hier...’

‘Nee.’

‘We zullen uiterst discreet zijn, meneer.’

‘Nee,’ zegt de mannenstem. ‘Bushy... ik wil niet dat hij me te pakken krijgt.’

‘Waar kunnen we Schlebusch vinden, meneer?’

‘Je hebt er blijkbaar niets van begrepen. Hij zal jullie vinden. En ik wil hem niet voor de voeten lopen.’

OceanofPDF.com

Het leven, de mensen, de gebeurtenissen, zijn complex, gelaagd, met talloze nuances.

Tegenover de armoede van mijn woorden. Meer nog: er is de propagandawaarde van elke zinsnede die ik aanbied, de misleiding van datgene wat ik weglaat.

Ik moet proberen te verduidelijken wie ik was in het jaar 1991, in die weken toen ik wachtte op antwoorden op mijn brief aan de bevelvoerders van Moordzaken en Berovingen.

Het is belangrijk, want uiteindelijk is het doel van deze kroniek ook om te meten, om te vergelijken, om tegen elkaar af te wegen: wie ik was, wat de mogelijkheden waren van de man die op zijn eenendertigste geobsedeerd een academisch moordonderzoek opstartte. Om te gissen en te speculeren over wat had kunnen zijn.

Want dit was een periode waarin alle mogelijkheden open lagen. Als ik terugdenk aan alle aspecten van mijn leven, is het verbazingwekkend om vast te stellen dat zoveel kleine dingetjes de afloop hadden kunnen beïnvloeden, de weg hadden kunnen doen splitsen.

Ik stond op het punt een conventionele toekomst binnen te gaan. Als ik die twee artikelen niet gelezen had, zou het dossier Baby Marnewick niks opgeleverd hebben, zou ik misschien een andere, voorspelbare weg zijn ingeslagen, waren Wendy en ik vandaag misschien professor en mevrouw Z.

De Van Heerdens uit Waterkloofrif, van middelbare leeftijd en ongelukkig en de ouders van twee of drie kinderen (hoe zouden we onze kinderen hebben genoemd - naar haar vader en moeder, Gordon en Shirley, met mijn Boerenfamilienaam?) die langzaam maar zeker door de frustratie van een onvervuld huwelijksleven vergiftigd werden.

Want ondanks alles wat ik tot nu toe over Wendy Bryce heb gezegd, was ik er niet helemaal tegen om het traditionele pad in te slaan.

Alles welbeschouwd, zie je, vormden we een paar in Pretoria. Onze vriendenkring was gedefinieerd - en hij heeft ons op zijn beurt gedefinieerd. We waren Zet en Wendy, we ontvingen en gingen op bezoek, we hadden rituelen, we kenden ogenblikken van flakkerend geluk, van saamhorigheid, we waren elkaars referentiekader, we hadden ons in de structuur van onze sociale omgeving ingepast.

Ik zal nu niet afdwalen en gaan filosoferen over de banden die mensen binden, maar de druk van een vriendenkring die je als een stel beschouwt is groot. De individualiteit, de eigen doelstellingen gaan verloren in de verzamelnaam Zet en Wendy. De omgeving zweert samen om je te doen conformeren, om je jouw plaats te laten innemen in de ruimere doelstelling van de mensheid: om zich voort te planten, om de genen te laten voortbestaan, om je aan te passen aan de rest. Ook al wist ik dat zij niet de Ware was.

We waren populair. We waren *in*. We waren een nummer, een attractie, we konden sprankelen, ik wil graag geloven dat we na gekeken werden, de atletische donkere man en het knappe kleine blondje. Dit alles heeft ons pad mee helpen bepalen.

Ik heb niet te luid geprotesteerd. Ik had geen duidelijke, alternatieve visie van een toekomst zonder haar. Ik was bereid om, zoals een lam naar de slachtbank wordt geleid, eindelijk toe te geven. Om te trouwen, om kinderen te krijgen, om mijn academische loopbaan tot aan haar logische afsluiting te volgen, golf te spelen, gras te maaien, samen met mijn zoon naar het rugby te gaan en misschien uiteindelijk een Mercedes en een zwembad te bezitten.

Ik heb er niet naar verlangd, maar ik heb er ook niet tegen gevochten.

Ik bevond me op de rand van het conventionele. Heel dichtbij.

Wie was ik toen?

Boven alles geloofde ik in mezelf - en daarom ook in de anderen. Ik denk niet dat ik ooit ben gaan zitten om te filosoferen over het conflict tussen het Goede en het Kwaad binnen in mij en in de andere mensen. Omdat ik mezelf niet als boosaardig zag, was dit de kleur van de bril waardoor ik alles bekeek. Boosaardigheid was de afwijking van een minderheid die ik door het veiligheidsglas van de academie heen kon

bestuderen. Een verschijnsel als een genetisch syndroom, een toevalligheid die procentueel onder de bevolking verspreid was, volgens de natuurlijke statistieken van de evolutie. En mijn taak als criminologisch psycholoog, als criminoloog en politiedeskundige, bestond erin de cijfers te lezen en gevolgtrekkingen te formuleren, om procedures te ontwikkelen en te verspreiden en de implementering ervan te bevorderen.

Ik stond aan de kant van het goede. Daarom was ik goed.

Dit was wie ik was.

Ondanks mijn obsessie met die Marnewick-zaak. Misschien juist vanwege mijn obsessie.

OceanofPDF.com

Ze zitten in het kantoor van Hoop en hij voelt de adrenaline in hem, het bloed van de jacht dat door hem heen stroomt, hij herinnert zich een ogenblik...

‘Jezus, Van Heerden, ik kan nog altijd niet geloven dat je zo’n vuile kloothommel bent, hoe kun je een ex-collega een dolk in de rug steken en er tegelijk in slagen om het korps te schande te maken? Je had me alleen maar hoeven bellen. Gewoon bellen.’

Van Heerden houdt zijn handen op. Hij is kalm. Zijn hoofd tolt van de telefoonoproep naar de Militaire Inlichtingendienst naar O’Grady en De Wit en Joubert, zijn lichaam wil in actie komen. Maar eerst moet hij zich hierop concentreren. ‘Oké, Noga. Ik weet wat je hebt doorgemaakt, en ik voel met je mee.’

Het gezicht van O’Grady betreft. Hij wil iets zeggen, maar Van Heerden raast door.

‘Maar denk nu even na over de feiten. Ik had maar één ding meer dan jij ontdekt: de valse papieren. Dat is alles. De rest is puur giswerk, en het is behoorlijk broos. Dat met die dollars was een slag in de lucht, en daar kwam ik alleen achter omdat ik ging kijken naar de manier waarop die kerel zijn zaak met contanten had opgestart, in het begin van de jaren tachtig. Ik had geen enkel bewijs om iets te staven. Zeg nou eerlijk, denk je dat jouw superieuren’ - hij wijst op De Wit en Joubert - ‘ons zouden hebben toegestaan om dat krantenartikel op die basis te publiceren?’

‘Het gaat verdomme om het principe, Van Heerden.’

‘En de schade die je aan de goede naam van de SAP hebt berokkend, Van Heerden.’

‘Het spijt me, kolo... heu... hoofdinspecteur, maar dit was de prijs die ik voor de publiciteit moest betalen.’

‘Hij heeft ons verkocht voor zo’n armzalig krantenbericht.’

‘Bullshit, Noga, jullie krijgen iedere week een slechtere pers omdat de media jullie als een politiek instrument zien om het ANC te kunnen pakken. Ga je mij daar ook de schuld van geven?’

‘Je hebt nog steeds informatie die wij in het onderzoek naar een moord konden gebruiken willens en wetens achtergehouden, Van Heerden.’

‘Ik ben meer dan bereid om ze te delen, hoofdinspecteur. Alleen was de tijd er nog niet rijp voor, om voor de hand liggende redenen.’

‘Jij bent een zak, Van Heerden.’

‘Zesenzeventig,’ zegt Mat Joubert.

Ze kijken alledrie naar hem.

‘Je hebt die clowns van de Militaire Inlichtingendienst hun bek doen houden door zesenzeventig te zeggen, Van Heerden. Waarover had je het?’

Hij had kunnen weten dat Joubert niet veel zou ontgaan.

‘Eerst,’ zegt hij langzaam en afgemeten, ‘gaan we maar eens een overeenkomst sluiten over het uitwisselen van informatie.’

O’Grady lacht honend. ‘Jezus, hoor hem nou.’

‘Ik denk niet dat jij je in een positie bevindt om te kunnen onderhandelen,’ zegt Bart de Wit, zijn stem ietsje hoger, nasaler.

‘Laten we luisteren naar wat hij voorstelt,’ zegt Mat Joubert.

‘Maar we kunnen die klootzak niet vertrouwen.’

‘Inspecteur, we hebben het al eens over jouw taalgebruik gehad,’ zegt De Wit.

O’Grady blaast zijn adem luidruchtig uit.

‘Hoofdinspecteur, zo zie ik de situatie,’ zegt Van Heerden. ‘Jullie hebben het recht aan jullie kant en jullie kunnen me dwingen om alles openbaar te maken.’

‘Uiteraard’, zegt Bart de Wit.

‘Verdomd juist,’ zegt Noga O’Grady.

‘Maar jullie zijn ook gedwongen om binnen de reglementen te werken als jullie het onderzoek overnemen. Als de Militaire Inlichtingendienst aan de touwtjes trekt, zullen jullie wel moeten samenwerken. Het zelfs aan hen overlaten. Ik hoef dit niet te doen. En zolang ik alle informatie aan jullie doorspeel, kunnen jullie mij er niet toe brengen om het onderzoek stop te zetten.’

De Wit zegt niks. De vinger en de moedervlek ontmoeten elkaar opnieuw.

‘Ik stel een vennootschap voor. Een samenwerkingsovereenkomst.’

‘En jij deelt de lakens uit?’ Snuivend.

‘Niemand deelt de lakens uit. We doen gewoon wat we moeten doen en wisselen de informatie uit.’

‘Ik vertrouw jou niet.’

Van Heerden haalt zijn schouders op.

Er valt een stilte.

‘Waar zat je toch?’ vraagt Hoop als hij eindelijk de deur openmaakt. ‘Ik weet niet hoe ik met die oproepen moet omgaan. Er heeft een man gebeld die zegt dat iemand ons zal komen aanvallen en de media... de *Argus* wil informatie hebben en die van de tv ook en de...’

‘Rustig,’ zegt hij. ‘Ik moest met Moordzaken en Berovingen onderhandelen.’

‘Er heeft een man gebeld. Hij zegt dat Smit De Jager was.’

‘Rupert de Jager,’ zegt Van Heerden.

‘Je wist het al?’

‘De oproep die binnenliep toen de Militaire Inlichtingendienst hier was ...’

‘De Militaire Inlichtingendienst?’

‘Die twee slimme mannetjes. Zwart en Wit.’

‘Zijn ze van de Militaire Inlichtingendienst?’

‘Ja. Die oproep kwam van mevrouw Carolina de Jager uit Springfontein in de Vrijstaat. Rupert was haar zoon.’

‘Goeie genade.’

‘Het lijkt alsof deze zaak teruggaat tot 1976. En te maken heeft met het leger.’

‘Die man die belde, had het ook over zesenzeventig. Hij zei dat de moordenaar ene Schlebusch is, die toen bij hen was.’

‘Schlebusch,’ zegt hij, rolt de naam in zijn mond rond.

‘Bushy,’ zegt ze. ‘Zo noemden ze hem. Weet je iets van hem af?’

‘Nee, dit is nieuw. Wat heeft die man nog meer gezegd?’

Ze kijkt naar het papier voor haar. ‘Ik heb het niet goed gedaan, Van Heerden. Ik moest liegen, omdat hij ervan uitging dat we al een heleboel

wisten. Hij zei dat Schlebusch gevaarlijk is. Hij zal ons ook doodschieten. Hij heeft een M16.'

Hij laat het even bezinken. 'Weet hij waar Schlebusch is?'

'Nee, maar hij zegt dat Schlebusch óns zal vinden. Hij is bang.'

'Heeft hij gezegd wat er in zesenzeventig is gebeurd?'

'Nee.'

'Wat heeft hij nog meer gezegd?'

'Schlebusch... hij zei dat Schlebusch van moorden houdt.'

Hij kijkt naar haar. Beseft dat zij niet de geschikte persoon is voor dit soort zaken. Ze is angstig.

'Wat nog meer?'

'Dat was het. En toen belden *Argus* en de tv.'

'We zullen een persconferentie moeten houden.'

De telefoon begint opnieuw te rinkelen.

'Nou moet jij antwoorden,' zegt zij.

'Jij gaat naar Bloemfontein.'

'Bloemfontein?'

'Ja, je moet mevrouw Carolina de Jager gaan ophalen.'

Hij neemt de hoorn op.

'Van Heerden.'

'Ik weet wie de moordenaar is,' zegt een vrouwenstem.

'Ik luister.'

'De satanisten,' zegt de vrouw. 'Ze zijn overal. Lees het boek van Franco Bloemhof er maar op na. Durbanville stikt ervan.'

'Dank u, mevrouw,' zegt hij en legt de telefoon neer. 'Alweer een malloot,' zegt hij tegen Hoop.

'We hebben een beerput geopend,' zegt ze met een bezorgd gezicht.

'We gaan die zaak oplossen.'

'En zal de politie nu willen helpen?'

'We gaan informatie uitwisselen.'

'Heb je ze alles verteld?' vraagt ze.

'Bijna. Ik heb gezegd dat we vermoeden dat dit iets met het leger te maken heeft en met een gebeurtenis van lang geleden.'

'Moeten we het niet aan hen overlaten?'

'Ben je bang, Hoop?'

‘Natuurlijk ben ik bang. Deze zaak... hij wordt hoe langer hoe groter. En nu zijn er ook al dreigementen van een man die ons wil vermoorden. Omdat hij dat prettig vindt.’

‘Je zult het wel leren. Er komen altijd wel duizend van die verhalen opduiken. En de meeste zijn pure kolder.’

‘Ik denk dat we het aan de politie moeten overlaten.’

‘Nee,’ zegt hij.

Ze kijkt naar hem. Smekend.

‘Hoop, er zal niks gebeuren. Je zult ’t zien.’

Hij zorgt eerst voor een recorder om de telefoontjes op te nemen, boos op zichzelf omdat hij daar niet eerder aan heeft gedacht. Hij scheurt een vel papier van het schrijfblok voor hem, maakt aantekeningen van de nieuwe informatie, probeert ze te ordenen, luistert naar opbellers die hun kleine waanzin uitleven, wacht tot de recorder eraan komt.

‘Ik ga morgenochtend naar Bloemfontein en kom laat in de middag terug,’ zegt Hoop. Hij geeft haar het telefoonnummer van Carolina de Jager, vraagt dat ze het verder zelf regelt.

De recorder wordt geleverd, de technicus helpt hem om het toestel te installeren. Het tempo van de oproepen neemt af. Hij weet dat het opnieuw zal toenemen wanneer verveelde schoolkinderen straks thuiskomen.

Marie steekt haar hoofd door de deur. Een zachte, angstige klop. ‘Er is een Amerikaan die met jou wil praten.’

‘Laat hem binnenkomen.’

Een Amerikaan? Hij schudt het hoofd, krabbelt nog een blokje op zijn aantekeningenblad. Ze hebben de hele wereld in beweging gebracht. Verdomme, het bericht heeft wel degelijk geholpen...

Marie maakt de deur weer open, laat een man naar binnen komen. ‘Meneer Powell,’ zegt ze en wil de deur achter hem dichttrekken.

‘Roep Hoop,’ zegt hij vlug en steekt zijn hand uit. ‘Van Heerden.’

‘Luke Powell,’ zegt de Amerikaan met een vet accent. Hij is zwart, van middelbare leeftijd en ietwat gezet. Een zacht, rond gezicht en ogen die graag lachen.

‘Wat kan ik voor u doen, meneer Powell?’

‘Nee meneer, wat kan ik voor u doen?’

‘Gaat u zitten.’ Hij wijst naar een van de stoelen aan de andere kant van het bureau. ‘En ik vraag excuus voor het feit dat ik de telefoon zal moeten opnemen.’

‘Geen probleem. U moet uw werk doen.’ De brede mond glimlacht, spierwitte, perfecte tanden.

Hoop komt binnen, hij stelt haar aan Powell voor. Ze gaat zitten, haar armen gekruist, lichaamstaal die zegt dat ze hier niet bij wil zijn.

‘Ik werk op het Amerikaans consulaat,’ zegt Powell. ‘Als economisch adviseur. En we hoorden ervan op de radio. Dacht dat ik maar eens moest aanlopen, je weet wel, om onze samenwerking aan te bieden. Je weet wel, vanwege die dollars en zo.’

‘Dat is buitengewoon vriendelijk van u,’ zegt Van Heerden.

Weer die brede glimlach. ‘Graag gedaan.’

Van Heerden glimlacht terug. ‘Dus u hebt interessante informatie over de herkomst van de dollars voor ons?’

‘O, nee, ik hoopte dat jij *mij* iets zou kunnen vertellen. Het radionieuws was vrij beknopt, je weet wel, ze zeiden alleen dat er een heleboel dollars bij betrokken zouden zijn, dat soort dingen. Maar als jullie ons op het juiste spoor kunnen zetten, kan ik de informatie overbrengen aan... ik weet het eigenlijk niet, aan wie ook maar zou kunnen helpen. Dat hebben we natuurlijk wel - de middelen.’

‘Zeg eens, meneer Powell, wat doet een Amerikaanse economisch adviseur in Zuid-Afrika?’

Een glimlach, handen die aantonen dat het werk niet zo belangrijk is: ‘O, je weet wel, hoofdzakelijk met zakenlui praten, veel zakenlui willen handel drijven met de Verenigde Staten. Hen helpen met de papierwinkel, de mogelijkheden onderzoeken - onze regering steunt de ontwikkeling van het nieuwe Zuid-Afrika onvoorwaardelijk. En natuurlijk willen onze bedrijven graag ook een stukje van jullie markt veroveren...’

‘Ik had het over uw échte werk,’ zegt Van Heerden. Zijn glimlach is oprecht, hij geniet hiervan.

‘Ik weet niet zeker of ik het goed begrijp.’

‘Mijn probleem is dat ik niet genoeg van de Amerikaanse Inlichtingendiensten afweet om te kunnen raden tot welke tak u behoort. Ik zou zeggen, misschien de CIA. Of misschien een van de militaire clubjes, jullie hebben er zoveel...’

De mond van Hoop valt open van verbazing.

‘Lieve hemel,’ zegt Powell, ‘is het dat wat je denkt?’ Geamuseerd, oprecht. Hij is goed, denkt Van Heerden en vraagt zich af of ze een zwarte naar hier hebben gestuurd om minder op te vallen. Maar met zo’n accent?

‘Ja, meneer, zo schat ik het in.’

‘Wacht tot ik dit aan mijn vrouw vertel, meneer Van Hieden. Nee hoor. Ik ben een heel gewone, heel bescheiden regeringsfunctionaris met een heel gewone baan. Je mag al die nonsens op de televisie niet geloven, weet je. Hemel, dacht u dat nou werkelijk?’

Hij ziet dat Hoop aan die man zijn lippen hangt, gereed om hem te geloven.

‘Omdat u zo eerlijk bent tegenover ons, meneer Powell, zal ik ook openhartig zijn tegenover u. Het grappige van de zaak is dat we eigenlijk helemaal geen spoor hebben. En ik bedoel werkelijk niets. Alleen een snippertje papier waarvan de politie denkt dat het jaren geleden gebruikt werd om dollars in te wikkelen. En een enorm grote kluis en een vals identiteitsbewijs en een man die eeuwen geleden een zaak heeft opgestart met meer contanten dan we kunnen verklaren. En dat is het dan zo’n beetje.’

Powell knikt, aandachtig luisterend.

‘We zaten op een dood spoor. We konden geen kant meer op. Daarom hebben we de pers om hulp gevraagd en een verhaal verzonnen dat niet meer is dan giswerk, fictie, zo u wilt, losjes gestoeld op een groot aantal mogelijkheden.’

‘Is dat zo?’

‘En weet u wat er gebeurde? Het was alsof de hel losbrak. We kregen telefoontjes uit het hele land, de interessantste mensen kwamen aanlopen, en opeens kwamen meer stukjes van de puzzel dan we ooit hadden durven dromen ons in de schoot gevallen. Het was alsof we een doos van Pandora hadden opengemaakt.’

‘Wel, zo zie je maar,’ zegt Powell, nog steeds de bescheiden regeringsfunctionaris.

‘En, ik moet u zeggen dat ik achtenveertig uur geleden dacht dat de zaak niet kon worden opgelost. Verdomme, zes uur geleden dacht ik nog dat hij zo dood was als een pier. Maar nu, ligt het helemaal wijd open. Ik heb het

idee dat we de zaak niet alleen zullen oplossen, maar dat een heleboel mensen het knap vervelend zullen vinden.'

'Werkelijk?'

'Yes sir, absoluut,' zegt Van Heerden, met een tikkeltje Amerikaans accent dat in zijn stem kruipt. Hij kan het niet helpen - hij herinnert zich het Quantico-tijdperk, hun overdreven intonatie die aanstekelijk werkte. 'En nu moet u zich afvragen of u of wie uw baas ook mag zijn, ook in verlegenheid wilt worden gebracht?'

Powell haalt diep adem, de glimlach is er nog steeds, nog steeds rustig, onbekommerd. 'Wel, sir, ik ben u ontzettend dankbaar voor uw mededeelzaamheid, maar ik ben slechts...'

'... een bescheiden regeringsfunctionaris.'

'Absoluut.' De glimlach is breed en open.

'Maar, mocht u ons willen vertellen wat u weet, dan zouden we de schade kunnen beperken, uiteraard. Inperken is, geloof ik, het juiste woord.'

'Meneer Van Heerden, sir, laat ik u vertellen dat als ik ooit zou beschikken over enige informatie van welke aard ook, niets me meer plezier zou doen dan ze met u te kunnen delen.' Powell steekt zijn hand in zijn borstzak, diept een naamkaartje op. 'Jammer genoeg weet ik totaal niet waarover u het hebt. Maar mocht u van idee veranderen aangaande mijn opdrachtgevers en meer informatie kunnen gebruiken over die dollars, bel me dan op.' Hij legt zijn kaartje voor Van Heerden neer en staat op. 'Prettig u ontmoet te hebben, sir, madam.'

En wanneer ze klaar zijn met handen schudden en Powell de deur achter zich dichttrekt, ademt Hoop langzaam uit en zegt: 'Krijg nou de klere.' Haar hele gezicht toont verstomming om de woorden die haar zijn ontglipt.

'Is that *raait*?', zegt van Heerden met een Amerikaans accent en dan lachen ze samen, een ogenblik als een eiland in een woelige zee.

De telefoon gaat weer over.

OceanofPDF.com

In de hartverscheurende verslagen over moorden uit alle windrichtingen van het land heb ik het spoor van de Tape-moordenaar gevonden.

Niet plotseling, maar langzaam, met gestaag, hard werken, lijsten en steekkaarten en aantekeningen en grafieken en een totale, allesoverheersende obsessie.

Hun documenten waren na elkaar gearriveerd, van de rechercheurs in de steden, op het platteland, elk met precies dezelfde, doorlopende teneur: het verlangen om de ziekelijke, afstotelijke dader van de gruweldaden op te pakken. Dezelfde volmacht, hetzelfde onvoorwaardelijke aanbod om me te helpen de slapende, stofvergarende dossiers op te lossen, af te sluiten.

Gedurende die weken heb ik de ziel van de politieman ontdekt, het jachtinstinct, de persoonlijke betrokkenheid van de jager bij de prooi. Want elk van de leggers verraadde toewijding, passie. Ieder postpakket bevatte een brief waarin ze mij smeekten om de nieuwe criminologische kennis te gebruiken, te delen, zodat ze hun pijn om een onopgeloste moordzaak konden stillen. Het aanvretende besef dat hij nog ergens was, daarbuiten, bezig zijn dodelijke roeping uit te leven.

Gedurende die weken heb ik *mijn* ware roeping ontdekt, mijn initiatie tot de broederschap beleefd, alleen in een kantoor in de gangendoolhof van de Unisa. Het was in die weken dat ik Wendy verloor en mijzelf hervond, dat ik voor de eerste keer werkelijk bloed heb geroken en de reuk niet kon weerstaan.

Van de ongelooflijke zevenentachtig reacties die ik uit het hele land ontving, waren er nauwelijks negen ontegenzeggelijk bruikbaar, met nog vier of vijf die mogelijk een verband konden hebben. De rest was het werk van andere seriemoordenaars die ons land de afgelopen twintig jaar hebben geteisterd.

Er was natuurlijk de verleiding om zo een soort landelijk register van seriemoorden op te zetten (hoe ver vooruit zou ik niet zijn geweest), maar mijn obsessie was te groot, mijn ereschuld aan Baby Marnewick een juk dat te zwaar op me drukte.

En toen al die informatie verwerkt was op een kaart die een volledige muur in mijn kantoor bedekte, werd de moordroute duidelijk. Meer nog: het was een kroniek, een perfecte casestudy van de opkomst, de leertijd en het uiteindelijk mondig worden van een seriemoordenaar die zijn bloederig spoor van verwoesting door het Zuid-Afrikaanse landschap heen had getrokken.

En hij was een mijnwerker. Het was in 1974 in het goudmijnendorp Virginia, in de Vrijstaat, begonnen met de verkrachting en aanranding van een veertienjarig zwart schoolmeisje. Zij had de steekwonden in haar borsten met zuivere wilskracht overleefd nadat zij, haar handen met tape achter haar rug vastgemaakt, op een open stuk veld werd gevonden. Zijn eerste, initiërende daad? Of waren er daarvoor nog meer geweest, onbeholpen, niet-gerapporteerde pogingen? Of was dit de eerste keer dat hij tape had gebruikt? Het dossier vermeldde dat het slachtoffer geen beschrijving van de verkrachter kon geven. Niet wilde geven?

In hetzelfde jaar is een vijftienjarig blank schoolmeisje uit Virginia dood langs de weg gevonden, tape om haar handen, naakt, met zeventien messteken in haar borsten, één tepel afgesneden. De politie heeft de zwarte woonbuurt, de vroegere locatie, de zwarte mijnwerkerskampongs uitgekamd. Tientallen zwarte verdachten werden verhoord. Het verband tussen de twee slachtoffers was duidelijk. Er kwam geen arrestatie van.

Blyvooruitzicht, Westrand, 1975. Een tweeëntwintigjarige secretaresse op een advocatenkantoor, slank en knap, heeft op 21 juli zoals gewoonlijk haar dagtaak beëindigd en is naar huis gegaan. Niemand heeft haar levend teruggezien. De volgende middag om 12:22 hebben ze de deur van haar kleine woning ingetrapt omdat ze onraad roken. Ze hebben haar in de slaapkamer gevonden, tape om haar handen en voeten, veelvuldige messteken in de borst, allebei de tepels ruw verwijderd, een teddybeer over haar gezicht. (Volgens het Quantico-model wijst dit erop dat de moordenaar zich schaamde over zijn daad, dat hij niet in haar ogen wilde kijken.)

16 december 1975: Carletonville. Een zwarte landarbeider ontdekt om 06:30 uur het lijk van een eenentwintigjarige serveerster langs de asfaltweg

naar Rijsmierbult. Tape, messteken in de borst, tepels verwijderd, naakt. Waar is zij vermoord? Geen teken van worsteling op de plaats waar ze haar vonden, geen bloedspoor. Geen arrestaties.

9 maart 1976: een vierendertigjarige prostituee wordt in haar woning in Welkom gevonden. De hoeveelheid bloed in het vertrek is angstwekkend - een van de messteken heeft haar nekslagader doorkliefd en haar levensvocht is tegen muren, over meubels en de vloer heen uit haar weggestroomd. Zij heeft zich geweerd - er zat huidweefsel onder haar nagels en de kneuzingen van vuistslagen op haar gezicht. Zij was waarschijnlijk al dood voor hij de tape kon gebruiken, maar het rolletje is gevonden, onder een koffietafeltje waar het onder gerold moet zijn. Tepels, messteken en, voor het eerst, gruwelijke necrofiele verminkingen van de vagina.

Woede.

Geen vingerafdrukken op de rol tape.

Dan drie jaar stilte. En in 1979 de dood van Baby Marnewick. Nu voor het eerst een slachtoffer in knielende houding, voor het eerst sperma op haar.

Waar was hij gedurende die drie jaar? Na de stroomversnelling in 1975 en 1976, de toenemende agressie, het kortere tijdsbestek tussen de moorden? Seriemoordenaars verdwijnen niet zomaar en niet uit eigen, vrije wil, ze houden niet zomaar op, het zijn motten die de kaars van de zelfvernietiging almaar dichterbij naderen, nader en nader, waanzinniger, tot ze opbranden, gewoonlijk in de witte vlam van het gerecht.

Het antwoord, zegt de FBI, is vaak een celstraf. Want waar de rook van de seriemoord is, is ook het vuur dat andere misdaden aanstoot - zelfs de kleine overtredingen van de witteboordencriminaliteit, soms brandstichting, vaak aanranding en/of verkrachting en/of de poging hiertoe. In alle casestudy's kon een stilzwijgen van maanden of jaren dat het demonische tempo verstoortte in meer dan tachtig procent van de gevallen aan een gevangenisstraf voor een andere misdaad worden toegeschreven.

Drie moorden in 1980: in maart in Sishen, een negenentwintigjarige huisvrouw, knielend, sperma aanwezig, veelvuldige meswonden, tepels verwijderd, tape om de enkels en polsen.

Juni in Durban: een eenendertigjarige vertegenwoordigster in cosmetica in haar hotelkamer. Precies dezelfde modus operandus.

Augustus in Thabazimbi: een drieëndertigjarige alleenstaande vrouw, waarschijnlijk een callgirl/prostituee, gevonden in haar woning, vijf dagen nadat iemand het hele, angstwekkende ritueel heeft gebruikt om haar te vernederen en te vermoorden.

En daarna, niks meer.

Het bloedspoor eindigt abrupt en plotseling, alsof de moordenaar van de aardbol is verdwenen. Dood? Opnieuw in de gevangenis? Er was geen touw aan vast te knopen.

Ik heb een week lang naar het monster aan mijn muur zitten kijken. Er waren een stroomschema, een landkaart, de kanttekeningen, de hoofdverdachten - geen enkele replica. Er was de lijst van overeenkomsten en verschillen, van gapingen.

Er was het spoor, helder en duidelijk, maar geen enkele aanwijzing richting identiteit. De moordenaar van Baby Marnewick had nu een route, een geschiedenis. Maar nog geen naam.

Ik heb een week lang getobd en gekeken en elk van de negen documenten herlezen. En het enige wat ik niet kon vinden, was de naam van Baby Marnewicks moordenaar. Ik zou mijn net wijder moeten spannen.

OceanofPDF.com

In de late middag nemen de oproepen geleidelijk af. Rond 17 uur zet hij het antwoordapparaat aan. Hij weet dat kleine uren van de nacht de grootste malloten uit hun gaten zullen doen komen, zij die stemmen horen, die in contact staan met andere planeten. Laat die maar met de machine praten. Hij loopt naar het kantoor van Hoop. De deur is dicht. Hij klopt aan.

‘Binnen.’

Hij maakt de deur open.

Ze glimlacht. ‘Je hebt geklopt!’

Hij glimlacht scheef terug, gaat in de stoel zitten waar hij haar de eerste keer heeft gezien. ‘We hebben het goed gedaan, vandaag.’

‘Jij hebt het goed gedaan, vandaag.’

‘Jij hebt me goed geholpen.’

‘Nee, ik was een kluns.’

‘Alleen maar gebrek aan ervaring.’

‘Het was jouw idee, Van Heerden. Jouw plan. En het heeft gewerkt.’

Hij blijft zwijgen, geniet een ogenblik van de lovende woorden.

‘Denk je werkelijk dat Powell van de Amerikaanse Geheime Dienst is?’

‘Of iets van die aard.’

‘Waarom?’

‘Omdat ze zulke dingen niet doen. Ze komen niet zomaar langs om hun hulp aan te bieden bij een misdaadonderzoek. Consulaatmensen zijn reactief, voorzichtig, hoffelijk, mengen zich niet in binnenlandse aangelegenheden. En als er werkelijk behoefte is om te helpen, gebruiken ze ambtelijke kanalen.’

‘Hij ziet eruit als iemands oom.’

‘Zo zien ze er altijd uit.’

‘Behalve die twee van de Militaire Inlichtingendienst.’

Hij glimlacht naar haar. 'Inderdaad.'

'Alles is geregeld voor morgen. Ik ontmoet mevrouw De Jager in Bloemfontein. Ze vliegt samen met mij terug.'

'Heb je haar gevraagd om die spullen mee te brengen?'

'Heb ik gedaan. Ze zal het doen.'

'Dank je wel. Er zal nog meer publiciteit komen. Ik heb met de *Times* en de *Argus* gepraat en *Die Burger* zal ook een bericht plaatsen. Alleen maar dat we veel informatie hebben verkregen die we nu verwerken. En de tv...'

'Ik zal Wilna van As op de hoogte brengen. Op weg naar huis.'

'Prima.'

Zij knikt. 'Zatopek,' zegt ze zacht, haast tentatief.

Hij grijnslacht. 'Ja?'

'Er is iets waar ik het ernstig met jou over wil hebben.'

Hij legt de Concertante Symfonie, K364 voor viool, altviool en orkest op. Luid. De zoete, triomfantelijke noten vullen zijn donkere huis en overstemmen de tierende noordwester daarbuiten. Hij eet de kliekjes op, de spaghetti en de scherp gekruide kippenlevertjes, zittend in zijn aftandse stoel. Zijn aantekeningen liggen voor hem op de tafel.

Hoop wil dat hij de zaak aan de politie overlaat.

Hij heeft nee gezegd. Een smoesje verzonnen. Zij werken aan honderd zaken tegelijk - hij kan zich concentreren. Zij hebben procedures en beperkingen - hij is vrij. Als ze zo goed waren, zouden zij allang voor een doorbraak hebben gezorgd.

'Alsjeblieft,' heeft ze weer gezegd. Ze is bang, zag hij - bang voor de plotse wendingen, de vreemde clubs die erbij betrokken zijn. Bang voor de mogelijkheid dat een psychopaat die ze Bushy noemen hen zal 'vinden'.

Hij heeft nee gezegd.

Omdat hij wel moest.

Ze kan zich niet op het boek concentreren.

Ze legt het op het nachtkastje en leunt achterover tegen de kussens.

Wilna van As heeft alweer gehuild. Uit dankbaarheid. In het vooruitzicht van de ontmoeting morgen met Carolina de Jager. Uit vrees voor de geraamten uit het verleden. Uit verlangen naar haar Johannes Jacobus Smit die Rupert de Jager is geworden, iemand die ze niet kent.

‘Wil je bij mij overnachten?’ heeft ze gevraagd terwijl ze rondkeek in het grote, koude huis.

‘Nee,’ heeft Wilna van As gezegd.

Ze is laat gebleven, uiteindelijk in haar wagen gestapt, steeds met een wetenschap die haar niet loslaat: er is iets veranderd, vandaag. Tussen haar en Zatopek van Heerden. Tussen hen.

Ze hebben samen gelachen, hartelijk en oprecht en zelfs uitbundig toen ze vloekte. Lieve hemel, waar had ze die woorden toch vandaan? Ze had niet geweten dat dit ergens in haar zat. Het was op zijn minst... spontaan, maar hij heeft gelachen, naar haar gekeken en gelachen. Op dat ogenblik was hij iemand anders, waren de woede, de afstandelijkheid plotseling verdwenen.

En hij heeft geklopt. En rustig met haar gepraat. Toen ze haar angsten met hem deelde, toen ze zei dat de politie het maar beter kon overnemen.

Iets is veranderd vandaag...

Er wordt aan haar deur geklopt en ze denkt dat hij het is. Ze glimlacht. Het wordt blijkbaar een gewoonte, die late avondbezoekjes. Ze trekt haar kamerjas aan, haar beertjespantoffels, sloft naar de voordeur. Ze kijkt eerst plichtsgetrouw door het loergaatje en ziet Zwart en Wit staan. Janssen en Janssen.

‘Wat willen jullie?’ vraagt ze.

‘We moeten praten, juffrouw Beneke.’

‘Ga met Van Heerden praten. Hij leidt het onderzoek.’

‘Hij werkt voor jou, juffrouw Beneke.’ Opeens is het ‘juffrouw Beneke’. Vanochtend was er niets, alleen arrogantie. Ze zucht, schuift de grendels weg.

Ze grinniken hoffelijk naar haar, lopen naar de zitkamer. Ze volgt hen.

‘Ga zitten,’ zegt ze. Ze gaan naast elkaar op de bank zitten, zij gaat in de stoel zitten.

‘Gezellig hier,’ zegt Zwart met geforceerde waardering. Wit knikt instemmend. Hoop zegt niets.

‘Juffrouw Beneke, wij waren vanochtend misschien wat voortvarend,’ zegt Wit gemeend.

‘Onnadenkend,’ zegt Zwart.

‘Wij werken niet vaak met beschaafde mensen,’ zegt Wit.

‘We zijn het niet meer gewend,’ zegt Zwart.

‘Wij hebben waardering voor het werk dat jullie hebben verricht,’ zegt Wit.

‘Ongelooflijk,’ zegt Zwart.

‘Maar we zouden onze plicht verzuimen als we jullie niet zouden waarschuwen dat er een heleboel heel gevaarlijke mensen bij betrokken zijn.’

‘Psychopathische moordenaars,’ zegt Zwart. ‘Mensen die doden zonder schroom. Mensen die de Zuid-Afrikaanse regering heel wat schade hebben berokkend. En het nog steeds willen doen. En wij zijn een jonge democratie.’

‘We kunnen het ons niet veroorloven,’ zegt Wit.

‘Wij willen jullie niet aan het gevaar blootstellen,’ zegt Zwart. ‘Het is onze taak om jullie te beschermen.’

‘Om de oorlog aan het front te houden.’

‘Wij hebben begrepen dat jullie op zoek zijn naar een testament.’

‘Een nobele kruistocht.’

‘Als wij namens de overheid beloven om het document op te sporen wanneer alle betrokkenen onder controle zullen zijn...’

‘Willen wij jullie vragen of jullie het onderzoek niet even willen opschorten.’

‘Totdat het gevaar geweken is.’

‘Alleen maar voor jullie eigen veiligheid.’

‘En de veiligheid van onze jonge democratie.’

‘Alsjeblieft.’

Ze kijkt naar hen. En zij naar haar - afwachtend, op de rand van de bank, twee, zware, forse mannen met indrukwekkende jukbeenderen en schouders, die verbeten vechten tegen hun ware aard van bevelen blaffen. Ze wil plots weer lachen, met dezelfde uitbundigheid als samen met Van Heerden. Op dat ogenblik weet ze waarom hij de zaak niet aan de politie of de Militaire Inlichtingendienst wil overdragen, snapt ze de verandering die vandaag in hem heeft plaatsgevonden en ze zegt: ‘Nee, dank u, heel erg bedankt, we waarderen dit ten zeerste en ik weet zeker dat onze jonge democratie het ook waardeert, maar er is een probleem waardoor we de zaak onmogelijk aan jullie kunnen overlaten.’

In koor zeggen ze: ‘Wat?’

‘Als jullie het zo ernstig menen met die bescherming van ons allemaal, waarom zit Bushy Schlebusch dan niet allang achter de tralies?’

Negentienzesenzeventig, denkt hij.

Rupert de Jager en Bushy Schlebusch en nog iemand. Leden van de Militaire Inlichtingendienst? De drie Moordenaars? Het Vuile werk-team? De vingers die de trekker overhaalden namens een obscure afdeling ergens diep in het departement van Defensie? Rijkelijk beloond voor hun Mission Impossible? In Amerikaanse dollars betaald? *Ga die en die van het ANC of het PAC neerschieten in Lusaka of Londen of Parijs, mannen, en we bedelven jullie onder de dollars.*

Ga een bom plaatsen?

Verdomme, ieder dossier van de Waarheids- en Verzoeningscommissie is een sleutel tot deze zaak.

Nog iemand, die met Hoop heeft gepraat, die heeft gezegd dat ze samen waren in 1976. Samen waar? Om wat te doen?

En nu de graven opengaan en de spoken opstaan, spartelen de Militaire Inlichtingendienst en de Yankees als ratten in een val.

Hoe komen verdomme die Amerikanen erin verwickeld? De M16? De dollars? Was het doelwit van de Dodelijke Drie een Amerikaans doelwit? Leen ons even een ploegje uit jullie overvloedige arsenaal dat Dictator A in het Zuid-Amerikaanse land B kan elimineren en wij helpen jullie een paar sancties te omzeilen. De Yanks als borg? De grote, gezamenlijke strijd tegen het Communisme heeft soms voor vreemde bedgenoten gezorgd.

Of zaten de Amerikanen aan de ontvangkant van de eliminatie?

Hij staart naar de woorden, de grafieken, het tijdschema voor hem,

De Jager, Schlebusch, nog iemand. Samen in 1976. En in de jaren tachtig komt De Jager terug met een nieuwe naam. Heeft de Militaire Inlichtingendienst hem die nieuwe identiteit bezorgd? *Neem je dollars, begin een nieuw leven en hou je bek.*

En toen raakten de dollars van Bushy Schlebusch op en toen bracht hij zijn M16 en zijn lasbrander mee om er nog meer te komen halen?

Nog te veel vragen.

Maar eigenlijk doet het er niet toe.

Schlebusch doet ertoe. Schlebusch heeft het testament. En de dollars en de M16.

Wat ertoe doet, is hoe ze Schlebusch kunnen vinden.
En hij heeft een plan.

Hij doet de vaat en denkt aan Hoop. Vol verrassingen. Idealistisch, naïef, loyaal, humeurig, oprecht, eerlijk. Niet beeldschoon, maar sexy - ondanks alles sexy. Hoe zou het zijn om die billetjes vast te pakken, om je handen eromheen te leggen en in haar binnen te dringen? Hoe zou ze in bed zijn - naïef? Of zou ze dezelfde drijfkracht tonen waarmee ze naar hem toekwam om het over zijn vechtpartij met de dokter te hebben, dezelfde diepte die de rode vlek van woede kan laten gloeien...

Een erectie groeit tegen de rand van de gootsteen aan.

Licht dat door de ramen schijnt. Hij kijkt op.

Op dit uur? Een portier dat dichtslaat. Hij fronst, droogt zijn handen af, loopt naar de deur. Die gaat open en de wind waait Kara-An naar binnen. Zwarte, strakke pull, tepels die stijf zijn van de koude. Zwarte pantalon, hoge hakken. Ze slaat de deur achter zich dicht.

Haar mond is rood en breed. 'Ik kom voor een vervolgrapport.' Ze steekt de fles champagne naar hem uit.

'Dat is niet waarvoor jij komt.'

Ze kijkt hem aan. Een halve glimlach. 'Je hebt me door.'

'Ja.'

Ze staan op één pas van elkaar.

'Neem me,' zegt ze, haar ogen diep en donker.

Hij kijkt naar de tepels, beweegt niet.

'Neem me als je kunt.'

OceanofPDF.com

Ik heb zijn naam tussen honderden andere gevonden.

Ik heb gespit, wekenlang het dossier van iedere seksuele overtreder geëxploreerd die tussen 1976 en 1978 een gevangenisstraf opgelegd kreeg en heb zijn naam gevonden in de lijst van vergelijkingen die mijn muur sierde.

Viktor Reinhardt Simmel.

Het was een spikkel goud in het grijze erts van informatie. Het is niet ogenblikkelijk en helder opgedoemd - het was bijna onzichtbaar.

Ik heb alle ondervraagden in ieder van de moordzaken op een lijst gezet. In het onderzoek naar de dood van de eenentwintigjarige serveerster in Carletonville uit 1975 kwam ene Viktor Reinhardt Simmel voor. Korte notities: een groepje geregelde gasten in het restaurant waar ze werkte, was verhoord. Hij was er enkele keren geweest. Ze had hem bediend. Hij had gezegd dat hij niets wist, zijn spijt betuigd. Er was niets dat hem tussen de andere verdachten liet opvallen.

Tot eindelijk, in het vonnissenregister: op 14 juli 1976 was ene Viktor Reinhardt Simmel door de rechtbank in Randfontein tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens de aanranding van een zesentwintigjarige bibliothecaresse en het bezit van pornografisch materiaal. Ik heb de gegevens van het onderzoek en van de rechtbank opgespoord. Gelegenheidsmisdaad: zij liep naar huis in het donker van de vooravond, stak haar sleutel in de deur, maakte open. Simmel reed voorbij in zijn wagen, hield stil bij haar tuinhek, stapte uit, vroeg vriendelijk de weg, pakte plots haar arm beet, dwong haar naar binnen te gaan. Ze gilde, en hij sloeg met zijn vuist op haar gezicht, dreigde haar om te brengen.

De buurvrouw aan de overkant was bezig de waterbeperkende maatregelen wegens de grote droogte van 1976 te ontduiken door stiekem

haar grasperk te besproeien. Ze zag wat er aan de hand was, ging haar twee pensiongasten - jonge mijnwerkers - halen. Die zijn het huis van de bibliothecaresse binnengestormd. Viktor Reinhardt Simmel was bezig haar blouse van het lijf te scheuren, zijn onderarm tegen haar keel, haar neus gebroken en bloedend van de vuistslagen. Ze hebben hem van haar afgetrokken, overmeesterd, vastgebonden. De buurvrouw had ondertussen de politie opgebeld.

In zijn wagen hebben ze pornografie gevonden - Nederlandse tijdschriften met expliciete SM-foto's. Misschien hebben ze ook een rol tape in de wagen gevonden. Misschien hebben ze niet geweten dat die belangrijk was.

Viktor Reinhardt Simmel.

Geen mijnwerker. Een technicus van Deutsche Machine, een bedrijf dat reusachtige industriële waterpompen voor het mijnbedrijf vervaardigde en voor het onderhoud zorgde.

Er zat een foto van hem in het dossier. Kort en dik met de talrijke letsels van een oorlog tegen acne die hij verloren had.

De draad tussen Simmel en de Tape-moorden was dun, zo ontzettend dun - louter een figurantenrolletje in één van de moorden, maar het was alles wat ik nodig had.

Ik heb zijn foto meegenomen en ben naar Virginia gereden, op zoek naar Maria Masibuko die nu een achtendertigjarige vrouw zou zijn met geschonden borsten en het gezicht van een moordenaar in de databank van haar geheugen. Ik heb haar daar niet gevonden. Ze zeiden dat ze naar Welkom was getrokken. Een ander gerucht wilde dat ze tegenwoordig in Bloemfontein woonde. Na een zoektocht van nog twee weken vond ik haar in een zwangerschapskliniek in Botshabelo - een verpleegster met zachte handen en de herinneringen aan pijn en haat nog ergens in de bewegingen van haar schouders. Ze heeft naar de foto gekeken, heel kort, haar mond vertrok.

‘Dat is ’m,’ heeft ze gezegd. En ze is weggelopen om het braaksel in haar keel onder controle te krijgen.

Dag 2
Dinsdag, 11 juli

Hij staat in de deuropening. Het licht van de badkamer valt over het bed heen en hij kijkt naar het silhouet van een slapende Kara-An - de donkere haren op het kussen, de lichte huid van de schouder en de bovenarm, de ronding van de borst, de mooie mond nu halfopen en zonder lippenstift, de fijne witte rand van haar tanden zichtbaar. De kleine, ritmische geluiden van een diepe slaap uit haar keel. Zoveel schoonheid, zelfs nu. Het lichaam van een engel, het gezicht van een godin...

Jezus, het ging er wild aan toe, gisteravond. Ze was een dier, een luipaard, in haar hoofd opgesloten, krabbend en blazend en bijtend en dol, vloekend en sissend. Hoezeer moet ze zichzelf wel niet haten?

Hij staat naakt in de deur, voelt meer pijn van binnen dan van de krabben en de kneuzingen op zijn lijf. Hij heeft al gedoucht, moet zich aankleden en naar het werk gaan, maar het contrast tussen de stille gedaante op het bed en de demon van gisteravond houdt hem gevangen.

Hij heeft iets over zichzelf geleerd gisteravond. Hij heeft de grens bereikt en halt gehouden.

‘Doe me pijn,’ had ze gezegd, smekend, verwijtend, terwijl ze hem in het gezicht sloeg. Opnieuw en opnieuw, met knarsende tanden. ‘Doe me pijn.’ En hij kon het niet. Op dat woeste ogenblik was hij plots naar deze capaciteit in zichzelf op zoek gegaan, en had ze niet gevonden.

Hij wilde haar geen pijn doen - hij wilde haar troosten. Ondanks al die agressie in hem, ondanks al die haat en verwijten en pijn.

Hij heeft uit zijn eigen woede proberen te putten, maar er was... iets anders. Hij wilde haar deernis geven, medeleven. Hij had zoveel medelijden met haar, zo oneindig veel medelijden. Wat in hem opwelde, was deernis - geen wellust.

Hij heeft uiteindelijk zijn stijve pik in haar geduwd en de daad volbracht, klauwend en zwetend terwijl ze hem vervloekte om zijn onvermogen, zijn lafhartigheid, zijn verraad. Tot hij leeg en moe bovenop haar had gelegen en de stilte tussen hen donker en koud was als de nacht daarbuiten. En toen was hij van haar afgerold en naast haar gaan liggen. Hij had naar het plafond gestaard tot hij haar handen zacht op zijn borst voelde, ze haar warme lichaam tegen hem aan schoof en in slaap viel. Hij had nergens aan gedacht, hij had de deuren in zijn hoofd dichtgemaakt.

Hoop loopt door de ijzige, droge ochtendkou van Bloemfontein naar de luchthaven en verbaast zich over de vaalheid van het gras en het heldere licht van de bleke, fletse zon. Wanneer haar ogen zoekend door de aankomsthal heen gaan, weet ze dadelijk dat de lange, magere vrouw met het grijze haar en de diepe groeven op haar gezicht de moeder van Rupert de Jager is. Ze loopt naar haar toe en steekt haar hand uit en wordt omhelsd door knokige armen die haar stijf tegen de vrouw aandrukken.

‘Ik ben zo blij dat je gekomen bent.’

‘Wij zijn blij dat we u konden opsporen.’

De vrouw laat haar armen zakken. ‘Ik zal niet huilen, je hoeft niet bang te zijn.’

‘Mevrouw de Jager, u mag zoveel huilen als u wilt.’

‘Noem mij maar Carolina. Ik heb geen tranen meer.’

‘Kunnen we hier ergens wachten? Misschien koffiedrinken?’

‘Kom, we rijden de stad in, we hebben een zee van tijd. Ik zal je de waterkant laten zien.’

‘Heeft Bloemfontein een waterkant?’

‘Wat zeg je me nou toch, kind? Het is prachtig daar.’

Ze lopen de luchthaven uit, terug in de kou. Carolina de Jager kijkt opnieuw naar haar. ‘Je bent zo klein. Voor een advocate. Ik dacht dat je een lange vrouw zou zijn.’



Hij spoelt het bandje van het antwoordapparaat terug, luistert naar de boodschappen van de eenzamen en gestoorden, met de oude, vertrouwde verbazing over de beschadigingen die mensen met zich meedragen. Waar komt de beschadiging van Kara-An vandaan? Hij kent tenminste zijn eigen beschadiging. Misschien kan zij anderen aanwijzen, maar de zijne is door een dolk van eigen doen en laten toegebracht. Met een lemmer dat brede insnijdingen maakte, dat anderen liet bloeden.

Concentreer je. Hij ordent zijn aantekeningen, leest de kranten, citaten van hoofdinspecteur Bart de Wit: *‘Moordzaken en Berovingen maakte aldor deel uit van het onderzoek en we hebben onze informatie graag met de privé-detective uitgewisseld. Moordzaken en Berovingen zal er deel van blijven uitmaken en volgt reeds nieuwe sporen.’*

Ha!

De telefoon rinkelt maar sporadisch. Niets bruikbaar. Hij moet wachten op Hoop en Carolina de Jager en het pakketje dat ze zullen meebrengen, de volgende grote stap.

Marie staat bij de deur. ‘Er is iemand van de politie voor u, meneer Van Heerden.’

‘Laat maar binnenkomen.’

Kapitein Mat Joubert. ‘Morgen, Van Heerden.’

‘Mat.’

‘Je gelooft nog altijd dat het venijn in de staart zit.’ Joubert kijkt naar de aantekeningen, gaat zitten, zijn stem zacht voor een zware man.

Hij glimlacht. ‘Ja.’

‘Hoe gaat het met jou, Van Heerden?’

‘Daarvoor ben je niet gekomen.’

‘Nee.’

‘Heeft Bart de Wit zijn standpunt gewijzigd?’

‘Nee. Het Hoofd weet niet eens dat ik hier ben. Ik kom jou waarschuwen. De commissaris heeft vanochtend gebeld. De Militaire Inlichtingendienst neemt het onderzoek over. Orders van hogerhand. Noga is bezig om het dossier klaar te maken voor de overhandiging.’

‘En hij is woedend.’

Joubert laat zijn brede schouders rollen. ‘Jullie zijn de volgende bestemming, Van Heerden. Ze komen met een gerechtelijk bevel. Wet op de binnenlandse veiligheid.’

Hij krijgt zijn mond niet open voor een reactie.

‘Je hebt iets blootgelegd dat hen ontzettend zenuwachtig maakt.’

‘Ze kunnen het niet langer tegenhouden.’

‘Dat kunnen ze wel. Dat weet je.’

‘Mat, die zaak gaat terug tot 1976. De Bush-oorlog. Het is een zaak voor de Waarheids- en Verzoeningscommissie. Het ANC zal er blij mee zijn.’

‘Hoeveel spoken heb je voor de WVC zien getuigen? Ik heb het niet over de slachters en de semi-spoken als die jongens van Vlakplaas en Basson, ik heb het over de kopstukken. De obscure eenheden binnen de Nationale Inlichtingendienst en MI, waar we alleen maar geruchten over opvangen. Niets van hen vernomen. Ook niet over de Bush-oorlog. Evenmin over Namibië. Denk je dat dit toevallig is?’

Zo heeft hij het nog niet bekeken. ‘Ik heb de WVC niet zo aandachtig gevolgd. Ik was... ergens anders mee bezig.’

‘In het eindrapport van de WVC hebben ze het over massa’s documenten die al in 1993 vernietigd zijn. En de geruchten gaan als een lopend vuurtje. Weet je hoeveel papier ze in hun Iscor-ovens hebben verbrand? Vierenveertig ton. En de Militaire Inlichtingendienst heeft in ’94 in Simonstad honderden dossiers vernietigd. Met het medeweten van het ANC. Niets kon hen tegenhouden. Niets zal hen nu tegenhouden. En met reden.’

‘Welke reden?’

Joubert haalt diep adem. ‘Ik weet het niet. Maar als ik jou was, zou ik kopieën van alles maken. Want ze zullen beslag komen leggen. En ze zullen heel binnenkort hier zijn.’ Hij staat op. ‘Ik ben hier niet geweest.’

‘Waarom, Mat? Waarom ben je mij komen waarschuwen?’

‘Omdat we jou iets verschuldigd zijn, Van Heerden. Ieder van ons.’

Pas nadat hij Mat Joubert weer naar de ontvangstruimte heeft gebracht en hij opnieuw bij de telefoon is gaan zitten beseft hij dat hij Hoop te pakken moet zien te krijgen. Carolina de Jager en haar pakketje mogen hier niet afgeleverd worden. Hij belt haar op haar mobiele telefoon.

‘Het nummer dat u gebeld hebt is onbereikbaar. U kunt een boodschap achterlaten na de piep.’

Jezus.

‘Hoop, je mag mevrouw De Jager niet naar jouw kantoor toe brengen.

Ga... ik zal mijn moeder bellen. Breng haar daar heen. Ik zal het later uitleggen.'

Hij kijkt op zijn horloge. Zitten ze al op de vlucht terug? Vast wel. Zal ze de boodschappen beluisteren voor ze naar kantoor komt?

Hij strekt zijn hand weer naar de telefoon uit. Moet zijn moeder waarschuwen. Hij toetst haar nummer.

'Hallo,' hoort hij zijn moeder zeggen.

De deur gaat open.

'Morgen, bleekscheet,' zegt Wit. Hij heeft een document in zijn hand. 'We hebben een liefdesbriefje voor jou.'

Marian Olivier, de andere vennoot van Beneke, Olivier en Vennoten, is een onaantrekkelijke jonge vrouw met een haakneus, een klein, dun mondje en een rijke, melodieuze stem als een radioster. 'Het document is in orde,' zegt ze.

'Leuk toch om met professionals te werken,' zegt Zwart behaaglijk.

'Die al de moeilijke woorden begrijpen,' zegt Wit.

'Vertaal het toch maar in makkelijke woorden voor bleekscheet hier. Hij mag niet meer met al die gevaarlijke spulletjes spelen.'

'Hij moet naar huis.'

'Ander speelgoed vinden.'

'Of we sluiten hem op.'

'Dat is correct,' zegt Marian Olivier.

'Correct,' zegt Wit. 'Nog zo'n lekker ambtelijk woord.'

'Het is ook correct dat wij de kantoren mogen doorzoeken,' zegt Zwart. 'Hetgeen we graag nú zouden willen doen,' zegt Wit.

'We hebben hulp meegebracht.'

'Veertien man.'

'Met jeukende handen.'

'Ze wachten buiten.'

'Uit ordentelijkheid.'

'Correctheid.'

'En dan willen we ook een bezoekje brengen aan het huis van bleekscheet.'

'Om er zeker van te zijn dat hij geen speelgoed heeft weggestopt dat gevaarlijk is voor kinderen van zijn leeftijd.'

‘En jammer genoeg zullen we ook het gezellige huisje van juffrouw Beneke moeten doorzoeken.’

‘Wij vragen bij voorbaat om excuses voor het ongemak.’

‘Ons werk is soms erg vervelend.’

‘Dat is correct.’

Ze grinniken naar elkaar, zelfingenomen.

‘Dit is allemaal in orde,’ zegt Marian Olivier.

‘In orde,’ zegt Zwart. ‘Alweer een mooie.’

‘Correct,’ zegt Wit en ze giechelen als tieners, ik zal hier een bezoekje brengen, majoor Mzimkhunu zal Bleekscheet vergezellen.’

‘Om zijn speelgoedkist om te kieperen. Zodra hij alles hier ter plaatse met ons gedeeld heeft.’

‘Als een brave jongen.’

Ze rennen door de regen naar de BMW van Hoop op het parkeerterrein van de Internationale luchthaven in Kaapstad. Wanneer ze de bagage in de kofferbak hebben gezet en de deuren hebben dichtgeslagen, zegt Carolina de Jager: ‘O, wat leuk om weer eens regen te zien.’

Hoop start de motor, begint te rijden.

‘Wij zouden wel een beetje zonneschijn kunnen gebruiken. Dit duurt nu al meer dan een week.’

‘De boeren zullen wel blij zijn.’

‘Ook waar,’ zegt Hoop en neemt haar handtas om geld te zoeken voor de slagboom. Ziet haar mobiele telefoon. Ze kan hem beter aanzetten.

Ze waren in stilte door de stad heen gereden, alsof het gevoel voor humor van Mzimkhunu verdween wanneer Wit niet in de buurt was, maar de laatste woorden van de officier hadden ernstiger geklonken. ‘Ik moet jou één ding nageven, Bleekscheet, je hebt het niet slecht aangepakt,’ zei hij toen ze de N1 verlieten.

Van Heerden had niets gezegd. Later zou hij eraan terugdenken en beseffen dat ze werden gevolgd, maar toen was hij er zich niet van bewust. Zijn gedachten waren bij de woorden van Joubert. *Omdat wij jou iets verschuldigd zijn, Van Heerden. Ieder van ons.* Hij dacht aan Hoop en Carolina de Jager en de invloed van de jongste gebeurtenissen op zijn plan en toen, ter hoogte van de afslag naar Bosmansdam, met een snelheid van

130, 140 kilometer per uur, slingerde de bestelwagen uit het rechterbaanvak zich tegen hen aan. Vuilwit, groter dan een pick-up, kleiner dan een vrachtwagen, met een koeienvanger op de neus, bezig hen in te halen - dat was alles wat hij zich zou herinneren. Hij raakte de Corolla rechts vooraan op de neus. Van Heerden probeerde het stuurwiel in zijn macht te houden en toen rolden ze over de kop met een oorverdovend geraas van metaal dat scheurde en glas dat brak. Vervolgens lag de wagen op zijn kop en hing hij ondersteboven in zijn veiligheidsgordel. Het regende op zijn gezicht en het bloed van Mzimkhunu zat op de voorruit. En toen voelde hij dat er een vuurwapen tegen zijn slaap werd gedrukt. 'Leef je nog?' Hij wilde zijn gezicht omdraaien, maar de loop belette het hem.

'Hoor je me?'

Hij knikte.

'Je hebt een moeder, agentje. Hoor je me? Je hebt een moeder. Ik verbrand die trut met een lasbrander, hoor je me?'

'Bushy,' zei hij, zijn stem veraf.

'Je kent mij niet, kloothommel die je bent. Je laat me met rust of ik verbrand haar. Ik had dat klote testament allang moeten verbranden. Laat me met rust of ik vermoord je.' Toen voelde hij de loop niet langer tegen zijn gezicht. Voetstappen. Hij probeerde te kijken, zag lange haren, lange blonde haren, hoorde de bestelwagen weggrijden, hoorde andere wagens stilhouden, regen op de Corolla, op zijn gezicht, het ting-ting van metaal dat afkoelde, de reuk van bloed en benzine en natte aarde. Hij beefde, zijn hele lichaam beefde en hij wist dat het door de shock kwam; hij wilde de veiligheidsgordel losmaken maar hij wist niet waar zijn handen waren gebleven.

Hij ligt in een zaal met zes bedden in de kliniek van Milnerton en de vrouw van de administratie wil weten wie dit gaat betalen, want hij heeft geen ziektekostenverzekering. Hij zegt dat hij naar huis toe wil, maar de dokter wil hem nog niet ontslaan - 'misschien morgenochtend' - hij moet blijven voor 'observatie' en tot de injectie tegen de shock is uitgewerkt. Dan is Wit daar en hij zegt dat hij kolonel Bester Brits van de Zuid-Afrikaanse Nationale Weermacht is en dringt erop aan dat Van Heerden naar een privé-zaaltje wordt verhuisd - de staat zal betalen als het nodig is, en hij zet twee

bewakers voor de deur. De vrouw van de administratie zegt dat ze een brief of zo nodig heeft, want de staat betaalt altijd pas na veel moeilijkheden.

Maar ze verhuizen hem, brengen hem naar een eenpersoonskamer, en de dokter zegt dat Brits hem met rust moet laten, hij kan nog niet praten, hij zal dadelijk in slaap vallen van die spuit en Brits zegt dat het een uiterst dringende zaak is en dan zijn ze alleen, hij en Bester 'Wit' Brits en de man staat naast zijn bed en zegt dat Steven 'Zwart' is overleden aan de verwonding aan zijn hoofd en hij zegt dat hij dat weet, de ambulancejongens hebben het hem verteld op de plaats van het ongeval en Brits wil weten wat er is gebeurd.

Zijn eigen stem klinkt ver weg, zijn tong is traag en zwaar, zijn hoofd gezwollen, 'Ik weet het niet. Er was... een bestelwagen... is op ons ingereden, ik...'

'Een bestelwagen? Wat bedoel je met een bestelwagen, Van Heerden?' Zijn wollige hoofd registreert dat hij niet langer 'bleekscheet' is. De toon is helemaal anders. Agressief.

'Het ging te snel, ik kon niets zien.' Zijn woorden worden hoe langer hoe trager. 'Het leek op een Ford F100, zo'n grote bak, groter dan een pick-up. Een bestelwagen. Linkse besturing.' Dan vraagt hij zich af waarom hij dit gezegd heeft, omdat...

'En toen?' Heel ongeduldig.

'Die heeft ons ingehaald, is op ons ingereden, heeft de motorkap geraakt. Toen maakten we een koprol.'

'Verdomde Steven, de idioot. Wilde nooit een gordel dragen. En toen?'

Niks zeggen, niks zeggen...

'Kom op, Van Heerden, wat gebeurde er toen?'

'Ziekenwagen...'

'Ooggetuigen zeggen dat een man of een vrouw met lange blonde haren hard is weggelopen en in een grote, crèmekleurige bestelwagen is weggescheurd toen zij stopten.'

Niks zeggen. Hij wil hier weg, zijn moeder beschermen, hij kan zijn ogen niet meer openhouden, hij hoort stemmen. Brits die zijn naam zegt, iemand anders, hij hoort zijn moeders stem, Hoop, Noga O'Grady, hij spant zich in, zijn ogen zijn open maar zien niets.

Midden in de nacht wordt hij wakker. Het is donker. Hij hoort eerst een ademhaling, ziet dan - in het maanlicht dat door het venster naar binnen valt - dat zij naast zijn bed zit.

‘Ma.’ Zijn stem is bijna onhoorbaar.

‘Ja, jongen,’ fluistert ze, staat op, komt vlak naast hem staan.

‘Je moet bij me blijven.’

Ze neemt zijn hand. ‘Zal ik doen.’

Voor haar eigen veiligheid, bedoelt hij. Niet voor hem.

Haar andere hand is in zijn haren, streelt zijn hoofd. ‘Slaap maar, jongen, ik ben hier.’

Hij heeft pijn in zijn schouder en nek. Geen scherpe pijn - het ongemak van verrekte spieren. Hij wil vragen waar Carolina de Jager en Hoop zijn, maar hij laat het zo. Hij was acht of negen toe hij die hoge koorts had, ze dachten dat het hersenvliesontsteking was. Ze hebben eigenlijk nooit geweten wat het werkelijk was. Zijn moeder heeft vijf dagen lang naast zijn bed gezeten en zijn hand vastgehouden en zijn hoofd gestreeld en met hem gepraat tussen de kompressen en de medicamenten en de koortsdromen door en hij denkt: er is niets veranderd, we zijn nog altijd alleen maar met ons beidjes en alles is anders en dan slaapt hij opnieuw in.

OceanofPDF.com

Ik draal met mijn verhaal. Ik talm bij het onderzoek naar de moord op Baby Marnewick omdat het mijn professionele mondigheid betekende, mijn hoogtepunt, mijn vijftien minuten van roem.

Maar ook omdat dit het slot is van het verhaal van Zatopek van Heerden de Onschuldige, de Rechtvaardige, de Goede. Hierna zal ik moeten beginnen met de proloog tot de Verdoemenis en ik aarzel, want alleen al de gedachte vervult mij met weerzin - niet met angst, niet meer.

Laat ik dus besluiten - maar zonder de spannende ontknoping van een tweederangs speurdersverhaal. De werkelijkheid was veel saaier.

Het spoor van Viktor Reinhardt Simmel was in 1980 doodgelopen en ik heb de reden uiteindelijk bij Intercontinental Mining Support (of IMS, zoals ze bekend staan) gevonden. IMS had Deutsch Machine in 1987 overgenomen, maar geen oude personeelsdossiers bewaard. Het was een oud-collega van Simmel, op het IMS-hoofdkwartier in Germiston, die me de informatie bezorgde: de Tape-moordenaar was begin 1981 naar Australië geëmigreerd.

‘Hij zei dat hij het vanwege de politiek in dit land deed.’

Ik heb de oud-collega gevraagd wat hij zich van Simmel kon herinneren. ‘Niet veel. Hij kletste veel. Hij was een leugenaar.’

Ik wist dat niet de politiek Simmel op de vlucht had gejaagd. Het was de hitte van de moordonderzoeken. Ergens in de loop van de laatste twee of drie moorden was de politie misschien te dichtbij gekomen. En toen ben ik, op de kosten van de Unisa en met de geduldige steun van de prof, naar Australië gereisd. Hoofdinspecteur Charly Edwards van het Criminologisch Onderzoeksbureau in Sydney en ik hebben Viktor Reinhardt Simmel in Alice Springs, in het stoffige, droge Northern Territory, gearresteerd. Een weinig sensationele gebeurtenis, een anticlimax - aan zijn deur geklopt, het

korte, lelijke mannetje met de brede schouders gevraagd om ons te vergezellen en hij is gedwee meegekomen.

In een ondraaglijk hete ondervragingskamer heeft hij alles eerst ontkend, maar uiteindelijk, na dagen van afweren en liegen, vanuit het distantiëringmechanisme van de meeste seriemoordenaars, gezegd dat 'die andere Viktor Reinhardt Simmel, de boosaardige Simmel' vreselijke dingen had gedaan - en hij heeft ons verteld van zijn moordspoor dat door Zuid-Afrika en Australië en zelfs Hong Kong liep.

Ik wilde alles over Baby Marnewick te weten komen. En hij, 'de slechte Viktor', kon zich haar nauwelijks herinneren. Ik moest hem de foto's uit het vergeelde dossier tonen. Ik moest haar voor hem beschrijven tot hij kon oproepen hoe hij haar vanaf het winkelcentrum was gevolgd, haar twee dagen lang in de gaten had gehouden, haar had vernederd en vermoord.

Ik heb vergiffenis voor mijn eigen Marnewick-zonden in zijn waanzin gezocht - en die langzaam gevonden. Ik moest er diep voor graven, omdat hij zo te zien geen monster was, alleen maar een zelfingenomen, onaanzienlijk, beschadigd product van een terloopse seksuele interactie tussen een promiscue moeder die hem niet wilde hebben en een onbekende vader en een leven van hoon om zijn afkomst, zijn gestalte, zijn acne en zijn sociale status.

Zevenendertig vrouwen. Zevenendertig slachtoffers moesten de prijs van zijn woede betalen. Moesten de sociale schuld vereffen van een samenleving die gemakkelijker verwerpt dan aanvaardt, die er de voorkeur aan geeft om neutraal te blijven.

Ik, jij, ieder van ons heeft een aandeel in die zevenendertig moorden. Omdat we ons afzijdig houden.

Mijn vergiffenis heeft een prijs gehad.

En een beloning: ik was een held in Australië. 'Academische speurhond zet seriemoordenaar klem,' titelde de *Sydney Morning Herald*, het eerste van een stortvloed nieuwsberichten, televisieprogramma's en radio-interviews.

En terug in Zuid-Afrika was ik twee weken lang de lieveling van de journalisten. (Maar hoe vlug vergeten die niet. Nauwelijks acht jaar later, met de zoektocht naar het testament voor Wilna van As, heeft niet een van hen de link gelegd. Dat zou pas veel later gebeuren.)

Ik heb van elk ogenblik van de ophef genoten, ik kan het niet ontkennen. Plots was ik iemand, ik was succesvol, ik was goed. Steengoed.

En als dit alles nog steeds geen herinneringen bij je oproept: Viktor Reinhardt Simmel heeft zelfmoord gepleegd voor hij uitgeleverd kon worden. In een cel in Sydney heeft hij zijn polsen met een scherpgeslepen tafelmes aan flarden gesneden, niet met de keurige in-de-breedte sneden van fictie en film, maar met de demonische overlangse halen van de werkelijkheid.

Mijn leven ging verder. Mijn leven was veranderd. De laatste grote wending, de proloog tot mijn eigen ondergang, vond twee weken na de indiening van mijn doctoraalscriptie plaats. Ik heb in Kaapstad, in het grijze hoofdkwartier in Bellville-Suid, voor Moordzaken en Berovingen een seminar gehouden over de profilering van seriemoordenaars. En kolonel Willie Theal, de bevelvoerder van destijds, is achteraf naar me toegekomen.

‘Kom terug naar huis’, zei hij. ‘Kom voor mij werken.’

OceanofPDF.com

Dag 1
Woensdag, 12 juli

Rond vijf uur wordt hij wakker. Zijn moeder slaapt nog in de stoel naast het bed en hij blijft roerloos liggen en denkt na. Hij heeft hem niet zien aankomen. Hij probeert de ogenblikken op de N7 opnieuw te beleven. De bestelwagen reed naast hem, gewoon een voertuig dat hem inhaalde. Ze reden snel, de bestelwagen nog sneller en toen zwenkte hij tegen hem aan, van voren, tegen de neus en het rechtersporwiel aan. Misschien was er onmiddellijk schade, want hij heeft de controle over het stuur verloren. Jezus, die koprol ging zo snel, de desoriëntatie. Steven Mzimkhunu heeft geen woord gezegd, geen kik gegeven. Alleen brekend glas en metaal op asfalt, holderdebolder en toen lag de Corolla op zijn dak en hing hij daar en hoorde de voetstappen en de stem van Bushy Schlebusch.

Je hebt een moeder, agentje. Hoor je me? Je hebt een moeder.

Hoe wist hij dat?

Ik had dat klotetestament allang moeten verbranden.

Het bestaat dus nog. Het document is nog ergens, maar niemand heeft iets gezegd over een testament. Niet in de story van *Die Burger*, niet in de opvolgingsberichten gisteren, niet aan de MI en niet aan de Amerikaan.

Alleen hij en Hoop en Wilna van As en Moordzaken en Berovingen weten ervan af.

Wilna van As.

Noga O'Grady had zo zijn vermoedens over haar.

Je hebt een moeder, agentje. Hoor je me? Je hebt een moeder.

Er was haat in die stem - pure, intense haat. Hoe zal hij haar beschermen? Hoe zal hij zijn werk doen en zijn moeder tegen Schlebusch beschermen?

Die hem achtervolgde met die bestelwagen. Van kantoor af? Hoe lang wordt hij al in de gaten gehouden? Hoe wist Schlebusch hoe hij eruitziet,

met wat voor wagen hij rijdt?

Vast niet al te moeilijk uit te vissen, als je het echt wilt weten.

Hij moet zijn moeder beschermen. Hij moet Schlebusch vinden voor Schlebusch hen vindt. Hij moet het gerechtelijk bevel van de Militaire Inlichtingendienst ongedaan maken.

Ik had dat klotetestament allang moeten verbranden.

Hoe weet Schlebusch van het testament af? Omdat het tussen de gestolen goederen, tussen de dollars en de documenten van Rupert de Jager/Johannes Jacobus Smit lag en hij een gevolgtrekking maakte?

Of omdat Wilna van As met hem heeft gepraat?

En als het verdwenen is, waarom dan nog voortgaan met het onderzoek?

De loop van een vuurwapen tegen zijn slaap, waarom heeft Schlebusch hem niet neergeschoten?

Heeft hij de andere voertuigen zien stilhouden? Of was het nooit de bedoeling om hem uit de weg te ruimen - alleen maar af te schrikken? De dood van Mzimkhunu niet gepland, een ongeluk?

Je hebt een moeder, agentje. Hoor je me? Je hebt een moeder.

Zijn eerste verantwoordelijkheid is om haar te beschermen.

Hij kijkt naar haar, in de stoel naast zijn bed.

Moet haar eerst beschermen.

En dan de Militaire Inlichtingendienst afschudden. Wat misschien niet al te moeilijk zal zijn.

En dan Schlebusch vinden. De man met het lange, blonde haar die wegrent, in de bestelwagen stapt. Maar er klopt iets niet. Die linkse besturing...

Misschien heeft hij over het testament gelogen. Misschien is het nog ergens. En als het niet meer bestaat...

Er zijn ook nog de dollars.

Chaos.

Hij komt uit de badkamer, in de kleren die zijn moeder heeft meegebracht, en iedereen is daar. O'Grady en Joubert, Hoop, zijn moeder, de dokter, Bester Brits en een nieuwe man met een staalgrijze borstelkop en een vierkante kin.

‘Het gaat om een moord, sir, en daarom is het een zaak voor ons,’ zegt O'Grady.

‘Dit heeft niks met jullie te maken, onze man is dood,’ antwoordt Brits. Territoriale afbakening op grond van moord.

Ze zwijgen even wanneer ze hem zien binnenkomen. Hij kijkt naar Hoop, zoekt aanwijzingen in verband met Carolina de Jager. Zij begrijpt, knikt lichtjes. Hij is opgelucht.

‘We eisen een verklaring, Van Heerden,’ zegt O’Grady.

‘Ik verbied je om met hen te praten,’ zegt Brits. Wendt zich tot Joubert: ‘Jullie hebben toch bevelen van hogerhand gekregen, zitten jullie de zaak nou alweer te verneuken?’

Mat Joubert staat in de deur, vult de opening met zijn gestalte. ‘De bevelen zijn vanochtend gewijzigd,’ zegt hij rustig. ‘Vraag het maar aan jouw baas.’

‘Ik ben zijn baas,’ zegt de Kin. ‘Walter Redelinghuys.’ Hij steekt zijn hand uit naar Van Heerden. ‘Brigadier.’

‘Van Heerden.’

‘Ik weet het. Hoe voel je je vanmorgen?’ Diepe stem.

‘Dat is wat ik probeer uit te vissen,’ zegt de dokter, een andere dan gisteravond. Hij is een schichtige jongeman met een snor en een sik en een grote, dikke bril. ‘Jullie zullen buiten moeten wachten tot ik het onderzoek heb afgehandeld,’ zegt hij timide.

‘Ik mankeer niks’ zegt Van Heerden.

‘In dat geval wil ik een verklaring opnemen,’ zegt Tony O’Grady.

‘Nee, dat zul je niet,’ zegt Brits.

‘Hou op,’ zegt zijn moeder scherp en beslist en er valt een stilte. ‘Jullie zijn net kinderen,’ zegt ze. ‘Jullie moesten je schamen. Er is gistermiddag een man gedood en jullie staan hier te kibbelen als schooljongens. Hebben jullie dan geen respect?’

Hij kijkt even naar Hoop, ziet haar kleine, geheimzinnige glimlach.

‘Vertel eens,’ zegt Joan van Heerden, ‘had hij een vrouw en kinderen?’

‘Ja,’ zegt Walter Redelinghuys. ‘Drie kinderen.’

‘Wie is bij hen? Wie verzorgt hen? Wie troost hen? Ik weet niet hoe jullie in het plaatje passen, maar dat is waar jullie nu zouden moeten zijn.’

‘Mevrouw,’ zegt Redelinghuys gewichtig, verzoenend, ‘u hebt gelijk. Maar er is ook een moordenaar daarbuiten en de nationale veiligheid is in het geding en...’

‘Nationale veiligheid? Wat een belachelijk begrip. Wat betekent dit, generaal...’

‘Brigadier,’ zegt Bester Brits.

‘Stilte,’ zegt Joan van Heerden. ‘Jullie en jullie grote, lege woorden.’

‘Het was Schlebusch,’ zegt Van Heerden en ze kijken allemaal naar hem.

‘Dokter, u zult ons moeten excuseren,’ zegt Brits en trekt de geneesheer bij zijn arm naar de deur toe. De ogen achter de dikke bril zijn groot, maar hij verzet zich niet. De deur gaat achter hem dicht.

‘Wie is Schlebusch?’ vraagt Mat Joubert.

‘Dat doet er niet toe,’ zegt Brits. ‘Vertrouwelijke informatie.’

‘Jullie mogen kiezen,’ zegt Van Heerden, met zijn oude woede die terugkeert, ‘jullie kunnen hier blijven en blaffen als schoothondjes en ik ga naar huis, of jullie kunnen zwijgen en luisteren. Eén onderbreking en ik ben weg. Nog één verwijzing naar de nationale veiligheid en ik ben weg.’ Hij wijst met zijn vinger naar Brits: ‘Jullie willen iets verborgen houden en ik zeg je nu dat ik niet wil weten wat het is. Wat er in 1976 is gebeurd, zal me een rotzorg zijn, jullie mogen je geheimen houden. Maar ik heb werk te doen en ik zal het doen, want ik heb alle troeven in handen. Vergeet jullie gerechtelijk bevel, want jullie kunnen dit niet meer stoppen. Hoe gaan jullie Carolina de Jager het zwijgen opleggen als zij naar de zondagskranten toe gaat en vragen begint te stellen over het feit dat ze meer dan twintig jaar geleden een doodsbericht en een medaille van haar zoon heeft gekregen, terwijl hij niet eens dood was? Wat gaan jullie doen als Hoop Beneke vandaag een kortgeding aanspant tegen jullie omdat jullie ons de mond willen snoeren en ze iedere krant in Kaapstad voor het verhoor uitnodigt? Zien jullie de koppen al voor je?’

Brits staat ongemakkelijk te draaien, brandend van verlangen om zijn mond open te doen.

‘Ik wil niks horen, Brits, of ik ben weg.’

Hij kijkt naar hen, zij kijken naar de vloer.

‘We weten dat Johannes Jacobus Smit Rupert de Jager was. We weten dat hij en Bushy Schlebusch en nog iemand in 1976 een klus voor jullie hebben geklaard, ik kan alleen maar gissen wat voor goor zaakje dat was. Ik weet niet hoe de Amerikanen in het plaatje passen, maar ergens hebben ze er iets mee te maken.. We weten dat jullie De Jager en consorten in dollars hebben betaald en een nieuwe identiteit hebben gegeven. We weten dat

Schlebusch De Jager heeft vermoord. Ik vermoed omdat hij achter zijn geld aanzat. Maar het kan ook zijn dat jullie hem vroegen om De Jager te liquideren. Omdat hij wilde praten. Ik weet het niet en ik wil het ook niet weten. Het enige wat belangrijk is, is dat we één ding gemeen hebben. We zijn op zoek naar Schlebusch. Jullie, neem ik aan, willen hem beschermen, of het zwijgen opleggen. Of hem beletten nog een moord te plegen. Moordzaken en Berovingen wil hem opsluiten. Die tegenstrijdige belangen zijn jullie probleem. Al wat wij willen, is het testament.'

'Of zijn getuigenis over het bestaan en de inhoud ervan,' zegt Hoop.

'Juist,' zegt Van Heerden. 'En laten we maar eerlijk zijn, jullie hebben geen idee waar jullie Schlebusch kunnen vinden.'

'Jij wel?' vraagt Redelinghuys.

'Nee,' zegt hij. 'Maar ik zal hem vinden.'

'Hoe?'

'Ik weet waar ik moet graven. En jullie zullen mij met rust laten tot ik hem vind. En dan kunnen jullie verder bakkeleien over jurisdictie en bevelen van hogerhand.'

'Je weet geen ene moer, Van Heerden. Over 1976. Je weet niks.'

'Ik weet genoeg, Brits. De details doen er niet toe. Ik weet genoeg. Gisterenmiddag heeft Schlebusch ons van de weg gereden en terwijl ik in het wrak hing, duwde hij een vuurwapen tegen mijn kop en zei me dat ik de zaak moet vergeten en nou vraag ik me twee dingen af, Brits: waarom heeft hij mij niet neergeschoten? Want hij had het kunnen doen. En waarom wil hij dat ik het onderzoek stopzet? Ik zal jullie zeggen waarom. Hij heeft niet geschoten omdat hij niet nog meer druk op de ketel wil. Hij wist niet dat Mzimkhunu dood was en hij wilde het politieonderzoek niet laten escaleren door nog een moord te plegen. Waarom niet? Om dezelfde reden waarom hij wil dat ik de zaak laat rusten. Omdat hij weet dat ik dichtbij de oplossing ben, Brits. Ergens in al die speculaties en publiciteit heb ik een zenuw geraakt en nu denkt hij dat ik dicht bij de oplossing ben. En hij kan niet vluchten, want als hij dat kon, zou hij het al gedaan hebben. Hij heeft belangen die hem hier houden en hij is bang. Hij heeft dollars en een bepaalde levensstijl en een huis en als dit escaleert, verliest hij alles. En ik zal hem vinden. Dit zeg ik jullie hier en nu - ik zal hem vinden.' Hij ziet dat Mat Joubert glimlacht.

‘Nog één ding: Schlebusch heeft het gistermiddag met zijn vuurwapen tegen mijn kop over het testament gehad en ik kan niet bedenken hoe hij van het bestaan ervan afwist. Want alleen wij en Moordzaken en Berovingen wisten dat dit de reden voor het privé-onderzoek was. En wij hebben niets verklapt.’

‘O, maar dat klopt niet,’ zegt Noga O’Grady en wijst met zijn vette vinger naar Bester Brits. ‘Zij wisten het ook. Zij zijn met me komen praten sinds die maandagochtend, heel kameraadschappelijk, zo van: we zitten er samen tot over onze oren in en nu gaan zij met onze zaak aan de haal, de ellendelingen.’

‘In dat geval, heren, vraag ik me af wie precies Schlebusch op de hoogte heeft gebracht. De Militaire Inlichtingendienst of de SAP?’

De zon schijnt verblindend helder en de lucht is open en blauw. De reuk van zonlicht op natte aarde. Het gras is opeens diepgroen, de wind ijsig.

‘Er lag sneeuw in de bergen,’ zegt zijn moeder. Hij rijdt samen met haar naar huis toe via de N7, de rivier bij Vissershok nu breed en blinkend. Ze zegt dat Carolina de Jager veilig in haar huis zit, op hem wacht. Ze vraagt of hij werkelijk niets mankeert. Hij zegt nee, het zijn maar kneuzingen.

‘Ik heb Kara-An Rousseau gisteravond ontmoet,’ zegt ze.

‘O.’

‘Ze was in het ziekenhuis.’

‘O.’

‘Is er iets dat ik niet weet?’

‘Nee.’

Ze blijven lang stil, tot ze bij het hek indraait. ‘Ik vind Hoop fantastisch,’ zegt ze.

Ze stopt voor zijn huis.

‘Hier zijn jouw sleutels. Ze hebben ze naar mij gebracht,’ zegt ze, ze maakt haar handtas open.

‘Ma...’

‘Ja, jongen?’

‘Er is iets waarover ik met je moet praten.’

‘Ja?’

‘Gistermiddag... Schlebusch. Hij heeft mij bedreigd, ma. Hij zei dat hij jou... pijn zou doen als ik de zaak niet liet vallen.’

Hij kijkt naar haar, zoekt de schok op haar gezicht. Die is er niet.

‘Ik zal hulp inroepen. Iemand om op je te passen. Ik zal de beste hulp vinden die er is. Dat beloof ik je.’

‘Maar je laat de zaak niet vallen?’

‘Ik... zal de beste vinden, ma...’

Ze legt hem met een handgebaar het zwijgen op. ‘Misschien is dit het moment om jou iets op te biechten, Zet. Ik ben Hoop gaan opzoeken. Vorige vrijdag. Nadat je ontslag had genomen. Ik ben met haar gaan praten. Over jou. Om jou nog een kans te geven. Ik ga me niet verontschuldigen, want ik ben jouw moeder en ik heb dit voor jou gedaan. Ik heb het gedaan omdat ik geloof dat het enige wat jou vanbinnen gezond kan maken, is om opnieuw te werken zoals je vroeger hebt gewerkt. Ik geloof dit nog steeds. Ik wil niet dat je die zaak laat vallen. Ik wil alleen dat je voorzichtig bent. Als je iemand wilt vinden om op mij te passen, dan is dat goed. Maar wie zal er op jou passen?’

‘Jij bent met Hoop gaan praten?’

‘Ik vraag je wie op jóu gaat passen, Zet.’

‘Ik... Niemand. Ik...’

‘Zul je voorzichtig zijn?’

Hij maakt het portier open. ‘Ik kan niet geloven dat je met Hoop bent gaan praten.’

Ze schakelt naar de eerste versnelling. ‘Gedane zaken. En ik ga me niet excuseren.’

Hij stapt uit, duwt de deur dicht, herinnert zich plots iets. Gisteravond.

‘Ma.’

‘Ja, Zet.’

‘Bedankt. Voor gisteravond.’

Ze glimlacht naar hem en dan trekt ze op en rijdt naar haar grote huis toe.

Hij staat daar in het zonlicht, met zijn sleutels in zijn hand. Hij ziet de madeliefjes die zijn opengegaan, een plaatje van wit en oranje van zijn voordeur tot daarbeneden, bij het hek. Hij ziet de blauwe lucht, de getande, gebroken lijn van de Hottentotholland-spitsen in het oosten.

Zijn moeder is met Hoop gaan praten. Geen wonder dat ze eergisteren zo gezellig stonden te kletsen.

Hij schudt zijn hoofd, maakt zijn deur open, schuift de gordijnen voor de ramen weg, ziet hoe witte stroken zonlicht zijn huis als spots verlichten.

Hij zoekt in zijn cd's tot hij de juiste vindt, draait de volumeknop helemaal open en gaat op een warme zonnevlek in zijn stoel zitten. Eerst de fundering door het orkest, het voorspel tot het goddelijke, en dan de stem van de sopraan, zo zoet, zo hemels zoet. Het *Agnus Dei* uit *Litaniae de venerabilis altaris sacramentis* van Mozart. Hij laat de klanken over hem heen en door hem heen gaan, volgt haar stem door iedere noot tot ze een diepe emotie in hem losmaakt, luistert naar de langer dan zes minuten durende muziek en weet dat dit nog het dichtst in de buurt komt van een soort dankwoord voor het feit dat hij nog leeft.

Dan gaat hij douchen, lang en warm en behaaglijk.

‘Hij was een Verkenner,’ zegt Carolina de Jager. ‘En hij was er zo ontegenwoordig trots op, hij én zijn vader. En toen het doodsbericht kwam, was zijn vader een gebroken man. Ik blijf erbij dat de kanker daar vandaan kwam. Zijn vader is in 1981 gestorven. Toen heb ik de boerderij verhuurd en ben ik in het dorp gaan wonen. Ik wist niet wat ik met die grond aanmoest, want er was niemand om het te erven.’

Ze zit in het zonlicht dat door de ramen van zijn moeders huis naar binnen schijnt, met een groot zwart schoolschrift en een schoenendoos op haar schoot. Ze praat met Joan van Heerden, niet met hem. Van moeder tot moeder. Maar hij vindt het niet erg, hij denkt dat hij het begrijpt. Wilna van As zit tegenover hen naast Hoop, met een doos papieren zakdoeken naast haar, klaar voor gebruik. Vier vrouwen en hij.

‘Hij zat op het Grey-college in Bloemfontein en hij was geen geweldig slim kind. Hij zou op de boerderij komen werken. Hij was sterk, want hij en zijn vader werkten zij aan zij. Hij was een goede jongen, niks geen drinken of roken. Hij was een atleet, liep crosscountry, hij was nummer twee in de Vrijstaat. En toen kwam de oproep voor militaire dienst en hij zei tegen zijn vader dat hij zou proberen om bij de Verkenners te komen.

Ze wisten niet dat ik me zorgen maakte, ze wisten niet dat ik 's nachts vaak wakker lag. Zijn vader was zo trots op hem toen hij later slaagde. Zijn vader heeft heel vaak gezegd hoe streng de selectie wel was - iedereen moest het horen. Op zondagen bij de kerk in Springfontein. “Mijn zoon Rupert is een Verkenner. Weet je wel hoe streng de selectie is?” “Rupert is

in Angola, ik mag er eigenlijk niet over praten, maar ze geven die Cubanen toch een pak rammel!”

‘Angola?’

‘Wat Rupert deed was dat hij brieven schreef, maar ze niet opstuurde. Vanwege de censuur - ze streepten alles door met van die dikke zwarte strepen, het heeft zijn vader ontzettend gefrustreerd. Toen wachtte hij telkens op zijn zevendagenverlof en op zijn veertiendagenverlof en dan bracht hij die brieven mee en hij en zijn vader zaten dan in de veranda, of op de bergkam, te lezen. Zijn vader heeft dit schrift volgeschreven, met aantekeningen van toen hij de brieven herlas wanneer Rupert weer vertrokken was. Knipsels uit *Die Volksblad*, uit *Paratus*, ieder artikel over de opleiding in Namibië en Angola. En toen, in 1976, kwamen ze naar de boerderij, twee officieren in een lange, zwarte wagen, de ene zogenaamd met een verband om zijn nek en ze zeggen, Rupert is dood en ze geven het kleine houten kistje met de medaille en ze zeggen, hij was dapper, maar ze mogen niets vertellen over de omstandigheden want dit is een kwestie van nationale veiligheid. Maar, hij was heel dapper geweest - hij en zijn maats en het land zou hun altijd dankbaar blijven en hen altijd blijven eren.’

‘Zijn vader heeft de medaille genomen en is naar buiten gelopen, zonder een woord. Er was een plek op de boerderij, een richel, waar ze altijd zaten en over de boerderij uit keken en praatten tot de zon onderging, over de boerderij en over het leven. Ik heb hem daar gevonden, met het kistje op zijn schoot en de dood in zijn ogen, zijn ogen waren nooit weer dezelfde. En toen kreeg hij kanker, ach, nauwelijks enkele maanden later kreeg hij kanker.’

Het is zijn moeder die huilt, ziet hij - niet Wilna van As of Carolina de Jager. Zijn moeder die rechtop zit in haar stoel, met handen die de leuning stijf omklemmen en een traan die zich langzaam op haar wang vormt en een dun, blinkend spoor trekt. Carolina de Jager beweegt in de stoel, alsof zij zich fysiek terugsleept naar het heden, kijkt naar Wilna van As. ‘En nou wil ik alles weten over de Rupert die jij gekend hebt, Wilna - nou moet jij me alles vertellen.’

‘Carolina,’ zegt Van Heerden zacht, want ze wou niks weten van ‘mevrouw’. ‘Ik zal die brieven moeten bekijken.’

‘En de foto’s,’ zegt ze.

‘Zijn er foto’s?’ vraagt Hoop.

‘O, ja,’ zegt ze. ‘Hij heeft ze voor zijn vader genomen. Bij de Verkenners in Kwa-ZuluNatal. En in Namibië en in Angola. Zijn vader heeft zo ontzettend van die foto’s genoten.’

Hij vraagt zijn moeder en Hoop om samen met hem naar de keuken te lopen, de twee andere vrouwen alleen te laten en aan de keukentafel te gaan zitten. ‘Schlebusch heeft gedreigd mijn moeder kwaad te doen, Hoop, en ik maak me zorgen omdat ik niet altijd hier kan zijn.’

‘Wat heeft hij gezegd?’ vraagt Hoop.

‘Dat hij mijn moeder zal mishandelen als ik het onderzoek niet stopzet... Ik zal hulp moeten invoeren, ik zal mensen moeten vinden om hier te komen wonen tot alles achter de rug is.’

‘Wat kan hij een oude vrouw aandoen?’ vraagt zijn moeder.

‘Ma, we hebben het er al over gehad. Ik wil hier niet over bekechten.’

‘Al goed,’ zegt zijn moeder.

‘Hij weet nog niet dat we het onderzoek voortzetten. Jullie horen veilig te zijn voor een dag of twee. Maar dan...’

‘Waar zul jij hulp vinden?’

‘Ik zie wel. Ma, ik wil graag jouw pick-up lenen, kan dat?’

‘Ja, Zet.’

‘Hoop, staat het antwoordapparaat nog aan op kantoor?’

‘Ik weet het niet.’

‘Wil je alsjeblieft gaan kijken? En ik wil dat je een kortgeding voorbereidt, alleen voor het geval dat...’

Ze knikt.

‘En dan moet je terugkomen, want we moeten die brieven doornemen.’

Ze knikt.

Hij staat op. ‘Ik kom zo vlug ik kan.’

‘Zul je voorzichtig zijn, Zet?’

‘Ja, ma.’

Hoop loopt samen met hem naar zijn moeders garage, waar de gebleekte gele Nissan 1400 naast haar ‘ordentelijke auto’, een Honda Ballade, staat. De pick-up is dertien jaar oud en heeft grote roestvlekken.

‘Waar ga jij heen?’

‘Er is iemand... Ik... ben ook op zoek naar een vuurwapen.’

Hij stapt in, start de motor.

‘Zatopek,’ zegt Hoop. ‘Zoek er ook een voor mij.’

OceanofPDF.com

‘Er is een andere vrouw, niet soms?’ heeft Wendy aangedrongen met een strakke mond en een lichaamstaal die aangaf dat ze klaar was voor de rol van de bedrogen vrouw.

Als ik er eerlijk aan terugdenk, kan ik het haar niet kwalijk nemen. Want waarom zou een weldenkend man die op het punt staat zijn doctorsgraad te halen, een glanzende loopbaan op de academie verruilen voor de afdeling Moordzaken en Berovingen in Kaapstad? Waarom zou iemand de status van lector aan de universiteit willen opgeven om zich aan te sluiten bij de vaak bespottende gelederen van de Zuid-Afrikaanse Politie?

Ik heb geprobeerd het haar uit te leggen. In de moorddadige zomerhitte van een decembermiddag in Pretoria heb ik door de woonkamer van onze flat geijsbeerd en verteld hoe ik mezelf had gevonden in de zoektocht naar de Tape-moordenaar, hoe ik eindelijk de jager in mezelf had ontdekt, mijn ware roeping als een visioen voor me had zien opengaan. Steeds opnieuw heb ik uitgelegd dat ik de theorie voor de praktijk wilde ruilen, tot ik in een flits besepte dat zij dit niet wilde horen. Wendy Bryce wilde niet mevrouw agent zijn. Haar dromen, haar visie van zichzelf konden dit niet toelaten en ik moest kiezen tussen haar en de baan die kolonel Willie Theal als een uitdaging voor me had geplaatst.

Ik heb mijn keuze gemaakt. Ik wist zeker dat het de juiste was. Ik ben naar de kamer gelopen, heb een tas uit de kast gepakt. Ze heeft de geluiden gehoord en begrepen. Ze heeft in de zitkamer gezeten en gehuild terwijl ik haar toekomst samen met mijn kleren inpakte. Wendy, die zoveel energie, zoveel woorden in haar droom had geïnvesteerd.

Ik zal je een geheim vertellen: maanden na de dood van Nagel heb ik me vragen gesteld over de keuze die ik had gemaakt - en de gevolgen ervan op mijn leven en op haar leven. En vroeg me af hoe het geweest zou zijn en

geloofde vast dat ik een fout had gemaakt en kwam opnieuw onder de indruk van de pijn die ik haar had gedaan. Ik ben in mijn Corolla gestapt en naar Pretoria gereden om haar op te zoeken, om haar de genoegdoening te geven dat de schaal van de gerechtigheid mooi gebalanceerd had, dat mijn gedrag tegenover haar gewroken was. 'Ze werkt hier niet meer,' hebben ze me op Engelse Literatuur gezegd en me een adres in Waterkloof gegeven. Ik ben er heen gereden en voor het huis gestopt en heb alleen maar zitten kijken. Haar man is in de late middag in zijn Mercedes thuisgekomen en eerst zijn de twee kinderen, twee kleuters, een zoon en een dochter, naar buiten gestormd. 'Daddy, daddy.' En toen Wendy, met een schort voor en een glimlach en een omhelzing. Zij, het gezin, gingen het grote huis in met de seringenbomen in de tuin en, vast en zeker, het zwembad en de patio en de bakstenen barbecue, en ik zat daar in mijn Corolla - ik, werkloos en kapot van ellende - en ik had het niet eens in me om te huilen om mezelf.

OceanofPDF.com

‘Er zitten dus toch dollars in die zaak,’ zegt hij tegen Orlando Arendse, in diens fort in Mitchells Plain.

‘Hoeveel?’

‘Ik weet het nog niet, Orlando. Een miljoen, minstens, maar ik denk meer.’ Hij weet dat hij misschien fout zit, maar hij moet doordrammen.

Een van de soldaten aan de tafel houdt zijn adem in. Orlando is niet onder de indruk. ‘Wat heb ik ermee te maken?’

‘Het is jouw transactie, als ik ze vind, Orlando.’

‘Laten we wel wezen, Van Heerden: jij wilt me doen geloven dat jij dollars gaat stelen en die naar mij toe brengt? Jij, een van de Great Untouchables uit vergeten dagen?’

‘Ik ga ze niet stelen, Orlando, ik ga ze terughalen voor de weduwe van het slachtoffer.’

‘Ze is geen weduwe. Ze waren niet getrouwd.’

‘Jij weet veel.’

Hij haalt zijn schouders op. ‘Ik lees de kranten.’

‘Het geld behoort haar toe.’

‘En aan jou?’

‘Je weet wel beter.’

‘Nog waar ook.’

‘Ze kan niets met die dollars uitrichten. We moeten er rands van maken.’

Orlando Arendse tikt met een dure vulpen tegen de bril die op zijn borst hangt. ‘En wat is jouw beloning, Van Heerden?’

‘Ik word betaald.’

‘Een ereloon als privé-detective? Een paar rotcenten dus. Maar goed ook, overigens. Ik wil weten wat jouw beloning is. Ben je op zoek naar absolutie?’

Hij negeert het. 'Ik ben op zoek naar soldaten, Orlando. Ze hebben gedreigd om mijn moeder te doden. Ik zoek iemand om op haar te passen.'

'Jouw moeder?'

'Ja.'

'Gedreigd?'

'Ja. Hij zei dat hij haar met een lasbrander zou bewerken. Vermoorden.'

'Dat kan niet. Ze is een nationaal monument.'

'Wat weet jij van mijn moeder af, Orlando?'

Orlando glimlacht als een geduldige ouder naar een stout kind. 'Je denkt dat ik uitschot ben, Van Heerden. Je denkt dat ik een Kaapse gangster ben zonder stijl, maar toch wel goed genoeg voor een gunst zo nu en dan. Wel, laat ik jou vertellen, alleen ter wille van de waarheid, dat er twee kunstwerken van jouw moeder aan de muren van mijn huis hangen. Mijn echte huis. Cash en contant betaald, mag ik wel zeggen, tijdens een tentoonstelling in Constantia. En telkens ik ernaar kijk, grijpt het me aan, Van Heerden, dan wordt mij getoond dat er ook een andere kant aan het leven zit. Ik ken jouw moeder niet. Maar ik ken haar ziel, en die is prachtig.' En dan, alsof hij ontevreden is over zichzelf: 'Hoeveel soldaten?'

'Hoeveel denk je?'

Orlando denkt na. 'Je wilt haar in haar huis laten bewaken?'

'Ja.'

'Twee.'

Hij knikt. 'Goed zo.'

'Voor jouw moeder is alleen het beste goed genoeg. Maar dit krijg je niet voor niks.'

'Ik kan je niet betalen. Daarom bied ik je de dollartransactie aan.'

'Ontpop jij je opeens tot een speler, Van Heerden?'

'Ik heb de politie niet meer achter me, Orlando.'

'Dat is maar al te waar.'

'Wil jij me helpen?'

Orlando zit met zijn ogen dicht, het getik van de vulpen houdt aan. Hij maakt zijn ogen open. 'Ik zal je helpen.'

'En ik ben ook op zoek naar schiettuig. Vuurwapens.'

Orlando kijkt hem aan, ongelovig.

'Jij?'

'Ja. Ik.'

‘De hemel sta ons bij, ik kan beter ook maar een instructeur aan onze deal toevoegen.’ De soldaten aan hun tafel lachen, luid en uitbundig.

Hij zit aan zijn moeders keukentafel. De vrouwen zijn in de voorkamer, Hoop is er nog niet. Hij leest de brieven in chronologische volgorde, het banale verhaal van een Afrikaner jongen vol patriottisme die zijn land mag dienen. Rupert de Jager, opgeroepen bij een infanteriebataljon in Bloemfontein, dankbaar dat het een bekende stad is, dankbaar voor de korte afstand naar huis toe, zijn verbazing over de hutspot die het leger is, de stedelingen, de achterlijken, de gediplomeerden. Allemaal samen nu, allemaal gelijk, allemaal niets meer, alleen kanonnenvlees. Genoegdoening over zijn fysieke prestaties, vertrouwen over zijn kansen voor de Verkenners.

De selectie in Dukuduku, de hel van de fysieke tests, de euforie van het succes. De naïeve schrijfstijl. Gesprekken met de vader die hij duidelijk verafgoodt. Dan, systematisch, tussen lange, soms saaie beschrijvingen van activiteiten en wapens en ideeën voor de boerderij door, met de nieuwsgierigheid van de plattelander naar herkomst en aard, de namen van zijn broeders in de verdrukking.

‘Hofstetter is een grapjas, Pa, hij komt uit Makwassie...’

‘...en toen lieten ze ons naar bed gaan. We waren heel moe, maar toen haalde Spikkel zijn gitaar tevoorschijn. Zijn echte naam is Migiel Venter, ik weet niet hoe je dat spelt. Hij is heel klein van stuk, en hij heeft een moedervlek in zijn nek. Daarom noemen ze hem Spikkel. Hij komt uit Humansdorp. Zijn vader is een plaatwerker. Hij heeft een liedje geschreven. Over zijn dorp. Het is een beetje triest.’ ‘... Olivier zegt dat iedereen zijn naam verkeerd spelt, met een S, maar je moet Charel schrijven, want hij is genoemd naar een middeleeuwse koning. Hij is knettergek en houdt nooit op met praten, maar ik denk dat hij het helemaal gaat maken want hij is zo sterk als een beer.’

Van Heerden maakt aantekeningen terwijl hij leest, een kolom van namen die langer en langer wordt, beseft dat ze niet allemaal bruikbaar zullen zijn. Sommige komen net een keer voor, andere duiken telkens weer op. Hij maakt een extra kolom met hun namen, van de ene basis naar de andere, duikcursus bij Langebaan, valschermoefeningen in Bloemfontein,

explosieven bij een Verkenningseenheid in Durban, negen maanden van leren en lijden en groeien en dan, als volwaardige Verkenner in Namibië:

‘...en we worden allemaal opnieuw ingedeeld. Alleen Spikkel en ik blijven over van de oude groep. Onze sectiesergeant is Bushy Schlebusch en ze zeggen dat hij helemaal bezeten is van de bush, omdat hij al twee keer in Angola was. Zijn ogen staan vreemd, Pa, maar ik denk dat hij een goed soldaat is. Hij vloekt beter dan wie dan ook...’

Hij kijkt naar de datum. Begin 1976. Hij leest sneller, weet dat hij warm is met De Jager en Venter en Schlebusch en vijf anderen. Bevoorradingslijn naar de Unita in Angola. Hij maakt een nieuwe kolom voor de ‘sectie’. Zijn ogen zoeken tussen de geschreven regels door, zoeken meer over Schlebusch, vinden weinig. Frustratie, omdat het verhaal van De Jager vaak vaag is en meanderend, alinea na alinea beschrijvingen van het landschap en het beleid en Bush-oorlogstactieken en propaganda over de efficiëntie van de Verkenners, terloopse verwijzingen naar het 32e Bataljon, naar de belangrijkste taak van de ‘sectie’ om de lijn vrachtwagen-rubberbootje-vrachtwagen tussen Rundu en ergens in Angola open te houden, de bevoorrading te verzekeren. ‘Ik mag hier niet over schrijven, Pa. Ik zal het thuis wel vertellen.’ Met enkele schermutselingen her en der.

‘Sergeant Bushy heeft Rodney Verster gisteravond net niet doodgedrild omdat hij zijn veiligheidspal van zijn geweer niet had ingedrukt...’

‘De vader van Gerrie de Beer heeft een farm in de buurt van Somerset-Oost. Hij fokt geiten. Hij zegt dat wij niet echt weten wat droogte is, maar hun marktprijzen zijn veel stabielere.’

‘Clinton Manley kan bijna geen Afrikaans praten. Hij is Rooms, Pa, maar hij is net zoals wij en hij is een fijne kerel. Hij is mager maar hij weet van geen opgeven en hij schiet beter dan wij allemaal, ook al is hij een stadjongen uit Rondebosch.’

Acht namen, uiteindelijk, in een tabel met bijkomende bijzonderheden:

1. *Sergeant Bushy Schlebusch: Durban? Natal! Surfer.*
2. *Rodney ‘Rooie’ Verster: Randburg. Zoon van een tandarts.*
3. *Gerrie de Beer: Somerset-Oost. Vader een geitenboer.*
4. *Clinton Manley: Rondebosch. W.P. School-rugby.*
5. *Michiel ‘Spikkel’ Venter. Humansdorp. Vader plaatwerker.*
6. *Kobus Janse van Rensburg. Pretoria. ??????*

7. *James/Jamie 'Porra' Vergottini. Vader eigenaar van een snackbar in Bellville.*

8. *Rupert de Jager.*

Er resten nog drie brieven wanneer Hoop terugkomt.

'Iets gevonden?' vraagt ze.

'Ik weet het niet.' Hij kan de frustratie niet uit zijn stem houden.

'Je klinkt slechtgehumeurd.'

'Hij was geen goede schrijver. Hij heeft niet geweten dat wij die brieven op een dag nodig zouden hebben.'

'Mijn vennoot zal het beroep tegen het vonnis afhandelen. Het is zo goed als klaar.'

'Bedankt.'

'En de Militaire Inlichtingendienst heeft het antwoordapparaat in beslag genomen. Marie zegt dat de telefoon nu en dan nog overgaat, maar dat ze niet opneemt.'

Hij knikt. Hij schetst de achtergrond van de brieven, licht zijn plan en zijn aantekeningen toe. Hij schuift het pak foto's naar haar toe. 'We zoeken gezichten bij de namen op deze lijst.'

Ze tilt ze op. Verbleekte kiekjes, de kleuren reeds vervaagd tot pasteltinten. Ze ziet dat er aantekeningen achterop staan wanneer ze de eerste ondersteboven legt. Op sommige staan datums, soms in twee verschillende handschriften. De Jager senior en junior? Ze leest eerst de achterkant, draait hem dan om. Jongensgezichten, denkt ze. Te jong om soldaat te zijn. Overdreven uitbundigheid voor de camera. Soms vermoeide gezichten. Soms kleine figuurtjes in een bushveld, savanneveld, halve woestijn.

'Wil je koffie?'

'Graag,' zegt hij.

Ze loopt naar de keuken. In de voorkamer zitten Carolina de Jager en Wilna van As en Joan van Heerden. Ze praten zacht, glimlachen als ze voorbijloopt. Terwijl ze wacht tot het water kookt, stelt ze zich vragen over de vrouwen die altijd achterblijven, de weduwen en de moeders en de geliefden.

Ze neemt de twee bekers mee en gaat zitten. Ze kijkt op naar Van Heerden. Hij is bezig met de brieven, een lichte frons van concentratie. Zij tweeën, samen aan het werk, een team. Ze pakt de stapel foto's.

Porra, Clinton en Genrrie - staat achterop de foto geschreven. Ze draait die om. Ze staan hand-om-schouder in volledige uniform, glimlachen breed. Ze lijken zo... onschuldig. Ze legt ze opzij.

Vier foto's later. Spikkel speelt gitaar. De foto is 's nachts genomen met een flitslamp, de belichting zwak.

Kobus en ik dragen water aan. Ze herkent de jonge Rupert de Jager/Johannes Jacobus Smit. Hij en een robuuste jongen dragen allebei moeizaam een groot, schijnbaar zwaar vat over wit zand.

Sergeant Schlebusch, ziet ze achterop een van de foto's. Ze draait ze om. Een jonge, witblonde man - nonchalant hurkend, met alleen een legerbroek en -laarzen aan, zijn bloot bovenlijf glanzend en haarloos en gespierd, een groot geweer in de ene hand, de andere hand een dreigende wijsvinger naar de camera, de mond op dat gestolde moment bezig een woord te zeggen, de bovenlip gekruld.

Er trekt een rilling door haar heen. 'Zatope,' zegt ze en geeft hem de foto. Hij legt een brief neer, neemt ze, kijkt ernaar.

'Het is Schlebusch,' zegt ze. Hij draait de foto een ogenblik om, leest het opschrift, draait ze weer om en staart er lang en intens naar, alsof hij de man wil wegen.

Dan kijkt hij naar haar op. 'We zullen voorzichtig moeten zijn,' zegt hij.

'Weet ik,' zegt ze. 'Weet ik.'

De zwarte man is angstaanjagend, lang en breed en over zijn wang loopt een kronkelend litteken tot in zijn nek. Naast hem staat een kleurling, kort van stuk en pijnlijk mager, met de fijnbesneden gelaatstrekken van een mannelijk fotomodel.

'Orlando heeft ons gestuurd. Ik ben Tiny Mpayipheli. Dit is Billy September. De wapens liggen in de wagen,' zegt de zwarte man en wijst met zijn duim over zijn schouder heen naar de nieuwe Mercedes ML320 voor de deur.

'Kom binnen,' zegt Van Heerden. Ze lopen naar de zitkamer.

'De Heer sta ons bij,' zegt Carolina de Jager als zij Mpayipheli ziet.

'En bescherm ons,' zegt de lange man en glimlacht met een perfect gebit. 'Waarom schrijven ze niet méér gezangen zoals die?'

'Ken jij het oude gezangenboek?' vraagt Carolina.

'Mijn vader was een zendeling, mevrouw.'

‘O.’

Van Heerden stelt iedereen aan iedereen voor.

‘Jullie zullen de logeerkamer moeten delen,’ zegt Joan van Heerden. ‘Maar ik weet niet of het bed groot genoeg voor jullie zal zijn.’

‘Ik heb mijn eigen beddengoed, bedankt,’ zegt Mpayipheli met een stem als een basviool. ‘En we zullen om en om slapen. Maar eerst wil ik weten of je hier M-Net kunt ontvangen?’

‘M-Net?’ vraagt Van Heerden.

Tiny is een rare Xhosa,’ zegt Billy September. ‘Houdt meer van rugby dan van voetbal. En zaterdag spelen de Sharks tegen de Western Province’. Joan van Heerden lacht. ‘We hebben hier M-Net, want ik wil geen aflevering van Egoli missen.’

‘We zijn gestorven en in het paradijs aanbeland,’ zegt September. ‘Ik houd persoonlijk meer van The Bold and the Beautiful.’

‘Willen jullie de wapens nu bekijken?’

Van Heerden knikt en ze lopen terug naar de wagen buiten. September maakt de kofferbak open.

‘Ben jij de vuurwapendeskundige?’ vraagt Hoop aan de kleine man.

‘Nee, dat is Tiny.’

‘En wat is jouw... specialiteit?’ vraagt Van Heerden.

‘Ongewapende strijd.’

‘Je meent het.’

‘Toch wel,’ zegt Mpayipheli en licht de deken op in de kofferbak van de Mercedes. ‘Ik heb geen groot assortiment meegebracht. Orlando zegt dat het toch maar voor de schone schijn is, omdat niet één van jullie kan schieten.’

‘Ik wel,’ zegt Hoop.

‘Je meent het,’ zegt September als een perfecte echo van Van Heerden.

Onder de deken ligt een klein wapenarsenaal. ‘Dan kun je beter die SW99 nemen,’ zegt hij en pakt een pistool. ‘Samenwerkingsverband tussen Smith & Wesson en Walther. Negen millimeter, tien in het magazijn, een in de loop. Het is niet geladen, hou maar eens vast.’

‘Het is te groot voor mij.’

‘Kunnen we hier ergens schieten?’

Van Heerden knikt. ‘Daar, achter de bomen. Dat is het verst van de stallen verwijderd.’

‘Je zult zien, het is licht hanteerbaar,’ zegt Mpayipheli tegen Hoop. ‘Polymeer chassis. En als je hier niet mee overweg kunt...’ Hij haalt nog een pistool tevoorschijn dat kleiner is. ‘Dit is de Colt Pony Pocketlight, .38 kaliber. Vuurkracht zat.’

Hij wendt zich tot Van Heerden. ‘Dit hier is een Heckler & Koch MP-5. Vuurt met een vergrendeld sluittoestel, zowel automatisch als semi-automatisch. Het is het primaire wapen van de eenheid van de FBI die gegijzelden ontzet, en van de SWAT- eenheden. Dit is wat je nodig hebt wanneer je van korte afstand moet schieten en je geen goede schutter bent. Kun je werkelijk niet schieten?’

‘Ik kan wel schieten.’

‘Hij kan alleen niet raak schieten,’ zegt September en grinnikt.

Van Heerden maakt zich boos. ‘Met zo’n brutale bek hoop ik maar dat je goed bent in ongewapend vechten.’

‘Wil je me testen, Van Heerden? Wil je referenties uit de eerste hand, zagezegd?’

‘Zatopek,’ zegt Hoop.

‘Kom op, Van Heerden, niet laf zijn. Ga ervoor.’

‘Billy,’ zegt Mpayipheli.

Van Heerden taxeert het kleine mannetje. ‘Ik ben niet bang voor je.’

‘Geef me een dreun, privé-speurneus, kom op, laat zien wat je in je mars hebt.’ Spottend, uitdagend.

En dan haalt Van Heerden naar hem uit, met zijn hand open, humeurig. En hij voelt hoe hij valt, ergens heeft hij zijn evenwicht verloren en dan ligt hij op het harde grind van zijn moeders oprit en de knie van Billy September duwt op zijn borst en een hand met spitse vingers drukt lichtjes op zijn keel en de man zegt: ‘Japanse Karate Vereniging. J.K.V. Vierde dan. Waag het niet met mij te kloten.’ En dan lacht hij en steekt hij zijn hand uit om Van Heerden overeind te helpen.

Nagel.

Kapitein Willem Nagel, Zuid-Afrikaanse Politie, Moordzaken en Berovingen.

Het eerste geluid dat ik hem hoorde produceren terwijl ik door de gang liep op weg naar zijn kantoor, was een scheet - een onmogelijke lange, uitgerekte, platte klank. Het hield aan tot ik naar binnenkwam en hij keek op en ging gewoon voort met die scheet te laten en pas toen hij klaar was, stak hij zijn hand uit.

Hij was iemand die ongegeneerd winden liet, maar dat was misschien nog de minst erge van zijn sociaal onaanvaardbare eigenschappen.

Nagel was schaamteloos. Nagel was een seksist, een racist, een vrouwenverneuker, een opschepper, een leugenaar, een windbuil.

Nagel was een graatmagere man met een wippende, dansende adamsappel en een diepe stem en een uitgesproken liefde voor die stem en alles wat die uitbracht. Nagel kleepte zich zonder smaak en leefde zonder smaak en at Kentucky Fried Chicken omdat 'mijn klere-kutwif niet kan koken, zelfs niet om haar leven te redden'. Zodat zijn hele kantoor naar een mengsel van winden en gebraden kip rook net zoals de Ford Sierra die onze dienstwagen was, en de stank zo een onderdeel van mijn dagelijks bestaan werd.

Nagel was mijn mentor binnen het systeem dat door kolonel Willie Theal werd geleid en ik ben van hem gaan houden als van een broer.

Hij was een fan van Abba, en van Worsie Visser en Cora Marie ('die vrouw kan mij aan het huilen brengen, Van Heerden') en zei: 'Jezus, die klassieke shit van jou maakt mij knettergek.' En al wat hij ooit gelezen had, was de Lieve Lita-rubriek in *Die Huisgenoot*, die hij in de spreekkamer van de dokter had ontdekt. Zijn avonden bracht hij door in zijn stamkroeg

samen met ‘de boys’, aan wie hij leugenverhalen vertelde over de hoeveelheid, verscheidenheid en aard van de buitenechtelijke seks die hij al had gehad en binnenkort nog zou hebben en dan, laat op de avond en dronken maar rechtop, moest hij terug ‘naar de ketenen van zijn huwelijk’.

Willem Nagel. Heerlijke, excentrieke, politiek niet-correcte Nagel. Met een legendarisch onderzoekersbrein en arrestatiestatistieken die fenomenaal waren.

Ik wilde dat ik hem nooit ontmoet had.

OceanofPDF.com

Mavis Petersen, de receptioniste van Moordzaken en Berovingen, zegt dat Mat Joubert er niet is. ‘Hij heeft verlof genomen wegens privé-omstandigheden, omdat hij zaterdag gaat trouwen,’ zegt zij met een samenzweerderige stem. ‘Met Margaret Wallace, een Engelstalige dame. Ach, we zijn zo blij voor hem, een mens is niet gemaakt om alleen te zijn.’

‘Dan zal ik Noga moeten spreken, Mavis,’ zegt Van Heerden.

‘Die zal wel nooit een vrouw kunnen krijgen,’ lacht ze. ‘De inspecteur is in de rechtbank in Kaapstad. Hij moet getuigen.’ Ze bladert in het boek voor haar. ‘Kamer B.’

‘Bedankt, Mavis.’

‘En wanneer ga jij trouwen?’

Hij schudt alleen maar het hoofd en loopt door.

‘Tot ziens, Mavis.’

‘Een mens is niet gemaakt om alleen te zijn,’ hoort hij haar roepen als hij door de deur naar buiten loopt.

Eerst zijn moeder, nou Mavis.

Zijn moeder, die het zo geregeld heeft dat Hoop en hij vanavond het huis moeten delen.

Hij rijdt de stad in via de N1. Het verkeer is druk, ook al is het nog geen spitsuur. Hij vraagt zich af hoe lang de Kaapse wegen het nog zullen kunnen slikken. Hij houdt de achteruitkijkspiegel in de gaten, speurend naar een witte bestelwagen, beseft dat het heel moeilijk zal zijn om vast te stellen of hij gevolgd wordt, steekt zijn hand onder de deken op de passagiersstoel, voelt de Heckler & Koch.

Hij heeft niet al te rottig geschoten. Tiny Mpayipheli heeft in zijn haast accentloze Afrikaans gezegd: ‘Dat is goed genoeg voor mij.’ Genoeg gaten in het doelwit van papier. Maar het was Hoop die de show had gestolen - ze

had het SW99-pistool met allebei haar handen vastgepakt, haar voeten uit elkaar gezet, de boog van de oordoppen over de korte haren heen, en vanaf tien meter tien schoten op het doelwit afgevuurd. Een lichtjes verspreide groepering, maar alle schoten met een eentonige regelmaat binnen de buitenste ring. Toen had ze verontschuldigend naar Van Heerden geglimlacht.

‘En waar heb jij leren schieten?’ had Billy September met zijn zangerige stem gevraagd.

‘Ik heb verleden jaar een cursus gevolgd. Een vrouw moet zichzelf kunnen beschermen.’

‘Amen,’ had Billy September gezegd.

Mpayipheli had de 9-millimeter van haar afgenomen, die herladen, een nieuw doelwit opgehangen en vanaf 15 meter aangelegd.

‘Hij wil een beetje opscheppen.’

Het pistool verzonk in het niet in zijn reusachtige hand. Tien schoten. Eén gat in het middelpunt van het doelwit. Toen had hij zich naar hen toe gedraaid, de oordoppen afgenomen en gezegd: ‘Orlando heeft gezegd dat we ervoor moeten zorgen dat jij het beste krijgt wat er is.’

En toen waren ze naar het huis teruggelopen, en was zijn moeder met dat ‘waar gaat iedereen slapen’-gezeur begonnen. ‘Wie gaat op Wilna en Hoop passen?’ had ze gevraagd.

‘Schlebusch heeft alleen jou bedreigd, ma,’ had hij gezegd en besepte dat dat geen antwoord was.

‘En als hij merkt dat hij hier niets kan beginnen, wie denk je dan dat de volgende op zijn lijst zal zijn?’ Joan van Heerden had naar Wilna van As en Hoop gekeken en gezegd: ‘Jullie zullen ook hier moeten slapen. Tot het voorbij is.’

‘Mijn huis is veilig,’ had Hoop zonder veel overtuiging gezegd.

‘Onzin, je bent een alleenstaande vrouw.’

‘Ze is een uitstekend schutter,’ was Mpayipheli haar te hulp gekomen.

‘Ik wil er niks van horen. Hier is genoeg plaats voor Carolina en Wilna en jullie twee. Hoop kan in het huis van Zet slapen. Daar is plaats genoeg.’

Hij had zijn mond opengetrokken om iets te zeggen, om te protesteren. Hij vertrouwde de beweegredenen van zijn moeder niet, maar ze had hem geen enkele kans gelaten. ‘We hebben met een gek te maken daarbuiten en je kunt je niet veroorloven ook maar het minste risico te lopen.’ Zijn

moeder in haar efficiënte, organiserende manier van doen, onstuitbaar, onwrikbaar.

‘Ik moet weg,’ had hij gezegd. ‘Ik heb werk te doen.’

Vijf jaar lang waren de enige vrouwen in zijn leven die enkele gescheiden, verweesde, gedeprimeerde bedgenoten die hij in de kroegen van Table View voor een nacht van fysieke verlichting oppikte - wanneer hij nuchter genoeg was, wanneer hij de kracht en de moed bijeen kon schrapen om het ritueel te volbrengen. Wat was zijn gemiddelde? Eén keer per jaar? Misschien twee, wanneer zijn lijf het uitschreeuwde en de hormonen in de automatische versnelling gingen. En nu is er iedere avond een andere in zijn huis. En als hij niet met Kara-An gaat praten, zijn er vanavond misschien twee in zijn huis.

Zou dit geen materiaal voor een soap zijn? Hij en Hoop en Kara-An. Kwik, Kwek en Kwak.

Het gaat niet om Hoop. Alleen... zijn huis is zijn toevluchtsoord.

Hij zoekt een parkeerplaats bij de rechtbank. Er is er geen. Hij moet op de promenade parkeren en lopen, door de winkelstraten heen. Het is lang geleden dat hij hier voor het laatst was, hij is de bonte mengelmoes vergeten, de kleuren en geuren, de drukke voetpaden.

Hoop in zijn huis. Het ongemak in zijn buik. Dit kan niet goedgaan.

O’Grady staat buiten in de gang, met andere rechercheurs te kletsen. Een hechte kring, een broederschap. Hij staat wat achteraf en wacht, niet langer deel uitmakend van, tot Noga hem opmerkt.

‘Wat moet jij?’ Nog steeds wrokkig.

Hij moet een ogenblik lang een reactie op de toon van de dikke man bedwingen. ‘Ik kom informatie uitwisselen, Noga.’

De oogjes van O’Grady worden achterdochtige spleetjes. Welke informatie?’

Hij haalt een envelop met de foto’s uit de zak van zijn jasje. ‘Dit is die kerel.’

‘Schlebusch?’

O’Grady neemt de foto voorzichtig bij de rand vast, kijkt ernaar.

‘Een gemene klootzak.’

‘Ja.’

Opeens een licht dat opgaat. ‘Je gaat er alweer mee naar de krant.’

‘Ja. En ik wilde je waarschuwen.’

O’Grady schudt het hoofd. ‘Had je vorige zondag moeten doen.’ Hij kijkt weer naar de foto. ‘Uit 1976?’

‘Ja.’

‘Er is iets wat jij kunt doen, Van Heerden, dat misschien zou kunnen helpen. En de krant zal er dol op zijn.’

‘Wat?’

Noga diept een mobiele telefoon uit de brede vouwen van zijn jasje op. ‘Laat me even iemand opbellen,’ zegt hij. ‘En wat Ik er het beste aan vind is dat het de Militaire Inlichtingendienst in de gordijnen zal jagen.’ Hij toetst een nummer in, legt de telefoon tegen zijn oor aan. ‘Mat Joubert heeft geprobeerd je te bellen. Hij had iets vernomen, ik weet niet wat het was, maar er kwam geen antwoord op die noodlijn van jou.’ Dan antwoordt iemand aan de andere kant van het mobiele netwerk. ‘Hallo, mag ik Russel Marshall spreken, alsjeblieft.’

Hij vindt het gemakkelijk - in de Roelandstraat, in een modern kantorencomplex van twee verdiepingen tegenover het Rijksarchief in de Drurysteeg. Hij herkent het aan de beschrijving van O’Grady - een logo met een schedel waar een lont uit steekt. Hij vraagt naar Russel Marshall bij de receptie en na enkele ogenblikken verschijnt hij - een lange, magere man, op blote voeten, met haren tot over de schouders, wat baardharen op zijn kin en meer oorbellen per vierkante centimeter dan op een bijeenkomst van de Dynamische Meiden Club. Hij is achttien, negentien jaar oud.

‘Ben jij die privé-detective?’

‘Van Heerden.’ Hij steekt zijn hand uit.

‘Russel. Waar is die foto?’ Gretig, geestdriftig.

Hij neemt de envelop, laat de foto eruit glijden en geeft hem die.

‘Mmm...’

‘Kun je er iets mee doen?’

‘We kunnen het proberen. Kom mee.’

Hij loopt achter de man aan naar een groot vertrek waar tien, vijftien mensen achter computers zitten te werken. Allemaal jong, allemaal... anders.

‘Dit is de studio.’

‘Wat doen jullie hier?’

‘O, nieuwe media. Internet, Web, cd-rom, je weet wel.’

Hij weet het niet. ‘Nee.’

‘Je zit niet op het internet?’

‘Ik heb niet eens M-Net. Maar mijn moeder wel.’

Marshall glimlacht. ‘Aha,’ zegt hij. ‘Een dinosauriër. Die zien we hier niet zo vaak.’ Hij legt de foto op het glazen oppervlak van een apparaat. ‘Eerst gaan we de foto scannen. Ga zitten, leg die spullen maar op de grond, zodat je het op het scherm kunt volgen.’

Marshall gaat achter het toetsenbord van een computer zitten. ‘Dit is de Apple G4 Power Mac met de nieuwe Velocity Engine,’ zegt hij met veel ontzag en kijkt naar Van Heerden, wacht op een reactie.

Die komt niet.

‘Heb je zelfs geen computer?’

‘Nee.’

Marshall werpt zijn haren met een stomverbaasde beweging over zijn schouder.

‘Weet je iets van auto’s af?’

‘Zo’n beetje.’

‘Als computers auto’s waren, zou dit hier een kruising tussen een Ferrari en een Rolls zijn.’

‘O.’

‘Weet je iets van vliegtuigen af?’

‘Een beetje.’

‘Als computers gevechtsvliegtuigen waren, zou dit hier een kruising tussen een Stealth-bommenwerper en een F-16 zijn.’

‘Ik denk dat ik het begrijp.’

‘Absolute toptechnologie.’

Hij knikt.

‘De max, maat, de max, de moeder van alle...’

‘Ik weet precies wat je bedoelt.’

De foto verschijnt op het scherm van de Rolls/Ferrari/B1/F16/G4.

‘Goed. Nu eerst de positie juist krijgen, Adobe Photoshop aan de gang krijgen, van alle toestellen dat ooit door de mens is ontworpen...’

‘De max,’ zegt Van Heerden.

‘Absolute toptechnologie,’ glimlacht Marshall. ‘Je leert het snel. Die foto is al wat verouderd. We moeten de kleurenbalans herstellen, zo. Noga

heeft gezegd dat je hem wat ouder wilt laten lijken.'

'Ongeveer veertig, vijfenveertig. Met lange haren, lang en blond, tot op zijn schouders.'

'Dikker? Magerder?'

'Ongeveer hetzelfde. Niet dikker, maar... breder.'

'Voller?'

'Voller. Robuuster.'

'Goed. Eerst de leeftijd. Hier om de ogen...' Hij schuift de muis met een onwaarschijnlijke behendigheid in het rond, selecteert het toepasselijke gedeelte van het scherm, klikt hier, klikt daar. '... gaan we een aantal rimpels maken, we moeten alleen de kleur juist zien te krijgen, hij heeft een heel lichte huid...' Streepjes die als zonnestralen vanuit de ooghoeken worden getrokken. 'En dan hier om de mond.' Weer bewegingen van muis en cursor. 'En nu het gezicht wat steviger, net hier, om de kin, hieronder, dit kan een tijdje in beslag nemen. De huidskleur en de schaduw moeten juist zijn, nee, dit is niet goed, kom laten we het opnieuw proberen... Dit is beter, nog een beetje, aha, zo, ja. Wat denk je? Wacht, laat ik eerst uitzoomen. Dit is te veel, wat denk je... nu?'

Bushy Schlebusch, ouder, forser, niet helemaal juist. Het is meer een gevoel. Hij zoekt het gezicht dat bij die stem past. *Je hebt een moeder, agentje. Hoor je me? Je hebt een moeder.*

'Ik denk dat hij nu te fors is. In het gezicht.'

'Goed, wacht, dan doen we het zo.'

'Hoi.' Hij hoort de stem achter zich, draait zich om. Een kleine, slanke brunette. Een heleboel oorbellen.

'We zijn druk bezig, Charmaine,' zegt Marshall.

Ze negeert hem. 'Ik ben Charmaine.'

'Van Heerden.'

'Jouw jasje. Het is zo... zo retro. Wil je het niet verkopen?'

Hij kijkt naar zijn jasje. 'Retro?'

'Jaaaaa.' Met gevoel.

'Charmaine!'

'Als je het ooit wilt verkopen...' Ze draait zich met tegenzin om, loopt naar een bureau toe.

'Hoe vind je die?' vraagt Marshall.

Het gezicht van Schlebusch vult het hele scherm, de lip nog steeds minachtend gekruld, de ogen, nu ouder, nog steeds...

‘Dit is beter.’

‘Wie is die kerel?’

‘Een moordenaar.’

‘O, cool,’ zegt Marshall. ‘Nu de haren. Dit zal wat langer duren.’

‘Jezus,’ zegt de nachtredeur van *Die Burger* als hij naar de foto’s kijkt. ‘Je had het ons eerder moeten zeggen. De voorpagina zit vol. En pagina drie ook.’

‘Kunnen we die Barnard-story niet uitstellen?’ vraagt de misdaadverslaggever.

‘Ben je gek, nee, zijn nieuwe liefje is hot news en de affiches kondigen het artikel aan.’

De nachtredeur krabt in zijn baard. ‘Tja...’ Hij kijkt op naar Van Heerden. ‘Kunnen we het niet voor de vrijdageditie houden?’

‘Ik...’ Hij kan het zich niet veroorloven om nog een dag te verliezen. ‘Misschien is dit het moment om jullie van het testament te vertellen.’

‘Welk testament?’ vragen ze in koor.

Hij is al na negenen als hij eindelijk klaar is. Het is donker en koud buiten het NasPersgebouw, maar windstil, onbewolkt, stil. De stad ligt er rustig bij op dinsdagavond en hij aarzelt voor hij de pick-up start, heeft geen zin om naar huis te gaan en geen zin om te doen wat hij móét doen.

Draait de sleutel om, vertrekt, door de stad, de richting van de berg uit, de verkeerslichten niet op elkaar afgesteld op dit uur van avond. Ieder rood stoplicht betekent een opluchting voor hem, tot hij voor het grote huis stilhoudt en ziet dat er licht brandt. Hij stapt uit, sluit af, loopt over het pad, de trappen op, hoort de rockmuziek. Heeft ze gasten? Drukt op de knop van deurbel, hoort die niet overgaan, wacht.

Hij ziet een schaduw bij het loergaatje voor de deur opengaat. Een jongeman, strakke pantalon, wit overhemd tot op de navel opengeknoopt, zweet op het bleke bovenlijf, pupillen te klein. ‘Hai,’ zegt de man, te luid.

‘Ik zoek Kara-An.’

‘Kom erin.’ Strakkebroek draait zich om, dansend, laat de deur voor wat hij is. Van Heerden doet ’m achter zich dicht, loopt hem achterna. De

muziek wordt harder en harder. Hij vindt haar in de zitkamer. Streepjes cocaïne op de koffietafel met het glazen blad. Kara-An die danst, met alleen maar een T-shirt aan. Nog twee jonge vrouwen, Strakkebroek en nog twee mannen, allemaal aan het dansen. Hij staat in de deur. Een knappe vrouw in een leren broek komt voorbijgedanst. Een zwaarlijvige man lacht naar hem.

Kara-An ziet hem. 'Hoi,' roept ze. Haar ogen staan strak van de drugs, ze houdt niet op met dansen, 'Ga je gang,' knikt ze met haar hoofd richting koffietafel.

Hij blijft een ogenblik besluiteloos staan, draait zich dan om en loopt terug naar de voordeur, de trappen af, naar de vaalgele pick-up van zijn moeder. Hij stapt in, start, kijkt een ogenblik achterom naar de grote veranda aan de overkant van de straat. Kara-An staat in de deur, in het licht geëtt, haar hand groet hem. Hij vertrekt.

Hij wilde haar alleen maar zeggen dat ze te verschillend zijn.

En haar misschien ook vragen waar haar pijn vandaan komt.

Hij schudt zijn hoofd.

Hij hoort het Vioolconcert nr.1 voor hij de deur open maakt.

Hoop zit in zijn stoel met een koffiebeker. Ze draagt een kamerjas. De bank is als bed opgemaakt. Het licht uit de keuken valt zacht op haar.

'Hallo,' zegt ze. 'Sorry hoor, maar ik heb maar gedaan alsof ik thuis was.'

'Dat is goed. Maar ik slaap wel op de bank.'

'Jij bent te lang voor de bank. En ik wil je niet storen.'

'Je stoort me niet.'

'Natuurlijk stoort ik. Jouw huis, jouw privacy, jouw ritme...'

Hij legt de Heckler & Koch op de aanrecht, zet de ketel op. Hij ziet de bloemen. Ze heeft een reusachtige bos bloemen in zijn moeders tuin geplukt en op de aanrecht in een vaas gezet.

'Geen probleem.'

'Ik vond het niet nodig, maar je moeder...'

'Ze kan vreselijk zijn.'

'Alle moeders kunnen vreselijk zijn.'

Terwijl hij koffie zet, vertelt hij haar van de foto's, de veroudering ervan door Russel Marshall, zijn strijd bij *Die Burger* - tot het verhaal van het testament de doorslag had gegeven.

‘Iemand zal Schlebusch herkennen. We zullen hem vinden.’

‘Als hij óns niet eerst vindt.’

‘We zijn er klaar voor.’

Ze drinken hun koffie op.

‘Hoop,’ zegt hij. ‘Als ik jou zou zeggen dat jouw kamerjas *retro* is, wat betekent dat dan?’

Ze ligt in het donker op de bank, gezellig warm onder de dekens, behaaglijk. Ze luistert naar de geluiden van Van Heerden in de badkamer, visualiseert onwillekeurig, vraagt zich af hoe zijn lichaam eruitziet, onder de douche. Haar lichaam dat zachtjes aan reageert, de tinteling die haar bekruipt.

Ze glimlacht voor zich uit. Alles werkt dus nog.

Ze ligt naar hem te luisteren tot zijn deur dichtvalt en het laatste licht wordt uitgedraaid.

OceanofPDF.com

Het is één ding om door dossiers van twintig jaar geleden te bladeren en met weerzin naar zwart-witfoto's van vergeten moorden te staren. Het is heel iets anders om als eerste op de plaats van de misdaad te arriveren en de dood in alle kleuren en met ieder zintuig te ervaren. De geuren. Van bloed, van lichaamsvochten, van de dood zelf. De vreemde, vage, walgelijke halfzoete geur van menselijk vlees dat de kortste weg naar de verrotting heeft ingeslagen.

De visuele impact van moord: de gapende, bloedrode grot van de doorgesneden keel, de veelkleurige mengelmoes van ingewanden wanneer een hagelgeweer zijn verwoesting heeft gezaaid. De reusachtige roos die een AK-7,62 mm bij het verlaten van het lichaam achterlaat, de starre, doffe ogen, de onwaarschijnlijke hoeken van de ledematen ten opzichte van de romp, de stukjes vezel op de muur, de kleverige, roodbruine plas stollend bloed op een witte tegelvloer, de bleekheid van een ontbindend lijk tussen herfstbladeren en groen gras, waarmee de feestgangers, de bruine en zwarte insecten, zo fel contrasteren.

In de eerste weken en maanden bij Moordzaken en Berovingen heb ik vaak nagedacht over de psychische implicaties van mijn baan.

De inhoud van mijn dagtaak verbijsterde me. Ik droomde ervan en schrok wakker en bleef wakker tot in de vroege ochtenduren. Ik ging erdoor drinken en vloeken en raakte afgestompt op mijn slingerende zoektocht naar een manier om ermee om te gaan. Om eraan gewend te raken.

Het was een permanente toestand van posttraumatisch stresssyndroom - een nimmer eindigende aanslag, een voortdurende verwijzing naar het feit dat we stoffelijk zijn, nietig zijn. Dat we niets zijn.

De plaats van de misdaad was er maar een stukje van.

We werden dag in dag uit door het uitschot van de aarde omringd. De drek en de wrakstukken, de malloten en de hebzuchtigen, de heethoofden en de gevoellozen, de moreel zwakken. Een onophoudelijke confrontatie met het Kwaad.

We maakten lange, onmogelijke uren, met een eeuwige stroom kritiek van de media, de bevolking en de politici, in een tijdperk van grote politieke veranderingen, in een regio waar de verschillen tussen een blanke eerstewereld en een achtergestelde zwarte derdewereld schril en zonder ophouden de vlammen van het oerinstinct aanwakkerden. Wij waren onderbemand, onderbetaald en overwerkt.

Ik heb diep nagedacht (en verbaas me nog steeds) over de maatstaven die voor de politie gelden, over de vingerwijzende beschuldigingen uit elke denkbare windrichting over corruptie, wanpraktijken, apathie, trage reacties en moeizame resultaten.

Maar vooral was ik bezorgd over mijn eigen mechanismen om hiermee om te gaan. Ik ontdekte een agressie in mezelf waarvan ik niet wist dat ze bestond. Ik deed research naar de verdovende, helende krachten van de alcohol, de gevolgen van sociale afzondering en een leven met beperkte, oppervlakkige gedachten. Ik vond een toevlucht in de veilige armen van de broederschap die de politie was.

Ik ben veranderd, een nieuwe mens geworden en heb dit alles gerechtvaardigd door de goede strijd te strijden, door op ieder ogenblik, onvoorwaardelijk, op het Kwaad te jagen. Dit was mijn passie, de passie van ons allemaal, onze reden van bestaan.

En rondom mij heb ik de afweermechanismen van de anderen gezien -en de uitgebluste menselijke wrakken van collega's langs de weg.

Maar ik heb het overleefd - om het pad naar mijn noodlot te bewandelen. Samen met Willem Nagel.

OceanofPDF.com

D-Day
Donderdag, 13 juli

Hij schrikt wakker uit zijn chaotische dromen en de wekkerradio langs het bed wijst een hardvochtig tijdstip aan: 03:11 uur.

De dromen gingen over Schlebusch.

Dromen van ontvluchting en confrontatie en angst en hij ligt in het donker en beseft dat het ongeval, de ogenblikken op de weg en de man met de lange blonde haren en de dreigementen in de synapsen van zijn onderbewustzijn zitten, onverwerkt. Dit is de eerste keer dat hij tegelijk jager én prooi is. En er is geen bescherming, geen politievangnet, niets.

De laatste drie brieven van Rupert de Jager hebben geen nieuwe inzichten opgeleverd, geen nieuw licht aan de horizon getoond. Ze hebben alleen het broeierige, groeiende gevoel bevestigd dat Bushy Schlebusch zich al twintig jaar geleden op het pad naar meedogenloosheid heeft begeven, de tekens van psychopathie zijn aanwezig, de gevoelloosheid, de aantrekkingskracht van het geweld, de explosieve persoonlijkheid. Hij is bereid om er geld om te verwedden - shit, hij heeft geen geld - dat Rupert de Jager/Johannes Jacobus Smit niet zijn eerste slachtoffer was.

De lasbrander. Het dreigement. Het korte gesprek toen hij daar in het wrak van de Corolla hing.

Leef je? Had Schlebusch gevraagd. Met een totale desinteresse, de enige reden voor de vraag, dat hij zijn adem niet nodeloos wilde verspillen.

Jij hebt een moeder, agentje. Hoor je me? Jij hebt een moeder. Ik verbrand die trut met een lasbrander. Hoor je me? Je kent mij niet, kloothommel die je bent. Je laat me met rust of ik verbrand haar.

Het dreigement was niet tegen hem gericht - maar tegen zijn moeder. De methode van de vlam. Het terrein is bekend voor hem, de pathologie, de speelplaats van de seriemoordenaar, de vrouw als hulpeloos slachtoffer waarover controle moet worden verworven. En de liefde voor vuur.

Maar Schlebusch is schijnbaar anders. Hij wordt niet gedreven door een verterend minderwaardigheidsgevoel. Doodslag is geen verlichtingsmechanisme, een gelijkmaking van het sociale speelveld. Voor hem is moord een instrument, een finaal stuk gereedschap wanneer de andere overredingswerktuigen de zaak niet kunnen afhandelen.

De reactie op de nieuwsberichten. Daar valt iets uit te leren. Berekening. Hij heeft Van Heerden gevolgd, nageplozen, zijn route nagegaan, familiebanden opgespoord, zijn kans afgewacht en met roekeloze, kille doeltreffendheid toegeslagen. Geen paniekerige actie of reactie, geen vluchtpogingen en geen angstig wegkruipen. Alleen een klinische klus om het commando te blijven voeren.

Wat doe je als je op dat soort dieren jaagt? Wat doe je als de prooi niet vlucht of zich verbergt? Wat doe je als de prooi op jón jaagt? Wat doe je dan?

Je vindt een homofiele *karateka* en een grote zwarte scherpschutter en je draagt een machinegeweer bij je. En je deelt je huis met een vrouw die jou soms vragen stelt die je niet wilt horen, zodat je bang bent om naar huis toe te gaan. Want je bent bang dat je haar antwoord geeft. Dat is een van zijn problemen - hij is bereid om slecht te zijn, om te aanvaarden dat hij slecht is en ernaar te leven, maar niemand mag de waarheid kennen. Omdat hij niet helemaal verworpen wil worden.

En dan komt die nacht met Kara-An en het probleem is dat hij in die uren heeft geleerd dat hij misschien nog niet zo slecht is als hij graag zou willen geloven.

Hij weet dat het door haar provocatie kwam, door haar onuitgesproken uitnodiging. Hij weet dat zij op zoek is naar iemand die haar wereld wil delen, iemand die haar zelfhaat wil bevestigen, die samen met haar ten onder wil gaan. En hij was bereid om de neerwaartse spiraal met haar aan te durven, maar toen was hij blijven steken, omdat hij een onvermogen in zichzelf heeft ontdekt waardoor hij... een goed gevoel heeft over zichzelf. Jezus, dit is pas een nieuwe ervaring.

En gisteravond hebben de bloemen van Hoop hem ontroerd.

Hij was op dat ogenblik ontevreden over zichzelf. Hij wilde niet het kleine gestotter van de emotie voelen. Was het dankbaarheid? Nee, iets anders. De aard van het geschenk. Het contrast. Kara-An heeft een wind

van decadentie door zijn huis laten waaien en Hoop heeft bloemen meegebracht, alsof hij dat verdient.

Hij, die gisteren tot twee keer toe gruwelijk voor paal heeft gestaan. De eerste keer in de ziekenhuiskamer, toen hij zijn 1976-theorie met zoveel zelfvertrouwen etaleerde voor het publiek op de galerij. En toen had hij de brieven gelezen die zijn keurige theorie naar de verdommenis hadden geblazen. Schlebusch, De Jager en Co. hebben niet voor de Militaire Inlichtingendienst gewerkt. Ze vormden geen bende moordenaars - maar een Verkenners-eenheid die voorraden naar Angola begeleidde.

Geen sprake van dollars. Geen teken van Amerikaanse betrokkenheid.

Wat was er in 1976 verdomme dan toch gebeurd? Waar was deze Gideonsbende van jonge Zuid-Afrikanen bij betrokken dat de overheid zo graag wilde wegstoppen dat ze dood en dollars en raadsels achterliet?

Schlebusch is de sleutel. Schlebusch is het stuk dat niet wil passen in een legpuzzel van gewone achttienjarige soldaten die op een kluitje zijn gegooid vanuit een brede waaier van achtergronden en familieomstandigheden.

Verdomme. De frustratie van losse eindjes. Hij wil het weten, hij wil de grijze deken van dit ding afrukken. Hij wil 't wéten. Zijn moeder en hij worden opgejaagd door een hondsdel dier en hij probeert een voorsprong te krijgen, want wat hij niemand heeft verteld is dat hij een deur naar de kamer van de angst in zijn hoofd heeft opengemaakt en dat hij die sinds het ongeval niet meer kan dichtdoen. En dit verbaast hem, hij die de afgelopen vijf jaar heeft geleefd alsof hij alleen maar een plek zocht om dood te gaan - en samen met hem de herinneringen in zijn kop.

En nu is hij bang voor de zwarte zeis, omdat hij het gezicht van de dood heeft gezien, onder lange blonde haren.

En toen zette hij zich een tweede keer voor aap door Billy September een oorvijs te willen geven en zijn benen onderuitgingen. En daar lag hij dan en Hoop en Tiny Mpayipheli en September stonden daar te staan, te bang om te lachen. Maar hij wist dat ze wilden lachen. Hij glimlacht voor zich uit. Het moest behoorlijk grappig zijn geweest. Hij zit rechtop in zijn bed, kan niet langer blijven liggen. Hij kan niet opstaan en geen muziek aanzetten en koffie zetten, omdat Hoop in zijn huiskamer ligt te slapen.

Hij wil niet alleen zijn met zijn gedachten.

De gevleugelde woorden van Mat Joubert. *We zijn jou iets verschuldigd, Van Heerden. Ieder van ons.*

Waarom kan hij niet de persoonlijke integriteit en gerechtvaardigde pijn van de grote rechercheur hebben. Joubert, die zijn vrouw destijds heeft verloren, alweer een ongeval tijdens de uitvoering van de politieplicht. En Joubert heeft door dit alles heen de goede strijd gestreden en zijn leven stukje bij beetje weer in elkaar gezet - hij gaat zelfs trouwen. En hier zit Van Heerden, en wat zijn zijn kansen?

De schuld waarover Joubert het had, is gebaseerd op een adembenemend foute perceptie. Die nooit mag veranderen, omdat niemand mag weten hoe slecht hij werkelijk is.

Joubert, die een boodschap voor hem had. Welke boodschap?

Hij zal vandaag moet bekijken of hij de aanstaande bruidegom te pakken kan krijgen. Het wordt een belangrijke dag. Schlebusch. De foto's vandaag in *Die Burger* zullen de woede van het roofdier opwekken. Kunnen twee soldaten de vrouwen beschermen tegen een psychopaat met een Amerikaans aanvalsgeweer en een lasbrander en een kalme, witte woede?

Hij staat op, met een besliste beweging, trekt jeans, een overhemd, een pull en zeilschoenen aan, kijkt weer naar de cijfers op de wekker: 03:57. Hij maakt de deur heel langzaam, heel zacht open, staat stil, hoort de rustige, diepe ademhaling van Hoop. Hij zet zijn voeten voorzichtig neer, dichterbij en dichterbij haar. De vrouw die bloemen voor hem heeft meegebracht, de vrouw over wie hij fantaseerde voor Kara-An met haar champagne is komen opdagen. Het gezicht van Hoop ligt halfverborgen onder de deken. Ze ligt op haar zij. Hij ziet de bliksemsnelle oogbewegingen achter de oogleden, vraagt zich af waarvan ze droomt. Gerechtelijke bevelen en krankzinnige privé-detectives? Hij kijkt naar de vorm van haar neus en haar mond en haar wang. Er is iets meelijwekkends in haar gelaatstreken. Komt dit omdat de optelsom, de architectuur, de uiteindelijke constructie een onvoltooide, bijna-schoonheid vormen, die de verbeelding dwingen om te willen herbouwen, opnieuw te rangschikken, zodat zij adembenemend mooi zou zijn? Ze heeft iets kinderlijks, iets ongerepts. Is het dat wat het vreemde gevoel in hem doet opwellen? Is het dat wat de agressie van de afgelopen week of wat in hem heeft opgewekt, omdat hij niet aan de onschuld herinnerd wil worden, omdat die voor hem eeuwig verloren is?

Hij sluit zijn ogen. Hij moet hier weg.

Hij sluipt stil en voorzichtig naar de deur. Eerst het licht daarbuiten aanknippen, om Tiny Mpayipheli en Billy September te waarschuwen dat hij eraan komt. Hij drukt op de schakelaar, maakt de deur heel, heel langzaam open en weer achter zich dicht, de klik van het slot zacht genoeg. Hij staat buiten. De nacht is stil en koud, maar niet zo koud als de bijtende winternachten van Stilfontein. Hij staat voor de deur en hoopt dat de soldaten hem hebben gezien, loopt dan naar het grote huis, kijkt op naar de sterren. Een satelliet knipoogt op zijn wentelbaan naar het noorden.

‘Kom je de wacht inspecteren?’ vraagt de diepe stem van Tiny Mpayipheli.

Hij heeft hem niet gezien, de zwarte man in de donkere jas in een hoek van zijn moeders tuin, op de bank onder de cipres.

‘Ik kon niet slapen.’

‘Alleen jij, of jullie allebei?’ Humor in die stem.

‘Alleen ik.’ Maar er klinkt veel te veel teleurstelling in zijn stem door en Tiny lacht zachtjes.

‘Kom erbij zitten.’ Mpayipheli schuift op, maakt plaats voor hem.

‘Bedankt.’

Ze zitten naast elkaar, kijken naar het uitspansel.

‘Koud, hé?’

‘Het kan erger,’ antwoordt Mpayipheli.

Een ongemakkelijke stilte.

‘Is Tiny jouw doopnaam?’

Hij lacht. ‘Ze noemen mij naar Tiny Naudé, de Springbok, als je het absoluut wilt weten. Ik ben geboren als Tobela Mpayipheli, wat op zich al een goeie bak is.’

‘O?’

‘Tobela betekent “respectvol, goedgemanierd”. Mpayipheli is “hij die niet ophoudt met vechten”. Mijn vader... ik denk dat hij een tegenwicht wilde inbouwen.’

‘Ik weet voor welke ellende namen kunnen zorgen.’

‘Het probleem van jullie blanken is dat jullie namen niks betekenen.’

‘Daar zal Hoop Beneke het niet mee eens zijn.’

‘Touché.’

Tiny Naudé?’

‘Dat is een lang verhaal.’

‘Het is een lange nacht.’

Weer die zachte lach. ‘Heb je rugby gespeeld?’

‘Op school. Nog een paar keer daarna, vriendschappelijk. Geen competitie. Ik had er nooit aanleg voor.’

‘Het leven heeft van die grappige wendingen, Van Heerden. Ik heb er af en toe over gedacht om mijn levensverhaal te schrijven, je weet wel, in de tijd toen iedereen die deel had gehad aan de Strijd een autobiografie schreef om een plaatsje in de eerste klasse van de zakkenvullerstrein te veroveren. Maar ik ben bang dat maar één hoofdstuk enigszins boeiend zou zijn. Het rugbyverhaal.’

Tiny Mpayipheli zwijgt, schuift op de bank, zoekt een makkelijker houding. ‘Het lijkt kouder, als je stilzit. Maar de kunst van de wachtdienst is juist om stil te kunnen zitten.’

Hij slaat de kraag van zijn jas op, verplaatst het vuurwapen op zijn schoot, ademt diep in. ‘Mijn vader was een vreedzaam man. Elke keer als de hand van de apartheid hem in het gezicht sloeg, keerde hij zijn andere wang toe, zei hij dat hij de blanke nu nog meer liefhad, want zo wilde de bijbel het. En zijn zoon Tobela was een man van de haat. En van geweld en vechtpartijen. Niet plotseling, maar geleidelijk aan, met elke vernedering die ik mijn vader te beurt zag vallen. Zie je, ik hield ontzettend veel van hem. Hij was zo’n waardig man, van zo’n onbeschrijfelijke, onaantastbare waardigheid...’

Ergens roept een nachtvogel. Een vrachtwagen dreunt dof tegen de hellingen van de N7 op.

‘Ik ben weggelopen toen ik zestien was, op zoek naar de Strijd. Ik kon niet langer blijven, ik had genoeg haat om “één kolonist, één kogel” zelf uit te voeren en de kanalen lagen voor me open. Ik ben te voet naar Gabarone en Nairobi gelopen en uiteindelijk, toen ik twintig was en groot en sterk en strijdlustig, hebben ze mij naar de Sovjet-Unie gestuurd, naar een godverlaten plek met de naam Saraktasj in het zuiden van Rusland, op zo’n honderd kilometer van de Kazachstaanse grens - een stoffige basis waar ze hun troepen oefenden voor de oorlog in Afghanistan. Daar hebben ze een aantal van de Umkhonto-manschappen opgeleid. Je moet mij niet vragen waarom daar precies. Maar aan de andere kant denk ik niet dat de strijd aan de achterkant van het Zwarte Continent hoog op de prioriteitenlijst van hun militaire agenda stond.’

‘Ik was een herrieschopper. Van de eerste dag af heb ik vragen gesteld over de methodes en de inhoud. Ik wilde niet leren over Lenin en Marx en Stalin - ik wilde doden. Ik wilde niets afweten van slagveldmanoeuvres en oorlogvoering. Ik wilde leren schieten en bommen plaatsen en kelen doorsnijden. Ik wilde geen Russisch leren en ik hield niet van het superioriteitsgevoel van de Sovjetsoldaten. Hoe vaker mijn kameraden zeiden dat ik geduld moest hebben, dat de weg naar de oorlog door een grote verscheidenheid van landschappen voert, hoe meer ik rebelleerde. Tot de dag dat ik en een sergeant van het Rode Leger, een Oezbekistaan met schouders als een os en een nek als een boomstam elkaar in de mess van de onderofficieren te lijf gingen. Ik heb niet één woord verstaan van wat hij zei, maar zijn haat was de haat van de blanke man en ik kon de verleiding niet weerstaan.

Ze hebben ons laten vechten. Alle manschappen van de hele basis zijn uiteindelijk komen kijken. Eerst hebben we ongeveer de hele mess afgebroken en toen waren we buiten, vuisten, voeten, ellebogen, knieën, vingers in ogen. Ik was twintig, maar ik was groot en fit en sterk, sommigen zeiden dat dit Ali tegen Liston was, maar het was vreselijk. Hij heeft me geslagen tot mijn kop rondtolde. Hij heeft zes ribben gebroken en ik bloedde op plaatsen waarvan ik niet eens wist dat ik ze had.

Het verschil, op den duur, was dat mijn haat groter was dan de zijne. En dat mijn longen schoon waren. Hij was een roker en die Russische sigaretten, hebben ze me verteld, worden voor 50 procent van ezelsmest gemaakt. Het kwam niet tot een spectaculaire K.O.. We hebben elkaar meer dan veertig minuten lang alleen maar systematisch afgetuigd tot hij op één knie ging zitten en bloed spuwde en buiten adem was en zijn hoofd schudde. De kleine groep zwarte Zuid-Afrikanen heeft gejuicht en de Russen hebben zich boos omgedraaid en zijn weggelopen van de man die schande over een wereldmogendheid had gebracht.

Het zou hierbij gebleven zijn als de Oezbekistaan geen hartaanval had gekregen. Later die nacht in zijn bed, zo dood als een pier. Ze hebben hem de volgende ochtend gevonden en toen kwam de militaire politie mij uit de ziekenboeg halen, liet me naar de cellen marcheren en sloot me op voor verhoor. Nou vraag ik je, wat zijn de kansen van een Xhosa op een rechtvaardig proces in een taal die hij niet begrijpt in een land wat niks voor hem voelt - vooral wanneer zijn gedrag nauwelijks getuigt van diepe spijt?

De cel was klein en warm. Zelfs in de Russische late herfst liet de zon de zinkplaten kraken, en 's nachts was het zo koud dat mijn adem ijskristallen op het metaal vormde. Het voedsel was oneetbaar en ze hebben mij daar vijf weken vastgehouden, alleen in een cel zo groot als een buiten-wc. In mijn kop liep ik door de heuvels van Transkei en praatte ik met mijn vader en vrijde ik met mollige meiden met reusachtige tieten. Toen mijn ribben genezen waren, heb ik sit-ups en push-ups en squats gedaan tot het zweet letterlijk in een plas op de vloer stond.

En terwijl ik wachtte op wat komen zou, waren andere krachten in de weer om mij vrij te krijgen. Vreemd hoe het leven soms in elkaar zit. De bevelvoerder van de basis was een rugbyfan. Ik heb pas later beseft dat het rugby niet onpopulair was in het Sovjetleger - lang niet zo populair als het voetbal, maar er waren genoeg mannen die rugby speelden om Saraktasj een stevige ploeg op het veld te laten neerzetten. Ze waren het vorig jaar tweede geëindigd bij de militaire kampioenschappen. Toen haalde de bevelvoerder het in zijn hoofd dat de Zuid-Afrikanen, die toch uit het land van de Springbokken kwamen, precies de juiste mensen waren om tegen te oefenen voor de eerste ligawedstrijd tegen de kampioen van het jaar daarvoor.

Je kunt je wel indenken, bij die honderdtwintig Zuid-Afrikanen zaten er net twee kleurlingen en de rest was Xhosa en Zoeloe en Tswana en Sotho en Venda. Rugby was de sport van de Onderdrukker en wat we ervan afwisten was mooi niks, maar onze Umkhonto-leider was Mozes Morape en als een van jouw mannen in de cel zit en je ziet een gaatje, dan grijp je je kans. Toen de Russische bevelvoerder met de uitdaging afkwam, hebben de mannen *in-daba* gehouden en Rudewaan Moosa, een van de kleurlingen, een vrome moslim die de Russen hoe dan ook haatte omdat ze goddeloos waren, zei dat hij fly-half was geweest in de Zuid-Afrikaanse Rugby Federatie en dat hij ons zou trainen, omdat dit een kans was om de blanken op hun plaats te zetten.

Morape is gaan onderhandelen. Eerst voetbal als alternatief voorgesteld, want we wisten dat we hun daarmee een pak rammel konden geven, maar de bevelvoerder wilde niet eens luisteren. Toen zei Morape dat ze rugby zouden spelen, maar dan moest Mpayipheli eerst vrijgelaten worden. En enkele tuchtstraffen kwijtgescholden. En de Zuid-Afrikaanse ploeg moest dezelfde uitrusting als de Russen krijgen.

“Maar Mpayipheli is een moordenaar,” zei de bevelvoerder. Morape argumenteerde dat het een eerlijk gevecht was geweest en de bevelvoerder schudde zijn kop en zei dat het recht zijn loop moest hebben. Morape zei: “Dan spelen we geen oefenwedstrijd.” Gedurende bijna twee weken liepen ze heen en weer tot de bevelvoerder zei: ’t Is goed, maar er zijn twee voorwaarden: jullie moeten winnen en Mpayipheli moet spelen, anders zouden mijn troepen de deal niet aanvaarden. Morape zei dat het goed was.

Ik wilde er niks mee te maken hebben. Zei dat ik nog liever in de cel bleef zitten. Ik was een stijfkop, maar het hoofd *indoenas* heeft de keuzemogelijkheden voor me gespeld: óf ik speelde, óf ze zouden me - als het rechtssysteem van het Sovjetleger klaar met me was - naar Zambia sturen waar ik voor de rest van de Strijd in een voorraadmagazijn potloden kon slijpen. Ze waren me spuugzat, ik moest nu maar eens een keuze maken.

Twee dagen later begonnen we met trainen. Twee ploegen, samengesteld volgens grootte en lengte en potentiële aanleg. Het was een chaos. Zoals jongetjes uit de eerste klas die zich rond de bal verzamelen en gillen en doelloos rondlopen. De Russen die langs het oefenveld stonden moesten zo hard lachen dat we niet konden horen wat Moosa zei en we waren zo hopeloos dat het snel duidelijk was: drie weken was veel te kort. Wij waren kanonnenvlees.

Maar Moosa was slim. En geduldig. Hij heeft de nacht na de eerste training diep nagedacht. Hij veranderde zijn strategie en besloot om het front voorlopig naar het klaslokaal te verplaatsen. We hebben vier volle dagen de theorie van het rugby op een schoolbord geleerd. De regels, de ingewikkelde, onverklaarbare, oneindige stortvloed van regels. Toen hebben we elke positie geanalyseerd, elke strategie gememoriseerd. Op de derde ochtend waren we om zes uur op het oefenveld, vóór de Russen. Moosa heeft ons gedrild - achterspelers aan een kant, voorspelers aan de andere. Line-outs, scrums, losse scrums, rucks, runs - hij heeft ons pijnlijk traag door alle opeenvolgende etappes geleid, letterlijk.

Het ging al wat beter, maar het was nog altijd lachwekkend. Het was alsof de mannen dit spel van de blanke maar niet in hun hoofd konden krijgen. Je had de opmerkingen moeten horen. In de trant van “alleen de Boeren zijn dom genoeg om een perfect ronde bal en twee doelen te ruilen voor dit soort onzin”. We wilden dribbelen en schieten, niet oppakken en

aangeven. We wilden het contact vermijden. Het was alsof onze hele natuur zich tegen het vreemde spel verzette. Om het nog maar niet te hebben over de offside-regel. Maar Moosa was koppig en Morape praatte ons moed in en die zaterdag, een week voor de wedstrijd, zijn we voor zonsopgang vanuit de basis vertrokken voor een geheime oefenwedstrijd in het dorp, de twee zwarte ploegen tegen elkaar op een open veld langs de rivier. Een soort testwedstrijd om de A-ploeg uit te kiezen.

Mooi was het niet. Die dag is Moosa voor het eerst boos geworden, heeft hij zijn handen in de lucht gegooid en gezegd dat het onbegonnen werk was. Het was eenvoudigweg niet mogelijk om een bende zwarte idioten in drie weken van voetbalfans tot rugbykampioenen om te turnen. Hij is het veld afgestormd en onder een grote boom gaan zitten met zijn hoofd in zijn handen. Daar stonden we dan met de damp van onze lijven die in de kou opsteeg en we wisten dat hij gelijk had. Het was niet dat we het niet geprobeerd hadden. Maar de achterstand was te groot. En het moreel... Als je weet dat je slaag zult krijgen, is het moeilijk om er met hart en ziel voor te gaan.

Morape is naast Moosa gaan zitten en ze hebben gepraat, misschien wel een uur of langer. En toen kwamen ze naar ons toegelopen en begon Morape ons toe te spreken.

Hij was een Tswana. Een man met het gezicht van een arend. Niet lang of groot, niet buitengewoon slim, maar er was iets in Morape dat je deed luisteren. En die ochtend, in dat godvergeten oord, hebben we geluisterd. Morape praatte zacht, zei dat de wedstrijd niet plaatsvond om Mpayipheli uit de lik te houden. Wat me natuurlijk een paar vieze blikken opleverde. Hij zei dat de wedstrijd over de Strijd ging, de wedstrijd die ons naar een land had gevoerd waar we niet welkom waren, bij mensen die ons niet goed genoeg vonden. Net zoals thuis. En net zomin als we daar ons slagveld en onze strategie konden kiezen zoals het ons het best uitkwam, konden we dit hier doen. Moesten we naar ons land kijken en zeggen, nee maar, de blanken hebben meer wapens, meer geld, meer comfort, een betere technologie, zij hebben de overmacht, we kunnen het maar beter opgeven?

Als we hier in Moedertje Rusland opgaven, konden we de Strijd maar beter vergeten, want dan hadden we verloren nog voor we begonnen waren. Dit ging over karakter. Dit ging over strijdlust. Over durf, over concentratie,

over het onwrikbare geloof dat je iets kunt als je in jezelf en in de zaak gelooft.

Sport, zei hij, is de oorlog van de kleine man. Met dezelfde beginselen. Wij tegen hen. Samen tegen de overmacht. Solidariteit. Tactiek en strategie en dezelfde diepe emotie. En net zoals de oorlog, leert de sport ons uiteindelijk onszelf kennen. Onszelf en onze capaciteiten en ons individuele en collectieve karakter te toetsen.

Hij zou het niet erg vinden om een veldslag te verliezen. Dat gebeurt in de oorlog, dat gebeurt in de sport en dat gebeurt in het leven. Maar als wij deze wedstrijd verloren omdat we ons best niet deden, dan waren we niet het soort mensen met wie hij ten strijde wilde trekken. En toen stond Morape op en liep hij weg over het groene gras en liet hij ons achter om na te denken.

Die maandag hing Moosa de namen van zijn eerste ploeg op het prikbord en mijn naam stond erbij als spits en mijn knieën beefden. Maar ik was niet langer Tobela. Moosa had er Tiny Mpayipheli van gemaakt.

We hebben de rest van de week elke dag geoefend. Met Morape die op de kantlijn stond als een stille herinnering aan zijn woorden. En Moosa als fly-half, speler én coach. Toen kwamen de shirts, die donderdag. De bevelvoerder had ze geloof ik in Moskou laten maken: groen en goud met een Springbok op de borst. En Morape zei: ‘Nou spelen jullie voor jullie land.’ De hele zaak had afmetingen aangenomen waarop we niet voorbereid waren. We wilden ons nog beklagen over die shirts van de onderdrukker, maar toen vroeg Morape: ‘Wat zijn de kleuren van het ANC?’

Die zaterdag zat het voetbalstadion in Saraktasj tjokvol gepakt met Sovjetsoldaten, niet te geloven. Alle verloven waren ingetrokken, elke levende militaire ziel was verplicht om hun ploeg aan te moedigen. Toen ze uit de tunnel naar buiten kwamen, zag je een zee van rode shirts met een gele hamer en sikkel op de borst en de menigte joelde. Ons kleine groepje supporters zat in een hoekje achteraf. Zij waren gedurende het grootste deel van de wedstrijd te bang om hun mond open te trekken.

Het was waarschijnlijk niet om aan te zien, vooral de eerste helft - maar tot onze grote verbazing beheersten de Russen de wedstrijd niet. Ze waren meer ervaren dan wij, maar het was zeker geen geoliede machine. En bij de rust stonden ze 18-6 voor nadat Moosa twee dropkicks had gescoord. Toen zei hij: “Mannen, deze kerels kunnen wij verslaan, ik voel het. Voelen jullie

het ook?” Misschien kwam het omdat de grote schrik al geluwd was. Misschien omdat we hadden gedacht dat dit een overmacht zou zijn die ons bloedend in het gras zou vertrappelen en dit niet was gebeurd, moesten we erkennen dat hij gelijk had. Deze kerels konden wij verslaan.

“Ze zijn traag,” zei Moosa. “Zorg dat de bal bij Zuma terechtkomt. Het doet er niet toe wat jullie doen, als de bal maar bij Zuma komt.” Napoleon Zuma was onze linkervleugel. Hij was pas negentien, een Zoeloe. Hij was kort van gestalte, maar had een paar dijen die je niet met twee handen kon omvatten en hij kon hardlopen als de wind.

Het heeft ons vijftien minuten gekost om de eerste keer de weg naar hem te vinden en toen scoorde hij een try... En toen was het alsof er iets gebeurde op dat veld, alsof die vijftien Zuid-Afrikanen uit de townships en de gehuchtjes van de thuislanden opeens inzicht kregen in dit vreemde, bizarre spel. En toen begonnen we te spelen. En hoe beter we speelden, hoe stiller de menigte werd en hoe harder onze supporters gilden en Napoleon Zuma scoorde nog twee keer en opeens was het gelijk spel met nog tien minuten te gaan. Toen wilden we winnen. Toen wisten we dat we zouden winnen. Je had die kerels moeten zien, Van Heerden, je had ze moeten zien spelen. Het was fantastisch, het was onbeschrijflijk mooi.’

En dan valt Tiny Mpayipheli stil en kijkt naar de sterren ver weg in het donker van een Kaapse ochtend en siddert hij in zijn grote zwarte jas.

‘Is dat Orion daar?’ vraagt hij uiteindelijk en wijst met de vinger naar het oosten.

‘Ja.’ Zo blijven ze zitten, starend naar de morgenster. Maar als de stilte te lang aanhoudt, kan Van Heerden niet langer zwijgen. ‘En hébben jullie gewonnen?’

De zwarte man glimlacht breed in het donker. ‘Het grappigste was dat de scheidsrechter al een post in Afghanistan op zich af zag komen, maar zijn fluitje kon hem niet redden, ook al heeft hij zijn best gedaan. Op die dag, op dat rugbyveld, heeft Zuid-Afrika zijn enige test tegen het Rode Gevaar met 36-18 doorstaan.’

Ik heb een huis met twee slaapkamers in Brackenfell gehuurd en de tuin verwaarloosd en om de andere zaterdag de grasmaaier van mijn mede-middenklasseburen, de Van Tonders, geleend. Maar ik was niet vaak thuis.

Ik heb mijn eigen, unieke wekelijkse routine ontwikkeld. Elke dag en de meeste nachten werkte ik, met dezelfde blinde toewijding als mijn collega's. Soms, wanneer de werkdruk het toeliet, kon ik op donderdagavond de symfonie-concerten in de stadsgehoorzaal bijwonen, vaak alleen. Op zaterdagavonden was er meestal een barbecue bij iemand thuis, een gesloten politie-bijeenkomst met ongeschreven regels over bijdragen in de vorm van vlees en drank, waar dronkenschap verontschuldigd werd, zolang die de vrouwen en kinderen niet hinderde.

Op zondagen kookte ik.

Ik heb een culinaire ontdekkingsreis door de continenten ondernomen - Thai, Chinees, Vietnamees, Japans, Spaans, Frans, Italiaans, Grieks, Midden-Oosters. Ik plande de gerechten in de loop van de week, ging op zaterdag de ingrediënten kopen en bracht de zondag met veel tijd en aandacht in de keuken door, met een glas wijn en opera op de hifi en een vrouw die mijn geïmponeerd eenpersoonspubliek vormde.

Want laat ik het maar bekennen - hoe hartelozer de dossiers op mijn bureau, hoe meer ik naar de grote liefde van mijn leven verlangde, naar liefde in mijn leven, naar de mythische zielsvriendin, iemand die mij diep in de nacht in een warm bed zou verwelkomen en omarmen, iemand die op zaterdagavonden onze bijdrage tussen die van de andere vrouwen op de tafel met salades zou deponeren, iemand naar wie ik als 'mijn vrouw' kon verwijzen met dezelfde liefhebbende, jaloerse bezitterigheid als die in Breijtenbachs gelijknamige gedicht. Er was een eenzaamheid in mij, een leegte, een onvoltooidheid die door de maanden heen toenamen. Het was

alsof de aard van mijn beroep de leemte verdiepte, zodat ik met hoe langer hoe meer vastberadenheid naar haar op zoek ging - de Kaap is een Mekka voor de ongetrouwde middenklasseman, de ratio van mannen tegenover vrouwen op het schiereiland een aanlokkelijke statistiek, het vind-een-meisje-voor-een-politieman-netwerk waarschijnlijk het beste in de wereld.

Daarom was er vaak iemand aan mijn zijde op de barbecues op zaterdagavond. En in mijn bed op zondagochtenden. Een bewonderende handlanger in de keuken wanneer ik mijn culturele superioriteit tegenover mijn collega's bewees door op de zevende dag een feestmaal voor twee aan te richten. Alleen om na het eten, verzadigd en loom, de andere honger op de bank of in bed te stillen.

Want op maandag ging ik weer naar het werk, terug naar het donkere hart van de wereld waar andere oerinstincten regeerden.

Samen met Nagel.

Onze verhouding was zonderling. Ze deed me soms denken aan de manier waarop oude echtparen, voortdurend kibbelend, hun samenzijn doorbrachten. Een nooit eindigend conflict aan de oppervlakte, terwijl er dieper een groot respect en liefde zaten die alles konden hebben.

Het was een verhouding die gesmeed was in de hoogoven van het politiewerk, in het gehamer op het aambeeld van geweld en bloed en moord. Twee jaar lang hebben we samen in het spervuur gestaan, elke denkbare wandaad door mensen aan andere mensen onderzocht en met absolute toewijding op de schuldigen gejaagd.

Nagel was een ongeletterd man die geen respect had voor geleerdheid. Hij verkondigde ronduit dat je het politiewerk niet uit een handboek en nota's bij lezingen kon leren. Hij had geen geduld met pretentie, nog minder met de fladderende dans van de sociale interactie die de mensheid opvoert - de kleine leugentjes om bestwil, de opgeplakte hoffelijkheid, de jacht op statussymbolen.

'Gezeik, man,' was zijn algemene, hoofdschuddende reactie op iets dat hem als een zinloze stelling voorkwam en het was een woord dat hij vaak gebruikte, samen met de ruime toepassingsmogelijkheden en de onbeperkte verbuigingen van woorden als klote en lul. Het was Nagel die mij krachttermen leerde gebruiken - niet opzettelijk, maar de bedrevenheid van de man was een openbaring. En aanstekelijk, zoals een dodelijk virus.

Nagel was de enige rechercheur van Moordzaken en Berovingen die totaal niet aangedaan was door de harteloosheid van ons werk.

Hij heeft de misdadigheid van onze soort als een gegeven aanvaard - en zijn rol bestond er uitsluitend in om recht te laten zegevieren, om op de moordenaar en de verkrachter en de dief te jagen en hem op te sluiten, zonder verdere overpeinzingen, zonder introspectie, zonder wroeging over de soms gruwelijke wandaden van de soort waar ook hij deel van uitmaakte.

Het was niet zo dat dit alleen maar een versteende bovenlaag rondom een zachte pit was. Nagel was eendimensionaal en daarom was hij waarschijnlijk de beste vakman van de lange arm der wet die ik gekend heb.

Kibbelend. Over de aard en het motief van de moord, over de psyche van de moordenaar, over de vingerafdrukken op de plaats van de misdaad die richting gaven aan het onderzoek, over het verloop en de prioriteiten van het onderzoek zelf. Hij was zich bewust van mijn indrukwekkende academische loopbaan, maar hij was niet geïmponeerd. Misschien heeft kolonel Willie Theal geweten dat Nagel de enige mentor zou zijn voor wie mijn achtergrond geen bedreiging inhield. Hij was te zeker van zijn opvattingen, zijn methoden.

Bij de oplossing van misdaden had hij het soms bij het rechte eind door zijn verbazingwekkende intuïtie en aanvoelen. En soms gaven mijn vellen en vellen aantekeningen, mijn nauwkeurige notities, mijn eindeloos bestuderen van details, mijn methodologie van de psychologie - hetgeen de Amerikanen dezer dagen zo gewichtig de forensische criminologie noemen - de doorslag. Alleen om van Nagel te moeten horen dat het geluksvogeltje alweer op mijn klotedrempel gepoept had.

We werden in enkele maanden tijd het onderzoeksteam waar iedereen over sprak - het eerste team, de mannen op wie ze een beroep deden wanneer de anderen zich klem reden. Waarbij Nagel de onbetwiste leidersfiguur was, de zegsman; ik de handlanger, de leerling, de Tonto van de Lone Ranger, de Sancho Panza van Don Quichot. En dat kwam mij goed uit, want Nagel was mijn toegangskaart tot mijn acceptatie door Moordzaken en Berovingen. Zijn wijd verkondigde afwijkende opinies herleidden mijn doctorsgraad al snel tot een toevallig stuk papier voor de collega's, zijn voortdurende spot over mijn aantekeningen gaf ze een aanvaardbaar, excentriek tintje.

Ik werd, net als op de academie, door mijn collega's gerespecteerd.

En hoe bedwelmend kan de drug van de positieve feedback wel niet zijn. Het was meer dan genoeg om mij mijn nieuwe leefwijze, wie ik was geworden, te aanvaarden, ervan te genieten.

Ik kan niet zeggen dat ik me bewust gelukkig voelde, maar ik was niet ongelukkig, hetgeen in dit leven ook niet onbelangrijk is.

Toch was er steeds die hunkering in mij, ook al wekte mijn status als vrijgezel zoveel afgunst bij collega's op - het verlangen om De Ware te ontmoeten, om volkomen en onherroepelijk verliefd te worden.

Ik heb verlangd. Gewenst.

Je kunt beter voorzichtig zijn met wat je precies wenst.

OceanofPDF.com

Hij rijdt samen met Hoop even na zes uur in de ochtend naar haar kantoor. Hij kijkt af en toe achterom, maar ziet alleen maar de koplampen van andere voertuigen, niet te identificeren in het donker.

‘Wat denk je dat hij zal doen als hij het artikel in *Die Burger* ziet?’

‘Schlebusch?’

‘Ja.’

Hij denkt lang na. ‘Het was niet verstandig van hem om zich op de N7 te tonen. Hij heeft geen geduld. Hij is een doener, geen denker. Hij had in de schaduw moeten blijven, zich verbergen, weggaan, het land uit, zelfs, tot de zaak voorbij is. Waarom heeft hij het niet gedaan? Omdat hij de aandrang om terug te slaan niet kon onderdrukken? Omdat hij geconditioneerd is om zijn problemen met geweld op te lossen?’

‘Aha,’ zegt ze, ‘de Zatopek van Heerden van de kleine man?’

Er klinkt milde spot in haar stem door, maar de vergelijking brengt hem even van zijn stuk. ‘Als hij hopeloos dom is, zal hij schieten. Als hij wil overleven, zal hij onderhandelen.’

‘Ga jij ooit terug bij de politie, Zatopek?’

‘Dat weet ik niet.’

Zij herkauwt het. ‘En de academie?’

‘Dat weet ik niet.’

Dan zwijgt ze en hij denkt erover na. Wanneer ze op de N1 voorbij Ratanga Junction rijden, zegt hij: ‘Misschien zal ik ooit ander werk moeten zoeken. Misschien kan ik naar geen van beide terug.’ Dan draait hij zich om en kijkt weer naar achteren.

Bij het kantoorgebouw houdt hij de Heckler & Koch onder zijn jasje vast tot Hoop de deuren heeft opengemaakt. Hij loopt recht naar het kamertje

met de telefoon terwijl Hoop koffie gaat maken, legt het vuurwapen op de tafel, schuift zijn notitieblok en zijn pen recht, gaat zitten.

Schrijfspullen en schietspullen. Hij heeft altijd de voorkeur aan de eerstgenoemde gegeven.

Hoop komt naar binnen met twee bekers. ‘Gaan we nu weer een heleboel nutteloze oproepen aanhoren?’

‘Je kan ze niet tegenhouden.’

‘Waarom denk je dat mensen dit soort dingen doen?’

‘Er is zoveel pijn in de wereld, Hoop. We doen elkaar dingen aan...’

Ze zit tegenover hem, haar gezicht zacht. Ze kijkt hem onderzoekend aan, en vraagt: ‘Hoeveel doen we onszelf niet aan?’

De telefoon rinkelt, de allereerste oproep van die ochtend.

‘Hallo.’

‘Is dit de hulplijn in verband met die man Schlebusch?’

‘Klopt.’

‘Ik wil graag anoniem blijven.’

‘Natuurlijk, meneer.’

‘Ik denk dat ik een van zijn burens ben.’

‘O?’

‘Hij woont op een boerderij. Hier bij Houtbaai.’

‘Weet u met welk soort wagen hij rijdt?’

‘Zo’n grote witte bestelwagen, een oude Chevrolet, denk ik.’

‘Ja,’ zegt hij, en zijn hart begint vlugger te kloppen. Hij bukt zich voorover, zijn pen hangt roerloos boven het papier. Hoop hoort iets in zijn stem, zet haar koffie neer, gespannen. ‘Kunt u uitleggen waar de boerderij is?’

‘Ken je Huggie’s Kinderboerderij?’

‘Nee.’

‘Het is een boerderij voor kinderen. Je weet wel, waar stadskindertjes de wol van schaapjes kunnen voelen en koeien melken en op een pony rijden.’

‘O.’

‘En die Schlebusch woont er vlak naast, een verwaarloosde bedoening hoor, nummer 47, op Contantianekpad, de oprit is vlak tegenover een gemeentelijke boomkwekerij.’

‘U weet het zeker van die bestelwagen?’

‘O, ja. Die staat daar nu voor het huis.’

‘Nu?’

‘Ja, ik zie hem.’

‘Weet u zeker dat u anoniem wilt blijven?’

Maar dan is er een klik en de verbinding is verbroken en hij zit met de hoorn in zijn hand en de adrenaline begint te stromen. Hij zegt: ‘Hoop, ik wil graag jouw mobiele telefoon en jouw wagen lenen.’ Hij staat op, pakt het pistool.

‘Een boerderij,’ zegt ze.

‘Bij Houtbaai.’ Hij kijkt op zijn horloge. ‘We kunnen hem nog van zijn bed lichten. Als hij geen vroege opstaander is.’

‘Jij kunt er niet alleen heen.’

‘Dat is waarom ik de telefoon wil meenemen. Ik wil Tiny kunnen opbellen. Nadat ik heb vastgesteld dat het geen vals alarm is.’

‘Kom,’ zegt ze en loopt voorop, de gang af, naar haar kantoor toe, vindt de sleutels en de telefoon in haar handtas.

‘Jij moet de telefoon beantwoorden terwijl ik weg ben.’

‘Ik...’ zegt ze met tegenzin.

‘Het kan vals alarm zijn. Iemand moet hier blijven.’

Ze knikt. ‘Wees voorzichtig,’ zegt ze.

Het verkeer richting stad gaat al met een frustrerend slakkengangetje, maar hij rijdt in de andere richting, gebruikt de koppelingen en de versnellingen en de pedalen en laat de BMW tegen een hoge snelheid rijden. Hij vraagt zich af of Hoop ooit het uiterste van de motor heeft geveegd.

De Waallaan. Het is donker. Klotewinter. Voorbij de Universiteit en Botanische Tuinen, rechtsaf bij Constantianek, richting Houtbaai. Hij herinnert zich vaag waar de kwekerij is, rijdt er eerst voorbij. Hij moet omdraaien, voelt een lichte angst. Hij moet diep ademhalen, kalm blijven.

Hij vindt het grote bord waarop Huggie’s Farm, kinderen en boerderijdieren in cartoonstijl zijn geschilderd.

Hij beseft dat het licht begint te worden - bewolkte lucht vanochtend - en dan houdt hij stil. De Heckler & Koch onder zijn jasje, de mobiele telefoon in zijn zak. Hij kijkt naar het haveloze bordje waarop 47 staat. Het grindpad dat naar beneden kronkelt. Veel bomen, weinig licht. Kom op, zon. Hij loopt het paadje af, zijn bootschoenen knarsen. Hij hangt het pistool aan de riem over zijn schouder, haalt de veiligheidspal eraf. Zijn ademhaling is

rustig, zijn hart bonst. Jezus, wat een schijterd ben je. Waarom beef je zo, lafaard die je bent?

De woorden van Hoop. Hoeveel doen we onszelf aan? Grappig dat hij daar nu aan denkt. Hij ziet licht daarbeneden. Hij kan het huis zien. Dan opeens, als hij uit de bocht komt gehold, de bestelwagen - alleen contouren in de grijze schemering. Hij kruipt achter een boom weg, hij ademt zwaar.

Alles is stil daaronder. Alleen licht bij de voordeur, het overweldigend lawaai van vogels in de vroege ochtend. Hij knijpt zijn ogen tot spleetjes. Is dit de bestelwagen? Het is 'm.

Hij neemt de telefoon uit zijn jaszak, toetst het nummer in, wacht.

‘Joan van Heerden.’

‘Moeder, ik moet met Tiny praten.’ De spanning in zijn fluisterstem.

‘Wat is er, Zet?’ Bezorgdheid.

‘Ma, zoek Tiny, alsjeblieft.’

‘Hij slaapt. Ik zal Billy gaan zoeken.’ Dan is ze weg en hij vloekt. Hij wil niet met September praten, hij heeft de grote scherpschutter nodig.

‘Ja?’

‘Billy, maak Tiny wakker en zeg dat hij naar Houtbaai moet komen. We hebben Schlebusch te pakken. Hij slaapt nog, maar ik weet niet voor hoe lang nog. Pak een pen, dan zal ik de weg uitleggen.’

Een ogenblik stilte, dan zegt September ‘zeg maar.’

Hij knielt achter de boom neer, kalmer nu. God, Schlebusch slaapt blijkbaar uit vanochtend. Nog steeds geen beweging. Hoe jaag je op een prooi die op jou jaagt? Je besluipt zijn slaapplaats, klootzak. Hij wou dat hij een verrekijker had. Hoe lang was het van Morningstar tot in Houtbaai? Veertig minuten als je hard rijdt, maar de N1 en de M5 zijn een nachtmerrie op dit uur van de ochtend. Een uur? Hij kijkt op zijn horloge.

07: 24.

Mpayipheli behoort tegen 08:00 hier te zijn, misschien kwart over. Het wordt nu snel licht. De crèmekleur van de bestelwagen is nu duidelijk zichtbaar. Waar zou de buurman die gebeld heeft z'n huis zijn? De plek van Schlebusch ligt diep in het valleitje. Wat is er verkeerd aan het voertuig zoals hij het zich herinnert? Het probleem is dat ze niet zomaar naar binnen kunnen stormen en beginnen te schieten. Hij heeft hem levend nodig. Kwart over zal te laat zijn - Schlebusch kan niet zó laat slapen. Waarom is het zo

stil daarbeneden? Er zou licht moeten aangaan, het is koffietijd voor een man die opgejaagd wordt. Nee, hij moet allang wakker zijn, daarbeneden.

Hij hoort voertuigen achter zich, een diep gedreun. Hij kijkt, maar het pad ligt achter de helling. Vast een vrachtwagen van de boerderij. Voetstappen, uitroepen. Hij kijkt weer om. Er klopt iets niet.

Een heleboel voetstappen op het grind. Ze komen over de heuveltop heen gerend. Soldaten - met stalen helmen en rugzakken, met R1-geweren die ze voor zich uit houden. Ze zien hem, laten zich vallen. 'Werp je wapen neer. Werp jouw geweer op de grond.' Geen angstige, maar besliste, autoritaire stemmen.

Hij komt langzaam overeind, de Heckler & Koch voor zich uit, legt hem op de grond neer. Waar komen die in godsnaam vandaan?

Twee van hen springen overeind, komen voorzichtig naderbij, de R1's op hem gericht. Kogelvrije vesten. Ze pakken zijn machinepistool vast. 'Liggen. Nu!'

Hij beweegt langzaam, zijn hart bonst, hij gaat met zijn gezicht op de grond liggen, hoort hoe de anderen naderbij komen. Een heleboel laarzen. Hij voelt handen over hem heen glijden, hoe de mobiele telefoon uit zijn zak wordt gehaald.

'Hij is schoon,' zegt een van hen. 'Alleen een mobiele telefoon.'

Hij ruikt het bedauwde gras, de aarde, hoort nog meer voetstappen.

'Sta op, Van Heerden.' Brits.

De woede schiet onmiddellijk door hem heen wanneer hij het eindelijk door heeft. Hij springt in een beweging op. 'Jij klootzak,' schreeuwt hij, grijpt naar de keel van de man. De soldaten plukken hem weg. Een geweerkolf beukt tegen zijn nek aan. Ze drukken hem opnieuw tegen de grond.

'Jij hebt de telefoon afgeluisterd, klootzak.'

Brits lacht. 'Jij dacht zeker dat je slim was, Van Heerden.'

'Hij is van mij, Brits.'

'Jullie twee blijven hier bij hem. Schiet hem door de knie als hij zich niet gedraagt.' Hij brengt een walkietalkie naar zijn mond. 'Alfa, zijn jullie klaar?'

'Alfa klaar.'

'Bravo klaar?'

'Bravo klaar.'

‘Dan gaan we ervoor.’

‘Ik hoop dat je pantser- en luchtdekking hebt, Brits.’

‘Als hij nog meer onzin uitkraamt, schiet je hem in de knie,’ zegt Brits. En dan zijn ze weg, tegen het steile pad af, het geluid van de R1-aanvalsgeweren die overgehaald worden klinkt scherp in de stille ochtend.

De twee zwarte soldaten die op hem neer staan te kijken hebben scherpe, waakzame gezichten. Hij wacht op de geweerschoten vanuit het huis. Hij had eraan moeten denken. Maar wat kon hij doen? Het zou niet geholpen hebben om het nummer te veranderen. Jezus, wat een ontzaglijke klootzak is het. Waarom is het zo stil daar in het huis? Slaapt Schlebusch nog?

De minuten tikken voorbij. Hij gaat rechtop zitten. De soldaten houden hun wapen op hem gericht.

‘Sinds hoe laat staan jullie al klaar?’

Ze doen of ze hem niet horen.

‘Kan ik mijn mobiele telefoon terugkrijgen?’

Geen antwoord.

Hij staat op, kijkt langs het pad naar beneden, doet twee passen naar voren om beter te zien.

‘Sta stil.’

Hij staat stil. Hij kan de bestelwagen, de omgeving van de tuin zien. Soldaten die bij de deur van de bestelwagen neerknielen, gereed om te schieten, de deur al open. Waarom schieten ze niet, waarom schiet Schlebusch niet? Iemand komt door de deur naar buiten, een soldaat, komt het pad opgelopen, een rustig drafje, maakt geen haast. Er is iets dat niet klopt. De soldaat komt almaar dichterbij, tot bij hen.

‘Van Heerden?’

‘Ja.’

‘De kolonel wil jou daarbeneden hebben.’

Hij begint te lopen. Er komt maar een soldaat met hem mee. ‘Hebben jullie Schlebusch laten ontsnappen?’

Stilte. Geknars op de niet-verharde weg, de laarzen van de soldaat luid, zijn eigen bootschoenen zacht. Het erf wordt zichtbaar. Het is verwaarloosd - de witte verf van een bijgebouw bladdert af, het gras is lang, ranken groeien wild tegen een stenen muur aan en het onkruid staat in de moestuin.

Ze lopen voorbij de bestelwagen. Hij kijkt. Er is verdomme iets niet in de haak met die bestelwagen - maar wat?

De soldaat loopt naar de veranda, knikt naar de voordeur. 'Eerste deur rechts.'

Hij loopt naar binnen. Brits staat daar, de armen gekruist. Op het kleed ligt Bushy Schlebusch, half op zijn gezicht... of wat ervan over is. Het bloed vormt een roodbruine plas op de houten vloer. Oog en neus zijn verloren gegaan waar de kogel het hoofd verliet, gat in het achterhoofd. Zijn handen zijn achter zijn rug vastgemaakt.

Hij staat verbluft te kijken, legt verbanden in zijn hoofd. Een schot, executiestijl, in het achterhoofd.

En dan weet hij wat fout is met de bestelwagen zoals hij zich die herinnert, op de N7.

Schlebusch is aan de linkerkant ingestapt - hij heeft aangenomen dat de wagen een linkse besturing had zoals de ingevoerde Ford van Kemp. Maar het kwam omdat Schlebusch niet de bestuurder was. Er is er nog een, of meer dan een. Hij vloekt. Hij had kunnen weten dat het niet de buurman was die had gebeld. Hoe kan een buurman verdomme anoniem blijven, dit was...

'Jij hebt hem gedood, Van Heerden.'

'Wat?'

'De foto in de krant vanochtend - zij konden het zich niet veroorloven om hem in leven te laten.'

Hij stottert, duizenden gedachten malen door zijn kop, niks wil kloppen. Schlebusch was de dader, de leider, dat was toch wat hij dacht. Schlebusch was zijn prooi. Hij heeft er moeite mee om zich aan de nieuwe situatie aan te passen. 'Zij. Wie zijn zij, Brits?'

'Denk je dat ik hier zou staan als ik het wist?'

Hij loopt naar voren, bukt zich, trekt de punt van zijn vinger door de bloedplas heen. Het voelt dik en kleverig aan, maar nog niet droog. Here, dit moet al uren geleden gebeurd zijn. Dan weet hij opeens hoe het gegaan is. Zij moesten op de krant wachten, ergens, om te zien wat er nu weer zou instaan, zoals elke ochtend sinds het eerste artikel is verschenen, moeten plannen gemaakt hebben. Ze moeten Schlebusch vanochtend al doodgeschoten hebben, voor ze hem belden. De stem over de telefoon - zo rustig, zo onschuldig. Ze wisten van tevoren dat hij zou komen.

Dan overvalt de angst hem als een verlamming.

Zijn moeder, zijn moeder, zijn moeder.

En hij schreeuwt ‘Jezus!’ en hij begint te hollen, door de deur naar buiten, terug naar de soldaten die zijn mobiele telefoon hebben afgepakt, en hij verwijt zich onophoudelijk zijn gebrek aan inzicht.

‘Van Heerden!’ roept Brits achter hem aan.

‘Mijn moeder, Brits!’ schreeuwt hij, hoort de oproep van vanochtend in zijn oren. De kalme, rustige stem door de telefoon die in hem rondspookt - geen van haat vervulde psychopaat, maar een kalme strateeg.

Erger, veel erger.

Billy September ziet ze komen en hij grijpt naar de AK47 en beseft dat hij eerst de vrouwen in veiligheid moet brengen. Carolina de Jager is in de badkamer, Wilna van As in de keuken, Joan van Heerden daarbuiten, ergens, bij de stallen.

De vier mannen komen van voren, van het pad al, in gespreide orde, de vuurwapens in de hand, tussen bomen en struiken door. Openlijk, vol zelfvertrouwen, schaamteloos kalm, rustig, in de wetenschap dat Joan van Heerden alleen is.

Billy schreeuwt naar Wilna van As: ‘Daar komen ze! Naar de slaapkamer, plat op de grond gaan liggen!’ Hij hamert op de badkamerdeur. ‘Er is een probleem, mevrouw, kom naar buiten!’ De ogen van Wilna van As zijn wit weggetrokken. Hij wijst met zijn vinger. ‘Kijk, daar, alsjeblieft, blijf in de slaapkamer.’ Hij holt naar de keuken toe, kijkt achterom, naar de stallen, ziet Joan van Heerden niet. Hij holt naar de zitkamer, kijkt door het grote raam. Ze komen naderbij.

De badkamerdeur gaat open. Carolina de Jager in een roze ochtendjas: ‘Wat is er?’

‘Ze zijn hier, mevrouw - vier man, met geweren. Ga naar de slaapkamer, sluit de deur, ga plat op de grond liggen.’

‘Nee,’ zegt de vrouw. ‘Geef me een geweer?’

Hij rent over het pad, met Brits op zijn hielen. ‘Van Heerden!’ Hij holt voort. Tiny Mpayipheli is onderweg naar hier. Er blijven dus alleen September en de vrouwen over en zij - wie ze ook zijn.

Hij komt bij de soldaten, roept: ‘De mobiele telefoon!’ Hij grist hem uit de man z’n hand, holt voort, hoort de soldaat hem achterna komen, hoort dan Brits: ‘Laat hem gaan.’

Hij drukt de knopjes van de mobiele telefoon in, houdt hem tegen zijn oor, rent, beseft dat hij zijn vuurwapen nodig heeft, draait zich om, wil de Heckler & Koch pakken. De soldaat rukt die van hem weg. De telefoon die rinkelt, rinkelt, rinkelt.

Hij grijpt weer naar het vuurwapen. 'Geef me dat kloteding!' Ze komen dreigend op hem af. De stem van Brits achter hem, even buiten adem als de zijne. 'Geef het hem.'

Hij pakt het vast. De telefoon rinkelt, rinkelt, rinkelt. God, laat 'r opnemen. Rinkelt, rinkelt, rinkelt. Hij ziet de BMW tussen de legertrucks staan. Ze hebben hem verdomme ingeklemd. Hij ziet drie soldaten die een grote zwarte bij zich hebben. Tiny. De Mercedes Benz ML 320 staat er. Tiny ziet hem komen aanrennen.

'We moeten terug!' schreeuwt hij. 'Schlebusch is doodgeschoten. Vanochtend.' Mpayipheli knikt alleen maar. Hij verstaat de woorden niet, maar wel de urgentie. Ze rennen naar de wagen.

De telefoon rinkelt, rinkelt, rinkelt...

Zij is haar dossiers in het kantoor gaan halen om bij de telefoon te kunnen werken. Het is rustig vanochtend. Ze denkt aan de antwoorden van Van Heerden op haar vragen.

Ze springt verschrikt op als de telefoon rinkelt.

'Hallo.'

'Is dit Hoop Beneke?'

Ze herkent de stem, het is dezelfde mannenstem. 'Ja.'

'Hoe hebben jullie die foto van Bushy gevonden?'

'We... waarom wilt u dat weten?'

'Hebben jullie foto's van ons allemaal?'

'Ja, meneer.'

'Gaan jullie die publiceren?'

'Als het nodig is.'

'Als het nodig is voor wat.'

'Om het testament te vinden.'

'Maar ik heb niks met dat testament te maken.'

'Dan heeft u niets te vrezen.'

'Zo eenvoudig is het ook weer niet.'

Billy September hoort de telefoon rinkelen, holt naar de slaapkamer waar hij overnacht heeft en haalt zijn draagtas onder het bed uit. Hij trekt het Remington 870-hagelgeweer er bij de kolf uit, pompt een patroon in de loop met een hand, holt terug, geeft het aan Carolina de Jager.

‘Er zitten vier kogels in het magazijn, en een in de loop. Wacht tot hij dichterbij komt.’ Ze pakt het geweer alsof dit niet haar eerste keer is.

Hij kijkt uit het raam. De telefoon rinkelt, aanhoudend. Wie kan er verdomme net nu bellen? De vier gewapende mannen zijn tot op twintig meter genaderd, onverstoorbaar. Hij zal nú moeten schieten.

Waar is Joan van Heerden verdomme? Hij rent naar de achterdeur, kijkt in de richting van de stallen, ziet niks. Wacht, daar is ze, met een emmer in de hand, op weg naar huis toe.

Hij kan niet schreeuwen, ze zijn te dichtbij. Hij rent naar het raam in de voorkamer.

De telefoon rinkelt nog steeds.

Hij legt aan over de inbraakbeveiliging heen, mikt op die met zijn baret, mikt op het onderlijf, vuurt drie schoten af.

Hij ziet de man vallen, de anderen die zich verspreiden, opeens hypernerveus.

Hij lacht, hoog en gespannen. Het raam voor hem explodeert in duizend stukken. Pleistergaten in de muur. Wilna van As gilt vanuit de kamer.

Hij laat zich vallen. Bloed drupt - het glas heeft hem gesneden. Hij ziet Carolina de Jager achter de bank liggen met een lichte glimlach om haar lippen en de Remington voor haar uit. Ze strekt haar hand uit naar de telefoon.

Hij duwt de loop van de AK door het venster naar buiten, vuurt enkele schoten af, kruipt naar de voordeur toe. Automatisch vuur daarbuiten. Hij weet dat hij er een heeft geraakt - nog drie te gaan. Jezus, Billy September, jij bent een expert in ongewapende strijd. En kijk nu eens hoe je op bleekscheten staat te schieten!

Bester Brits rent tot tegen de deur van de Mercedes aan en slaat met zijn handpalmen tegen het gesloten raam. ‘Van Heerden! Wacht!’

Hij draait het raam naar beneden, de telefoon tegen zijn oor. Die rinkelt en rinkelt. Tiny heeft de motor al gestart. ‘Wat is er?’

‘Waar ga je heen?’

‘Mijn moeder. Ze zullen mijn moeder aanvallen.’

‘Hoe weet je dat?’

‘Ik weet het, Brits. Dit was... een valstrik.’

‘Ik heb een helikopter, Van Heerden.’

‘Waar?’

‘Hallo,’ hoort hij in de telefoon. Carolina de Jager.

‘In de lucht. Achter Karbonkelberg.’ Brits wijst met zijn hand, westwaarts.

‘Carolina!’ schreeuwt hij in de mobiele telefoon. Hij hoort geweerschoten op de achtergrond, weet dat hij het bij het rechte eind had.

‘Ze zijn met z’n vieren!’ schreeuwt zij. ‘Er zijn er vier!’

Dan is de lijn dood. Hij pakt de mobiele telefoon en gooit hem uit alle macht tegen de voorruit van de Mercedes. Hij schreeuwt iets onbegrijpelijks en springt uit de wagen, grijpt Brits bij zijn borst vast. ‘Zitten er soldaten in de chopper, Brits? Vooruit!’

‘Ja,’ zegt Brits zacht en kalm en trekt de handen van Van Heerden van zijn jasje af en draait zich om. ‘Er is radio in de Unimog.’

Hoop probeert zich de namen op Van Heerdens lijst te herinneren, want de man aan de andere kant is een van hen. Ze schrijft: *Red. Manley. Porra*. Meer kan ze zich niet herinneren.

‘Hebben jullie al de nieuwe namen?’ vraagt hij.

‘Meneer, ik ben niet gemachtigd om die informatie aan wie ook via de telefoon te verstrekken.’

‘Ik begrijp het. Alsjeblieft, ik wil alleen... ik heb niks met het testament te maken. Hoe kan ik dit bewijzen?’

‘Kom naar ons toe, meneer. Kom met ons praten.’

‘Ze zullen me vermoorden.’

‘Wie?’

‘Schlebusch.’

‘U hebt ze gezegd.’

‘Jij weet wie. Jullie weten het.’

‘We kunnen elkaar ergens ontmoeten.’

‘Is deze lijn veilig?’

‘Natuurlijk.’

‘Zullen jullie de foto’s uit de kranten houden tot we gepraat hebben?’

Ze krijgt een inval: ik kan de foto's er alleen vandaag nog uit houden, meneer, morgen plaatst *Die Burger* ze allemaal.'

'Nee,' zegt hij, de angst in zijn stem is groot. 'Alsjeblieft. Ik bel over een uur terug. Ik zal je ergens ontmoeten.'

De verbinding wordt plotseling verbroken. Ze glimlacht. Dit was beter. Veel beter. Ze toetst een nummer in. Dit moet ze aan Van Heerden vertellen.

Ze. Hij heeft ze gezegd.

Haar maag trekt samen.

'De abonnee die u heeft gebeld is momenteel niet bereikbaar...'

Op de borst van de piloot prijkt het wapen van het 22e Eskader met de woorden *Ut Mare Liberum Sit*. Hij richt de neus van de helikopter in de richting van Robbeneiland. 'Over elf, twaalf minuten,' zegt hij.

'Dat is te laat.' De stem van Brits kraakt over de radio.

'Dit is een behoorlijk bejaarde Oryx, kolonel, met een topsnelheid van ongeveer 300. Dat is alles wat ik voor u kan doen.'

'Brits over en uit.'

De piloot drukt op de intercomknop. 'Dropping over tien minuten. Een schietpartij,' zegt hij en hoort de plotse activiteit achterin. Veertien manschappen van de antiterreureenheid die gespen laten klikken en hanen overhalen.

Héhé, denk hij. Eindelijk. Iets opwindenders dan visserssloepen op de rotsen.

OceanofPDF.com

Haar naam was Nonnie. Toen zij de deur openmaakte, was het levenslange wachten voorbij, omdat ik wist dat zij de Ware was.

Hoe kan ik dat ogenblik beschrijven?

Ik heb het de afgelopen jaren telkens opnieuw afgespeeld, in mijn hoofd. Dat eerste, machtige moment, die overweldigende bewustwording van haar, dit euforische, ogenblikkelijke weten toen ik naar haar keek, toen mijn ogen haar indronken met een dorst van vierendertig jaar. Deze zachte, lieve vrouw. Haar lach.

Zij stond daar in badpak, want ze had achter bij het kleine, goedkope plastic zwembadje gelegen. Toen ze de deur openmaakte hebben haar ogen en haar lieflijke mond gelachen (een voortand een millimeter scheef) en haar stem klonk zoeter dan de muziek van Mozart: 'Jij moet Van Heerden zijn.' Ik heb naar haar ogen gekeken, diep en groen en groot en glanzend. Er zat zoveel leven in, humor en medeleven en hartzeer en blijdschap. Ik heb naar haar lichaam gekeken, naar haar rondingen. Zij was lang, vrouwelijk, vruchtbaar. Vergeef het me, maar het was alsof de natuur me uit haar lijf toeschreeuwde - haar goddelijke heupen, haar volle borsten, de zachte ronding van haar maag, haar benen sterk, haar voeten klein. Zij was een sirene. Haar haren kort en bruin, haar nek, haar schouders, haar ogen, haar mond. Ik wilde haar opdrinken, proeven, inslikken om de ontzettende dorst te lessen.

'Loop door, dan drinken we iets bij het zwembad.' Ze is voor mij uit door de gang gelopen, tussen de boekenplanken door, terwijl mijn ogen haar verslonden, het schuldgevoel behoedzaam als een nachtdier door mijn kop scharrelde. Naar achteren, tot bij haar handdoek. Waar een bloemlezing lag. Een dichtbundel. Morgenster, van Betta Wandrag.

Ik wist het dadelijk. Zij wist het dadelijk. Vanaf die eerste ogenblikken.

Maar ik kon het niet begrijpen.

Waarom?

Waarom moest de naam van de Ware Nonnie Nagel zijn?

De vrouw van mijn vriend en collega?

OceanofPDF.com

Er zit een smal, lang raam naast de voordeur. Wanneer Billy September zich van de vloer opricht om de blinden met de loop van de AK weg te schuiven, schieten ze op hem.

Hij voelt hoe de kogel zijn sleutelbeen breekt. De kracht ervan rukt hem achterover tegen de voorportaalmuur aan. Nog meer glas in zijn gezicht, zijn arm lam. Weer reikt hij naar voren. Hij kijkt naar omlaag - het bloed gutst uit zijn borst, uit zijn maag. Hij kreunt. Zijn lijf - zij rotzooien met zijn lijf. Kogelgaten in de muur, een oorverdovende knal, zijn bloed op de vloer.

Hij gaat dood, weet hij opeens. Dit is waar hij zal sterven.

Hij drukt met zijn hand tegen de wonde in zijn nek. Zoveel bloed. Jezus. Hij kijkt naar de zon die door de gaten in de deur schijnt. Dan stormt een man naar binnen, staat voor hem, grijpt de AK vast. Hij is een lange blanke man met een stoppelbaard en een grijnslach. Hij blijft daar maar een ogenblik staan, loopt dan weg, naar de zitkamer toe. Billy hoort de donder, een enkel schot.

Hij draait zich om, langzaam, zijn arm dood, zijn lijf ver weg, pijn in zijn maag. Hij ziet Stoppelbaard op zijn rug op de zitkamervloer liggen, zijn gezicht weggeschoten door de Remington 870. Door Carolina de Jager, de Boerenvrouw.

Billy glimlacht. Je rotzooit niet met een Boerenvrouw.

Nu heerst er stilte, een doodse stilte. Er zijn er nog twee, daarbuiten. Hij moet het bloeden zien te stelpen.

De Oryx vliegt laag, op zo'n 200 meter boven de grond, over de kustlijn heen tot bij Bloubergstrand. De grote motoren, volledig open, dreunen krachtig. Het frame trilt aan alle kanten.

‘Dropping over vijf minuten,’ zegt de piloot via de intercom en kijkt naar de grondsnelheidsmeter. 309 kilometer per uur. ‘Niet slecht voor een oud besje,’ zegt hij en herinnert zich dat de intercom nog aan staat. Hij glimlacht verlegen.

Tiny Mpayipheli rijdt als een bezetene. Hij was bijna de controle over het stuur verloren op de ring rond Constantianek, had met stuurwiel, versnellingen en koppeling geworsteld. ‘Ik weet het niet,’ zegt Van Heerden. ‘Ik weet het niet. Jezus, wat ben ik dom geweest... Ze hebben een spelletje met me gespeeld, van het begin af.’ Hij raapt de mobiele telefoon van de grond op. Het scherm is donker. Hij drukt weer op de startknop en het scherm licht op. *Pincode invoeren*. Hij vloekt, smijt het opnieuw neer.

Tiny diept een mobiele telefoon uit zijn jaszak op, geeft hem aan Van Heerden.

Ze draaien linksaf voorbij de botanische tuinen, zwenken uit voor een joggende vrouw van middelbare leeftijd met cellulitisbenen. Tiny vloekt in het Xhosa.

Van Heerden toetst het nummer van zijn moeder in, hoort de bezettoon, probeert opnieuw. Hetzelfde frustrerende geluid. Hij toetst het nummer in waar Hoop zit en wacht. Bezet. Belt opnieuw het nummer van zijn moeder. Bezet.

Dan breekt hij door de angst en woede en frustratie heen in een kalme zee aan de andere kant, haalt diep adem. Er is niks wat hij kan doen. Hij leunt achterover op zijn stoel en sluit zijn ogen. Hij moet nadenken.

Joan van Heerden ziet hoe twee mannen met geweren om de hoek van haar huis komen gelopen, op weg naar de achterdeur toe. Er heerst nu stilte na het angstaanjagende lawaai. Haar hart klopt in haar keel, zij springt naar achteren, achter de hoek van de stallen om uit hun gezichtsveld weg te komen.

Haar ogen zoeken een wapen. Ze ziet de spade tegen de muur aanleunen, neemt die met beide handen vast, gluurt voorzichtig om de hoek. Ze zijn bij de achterdeur. Ze trekt haar hoofd terug, zet eerst de spade neer, trekt haar werkschoenen uit, neemt de spade opnieuw vast. Ze kijkt opnieuw. Ze zijn

in de keuken verdwenen. Zij holt, van struik naar struik, haar voetstappen zacht op de zandgrond.

Wilna van As hoort de stilte en tilt het hoofd op vanwaar ze op de vloer naast het bed ligt. Haar handen, haar hele lichaam beven. Wat gebeurt er - is het voorbij?

Ze staat langzaam op, alsof ze geen kracht in haar benen heeft, hoort dan een kreun. Het is Billy September - ze hebben haar hulp nodig daarbinnen. Ze maakt de kamerdeur open.

De gang voor haar is leeg.

‘Billy,’ roept ze zacht.

Geen antwoord. Ze loopt de gang af, langzaam.

‘Billy,’ ietsje luider.

Iemand grijpt haar vanachter vast. Hardhandig. Een hand over haar mond.

‘Billy is dood, pop.’

Ze ruikt de zweetlucht van de man en de angst verlamt haar.

Hoop grijpt de telefoon vast nog voor de eerste bel voluit heeft gerinkeld. ‘Hallo.’

‘Hallo, Hoop.’ Intiem, gemoedelijk.

‘Hallo.’

‘Jij kent mij niet, maar ik ken jou.’

‘Wie ben jij?’

‘Je vordert maar langzaam met dat boek van Rutherford over Londen, Hoop - amper zestien pagina’s, de afgelopen drie dagen.’

‘Wie ben je?’

‘En hoe was het gisteravond bij Zatopek van Heerden, Hoop?’

‘Ik wens dit gesprek niet te voeren.’

‘Toch wel, Hoop, want ik heb een heel belangrijke boodschap voor jou.’

‘Welke boodschap?’

‘Dat komt straks wel.’ Zo rustig. ‘Eerst wil ik iets anders met jou delen, Hoop. Over Kara-An Rousseau, die maandagnacht jouw plekje in zijn huis warm heeft gehouden.’

Ze weet niet wat ze moet zeggen.

‘Ik dacht wel dat dit jou sprakeloos zou maken, maar ik dacht dat het tijd werd dat je het wist. De eigenlijke reden waarom ik bel, Hoop, is Joan. Omstreeks deze tijd wordt het haar behoorlijk moeilijk gemaakt.’

Carolina de Jager ligt achter de bank, de Remington voor haar op de vloer. Ze hoort de stem, kijkt op, ziet twee van die kerels, samen met Wilna van As.

‘Jij bent Joan van Heerden niet,’ zegt de donkere tegen Carolina, zijn vuurwapen op haar gericht.

‘Waar is ze?’ vraagt de andere met de camouflagebroek en duwt Wilna van As van zich weg. Ze valt op haar knieën op het kleed.

‘Ik weet het niet,’ zegt Carolina en tilt de Remington langzaam op, achter de bank. Zij kunnen het niet zien.

‘Je liegt,’ zegt de donkere man, en komt naderbij.

Een dreunend geluid daarbuiten, hoe langer hoe luider. Een vliegtuig? De twee mannen kijken elkaar aan.

‘Hiér ben ik!’ Joan van Heerden geeft Camouflagebroek van achteren een slag met de spade. De donkere man keert zich om, wil de geweerloop op Joan richten. Carolina richt de Remington, schiet zonder te mikken. Een donderslag. De man valt.

Het geraas is opeens herkenbaar. Een helikopter, die oorverdovend luid boven het dak van het huis wentelt.

De helikopter is er niet meer wanneer ze met de Mercedes bij het hek komen aangereden. Soldaten voor het huis, een kaki lijkzak in de tuin. Van Heerden merkt de schade op. Kapotte ramen, de voordeur die aan één scharnier hangt, een pokdalige muur.

Hij rent naar binnen. ‘Ma!’

Nog twee lijkzakken op de vloer. De kou bekruipt hem. ‘Ma!’

De schade is aanzienlijk. Een grote plas bloed in het voorportaal. Bloedspatten op de muren. Zij komt uit de keuken aangelopen. Haar ogen zijn rood en gezwollen en hij drukt haar tegen zich aan. ‘Ze hebben Billy neergeschoten, Zet,’ zegt ze en huilt.

Hij drukt haar vast tegen zich aan, de opluchting binnenin hem enorm groot. ‘Het spijt me, ma.’

‘Het is jouw schuld niet, jongen.’

Daar is hij nog niet zo zeker van, maar hij laat het zo.

‘Kom, ze hebben ons nodig,’ zegt zijn moeder.

De andere twee vrouwen zijn in de keuken, druk in de weer met bekers en suiker en thee en melk. Hun gezichten staan bleek en stroef.

‘Wie...’ vraagt hij, wijst met zijn hand naar de woonkamer.

‘Zij,’ zegt zijn moeder. ‘Billy is naar het ziekenhuis toe met de helikopter, maar...’ Ze schudt het hoofd.

‘Leeft hij nog, ma?’

‘Hij leefde nog toen ze hem in de helikopter legden.’

Hij telt de lijkzakken. ‘Er waren er toch vier?’

‘Jouw moeder heeft één van hen een dreun met de spade gegeven. Hij is ook met de helikopter weggebracht.’ Carolina de Jager kijkt niet op van haar bezige handen. Haar stem is monotoon.

‘Carolina heeft er twee doodgeschoten,’ zegt zijn moeder.

‘Jezus,’ zegt hij.

‘De Heer stond vandaag aan onze kant,’ zegt Carolina de Jager.

‘Amen,’ zegt Tiny Mpayipheli achter hem. Voor het eerst huilt Carolina.

‘Wat moet je?’ vraagt de soldaat met een radio op zijn rug, met sergeantstrepn op zijn mouw.

‘Een identificatie,’ zegt Van Heerden.

‘De kolonel heeft gezegd: handen thuis.’

‘De kolonel kan de klere krijgen.’ Het gezicht in de lijkzak is dat van een onbekende. Geen enkele overeenkomst met iemand op de foto’s van Rupert de Jager van twintig jaar geleden. Hij laat zijn hand snel over het jasje heen glijden, op zoek naar een portefeuille.

‘Zo is het wel genoeg geweest,’ zegt de sergeant.

Van Heerden richt zich op, loopt naar de andere dode toe, ritst de zak open. Hij keert zijn rug naar de soldaat die hem in de gaten houdt. Het bleke gezicht in de lijkzak is hem onbekend. Zijn vlugge handen in het jasje leveren niks op.

Hij komt overeind, loopt naar die in de zitkamer, wil niet dat de sergeant hem volgt. Hij bukt zich over de dode, ritst de lijkzak snel open. Hij kijkt naar het gezicht, herkent het niet. Hij voelt een bult in het jasje, steekt zijn hand erin. Een portefeuille. Hij haalt hem eruit. Voetstappen. Hij ritst de zak dicht, staat op met zijn rug naar de deur gekeerd.

Hij kijkt om. 'Ik ken ze niet,' zegt hij aan de achterdochtige sergeant.

'Samzon, Moroka, kom deze hier halen en leg hem bij de anderen!' schreeuwt de sergeant naar buiten.

Van Heerden loopt naar de keuken, stopt de portefeuille in zijn eigen zak.

Dan leent hij Tiny's mobiele telefoon en belt naar Moordzaken en Berovingen, op zoek naar Tony O'Grady. Want hij wil dat ze hierheen komen.

Hij belt de kranten, een voor een, en de radiostations en de televisie. Hij vertrouwt Bester Brits niet - hij wil geen militaire betrokkenheid, hij wil dat de zaak volledig open wordt getrokken.

Hoop arriveert als eerste. Angst in haar ogen. Shock. Ze wil eerst weten wat er is gebeurd, de vlek op haar wang helder. Ze trekt hem opzij, vertelt hem eerst van de tweede oproep, maar vertelt hem niet alles.

'Hij heeft ons in de gaten gehouden, Van Heerden - elke beweging. Ze zijn in mijn huis geweest, ze weten welk boek ik lees en hoe snel ik het lees.'

Hij knikt alleen maar.

'Hij had een boodschap voor ons. Jouw moeder... de aanval was... hij zegt dat ze jou hebben gewaarschuwd, dat Schlebusch jou heeft gewaarschuwd.'

'Schlebusch is dood.'

'Dood?'

'Ze hebben hem doodgeschoten. Vanochtend. Brits zegt dat dit komt omdat wij de foto gepubliceerd hebben, omdat Schlebusch een te groot risico was geworden. Ik denk dat dit maar een deel van het verhaal is.'

'Hij zegt dat hij het testament in de kluis heeft gevonden.'

'Wie?'

'De man die vanochtend heeft gebeld. Hij zei dat hij het aan ons zou hebben gegeven, tot we met de kranten begonnen te stoeien. Toen heeft hij het gisteren verbrand. Hij zegt dat er niets meer is nu - dat we maar beter kunnen ophouden.'

'Hij liegt.'

'Denk je dat het nog bestaat?'

'Ik speculeer alleen maar, Hoop. Hij zou wel heel dom zijn om het te vernietigen.'

'Waarom zegt hij dat dan?'

‘Ik weet het niet.’ Hij kijkt naar haar, ziet hoe ze met haar emoties omgaat. Ze is sterk, denkt hij, sterker dan hij. ‘Moeten we ermee stoppen, Hoop?’

‘Ik wil hem vinden, Van Heerden, ik wil hem vinden met alles wat ik in me heb, maar ik ben zo ontzaglijk bang. Billy... Jouw moeder...’

‘We hebben het testament niet nodig. Die dollars behoren aan Wilna van As toe.’

‘Er was nog een andere oproep. Van dezelfde man die onlangs heeft gebeld. Die in zesenzeventig samen met hun was. Hij is bang dat we ook zijn foto zullen publiceren. Hij wil ons ontmoeten. Hij heeft gezegd dat hij zal terugbellen. Ik heb tegen Marie gezegd...’

‘De mannen van Bester Brits luisteren de oproepen af, Hoop.’

‘Hoe?’

‘Precies zoals zij willen.’

‘Hebben ze alles gehoord? Vanochtend?’

‘Ze waren enkele minuten na mij in Houtbaai.’

‘Wat doen we nu?’

‘Als hij weer belt, zeg hem... Jezus, het is moeilijk... Ze luisteren jouw mobiele telefoon vast ook af.’ Hij denkt na. ‘De mobiele telefoon van Tiny. Als hij weer belt, zeg hem dan dat de lijn niet veilig is. Zeg hem dat hij Tiny op zijn mobiele telefoon belt. Ik zal je dadelijk het nummer geven.’

‘En als hij al gebeld heeft? Naar Marie?’

‘Wat zal Marie zeggen?’

‘Dat er een crisis is, dat ik niet beschikbaar ben, dat hij vanmiddag moet terugbellen, om twee uur.’

‘Hij zal zeker terugbellen. Hij is bang.’

Ze knikt. Ze zegt dat ze eerst terug wil gaan, misschien komt er nog een andere oproep. Hij gaat haar mobiele telefoon en het nummer van Tiny halen en loopt samen met haar naar de witte BMW van haar vennote. Dan ziet hij Brits en zijn troepenkonvooi arriveren en opnieuw voelt hij de woede in zich oplaaien, onderdrukt ze.

Brits springt van de vrachtwagen af. Bevelvoerdertje van papier. Blaft wat orders in het rond, loopt op de sergeant toe, doet alsof hij Van Heerden niet ziet.

Dan hoort hij de sirenes, ziet de blauwe lichten.

De SAP, denkt hij. De cavalerie. Te laat. Maar het schenkt hem genoegdoening. Hij zal Brits tegenwerken. Op elke denkbare manier. Wacht maar tot de media komen opdagen.

Eerst komen er vijf junior-inspecteurs van Moordzaken en Berovingen en dan, vijftien minuten later, komen O'Grady, hoofdinspecteur Leon Petersen en Mat Joubert met een witte Opel Astra aangereden.

‘Jij gooit mijn hele trouwdag in de war, Van Heerden,’ zegt Joubert.

‘Eens zul je me dankbaar zijn.’

Joubert kijkt naar de schade, fluit tussen zijn tanden. ‘Wat is er gebeurd?’

‘Vier van hen hebben het huis vanochtend aangevallen.’

‘Van hen?’ vraagt Petersen.

‘Ik zie maar drie lijkzakken,’ zegt O'Grady.

‘Wie was er in het huis?’ vraagt Joubert.

‘Mijn moeder, twee vrouwelijke gasten en een... heu... veiligheidsman. Hij is ernstig gewond, ze hebben hem naar de Medikliniek in Milnerton overgebracht. Een van de aanvallers leefde nog. De SANW heeft hem ook meegenomen.’

‘En de vrouwen?’

‘Ze zijn veilig. En erg geschokt.’

‘Eén veiligheidsman heeft vier gewapende aanvallers uitgeschakeld?’

‘Hij heeft er één neergeschoten. Een Boerenvrouw uit de Vrijstaat heeft er twee met een geweer geraakt en mijn moeder heeft de andere met een spade bewerkt.’

Ze kijken naar hem, wachten tot hij zegt dat hij een grapje maakt.

‘Ik meen het.’

‘Jezus,’ zegt O'Grady.

‘Dat is het algemene gevoel,’ zegt Van Heerden.

‘En wat doen Brits en de SANW hier?’

‘Het is een lang verhaal. Kom, laten we binnen praten.’ Hij wijst naar zijn huis, opzij, onbeschadigd. Ze lopen erheen.

‘Jij hebt me gisteren gezocht?’ vraagt Van Heerden. ‘Met een boodschap?’

Joubert moet even nadenken. ‘O, ja, ik denk dat ik weet hoe zij achter dat testament zijn gekomen. Ik heb wat rondgevraagd bij ons. Iemand heeft Moordzaken en Berovingen gebeld en gezegd dat hij van het bureau

Brixton was, in Gauteng. Al de juiste dingen geroepen en gezegd dat hij hun misschien kon helpen en een heleboel vragen gesteld. Snijman is nog jong. Hij heeft de smoes geslikt en de informatie gegeven.'

'Maar het was Brixton niet.'

'Nee.'

Ze zijn bij de voordeur van Van Heerden aangekomen, maar Joubert houdt halt. 'Wacht.' Hij loopt naar Brits toe, daar wat verderop bij zijn manschappen, een kliek in camouflage-uitrusting.

'Brits, ik wil jullie hier niet hebben. Het is de plaats van een misdaad en jouw mannen zijn bezig het forensisch onderzoek in de war te sturen.'

Van Heerden houdt zich op de achtergrond, innig vergenoegd.

'Ammehoela, Joubert, dit is mijn terrein.'

Joubert lacht. 'Jij hebt zoiets niet eens.' Hij draait zich om naar Petersen: 'Leon, laat de manschappen in uniform van bureau Table View naar hier komen. En die van Philadelphia en Melkbos en Milnerton. Zeg hen dat we een menigte en relletjes in bedwang willen houden. Met scherp.'

Petersen draait zich om, loopt naar de Opel Astra. Van Heerden houdt Brits in de gaten. Zeer ongemakkelijk. Hij kan zijn gezicht niet verliezen voor zijn troepen. 'Tenzij je wilt praten, Brits. Informatie met ons delen,' roept hij.

Brits scheurt zich los uit de kliek, komt naderbij gelopen, gaat vlak voor Joubert staan.

'Jij kunt dit niet maken, diender.'

'Diender?'

'Jezus, dat is ouderwets,' zegt Noga O'Grady. 'Zelfs "smeris" zou moderner klinken.'

'Wat denk je van "klabak"? 'biedt Van Heerden aan.

'Krijg de schijt.'

Mat Joubert lacht hem vierkant uit.

'De uniformen zijn onderweg, Mat,' schreeuwt Petersen van de Astra af, extra luid.'

Joubert en Brits staan tegenover elkaar, als mannetjesolifanten. Joubert is een halve kop groter, zijn schouders iets breder.

'Kom, laten we praten, Brits,' zegt Van Heerden. Hij wil er alsjeblieft aan toevoegen, maar hij houdt het net binnen. Hij is op zoek naar informatie, dringend.

‘Ik heb jullie niks te vertellen.’

‘Hoeveel foto’s moet ik nog laten publiceren, Brits?’

‘Ik zal de pers het zwijgen opleggen.’

Ze lachen, Van Heerden, Joubert, O’Grady en Petersen, in koor.

‘Kijk daar, Brits,’ wijst Van Heerden met zijn vinger over de schouder van Brits heen.

De reportagewagen van e.TV komt bij het hek aangereden.

‘Hongerige jongens, die daar,’ zegt Petersen.

‘Je bent omsingeld,’ zegt O’Grady.

‘De laatste carré van Custer,’ zegt Petersen.

‘Bij Little Little Horn.’

Dan grinniken de twee chercheurs en Van Heerden herinnert zich de grapjes van Brits en Steven Mzimkhunu.

De tweestrijd in Brits neemt een einde. ‘Tien minuten. Dat is alles wat jullie krijgen,’ zegt hij.

‘God zij dank ben jij geen advocaat. Je zou ons een fortuin hebben gekost.’

‘We hebben de namen gevonden van acht leden van het 1ste Verkenningsbataljon dat in 1976 een bevoorradingsroute van Namibië naar Angola openhield, Brits.’ Hij sluit zijn ogen, moet proberen zich de namen te herinneren, zijn notitieboekje ligt bij Hoop op kantoor. ‘Schlebusch, Verster, De Beer, Manley, Venter, Janse van Rensburg, Vergottini en Rupert de Jager.’

Hij doet zijn ogen open. Brits is bleek, probeert de schok van de namen weg te stoppen, maar zijn gezicht verraadt hem.

‘En dan dagen er twee officieren op bij de ouders van De Jager en die zeggen dat hij voor het vaderland is gestorven. Maar meer dan twintig jaar later leeft hij weer, onder de naam Johannes Jacobus Smit. Met een vals identiteitsdocument en een kluis vol Amerikaanse dollars die uit het voorbije decennium dateren. Dan wordt hij doodgeschoten met een M16 en ik weet vrij zeker dat het door Schlebusch was, de onderofficier die de groep in 1976 leidde.’

Hij kijkt op. Bester Brits ontwijkt zijn blik.

‘Jij probeert met alles wat in je macht ligt om het onderzoek te manipuleren, om het te laten stopzetten. Hetgeen betekent dat je weet wat er

in 1976 is gebeurd en dat je het koste wat het kost wilt wegmoffelen. Hetgeen betekent dat het onoorbaar was, moordeskaders of chemische oorlogsvoering of welke klerezooi jullie ook op je geweten hebben.'

Brits snuift, minachtend.

'Snuif maar, Brits, jouw geheimpje zal aan het licht komen. Nu is Schlebusch ook al vermoord, nadat zijn foto in de krant stond. Maar ik heb foto's van al de anderen, Brits, en ik ga ze aan de kranten en de televisie geven en dan zullen we eens zien wat dat teweeg brengt. En ik zal hen vertellen van jouw pogingen om het onderzoek te dwarsbomen en dan zullen we eens zien hoe je daarmee omspringt.'

Ze zitten in het huis van Van Heerden, in de sombere zitkamer, zijn bank en zijn stoelen vol. Petersen, O'Grady, Mat Joubert, Brits en Tiny Mpayipheli die hij alleen maar als 'een collega' heeft voorgesteld.

Brits staat langzaam op, zijn gezicht vertrokken alsof hij pijn heeft. Hij loopt de gang af, komt weer terug. De anderen houden hem in de gaten. Weer de gang af, weer terug. Hij kijkt naar Van Heerden.

'Ik kan het niet,' zegt hij.

Stapt weer, op en af. 'Ik kan het niet. Ik loop er al drieëntwintig jaar lang mee rond, maar ik kan er niet over praten. Het overstijgt...' hij wijst met zijn handen naar de groep in het vertrek. '... dit.'

Hij ijsbeert, bedenkt zich, gaat zitten, gebaart met zijn handen, zoekt zijn woorden, blaast zijn adem met een plof uit, laat zich achterover tegen de stoelleuning vallen. 'Ik kan het niet.'

Er daalt een stilte over het vertrek neer, er valt niets te zeggen. Brits zit met zijn kop achterover geleund, alsof het gewicht van het verleden hem te veel is geworden. En dan weerklinkt zijn stem, bijna onhoorbaar. 'Zo veel doden,' zegt hij. En fluistert.

'Manley.'

Ademt uit. In.

'Verster.'

Uit. In.

'De Beer.'

'Weer de adem, alsof hij elk schot in zijn kop kan horen.

'Janse van Rensburg.'

Het hart van Van Heerden bonst in zijn borst. Hij is te bang om adem te halen, te bang dat hij het niet zal horen, maar de stem van de officier valt

stil. Hij wacht op de laatste twee namen, maar die komen niet.

Dan fluistert Van Heerden ook. 'En Venter en Vergottini?'

Brits sluit zijn ogen, alsof hij afgepeigerd is. 'Ik weet het niet, Van Heerden. Ik weet het niet.'

'Hoe zijn ze gestorven?' Bijna onhoorbaar. Maar het ogenblik is voorbij. Bester Brits zit rechtop.

'Dat doet er niet toe. Het was...' Hij bijt op zijn tong.

'Het doet er wél toe, Brits.'

Brits staat op uit de stoel. 'Voor jou doet het er niét toe, Van Heerden. Dit heeft absoluut niets met jou te maken. Geloof me nou maar op mijn woord. Ze zijn dood.'

'Wie heeft Schlebusch doodgeschoten, Brits?'

'Ik weet het niet.'

'Vergottini? Venter?'

'Ik weet het verdomme niet. Ik zei al dat ik het niet weet. Ben je soms doof?' Brits gaat weer zitten. Niemand zegt iets, ze kijken alleen maar naar hem.

Het is Mat Joubert die zacht zegt: 'Het moet moeilijk voor je zijn geweest, Brits, om daar drieëntwintig jaar mee rond te lopen.' Hij wil hem weer in de herinneringsmodus brengen, denkt Van Heerden.

'Was het ook.'

'En te bidden dat het nooit aan het licht zou komen.'

Brits legt zijn hoofd in zijn handen. 'Ja.'

'Jij kunt alles van je afgooien, Brits, de hele last. Gooi het af.'

Hij blijft lang zo zitten, met grote handen die langzaam over zijn ogen en zijn neus en zijn voorhoofd wrijven, alsof hij zichzelf troost. Dan staat hij met veel moeite op en zijn lichaam rilt. 'Weet je hoe graag ik dat had willen doen? Al die jaren? Weet je hoe vaak ik op het punt heb gestaan? Weet je hoe dicht ik daarnet in de buurt kwam?'

Brits loopt tot bij de voordeur, maakt die open, kijkt naar buiten. Hij kijkt nog een keer om naar de mannen die zijn blijven zitten, schudt zijn kop alsof hij nee tegen zichzelf zegt en loopt naar buiten.

Zij luisteren naar zijn voetstappen op het plaveisel en dan is er alleen maar stilte.

Voorstelling. En werkelijkheid.

De voorstelling van Nagel z'n 'gevangenis': een dik oorlogschip met krulspelden in het haar en een permanente frons tussen de ogen, een klaagzieke, malende molensteen, een slonzige televisieverslaafde, een karikatuur van een vrouw uit een cartoon over de groene voorsteden.

De werkelijkheid: deze droomvrouw, dit mooie, zachte, lachende wonder dat door het pijnlijk schone huis vol boeken voor mij uitliep tot in het kleine achtertuintje, de lusthof die ze met haar eigen handen heeft geschapen.

Waarom heeft hij haar weggestopt? Waarom heeft hij door de maanden heen dit valse beeld van haar opgehangen? Zodat wij, ik, sympathie moesten voelen voor zijn chronische buitenechtelijke avontuurtjes, zijn drinken-met-de-jongens?

Hij belde me toen hij bij De Aar zat, met wie hij op de zaak van een serieverkrachter zat. Hij had gezegd dat hij zijn dienstpistool thuis had vergeten en 'zoals ik dat kutwijf van me ken, zal ze het laten afgaan en iemand verwonden en dan heb ik een disciplinair verhoor aan mijn broek en Joost weet welke andere stront ook nog - wil je het niet gaan halen en voor me bewaren tot ik terug ben?'

Ik heb eerst naar zijn huis gebeld. Haar stem heeft mij er niet op voorbereid. Ze klonk hoffelijk, maar de elektronica heeft de muziek, de charme niet overgebracht. Er waren geen voorboden.

We hebben gepraat, die dag, we wisten van geen ophouden. We hebben bij het zwembadje gezeten, zijn later naar binnen gegaan en ik heb in haar keuken voor ons beiden gekookt. We hebben gepraat, ik kan me niet herinneren waarover - dat was niet belangrijk. Wel belangrijk was wat we tussen de woorden en zinnen door zeiden, de dorst in ons naar elkaar. We

hebben gegeten en gepraat en gekeken en gelachen en we konden het niet geloven. Een levenslange zoektocht en hier was ze dan. En hier was ik dan.

Ik heb haar die eerste avond niet aangeraakt.

Maar de volgende dag stond ik er weer, nadat ik eerst naar Nagel had gebeld en gehoord dat hij maar traag opschoot. Ik was blij - die oproep was mijn eerste daad van verraad, mijn eerste verloochening van mijn vriend en collega. 'Hallo, Nagel, schiet het een beetje op?'

'Ben je het pistool gaan halen?' vroeg hij. Ik werd ijskoud, want ik had het vuurwapen vergeten. Het lag nog steeds ergens in haar huis.

'Ja.' Ik besepte dat dit een excuus was om terug te gaan en ik heb het gesprek beëindigd, wetend dat hij nog dagenlang bezig zou zijn. Er waren enkele verdachten, maar 'de plattelandspolitie is hopeloos, laat ik je wel vertellen'.

Toen reed ik weer naar Nonnie Nagel toe.

Het relaas van hun huwelijk ontvouwde zich geleidelijk aan door onze gesprekken heen. Het ware verhaal, niet de verdichtels die Nagel had opgedist aan iedereen die ook maar wilde luisteren. Hij had haar het hof gemaakt als een wervelwind, een poeha-minnaar die haar de wereld beloofde, die een droomtoekomst voor hen uitstippelde, die haar gezegd had dat hij aan de top van de Zuid-Afrikaanse Politie zou komen. Zij was betoverd door zijn charme, zijn humor, zijn zelfverzekerdheid. Zij was een onderwijzeres op een lagere school die een inbraak in haar flat in Bellville was gaan rapporteren - en bij rechercheur-agent Willem Nagel was terechtgekomen, de man die de schuldige enkele dagen later achter de tralies had en toen zijn indrukwekkend vernuft gebruikte om haar onder huisarrest te plaatsen.

Ze hadden het goed gehad, de eerste twee jaren. Zij werkte, hij werkte, ze gingen wandelen of barbecueën of gingen naar de film. Toen ze niet zwanger werd, had hij haar naar de dokter gestuurd, de een na de ander. Ze was iedere keer met dezelfde boodschap teruggekomen - zij was normaal, er schortte niets aan haar, en iedere keer had hij gevloekt en gezegd dat er een fout gemaakt moest zijn. Geleidelijk was hij zijn belangstelling voor haar verloren, voor seks. Bovendien was hij naar Moordzaken en Berovingen bevorderd, als sergeant - zijn talenten erkend, zijn profetie bewaarheid, zijn uren langer, langer, almaar langer.

Het groene monster van de jaloezie begon zijn kop op te steken.

Volgens haar beseftte hij dat het probleem bij hem lag. Misschien had hij zonder haar medeweten tests laten doen, beseft dat hij onvruchtbaar was of zijn spermahoeveelheden te klein, zij kon er alleen maar naar raden. Maar iets had de jaloezie in hem opgewekt. Eerst alleen maar insinuaties, schimpscheuten, later rechtstreekse beschuldigingen - alsof hij bang was dat iemand anders een kind bij haar zou verwekken. Dat was alles wat ze kon bedenken, er was geen enkele aanleiding voor. Tot zij op een avond een schoolconcert bijwoonde en hij haar was komen halen, de zaal uit, haar bij haar arm naar de wagen had getrokken en gezegd dat ze voortaan een huisvrouw zou zijn, ze moest haar werk laten vallen, hij kon niet naar huis komen als er geen eten voor hem klaarstond. Vanwege zijn werk: de spanning, de uren, de stress... hij had haar thuis nodig.

Zij had gehuild die avond, de hele nacht doorgehuild en hij had gezegd: 'Huil maar, het zal geen zier helpen, jouw plaats is thuis.'

En vanaf dat moment belde hij. Op ieder uur van de dag of de nacht. Als ze er niet was, gaf dat veel ellende. Nee, hij had haar nooit geslagen, alleen maar uitgekafferd.

De ochtenden tussen acht en tien waren veilig. Hij had nog nooit voor tien gebeld en dit werd haar bibliotheektijd. Wanneer ze geld van hem kreeg ging ze naar de tweedehandse boekenwinkels in de Voortrekkerstraat, haar Boekenbeurs, zoals ze het was gaan noemen. Ze had met tegenzin gekookt en met overgave een tuin aangelegd en verhalen geschreven, de manuscripten op kniehoogte in haar hangkast weggestopt. Ik heb haar gevraagd waarom ze die niet had opgestuurd en ze heeft alleen maar het hoofd geschud en gezegd dat het fantasieën waren, geen literatuur. Ik heb haar gevraagd of er een verschil was en ze heeft gelachen. Die tweede nacht hebben we aan onze begeerte toegegeven. Die tweede nacht heb ik, hebben wij, het verraad voltrokken. Niet als geheime, gewetensbezwaarde minnaars, maar als vrijgelaten gevangenen, met vreugde en humor en een zweverige luchthartigheid.

En iedere avond daarna, tot hij terugkwam.

OceanofPDF.com

‘Je weet dat ik veel respect voor je heb, Van Heerden,’ zegt Mat Joubert. Hij antwoordt niet, hij weet wat er komt.

‘Wat mij betreft, ben je een van ons. Een van de beste.’ Hij zit op de punt van een stoel in de zitkamer van Van Heerden, praat ernstig. ‘Maar vanochtend zijn de zaken veranderd. We hebben nu burgers in de vuurlinie.’

Van Heerden knikt.

‘Wij zullen de leiding moeten overnemen, Van Heerden.’

Hij knikt alleen maar. Het is een relatief begrip.

‘We willen jou niet uitsluiten. Maar het is Noga’s zaak. Jij zult met hem samen werken. Als jij je informatie doorgeeft.’

‘Jullie weten er al alles van.’

‘Weet je het zeker?’ De stem van O’Grady klinkt achterdochtig.

‘Ja.’ Behalve dan van een oproep om twee uur en van de portefeuille in zijn zak.

‘Die vrouw. Carolina de Jager. Is zij zijn moeder?’

‘Ja.’

‘Ik wil met haar praten.’

‘Ik breng je naar haar toe.’

‘En ik heb die foto’s nodig.’

‘Ja.’

O’Grady kijkt hem scherp aan, alsof hij zijn oprechtheid met de ogen kan pellen.

‘Het spijt me, Van Heerden,’ zegt Joubert, die zijn teleurstelling aanvoelt.

‘Ik begrijp het,’ zegt hij.

‘Hoe pakken we de media aan?’

Van Heerden denkt na. Minuten geleden wilde hij de kranten en de televisie gebruiken om Brits te breken, de natuurlijke agressie van de media als stormram inzetten om informatie te bekomen. Nu hij de worsteling van de man heeft meegemaakt, weet hij het niet meer zo zeker.

‘Zeg dat we samenwerken. Iedereen, zelfs het leger. Zeg dat het onderzoek in een vertrouwelijke fase is aanbeland en dat we een deel van de informatie moeten achterhouden. Maar dat we op het punt van een doorbraak staan, laat ze maar honger krijgen.’

Joubert glimlacht. ‘Jij moet terugkomen, Van Heerden.’ Hij staat op. ‘Laten we het monster voederen.’

Ze lopen naar buiten. De rechercheurs van Moordzaken en Berovingen lopen voorop, naar de medialinie. De persmensen komen opeens vol verwachting in beweging. Dan ziet Van Heerden achter dit alles een nieuwe rij wagens het hek indraaien. Helemaal vooraan, in een witte Mercedes Benz, zit Orlando Arendse. En achter hem twee minibusjes met zijn troepen.

‘Ik wilde je nog waarschuwen,’ zegt Tiny achter hem. ‘De baas heeft gebeld om te zeggen dat hij onderweg was.’

De scène is behoorlijk surrealistisch. Hij staat buiten om de vaklui die de ramen komen herstellen te ontvangen en kijkt over het landgoed heen. Voor zijn moeders huis staan de ‘troepen’ van Orlando, hun vuurwapens onder hun kleding verborgen, gegeneerd, ongemakkelijk vanwege de nabijheid van een eskader blauwe politie-uniformen die dichtbij zijn huis een linie hebben gevormd - en aan de andere kant, naar links, heeft de elite van de SANW, de Stedelijke Antiterreureenheid, postgevat. De vierde groep, de krijgers van de media, is uitgedund - alleen de misdaadverslaggevers die het verband tussen hem en zijn artistieke moeder snapt, zijn overgebleven. Zij wachten geduldig.

Aan de overkant, in zijn huis, is Noga O’Grady bezig Carolina te ondervragen. Hier achter hem, in de zitkamer van zijn moeder, zit een van de topfiguren uit het misdaadmilieu in de West-Kaap met zijn moeder te praten over de merites van de postmoderne kunst in Zuid-Afrika, terwijl in een andere kamer een dokter Wilna van As voor shock behandelt.

Hij schudt het hoofd.

Deze zaak...

Hij wil rust nu, tijd om na te denken, hij wil opnieuw ergens gaan zitten met de brieven en ze uitpluizen op zoek naar informatie over Venter en Vergottini. Hij wil eigenlijk dat ze allemaal weggaan. Maar hij zal geduld moeten hebben.

Orlando is rechtstreeks van het ziekenhuis hiernaartoe gekomen, heeft gezegd dat Billy op intensive care ligt. Het ziet er niet best uit.

Tiny heeft het hoofd geschud en gezegd dat het wel de Anglo-Boerenoorlog leek: de kleurlingen die er niets mee te maken hadden, bevonden zich in de vuurlinie. En zij waren het die sneuvelden.

Orlando: 'Billy is een vechter. Hij haalt het wel.'

Van Heerden vraagt zich af of Tiny weet heeft van Steven Mzimkhunu. Gegarandeerd. Ze weten alles. De tamtam.

Hij heeft eerst Hoop gebeld, voor de mannen van Joubert de zitkamer opgevorderd hadden. Haar gezegd dat de SAP de zaak nu officieel had overgenomen. Maar dat ze niets afwisten van de oproep om 14:00 uur. Zij moest die beantwoorden. En hem bellen op de mobiele telefoon van Tiny.

'Goed,' heeft ze gezegd. Hun samenzwering.

Hij heeft haar gezegd dat degene die om twee uur zal bellen Venter of Vergottini kan zijn.

De anderen zijn dood.

Zes van de acht.

Het bleef stil op de lijn. En toen zei ze dat ze hem zou opbellen.

Wat is er gebeurd, twee decennia geleden, waardoor de sikkel van de dood zo eindeloos blijft voortmaaien?

Brigadier Walter Redelinghuys daagt op, gaat bij Brits staan. Ze praten lang, komen dan naar hem toe gestapt. Hij loopt hen tegemoet, hoort iemand achter zich, kijkt om. Het is Orlando Arendse.

'Ik heb hierop ingezet, je moet niet zo naar me kijken.'

Van Heerden haalt zijn schouders op.

Joubert, O'Grady en Petersen komen naar buiten gelopen, zien de nieuwe groep en komen naderbij. Hun ogen verwijden zich als ze de peetvader herkennen.

'Orlando,' zegt Mat Joubert zonder enige hartelijkheid.

'Bull,' zegt Orlando, als een blijk van erkenning. De bijnaam die Joubert op de Kaapse Vlakte heeft verdiend.

'Wat moet jij hier?' vraagt Joubert.

‘Het is mijn man die in het ziekenhuis ligt.’

‘Wie ben jij?’ vraagt Walter Redelinghuys.

‘Jouw ergste nachtmerrie,’ zegt Orlando.

Mat Joubert fronst diep. ‘Waar ben je mee bezig, Van Heerden?’

‘Ik doe wat ik moet doen.’

‘Ik wil weten hoe we zullen samenwerken,’ zegt Walter Redelinghuys.

‘Ik werk niet met hem samen,’ zegt Joubert en knikt in de richting van Arendse.

‘Maar goed ook. Ik moet aan mijn reputatie denken.’

‘Orlando en zijn mensen hebben een waardevolle bijdrage tot het onderzoek geleverd,’ zegt Van Heerden ongemakkelijk.

‘Jij bent een van de onzen, Van Heerden. Als je dekking nodig had, zouden wij je geholpen hebben.’

‘Zonder vragen te stellen?’

Die zit.

‘Wij hebben de zaak met de instemming van Van Heerden overgenomen, brigadier.’

‘Lariekoek,’ zegt Redelinghuys.

Joubert negeert hem. ‘Ik zal tien man in uniform achterlaten,’ zegt hij aan Van Heerden. ‘Jij hebt Orlando niet nodig.’

Wel. Voor de dollars. Maar hij kan niks zeggen.

‘Ik wil dat Tiny Mpayipheli ook blijft.’

‘Is hij een van de mannen van Orlando?’

Van Heerden knikt.

Walter Redelinghuys: ‘Brits wil ook blijven.’

‘Nee,’ zegt Van Heerden.

‘Waarom niet?’ Verveeld.

‘Hij sluipt om de zaak heen als een dief in de nacht. Hij probeert me van het onderzoek af te brengen, hij liegt dat-ie barst, hij houdt informatie achter die mensenlevens in gevaar brengt, hij levert geen enkele bijdrage en hij luistert mijn telefoongesprekken af. Brits ligt eruit. We hebben jullie uit de pers gehouden, maar meer dan dat kan ik waarachtig niet doen. Hij kan me blijven besluipen als hij dat wil, maar tot nog toe heeft het alleen moeilijkheden opgeleverd.’

‘Ik heb gedaan wat ik kon.’

‘Heb je Moordzaken en Berovingen al over het lijk in Houtbaai verteld, Brits?’

‘Welk lijk?’ vraagt Mat Joubert.

‘Het is een zaak voor de Staat, edelachtbare,’ zegt Van Heerden.

Orlando grinnikt en knikt goedkeurend.

‘Wat voor een lijk, Brits?’

‘Schlebusch.’

‘Jezus.’ Joubert draait zich om. ‘Leon, Tony, we moeten ervandoor.’

‘Het is niets voor jullie,’ zegt Brits.

‘Jullie hebben met de plaats van de misdaad geknoeid?’

‘Ik heb een militair probleem opgelost.’

Een ogenblik lang denkt Van Heerden dat Mat Joubert de legerofficier zal slaan, maar dan zucht Joubert diep. ‘Ik trouw zaterdag en zondag ga ik op huwelijksreis naar Bali. Er resten me twee dagen waarin ik ieder mogelijk kanaal zal benutten om jou van deze zaak af te halen, Brits...’

‘Ik teken bezwaar aan,’ zegt de brigadier.

‘Het zal geen verschil maken,’ zegt Orlando Arendse. ‘Je kent de Bull nog niet.’

Redelinghuys wil iets zeggen, maar de hoge, ontzette vrouwenstem is hem te vlug af.

‘Jij was het!’

Ze kijken als één man om. Carolina de Jager komt aangelopen, met een vinger die naar een van hen wijst.

‘Jij was het,’ zegt ze, en haar stem breekt. Zij loopt tussen hen door tot bij Bester Brits, slaat hem met een vuist op zijn schouder.

‘Jij bent het. Jij bent mijn zoon komen weghalen. Wat heb je gedaan, wat heb je met Rupert gedaan?’ Ze slaat op de man zijn borst. Hij staat er alleen maar, wendt zich niet af. Ze blijft hameren, huilend, tot Van Heerden bij haar komt staan.

‘Rustig maar,’ zegt hij, met zachtheid in zijn stem.

‘Het is ’m,’ zegt ze.

‘Ik weet het.’

‘Hij heeft dat doodsbericht gebracht.’

Hij neemt haar handen van Brits af, drukt haar tegen zich aan. ‘Ik weet het.’

‘Twintig jaar. En ik zal zijn gezicht nooit vergeten.’

Hij houdt haar vast.

‘Hij heeft Rupert van me afgenomen.’ Ze huilt onbeheerst, het verdriet van een verloren leven. Brits loopt zonder iets te zeggen weg.

Er is niets wat Van Heerden kan zeggen om haar te troosten.

Net voor enen kan hij eindelijk een smoes verzinnen om weg te komen, om de deur van zijn huis achter zich dicht te trekken, om een paar losse papieren voor hem op de tafel recht te leggen, een pen boven te halen en de portefeuille uit zijn zak te nemen.

Versleten leer dat met een knip is toegemaakt. 266 Rand en wat kleingeld. Bankkaarten. Absa MasterCard op naam van W.A. Potgieter. Absa-pincode-kaart met dezelfde naam. Kwitanties, allemaal van de afgelopen week. Van Hunks Tavem, Mowbray, R65.85. The Mexican Chili, Observatorium, R102.66. Hollywood Movies Video Rental, Main Road, Observatorium. Piek ’n Pay, Mowbray, R142.55. Een creditkaartstrookje van de Girls to Go Escort Agency, 12de Laan, Observatory, R600.

Dat is alles.

Hij kijkt teleurgesteld naar zijn vondst. Dit helpt hem niet vooruit. Hij zal eraan moeten werken. Hij neemt zijn telefoongids erbij, zoekt het nummer van de Absa-creditkaartenafdeling, belt. ‘Art World Frames and Studio in Table View hier. Ik heb een cliënt bij de toonbank,’ zegt hij met een fluisterstem, ‘van wie ik absoluut zeker wil zijn.’

‘Ja, meneer.’

‘Hij wil een schilderij van bijna duizend rand kopen. Het nummer van zijn creditkaart is 5417 9113 8919 1030 op naam van W.A. Potgieter en de vervaldatum is 06/00.’

‘Ogenblikje, alstublieft.’

Hij wacht. ‘De kaart is niet als vermist opgegeven, meneer.’

‘Waar woont hij? Ik wil alleen maar dubbelchecken.’

‘Het is... eh...Wildebeestweg 177 in Bryanston, meneer.’

‘Johannesburg?’

‘Ja, meneer.’

‘Heel erg bedankt,’ fluistert hij en legt de hoorn neer.

Dit heeft ook niet veel geholpen.

Maar wat doet W.A. zo ver van huis? Waarom hangt hij in de zuidelijke voorsteden van Kaapstad rond?

Hij leunt achterover in de stoel, probeert de logica in te zien van de gebeurtenissen van deze dag, probeert de nieuwe informatie in te passen in wat hij weet.

Ze zijn allemaal vermoord. Systematisch, door de jaren heen sinds 1976? En nu blijven alleen Vergottini en Venter over.

Bester Brits was destijds de man die de doodstijding bracht. Is er van het begin af aan bij betrokken. Maar niet betrokken genoeg om alles te weten. Zoals wie de protagonist achter dit alles is.

Een van hen zal om 14:00 uur bellen, een van hen wil komen praten, een van hen zegt dat hij er niets mee te maken heeft.

En de andere heeft vier man gestuurd om zijn moeder te komen neerschieten.

Wat voor mens... Wat is zo groot, zo belangrijk, zo boosaardig dat je vier gewapende handlangers stuurt? Is het om het geld te doen, de reusachtige stapel Amerikaanse dollars? Of omdat je het onheil dat drieëntwintig jaar geleden is aangericht tot elke prijs wilt verbergen?

Schlebusch. Waarom schiet je je vroegere aanvoerder dood als hij aan jouw kant staat?

En als Schlebusch niet de boosdoener achter dit alles is, wie is het verdomme dan wel?

De timing.

Brits heeft gezegd dat het kwam omdat de foto van Schlebusch in de krant stond dat hij doodgeschoten is. Maar de timing is te krap. Tussen vijf, zes uur, wanneer Die Burger verschijnt, en de oproep was er te weinig tijd om een moord te plegen, een strategie te ontwikkelen om hem, Van Heerden, naar Houtbaai toe te lokken en troepen naar Morningstar te sturen.

Zo is het niet gebeurd.

Jezus, hij weet niet hoe deze zaak in elkaar zit, maar hij heeft nog één, dun lijntje waar hij aan kan trekken om te kijken wat hij kan ophalen. De inhoud van de portefeuille.

Hij kijkt op zijn horloge. 13:12. Nog tijd genoeg om naar Observatory toe te rijden voor de oproep van 14:00 komt. Hij zal Tiny moeten roepen. Hij doet alles weer in de portefeuille terug, stopt die in zijn zak, loopt naar de deur. De Heckler & Koch staat langs de deur tegen de muur. Hij kijkt ernaar. Het ding is te groot. Te weinig handzaam. Te zichtbaar.

Hij houdt stil.

Misschien is dit het moment?

Nee.

Wat zei Mat Joubert precies tegen Bester Brits? Gooi de last van je af.

Een ogenblik van vertwijfeling, de oude, vertrouwde kramp in zijn buik als hij daar aan denkt. Dan neemt hij een besluit; loopt naar de kamer toe, maakt de kastdeur open, schuift de truien voor de kleine kluis weg en draait het combinatieslot om. Het klikt open. Hij neemt het oude Z88-politiedienstpistool eruit, duwt het magazijn in de kolf, denkt niet - hij wil niet denken - en stopt het achter onder zijn riem. Hij loopt naar de voordeur, tilt de Heckler & Koch op - hij moet die aan Tiny teruggeven - en maakt de deur open.

‘Hallo, Zatopek,’ zegt Kara-An. Haar hand hangt nog in de lucht voor een klop op de deur. Ze kijkt naar het machinepistool. ‘Ik hoop dat je niet boos bent op mij...?’

OceanofPDF.com

We stonden over het eerste slachtoffer van de Rode Linten-moordenaar heen gebogen toen Nagel zei: ‘Als iemand ooit met mijn vrouw neukt, schiet ik hem overhoop. Als een hond.’

Ongevraagd. Hij stond over de prostituee van middelbare leeftijd heen gebogen en bestudeerde het rode lint waarmee ze was gewurgd en kwam opeens overeind, en keek me in de ogen. Zijn adamsappel wipte op en neer bij ieder woord. En toen keek hij weer weg en ging hij onverstoord verder de plaats van de misdaad te bestuderen.

Mijn hart was in mijn borst opgesprongen en mijn handpalmen begonnen te zweten en ik vroeg me angstig af hoe hij het aan de weet was gekomen. Hij kón het niet weten - we waren zo ontzettend voorzichtig geweest. Ik had na de tweede keer niet eens meer mijn Toyota in de buurt van Nagels huis geparkeerd, maar hem twee straten verderop bij een café laten staan en gelopen, heimelijk, als een verdachte, als een misdadiger.

Ik, die ondanks pekelzonden als zelfvoldaanheid en zelfzucht doelbewust had besloten om naar integriteit te streven, om met eerlijkheid en zelfbeheersing door het leven te gaan. Ik, die door iedere misdaad met een nieuwe vastberadenheid werd vervuld om me onder de goeden te scharen, om het boze, het kwaad, het monster dat in de anderen schuilde, te bestrijden en te verslaan.

Ik heb toen - en in de jaren erna - dat ogenblik als een raadselachtig bewijsstuk in mijn handen genomen en het om en om gedraaid, het van alle kanten onderzocht op leidraden tot bij de woorden van Nagel.

Was mijn gedrag tegenover hem veranderd nadat hij uit De Aar was teruggekeerd? Ik dacht dat ik het zo goed had kunnen verbergen. We kibbelden en schertsten en bestreden elkaar nog steeds. Maar misschien was het juk van mijn schuldgevoelens toch ergens zichtbaar, voelbaar?

Of kwam het door het onbewuste gedrag van Nonnie wanneer hij naar huis terugkeerde? Had hij haar misschien zachtjes neuriënd in de keuken aangetroffen? Heeft ze iets gezegd, of iets niét gezegd?

Of was het de beruchte intuïtie van Nagel, het extra zintuig waarmee hij, ondanks zijn oppervlakkigheid, gezegend was?

Was het Jung niet die zei dat er niet zoiets als het toeval bestaat? Had Nagel mij op die dag niet onbewust-bewust naar Nonnie toegestuurd? Zelfs die mogelijkheid nam ik in aanmerking, maar de psychische zijpaden ervan vormden een doolhof van speculatie waarin ik al te gauw verstrikt zat.

Ik moet tot mijn diepe schande bekennen dat zijn woorden, het werpen van de spreekwoordelijke handschoen, een bijkomend element van opwinding en adrenaline vormde in onze geheime relatie. Het was een factor die ons vaster aan elkaar bond in het bedrog, die onze liefde hechter maakte. Wanneer we in die gestolen ogenblikken in hun huis - in het bed van Nagel - in elkaars armen lagen, speculeerden we samenzweerderig over zijn vermoedens, bespraken we onze gedragingen en gingen we op zoek naar ogenblikken waarop we ons misschien zouden kunnen verraden. En iedere keer kwamen we tot de slotsom dat hij geen enkele reden had om ons te verdenken.

De tijd die we samen konden doorbrengen, was zo hartverscheurend beperkt: soms een uur of twee per dag, wanneer de langzame juridische molens hem als getuige op de rechtbank gevangen hielden, wanneer hij zich op een barkruk liet vallen voor een avond 'serieus' drinken en de o, zo zeldzame, zoete dagen en nachten wanneer hij uit Kaapstad weg moest om de lange arm van de wet over het platteland heen uit te strekken.

Nonnie Nagel is door de maanden heen mijn hele leven geworden. Ik dacht aan haar vanaf het moment dat ik mijn ogen opende in de ochtend totdat ik met een pijnlijk verlangen eindelijk 's nachts in slaap viel. Mijn liefde voor haar was allesoverheersend, een virus, een koorts. Zij was een toevluchtsoord.

Mijn liefde voor haar was juist, rechtvaardig, goed. Nagel had haar verworpen - ik had haar gevonden, omhelsd, gekoesterd, me haar toegeëigend. Mijn liefde voor haar was puur, mooi, zacht. Daarom was ze goed, ondanks het dagelijkse, afschuwelijke bedrog. Ik heb het voor mezelf generationaliseerd, elk uur van elke dag - haar gezegd dat hij zijn keuze had

gemaakt, zijn besluiten had genomen. Samen hebben we onze relatie verheven tot een kruistocht van liefde en gerechtigheid.

Waarom heeft ze hem niet eenvoudigweg verlaten?

Ik heb het haar één keer gevraagd en ze heeft alleen maar naar me gekeken met die mooie, zachte ogen. Ze heeft met haar handen een gebaar van eindeloze machteloosheid gemaakt. Ik heb mijn eigen conclusies getrokken. Ik vermoedde dat ze, zoals zoveel mishandelde vrouwen, de gevangene van een destructieve relatie was waarin de hunkering naar een woord van lof de reddingsgordel midden in de storm van kritiek betekende. Ik vermoedde dat ze vreesde niet meer op haar eigen benen te kunnen staan, dat zij geloofde niet meer in staat te zijn tot een leven zonder hem.

Ik heb het niet opnieuw gevraagd, ik wist dat ik het initiatief zou moeten nemen.

Maar misschien lag het ook aan de aard van ons samenzijn die zo weinig tijd liet voor gesprekken over de toekomst, misschien wilden we eerst zekerheid hebben, misschien wilden we niet zo vroeg al de opwinding van de verboden geneugten verdunnen. Maar we hebben nooit meer echt gepraat over de manier waarop zij een punt moest zetten achter haar huwelijk.

En nadat we op een middag (hij was weer op de rechtbank) het liefdeszweet hadden laten opdrogen, heb ik de woorden uitgesproken die zoveel zouden veranderen.

Wat ik had moeten zeggen, was: ‘Nonnie, ik heb je lief. Trouw met mij.’

Wat ik gezegd heb, was het product van mijn schuldgevoelens, mijn angst, mijn streven.

‘Hoe komen we van Nagel af?’ heb ik gevraagd, zonder veel nadenken, zonder veel acht te slaan op de betekenis van mijn woorden.

OceanofPDF.com

Rechercheur-inspecteur Noga O'Grady was door Mat Joubert en Bart de Wit op het matje geroepen.

‘Van Heerden heeft er wel iets van gebakken, zonder enige hulp, géén forensisch lab, géén rechercheurs, géén eskader in uniform! Niets! Nou wordt het de hoogste tijd dat jij, Anthony O'Grady, iets onderneemt, want de SANW lacht ons uit en de media lachen ons uit en de commissaris schreeuwt door de telefoon en de provinciale minister heeft gebeld om te zeggen dat er iets moet gebeuren, dit kan zo niet doorgaan! Jij hebt de leiding nu. Zeg ons maar wat je nodig hebt. Laat dingen gebeuren!’

En nu staat hij hier voor de indrukwekkende hoofdverpleegster van de Medikliniek in Milnerton en zijn vlezige gezicht begint diep te blozen en zijn logge lijf beeft van woede en zijn mond is druk in de weer om woorden tegen te houden die je niet gebruikt in de aanwezigheid van een vrouw.

‘Hij is dus weg?’ zegt hij eindelijk.

‘Ja, meneer, hij is vertrokken. De militairen hebben hem meegenomen tegen de wens van de hele medische staf in. ‘Haar stem is kalm en paaiend. Ze ziet het rode gezicht en de trillende ledematen en ze vraagt zich af of hij hier in haar kantoor een hartaanval zal krijgen.

‘Vvvvv-...’ zegt hij en bedwingt zich met een bovenmenselijke inspanning.

‘Ongeveer tien minuten geleden. Ze hadden niet eens een ziekenwagen.’

‘Hebben ze gezegd waar ze hem heen brachten?’

‘Naar de gevangenis. En toen ik protesteerde, zeiden ze dat hij daar een medische behandeling zou krijgen.’

De vloekwoorden staan in de rij op zijn tong, in de startblokken, maar hij verbijt ze.

‘Wat was zijn toestand?’

‘Hij was stabiel, maar we waren van plan nog enkele tests te doen. Zo’n klap op het hoofd kan ernstig hersenletsel veroorzaken.’

‘Was hij bij bewustzijn?’

‘Hij ijlde, zou ik zeggen.’

‘Sprak hij wartaal?’

‘Ik weet het niet.’

‘Wie heeft hem meegenomen?’

‘Ene kolonel Brits.’

De frustratie, de machteloze woede trekken door zijn dikke lijf heen. ‘De klootzak,’ zegt hij, en dan kan hij zich niet meer beheersen. ‘De absolute, totale, complete lul van een klootzak,’ zegt hij en loopt leeg als een grote ballon.

‘Voel je je nu wat beter?’ vraagt de hoofdverpleegster.

Maar O’Grady hoort haar niet. Hij is de gang al af gelopen, de mobiele telefoon in zijn hand. Hij zal met dat geinige advocaatje gaan praten, maar eerst moet hij Joubert bellen. Joubert moet Bart de Wit bellen. Bart de Wit moet de commissaris bellen en de commissaris kan bellen wie hij wil.

Maar hij zal Bester Brits vandaag een poepie laten ruiken, zeker weten. Hij vergist zich.

De man wiens schedel met een spade is gebroken, zit op een houten legerstoel waarvan het uitreikingsnummer niet meer bestaat, in een prefab asbestgebouw in een vergeten, door struikgewas omgeven uithoek op de luchtmachtbasis van Ysterplaat. Hij is niet vastgebonden of geboeid. Brits, die voor hem staat, weet dat hij de situatie volledig onder controle heeft, dat handboeien overbodig zijn. Daarbuiten staan er vier soldaten met R4-geweren. En Spadekop voelt zich hoe dan ook niet lekker - het hoofd gaat heen en weer, de ogen rollen om de zoveel seconden in hun kassen om, de ademhaling is kort en hortend.

‘Doet dit pijn?’ vraagt Brits en geeft een klap op de roodpaarse hoofdwonde.

Het geluid dat over de gezwollen purperen lippen naar buiten komt, is nauwelijks verstaanbaar en betekent ‘ja’.

‘Hoe heet jij?’

Geen antwoord. Hij licht opnieuw zijn hand op, dreigend.

Een geluid.

‘Wat?’

‘Ghaaarie.’

‘Gary?’

Een knik, het hoofd rolt.

‘Wie heeft jou gestuurd, Gary? Naar dat huis, om de vrouwen aan te vallen.’

Geluid.

‘Wat?’

‘Alsjeblieft.’ Handen die opgetild worden om de wonde te beschermen.

Brits duwt de handen weg, geeft hem opnieuw een klap. ‘Alsjeblieft? Alsjeblieft wat?’

‘Mijn kop.’

‘Ik weet dat het jouw klotekop is, rund. En ik zal erop slaan tot je praat, begrepen? Hoe vlugger je praat, hoe vlugger...’

Een geluid.

‘Wat?’

‘Orion.’ Op z’n Engels. O-rai-on.

‘Orion?’

Ja.’

Hij slaat opnieuw. Drieëntwintig jaar van frustratie, haat, zoeken, openen de wrok in hem als een oude, stinkende zweer. ‘Ik weet dat het Operatie Orion was, stomme imbeciel.’ Het woord roept herinneringen in hem op.

Gary kreunt. ‘Nee, nee, nee.’

‘Wat bedoel je met nee?’

‘O-rai-onShh...’ Het woord gaat verloren in het speeksel dat uit een mondhoek af loopt.

‘Wat?’

Geen antwoord. De ogen van Gary zijn dicht, de nekspieren slap.

‘Jij moet niet doen alsof je slaapt, Gary.’

Geen antwoord.

‘Ik kan nu niet met je praten,’ zegt Van Heerden tegen Kara-An.

‘Ik heb het op de radio gehoord. Van de schietpartij.’

‘Ik moet ervandoor.’ Hij staat in zijn voordeur, het machinepistool in de hand.

‘Waarom ben je gisteravond naar mijn huis toe gekomen?’

‘Ik wilde... jou iets zeggen.’

‘Zeg het me dan nú’

‘Ik moet weg.’

‘Jij wilde weten waarom ik ben wie ik ben.’

Hij stapt langs haar heen. ‘Dit is niet het goede moment,’ zegt hij en loopt naar het huis van zijn moeder. Hij moet Tiny gaan halen.

‘Omdat je bang bent dat je bent zoals ik,’ zegt ze. Het is geen vraag.

Hij houdt stil, draait zich om. ‘Nee,’ zegt hij.

Ze lacht hem uit. ‘Zatopek, je hebt het in je. En je weet het.’

Hij kijkt naar haar schoonheid, haar glimlach, de perfecte tanden. En dan loopt hij door, hoe langer hoe sneller om van het geluid van haar lach weg te komen.

Om vier minuten voor twee stapt O’Grady het kantoor binnen en zegt: ‘We moeten de zaak doornemen. Van voor naar achteren.’

‘Ik weet het,’ zegt Hoop en vraagt zich af hoe ze in de eerstvolgende minuten van de man af kan komen.

‘Ik heb redenen om aan te nemen dat Van Heerden niet helemaal openhartig met ons is geweest,’ zegt hij en vraagt zich af waarom vrouwelijke advocaten altijd kleren aantrekken die hun lijf wegstoppen. Hij vermoedt dat er een te gek lijf onder zit. Hij gaat op een stoel tegenover haar zitten. ‘Een heleboel mensen zijn dood, Miss Beneke. En als jij ons niet alle informatie geeft, zal de moordpartij niet ophouden. Wil jij dat op je geweten hebben?’

‘Nee,’ zegt ze.

‘Zeg dan alsjeblieft...’

De telefoon rinkelt. Ze schrikt.

‘Verwacht je een telefoontje?’ vraagt hij en weet instinctief dat hier iets aan de hand is. ‘Alsjeblieft, doe rustig. We vormen een team nu, zagezegd.’



De bedrijfsleider van Girls to Go Escort Agency in 12de Laan, Observatory, lijkt op een gepensioneerd filmster - lange, elegante neus, vierkante kaak, zwartgrijze, welige Tom Selleck-snor, grijs haar bij de slapen. Maar wanneer hij zijn mond openmaakt om te praten, etaleert hij een gebit dat afschuwelijk is in zijn verval - geelbruine, scheve tanden waarvan er sommige ontbreken.

‘Dat iz vertrouwelijke informazzie,’ zegt hij lichtjes lispelend aan Van Heerden en Tiny.

‘De agenda van een prostituee is geen vertrouwelijke informatie,’ zegt van Heerden.

‘Toon mij jouw badze.’

‘Ik ben privé-detective. Ik heb geen badge,’ zegt hij langzaam en geduldig, maar hij weet niet of hij het air van de man nog lang zal pikken.

‘Hier is mijn badge,’ zegt Tiny Mpayipheli met een erg ongeduldige stem, en trekt zijn jasje open om de Rossi model 462 in de schouderholster te tonen.

‘Ik ben niet bang voor wapenz,’ zegt de filmster.

De Xhosa haalt de .375 Magnumrevolver te voorschijn en schiet een gat in de ‘o’ van Go op het bord achter de man. Het schot klinkt oorverdovend luid in het kleine vertrek. Achter een deur beginnen enkele vrouwen schrill te gillen.

‘De volgende gaat door jouw knie,’ zegt Mpayipheli.

De deur gaat open. Een jonge vrouw met groen haar en grote ogen vraagt: ‘Wat is er aan de hand, Vincent?’

‘Nietz dat ik niet aankan.’ Kalm, niet geïntimideerd.

‘Het adres, Vincent,’ zegt Van Heerden.

Vincent kijkt naar hen met ogen die alles al gezien hebben. Hij ziet de Rossi die op zijn been is gericht, schudt langzaam het hoofd heen en weer alsof hij niets van het heelal begrijpt en trekt een groot zwart boek naderbij. Hij neemt het creditkaartstrookje dat Van Heerden op de toonbank heeft neergelegd en begint heel traag in het boek te bladeren.

Tiny steekt het vuurwapen weer terug onder zijn jasje. Ze wachten. Vincent likt zijn vinger nat, bladert voort.

‘Hier izz het,’ zegt hij.

‘De telefoon wordt door de Militaire Inlichtingendienst afgeluisterd,’ zegt Hoop tegen de man aan de telefoon. ‘Ik moet je vragen om een ander nummer te bellen, een mobiele telefoon. Mijn collega verwacht jouw oproep.’

Een ogenblik stilte. ‘Nee,’ zegt hij. ‘Ga naar de Coffee King in het Protea Hotel naast jullie kantoorgebouw. Ik bel je daar over vijf minuten op.’ En dan legt hij de hoorn neer.

‘Ssssssh...’ zegt Hoop, maar de krachtterm wil er niet uit komen, ik moet gaan.’ Ze springt overeind.

‘Ik ga met je mee,’ zegt Noga. ‘Waarheen?’ Ze hollen door de gang, door de deur naar buiten, de trappen af tot op het voetpad, een fitte Hoop voorop, een hijgende O’Grady een paar passen achter haar aan.

‘Wacht,’ schreeuwt hij. ‘Ze zullen denken dat ik je wil overvallen.’ Maar ze blijft rennen, rukt de deur van de Coffee King open en komt tot stilstand bij de bar.

‘Ik verwacht een oproep,’ zegt ze tegen de vrouw achter de bar.

O’Grady stormt naar binnen, komt naast haar staan, hijgend.

‘Dit is geen telefoonsel,’ zegt de vrouw.

‘Wij zijn van de politie, mevrouw,’ zegt O’Grady.

‘Hebt u een identificatie?’

‘Jezus, tegenwoordig kijkt iedereen blijkbaar televisie,’ zegt hij. Hij heeft nog altijd moeite met zijn ademhaling, steekt zijn hand in de zak van zijn jasje.

De telefoon naast haar begint te rinkelen.

‘Deze man moet dringend naar de ziekenboeg,’ zegt de kapitein met de kentekens van de Z.A. Geneeskundige Dienst op zijn uniform.

‘Niet nodig,’ zegt Brits.

‘Hij is bezig dood te gaan.’

‘Hij moet alleen nog praten voor hij het loodje legt.’

De kapitein kijkt ongelovig naar de officier van de Militaire Inlichtingendienst. ‘Ik... dacht dat de Waarheids- en Verzoeningscommissie jouw soort had uitgeroeid.’

‘Ik ben niet altijd zo geweest.’

‘Kolonel, als we hem niet snel naar de intensive care krijgen, zal hij nooit meer praten. We hebben een halfuur, misschien minder.’

‘Oké. Neem hem dan maar mee,’ zegt Brits en loopt naar buiten. Hij loopt tot bij een boom, leunt tegen de stam, godverdomme, hij wou dat hij nog rookte.

O-rai-on.

Orion.

‘Nee, nee, nee,’ heeft Gary gezegd. Niet Operatie Orion?

Wat dan wel?

O-rai-onShh...

Tiny Mpayipheli houdt de Rossi met beide handen voor zich uit, staat naast de deur terwijl Van Heerden aanklopt. Ze zijn op de zesde verdieping van een flatgebouw in Observatory met een uitzicht over de berg en het Groote Schuur-ziekenhuis.

‘Ja.’ Een mannenstem.

‘Pakketje voor W.A. Potgieter,’ zegt Van Heerden terwijl hij de verveelde toon van een besteller nabootst.

Stilte.

‘Ga voor die deur weg,’ zegt Tiny.

Hij gaat opzij, naar rechts, duwt zijn hand onder zijn jasje, voelt de kolf van de Z88. De knokkels van zijn andere hand liggen tegen de deur, kloppen opnieuw aan. ‘Halloooo.’

De versplinterende kogelgaten verschijnen een nanoseconde voor ze het automatische geweervuur horen. De goedkope deur ontploft in een regen van stukken hout. Ze zakken instinctief op hun knie neer, de Z88 van Van Heerden nu in zijn hand. De andere hand heeft hij beschermend voor zijn ogen gelegd.

Dan een plotse stilte.

‘Shit,’ zegt Tiny.

Ze wachten.

‘Je had de Heckler & Koch mee moeten brengen.’

‘Nee.’

‘En dat daar?’ Hij knikt naar de Z88.

‘Dat is een lang verhaal.’

‘We hebben tijd,’ zegt Tiny en grinnikt.

‘Is dit de enige deur? De brandtrap is vooraan, bij de liften.’

‘Hij kan alleen hierlangs naar buiten.’ Hij wijst met de loop van de Rossi op de overblijfsels van de deur.

‘En ze hebben grof geschut daar binnen.’

‘Ja, maar jij hebt jouw Z88.’ Sarcasme.

‘Iets tijdens jouw Russische opleiding geleerd over wat we nu moeten doen?’

‘Ja. Ik neem mijn antitankraket uit mijn rugzak en laat ze de lucht in vliegen.’

‘We hebben ze levend nodig.’

‘Oké, schrap de raket. Jij bent de ex-politieman. Jij behoort te weten we nu moeten doen.’

‘Gevechtsituaties met vuurwapens waren nooit mijn sterkste punt.’

‘Heb ik gehoord.’

Een stem van binnenuit: ‘Wat moeten jullie?’

‘Zijn munitie is op,’ zegt Van Heerden.

‘Is dat een wens of een feit?’

‘Wedden?’

‘Voor één van jouw moeders schilderijen aan je muur.’

‘En wat krijg ik als ik gelijk heb?’

‘De Heckler & Koch.’

‘Vergeet het maar.’

‘Ik merk dat je, onder meer, hopeloos met vrouwen bent. Het schilderij van je moeder in ruil voor een onfeilbaar middel om de advocate mee naar bed te krijgen.’

‘Die opleiding van de Russen was veelzijdig.’

‘Wat zoeken jullie?’ klinkt het daarbinnen. ‘Kom naar binnen met jullie handen omhoog! Of we laten jullie de lucht in vliegen!’ Ergens op straat daarbeneden weerklinkt de eerste sirene.

‘Hij bluft over die “we”,’ zegt Tiny.

‘Wedden?’

‘Nee.’

‘Er is nog iets wat ik jou moet vertellen,’ zegt Van Heerden.

Tiny zucht. ‘Zeg het maar.’

‘Ik ben lang bij de politie geweest, maar ik heb nooit het voorrecht gehad om dat deur-inschoppen-en-schietend-naar-binnen-stormen-ding te mogen

doen. En om het nu voor het eerst te doen, maakt me banger dan ik ooit zou hebben gedacht.

De stem daarbinnen: 'We tellen tot tien.'

'Het enige wat er nog aan ontbrak. Grote bleke schijterd die je bent.'

'Gaan we naar binnen?'

'Ja,' zegt Tiny. 'Jij eerst.'

'Grote Xhosa-schijterd die je bent,' zegt Van Heerden.

En dan richt hij zich uit zijn hurkende positie op, schouder vooruit, en barst door de deur naar binnen.

OceanofPDF.com

De eerste keer had hij een rood lint gebruikt omdat het er was, gewoon, in de haren van de prostituee. Hij had haar in zijn Volkswagen Combi Camper aan de waterkant opgepikt, was naar Seinheuvel gereden en had haar na de orale seks gewurgd. Hij had haar lichaam, armen en benen wijd opengespreid, midden op de weg achtergelaten - zijn 'handtekening', zijn verklaring dat ze niets voor hem betekende, dat hij haar en haar soort verachtte.

En toen de media zich op het rode lint gooiden, had hij bij Hymie Sachs in Goodwood een rol gekocht en had hij ieder van zijn volgende zestien slachtoffers met een meter lang lint vermoord of getooid. Vanaf nummer dertien was hij ermee opgehouden het lint als wurginstrument te gebruiken, deed hij het met zijn handen, maar hij bleef het steeds om de nek van zijn met armen en benen wijd neergelegde slachtoffers binden.

Zijn spottende boodschap voor Nagel en mij. Zijn teken van superioriteit. Zijn plezier in de media-aandacht.

Na de derde moord had hij een brief naar de Cape Times gestuurd, omdat ze hem de Rode Lintmoordenaar hadden gedoopt. IK BEN GEEN MORDENAAR. IK BEN EEN BUEL, had hij - met spelfouten en al - in blokletters geschreven. En toen werd hij de moordenaar, de misdadiger die ik het diepst heb gehaat in mijn hele loopbaan. Omdat hij Nagel in Kaapstad vasthield. Omdat hij me van Nonnie weghield.

De jacht op hem zette de samenwerking tussen mij en Nagel onder een geweldige druk. Door de mediabelangstelling werd de spanning naar het einde toe onhoudbaar.

Maar dit was niet de wortel van het kwaad, wel dat de aard van onze relatie was veranderd, vanaf de eerste moord, toen hij onverwachts die waarschuwing in verband met zijn vrouw had uitgesproken.

In alle vorige zaken die we samen hadden onderzocht, was de wedijver gemoedelijk, altijd aan de veilige kant van de grens die door wederzijds respect wordt bepaald. Maar het was alsof Nagel de Rode Lint-zaak gebruikte als een maatstaf voor wie van ons beiden Nonnie verdiende. Zoals rammende bokken in de Himalaya die hun genetische superioriteit moeten bewijzen voor er met de ooi gepaard kan worden, heeft hij me op mijn territorium uitgedaagd: dat van de seriemoordenaar. Bij elk onderdeel van het profiel dat ik had samengesteld - iedere hypothese, ieder uitgangspunt, iedere denkbare verklaring, voorspelling en valstrik - zette hij zijn vraagtekens en verwierp hij het.

Al bij het eerste slachtoffer had ik voorspeld dat hij weer zou toeslaan. Alle tekens wezen daarop.

‘Gelul,’ had Nagel gezegd.

En bij het tweede was hij het die ‘zijn’ theorie aan de media verkondigde: ‘We hebben met een seriemoordenaar te maken. Ik heb er vanaf de eerste moord geen seconde aan getwijfeld.’

Naarmate het aantal slachtoffers en de mediahysterie toenamen, evenals de druk van de bevelvoerder en van de top van de politie, zijn de vriendschap en de professionele samenwerking tussen mij en Nagel afgebrokkeld. Zijn kritiek op mij, zijn opmerkingen, raakten me persoonlijk. Kleinerend, striemend. Het grote verschil tussen ons, het feit dat ik nooit echt kon wennen aan de harteloosheid en het geweld van moorden, het feit dat die me voortdurend schokten en in de war brachten, was in bepaalde opzichten aanvaardbaar, zelfs goed voor hem. ‘Laat het werk je niet hard maken,’ heeft hij soms gezegd als ik weer eens braakte, of me met een trillend lichaam en een bleek gezicht inhield - een verwijzing naar zijn eigen kilheid, naar de afstand die hij had opgebouwd.

Maar nu had hij de fluwelen handschoenen uitgetrokken. Nu sloeg hij met de lat daar waar het pijn deed. ‘Jij hebt niet het hart van een politieman,’ zei hij met zoveel afkeuring in zijn stem dat het door me heen sneed als een stomp mes. Het was alleen mijn geweten, mijn schuldige, o zo schuldige geweten - en de stille zekerheid dat Nonnie de mijne was, niet de zijne - die een alles-of-niets-confrontatie verhinderden. Die me deden toegeven, zelfs toen ik met absolute zekerheid wist dat hij het bij het verkeerde eind had over de methoden om de Rode Lint-moordenaar te pakken.

Ik blijf denken dat we de moordenaar zonder die tweespalt vroeger hadden kunnen arresteren. De gelegenheden zijn de een na de ander voorbijgeglippt terwijl Nagel om het overwicht streed.

Tot hij de zaak uiteindelijk oploste met de forensische getuigenis van buitenbandsporen en weefsel op het vloerkleed in de camper. ‘... niet door jouw psychologische bullshit,’ zei hij die laatste avond, toen we op weg waren om de arrestatie te verrichten.

God, en die laatste nacht was nog wel zo mooi begonnen.

OceanofPDF.com

‘Kom over tien minuten naar Café Paradiso in de Kloofstraat,’ zegt de man door de telefoon tegen Hoop.

‘Hoe kan ik je herkennen?’

‘Ik heb een bruin leren jasje aan.’ Dan is de lijn dood. Ze legt de hoorn neer. ‘Hartstikke bedankt,’ zegt ze tegen de vrouw en holt door de deur naar buiten.

Noga O’Grady vloekt zachtjes en loopt haar achterna.

‘Heb je al gehoord van die dikke kerels die ongelooflijk snel kunnen lopen?’

‘Ja,’ zegt ze.

‘Wel, ik behoor niet tot die club.’

‘Wie heeft jou erheen gestuurd?’ had Bester Brits aan Gary gevraagd en het antwoord was O-rai-on en hij wilde dit niet horen, kón het niet horen, omdat zijn hoofd vol zat met het verleden. En toen was hij beginnen te denken, denken, denken, en nu zit hij voor de telefoongids, laat zijn vinger over de kolommen gaan. Orion Motors, Orion Printers, Orion Telecom Corporation, Orion Solutions, Orion Wool & Crafts. Allemaal in vette, grote letters. Behalve Orion Printers en Orion Solutions.

O-rai-onSh...

Allemaal aannemelijke, voor de hand liggende bedrijven. Behalve Orion Solutions.

O-rai-onSh...

Alleen de naam van de moedermaatschappij en het nummer, 462-5555. Geen adres, geen faxnummer, niets. Alleen een naam en een nummer, als een krijgsgevangene.

Hebben ze de naam bewaard? Zijn ze zó arrogant, zó provocerend?

Brits draait het nummer van Orion Solutions.

‘Laat uw naam en nummer achter. We bellen u terug.’

Niet echt klantvriendelijk.

Hij belt een ander nummer.

‘Met sergeant Pienaar.’

‘Pine, Bester Brits hier.’

‘Kolonel!’

‘Ik zoek het adres bij een telefoonnummer. Ik wil niet langs de gebruikelijke kanalen gaan.’

‘Geef me vijf minuten, kolonel.’

Hij leunt achterover. Zijn rang heeft zo zijn voordelen.

Van Heerden had het bij het verkeerde eind over de munitie. De R4 knettert als hij zich de flat in laat rollen. Hij blijft rollen. De kogels slaan achter hem in. Hij schiet wild in het rond - een, twee, drie schoten met de Z88. Hopeloos mis.

De angst laat de adrenaline spuiten. Stukken muurpleister en hout, stof en splinters. Een oorverdovend lawaai. De Rossi .357 Magnum van Tiny die één keer overgaat. Dan is het stil en hij rolt nog voort, tot achter de goedkope fauteuil, komt tot stilstand. Zijn hart bonst, het bloed hamert door zijn lijf heen, zijn handen beven.

‘Hij heeft gelogen over dat “we”, zegt Tiny.

Van Heerden staat op, schudt het stof van zijn kleren en ziet de man liggen. De bovenkant van zijn hoofd is afgerukt door het zwaar kaliber. De sirenes klinken nu luid en duidelijk.

‘We hebben geen tijd,’ zegt hij. ‘We moeten hier weg voor de politie komt.’

Hij stopt zijn handen in de zakken van de dode - de vijfde al vandaag, denkt hij. De walging voor de stukjes brein en bot en bloed op de muur stijgen in zijn keel op. Hij vindt niks, kijkt rond. Spartaanse flat, lege pizzadozen op de formica keukentoonbank, lege bierflessen op de koffietafel, lege koffiebekers in de gootsteen, twee kistjes ammunitie op de grond, een ervan opengemaakt.

‘Ik mag een schilderij uitkiezen, bedankt,’ zegt Tiny. Hij loopt naar de slaapkamer.

Van Heerden trekt keukenladen open, trekt kastdeuren open.

Niks.

‘Kom kijken,’ roept Tiny. Van Heerden holt naar de slaapkamer toe.

R1- en R5-aanvalsgeweren in de hoek, kleren op het bed, walkietalkies op de vloer. Tiny staat voor de hangkast, staart naar een A4-foliovel dat met tape is vastgeplakt, de uitdraai van een matrixprinter.

Shiftrooster:

00:00 - 06:00: Degenaar en Stegenkamp

06:00 - 12:00: Schlebusch en Player

12:00 - 18:00: Weber en Potgieter

18:00 - 00:00: Goldman en Nixon

Sirenes daarbeneden voor het flatgebouw. Hij kent de politieprocedure: ze zullen langs de brandtrap komen, twee van hen zullen de liftdeur op de benedenverdieping dekken. Hij weet niet hoeveel manschappen in uniform er al zijn. Hij wil niet nu met de politie praten - dit is niet het moment om in hun raderwerk verstrikt te raken. Hij rukt het papier van de muur af. ‘Kom, we moeten ervandoor,’ zegt hij en rent naar buiten, met Tiny achter zich aan.

Van Heerden kijkt een laatste keer naar het lijk, de shade. Dan zijn ze de deur uitgelopen. Hij drukt op de liftnop en de deur gaat dadelijk open. Ze stappen in, hij drukt op ‘P’ voor de parkeerverdieping. De deur gaat dicht, de lift zet zich in beweging, zakt, zakt, zakt. Van Heerden houdt zijn adem in - ze mag niet op de benedenverdieping stoppen.

‘Jouw pistool,’ zegt Tiny zachtjes.

‘Wat?’

‘Je kunt het maar beter opbergen.’

Hij grijnst verlegen, kijkt naar de lichtjes boven de deur. Dat van de benedenverdieping flitst even aan, de lift stopt niet. Kelderverdieping. Zijn blik valt op de handgeschreven notitie tegen het zijpaneel van de lift.

Flat met twee slaapkamers te huur in dit gebouw. Bellen naar Maria bij Southern Estate Agents. 283 Main Road.

Als de deur opengaat, rukt hij het papier er af. Ze stappen uit. Hij kijkt op zijn polshorloge. 14:17. Waarom belt de contactpersoon van Hoop niet? Waarom belt Hoop niet?

De oproep van sergeant Pienaar komt twee minuten later dan de beloofde vijf. ‘Het nummer is geregistreerd op naam van Orion Solutions, kolonel. Het adres is Solanstraat 78 in Tuine.’

‘Solan?’

‘Ik kies ze niet, kolonel, ik zoek ze alleen maar op.’

‘Bedankt, Pine, je bent een kei.’

‘Graag gedaan, kolonel.’

Brits legt de pen neer en vouwt zijn handen voor zich op het bureau. Hij wrijft met zijn handen over zijn gezicht, langzame, ritmische bewegingen, zacht, strelend, troostend. Moe, denkt hij, zo moe. Zoveel jaren van zoeken. En nu heeft hij een adres.

Alweer een doodlopende weg? Hij zal gaan kijken. Alleen.

Hij loopt het kantoor uit. Het is opeens koud. De noordwester trekt aan zijn kleren, het begint te regenen. Hij merkt het nauwelijks op.

Ze konden niet zó arrogant zijn.

Orion Solutions.

De haat in hem is allesoverheersend.

Zoals altijd is er geen parkeerplaats in de Kloofstraat. Ze stopt in een zijstraat. Ze wil Zatopek van Heerden op de mobiele telefoon bellen, verwerpt het idee. Laten ze eerst kijken of de beller hier is. Ze neemt haar paraplu van achter de stoel uit, geeft hem aan O’Grady.

‘Wees een heer,’ zegt ze.

‘Zul je er niet vandoor gaan?’ Hij neemt de paraplu en stapt uit.

‘Ik ga er niet vandoor,’ zegt ze.

Ze lopen de hoek om, naar Café Paradijs, zij en de dikke rechercheur onder de paraplu terwijl de regen in vlagen neerdaalt.

‘Hij verwacht alleen mij te zien,’ zegt ze.

‘Domme pech,’ zegt O’Grady. ‘Het is *mijn* zaak.’

‘Hij zal misschien gaan rennen als hij jou ziet.’

‘Dan zul jij hem moeten pakken. Jij bent de snelste van dit team.’

Met de trap naar boven. De houten tafels op het terras zijn leeg, de lichten daarbinnen schijnen door de ramen naar buiten. Hij maakt de deur voor haar open, vouwt de paraplu toe. Haar ogen zoeken, zien de man die alleen bij een tafel zit. Sigaret in de hand, bruin leren jasje, achteraan in de dertig, en bril met een gouden montuur, donkere haren, een zwarte snor.

Hij kijkt op, ziet haar. Zijn gezicht staat gespannen en hij drukt de sigaret zenuwachtig uit terwijl hij half overeind komt.

‘Ik ben Hoop Beneke,’ zegt ze en steekt haar hand uit.

‘Miller,’ zegt hij, schudt haar hand. Ze voelt het klamme zweet in zijn handen, ziet de trouwring aan zijn vinger. ‘Ga zitten.’

‘Dit is inspecteur O’Grady van Moordzaken en Berovingen,’ zegt ze.

Hij kijkt naar Noga, verward. ‘Wat komt die hier doen?’

‘Het is *mijn* zaak nu. Trouwens, het is *altijd* al mijn zaak geweest.’

Ze gaan aan de tafel zitten en een serveerster komt met de menu’s aangelopen.

‘We willen niets bestellen,’ zegt Miller. ‘We blijven niet lang.’

‘Geef mij er maar een,’ zegt O’Grady en pakt een van de menukaarten.

‘Je mag alvast een Cola Light brengen. Een grote.’

‘Is het jouw echte naam?’ vraagt Hoop als de kelner weg is.

‘Nee,’ zegt hij.

‘Ben jij Venter? Of Vergottini?’

‘Ik heb een vrouw en kinderen.’

‘Er staat hier dat ze een buffet van Middellandse-Zeegerechten hebben,’ zegt O’Grady van achter de spijskaart.

‘Gaan jullie mijn foto ook publiceren?’

‘Niet als je met ons meewerkt.’

Hij is zichtbaar opgelucht, ik zal jullie vertellen wat ik weet, maar laten jullie me dan met rust?’ Een smeekbede, hoopvol.

‘Hangt er vanaf of u onschuldig bent, meneer.’

‘Niemand is onschuldig in deze zaak.’

‘Waarom vertel je het ons niet.’

Hij kijkt hen aan, dan naar de deur, door het vertrek heen. De ogen blijven geen moment stil. Ze ziet dat hij zweet, kleine zilveren druppeltjes op zijn voorhoofd in het licht van het restaurant.

‘Ben je bang?’

‘Als ze weten dat...’

‘Als *wie* weet?’

‘Momentje,’ zegt O’Grady. ‘Ik wil even een blik op dat buffet werpen voor jij begint te spuien.’ Hij komt overeind.

De kogel van de scherpshutter die voor Miller is bedoeld, gaat door het raam van het restaurant en raakt de dikke rechercheur in de rug tussen de

vierde en de vijfde rib, doorboort een hoekje van zijn rechterlong, de bovenste rechterhartkamer, het borstbeen en eindigt in een houten balk die in het midden van de bar staat. Er klinkt geen schot, alleen het geluid van het raam dat aan scherven spat. O'Grady wordt door de inslag over de tafel heen gerukt en het meubel begeeft onder zijn aanzienlijk gewicht. Hij valt door de tafel heen op de vloer, onbewust van dit alles.

Miller reageert als eerste. Hij staat al wanneer het eerste gegil opklinkt. Hij rent, niet naar de voordeur, maar naar achteren - in de richting van de keuken. Hoop is verstijfd, verlamd - de brekende tafel heeft haar knie geraakt en O'Grady is half over haar heen gevallen. Ze kijkt naar het gezicht van de politieman, de starende ogen.

'O mijn god,' zegt ze zacht en kijkt dan verward naar Miller die wegent, naar het raam, hoort gierende banden daarbuiten. Ze komt half overeind, ziet een witte bestelwagen de Kloofstraat uitrijden. Ze staat te trillen op haar benen. Ze steekt haar hand naar haar handtas uit. Haar hoofd zegt dat ze Miller moet tegenhouden. Ze staat op. Het restaurantpersoneel staat als aan de grond genageld, met grote ogen. Miller is verdwenen. Ze rent hem achterna, kijkt achterom. Jezus, O'Grady is dood. Ze steekt haar hand in haar handtas, op zoek naar de SW99. Struikelt, rent met trillende benen.

'We willen weten wie de huurders van Rhodes House 612 zijn,' zegt Van Heerden aan Maria Nzululwazi van Southern Estate Agents.

'Jij bent van de politie,' zegt ze.

'Het gaat om een moord,' zegt Tiny.

'Hoho,' zegt Maria, terwijl ze Tiny van kop tot teen bekijkt en rilt. 'Ik zou er niks op tegen hebben dat jij mij achtervolgt.'

'Ik kan je altijd arresteren.'

'Waarvoor?'

'Je zit een heel eind boven de schoonheidsbeperking.'

'Rhodes House,' zegt Van Heerden opnieuw.

'Flat 612,' zegt Tiny.

'Vleier,' zegt Maria en tikt op het toetsenbord van haar computer. 'Flat 612 is niet te huur.'

'We willen weten wie de huidige huurder is.'

'Hij is niet verhuurd, hij is verkocht.'

'Aan wie?'

Tikt opnieuw, kijkt naar het scherm. 'Orion Solutions.'

'Kun je ons het adres geven?'

'Maar natuurlijk kan ik dat, graag zelfs,' zegt ze terwijl ze naar Tiny kijkt. 'Vandaag nog?' vraagt Van Heerden.

'Hij is echt goed met vrouwen,' zegt Tiny.

'Ik merk het. Het is Solan Road in Tuine. Nummer 78. Wil je het telefoonnummer ook hebben?'

'Maar natuurlijk wil ik dat, graag zelfs,' antwoordt Van Heerden.

Miller rent de zijstraat uit. Hoop ziet hem door de regenvlagen heen.

'Miller!' schreeuwt ze. Er is hysterie in haar stem. Hij holt voort.

'Ik zal jouw foto publiceren, Miller!' Ze is wanhopig, boos, overstuurt. Ze blijft de starende ogen van Tony O'Grady zien.

Ze ziet hoe Miller stilhoudt, omkijkt, op haar wacht. Haar hand gaat naar de SW99 in de handtas. Als ze bij hem komt, haalt ze het wapen tevoorschijn. 'Jij gaat nergens heen, hoor je mij?'

'Ze zullen ons neerschieten.'

'Wie verdomme zijn "ze",' zegt ze, buiten zichzelf.

'Orion,' zegt hij. 'Orion Solutions.'

'En wie ben jij?'

'Jamie Vergottini.'

Ze rijden in de Mercedes naar de Solanstraat 78 in Tuine. De mobiele telefoon van Tiny gaat over. 'Mpayipheli,' antwoordt hij. 'Voor jou.' Geeft hem aan Van Heerden door.

'Hallo.'

'Ik heb Vergottini,' zegt Hoop.

'Waar ben je?'

'In de regen, in Kloofnek, op de hoek van een straat en ik weet wie hierachter steekt.'

'Venter?'

'Orion Solutions.'

'Weet ik.'

'Jij wist het al?'

'We hebben sporen gevolgd.'

'O'Grady is dood, Van Heerden.'

‘Noga?’

‘Ze hebben hem doodgeschoten, in het restaurant.’

‘Welk restaurant?’

‘Café Paradiso. Ik... we... Het is een lang verhaal.’

‘Wie heeft hem neergeschoten?’

‘Ze hebben van buiten af geschoten, ik heb ze niet gezien. Vergottini zegt dat het schot voor hem was bedoeld. O’Grady was opgestaan, om iets te eten te...’

‘Jezus.’

‘Wat moet ik nu doen?’

‘Wacht op ons. We zijn op De Waal - we zijn er over vijf minuten. Geef me de naam van de straat.’

‘O’Grady is dood,’ zegt hij tegen Tiny. De mobiele telefoon beeft in zijn hand.

‘Die dikke rechercheur?’

‘Ja.’

‘Nou breekt de pleuris uit.’

‘Hij was een goed mens.’

Regen op de voorruit. De wind waait van de haven af en rukt aan de Mercedes wanneer ze over de uitloper van de berg heen rijden.

‘Een goede politieman,’ zegt Van Heerden.

‘Ik heb je in die flat gezien, toen je zijn zakken doorzocht,’ zegt Mpayipheli. ‘Je bent niet hard genoeg.’

‘Het wordt me te veel.’

‘Waarom ben je bij de politie gegaan?’

Hij schudt zijn hoofd.

‘Jij bent een goed mens, Van Heerden.’

Hij zegt niets. Hij zal Mat Joubert moeten opbellen. Maar eerst de dollars. Het wordt hem allemaal te veel.

Nonnie Nagel had die middag even na vijven gebeld. ‘Hij moet naar een vergadering over dat Rode Lint-ding. Hij zegt dat hij pas na twaalfen thuis zal zijn. Kom me ophalen. Om acht uur. We gaan uit.’

We waren nog nooit uitgeweest. We zaten altijd bij Nagel thuis of bij mij, maar nooit ergens anders, we waren te bang dat iemand ons zou zien. Onze liefde, ons samenzijn, speelde zich tussen vier beschermende, veilige muren af. We hadden elkaar meer dan drie weken niet gezien en haar stem klonk opgewonden, speels, roekeloos. Ik wilde zeggen nee, dit kunnen we niet maken, maar het verlangen was te groot. En het vermoeden dat zij op het punt stond om Nagel te verlaten. Die avond nog.

‘Waarheen?’ heb ik gevraagd toen zij twee straten bij haar huis vandaan instapte.

‘Ik wijs je de weg wel.’

Ik wilde haar vragen waarom, waarom vanavond, waarom gaan we uit? Wat als we terugkeren? Wat als hij al thuis is? Maar ik heb niets gezegd, alleen maar gereden, met haar hand op mijn been en die geheimzinnige glimlach van haar.

Het was een dancing in Bellville, net voorbij de Durbanweg. Geen nachtclub, een plaats voor ballroomdansen, tjokvol, de muziek hard, het licht zacht. Er hing een soort uitbundigheid in de lucht. Zij was beeldschoon - met haar witte jurk zonder mouwen en haar witte sandalen. Toen we naar binnen liepen, heeft ze mijn arm vastgepakt en we hebben over de vloer gezwefd en ze heeft haar hoofd achterover gegooid en gelachen, diep, met overgave en vreugde en de bassen van de luidsprekers bonsden in onze lichamen.

Ik ben nooit een goede danser geweest. Mijn moeder heeft het mij geleerd in de huiskamer in Stilfontein, maar zij kon het zelf ook niet zo

goed. Ik kon me redden, net genoeg om niet voor paal te staan.

Die avond, met haar, kon ik geen voet verkeerd zetten. Het hele eerste uur stonden we op de dansvloer, dansten op de ene melodie na de andere. Pop uit de jaren zestig, zeventig, tachtig, Afrikaanse rock... We bleven maar dansen. Het zweet liep tappelings van ons af, mijn overhemd, haar jurk plakten aan onze lijven. Haar ogen gloeiden, haar lach, haar vreugde, glansden zo dat iedereen ze kon zien.

En toen wilde ze een biertje drinken en hebben we ons tussen de menigte door tot bij de bar gewurmd. We hebben het ijskoude bier opgedronken en er nog een besteld, een zitplaats gezocht en het tweede biertje langzamer opgedronken, met onze ogen op de andere dansers. Een mager ventje met een zwarte broek en een wit overhemd en een zwart vest is haar ten dans komen vragen en ze heeft vragend naar mij gekeken en ik heb geknikt. Zij is opgestaan en met hem mee gegaan en ik heb haar in de gaten gehouden met een lichtheid in mij, een licht hoofd vol liefde en medelijden, haar in de gaten gehouden terwijl ze lenig met hem door de zaal gleed. Ik heb me op dat moment de Ballade van de nachtelijke uren van Louw van Wyk herinnerd en de stem van Betta Wandrag gehoord.

*Om elf uur was jouw lichaam
de honger en dorst in mij,
toen je scheve papier-kalot
ver door de danszaal gleed.*

En toen is ze me mij weer komen halen en hebben wij opnieuw gedanst. Om tien uur heeft ze op haar horloge gekeken, gezegd 'kom' en mij aan mijn hand meegetrokken, naar de wagen toe, tot bij mij thuis. We hebben onze kledingstukken van de voordeur tot bij mijn tweepersoonsbed in de kamer rondgestrooid in onze koortsachtige haast om bij huid en vlees en liefde uit te komen. Betta Wandrag had gelijk, de liefde bedrijven met De Ware was anders, zo goddelijk anders.

*Om één uur waren je haren
voor mijn vingers een boze strik,
en je lichaam als zwart stil water
en je adem als een snik.*

Iets na elven lagen we in elkaars armen, naar gewoonte fluisterend - om het geheim van ons samenzijn te bewaren. Een lachend, prettig, nietszeggend gesprek, tot er op mijn voordeur werd gehamerd. De diepe dreun van een vuist op mijn deur. We waren verstijfd van de schrik. Ik heb een short aangetrokken. 'Niet openmaken,' heeft ze gefluisterd, dringend, smekend. Ik ben naar buiten gelopen. 'Alsjeblieft,' hoorde ik haar nog zeggen, terwijl ik de donkere gang afliep. Bom-bom-bom op mijn voordeur.

Ik heb ze opengemaakt en Nagel stond daar, met vuur in zijn ogen. 'Kleed je aan. We weten wie het Rode Lint is.'

Oog in oog, op de drempel van mijn huis. We wisten allebei dat zij daarbinnen was en er ontvlamde haat tussen ons, een diepe, zwarte haat.

Hij heeft zich omgedraaid en gezegd: 'Ik wacht wel in de auto.'

OceanofPDF.com

Spikkel Venter, denkt hij, is de enige die overblijft, *‘...en toen lieten ze ons naar bed gaan. We waren heel moe, maar toen haalde Spikkel zijn gitaar tevoorschijn. Zijn echte naam is Migiel Venter, ik weet niet hoe je dit spelt. Hij is heel kort van gestalte en hij heeft een moedervlek in zijn nek. Daarom noemen ze hem Spikkel. Hij komt uit Humansdorp. Zijn vader is plaatwerker. Hij heeft een liedje geschreven. Over zijn dorp. Het is nogal triest.’*

Een gitaarspelende jongen van het platteland. Zit die hierachter?

Hij toetst een nummer in op de mobiele telefoon.

‘Moordzaken en Berovingen. Met Mavis Petersen.’

‘Mavis, hier Zatopek van Heerden. Tony O’Grady is zojuist in Café Paradiso in de Kloofnekstraat doodgeschoten. Jij moet Joubert te pakken zien te krijgen. En De Wit ook op de hoogte brengen.’

‘Godallemachtig,’ zegt ze.

‘Mavis...’

‘Ik heb je gehoord, kapitein, ik zal het hen zeggen.’

‘Bedankt, Mavis.’ Hij legt neer. Nu barst de hel los. Maar voor dit gebeurt... ‘We moeten een stadsplattegrond van Kaapstad hebben,’ zegt hij tegen Tiny.

‘Er ligt er een in het handschoenenkastje.’

Hij maakt het open, neemt de plattegrond eruit, zoekt in de index, vindt de verwijzing, bladert naar de kaart.

‘Het is hier vlakbij.’

‘Maar we gaan eerst de advocate halen?’

‘En James Vergottini.’

Dan zal deze zaak opengemaakt worden, deze doos van Pandora, dit nest van boosaardigheid.

Eindelijk, een levende getuige.

Mpayipheli laat de banden van Mercedes ML 320 de hoek omgieren van de Kloofnek en de zijstraat die ernaar genoemd is. Er staat een ambulance voor Café Paradiso. En een witte Opel met een blauw zwaailicht. Ze zien de BMW van Hoop verderop in de zijstraat staan, rijden er heen, stoppen naast de wagen.

Er staat niemand bij de wagen.

‘Shit,’ zegt Van Heerden.

‘Jij moet schrijver worden,’ zegt Tiny Mpayipheli. ‘Jij hebt iets met taal.’

Van Heerden zegt niets. Hij voelt zich moe. Te weinig slaap. Te veel adrenaline. Te veel gespartel.

De mobiele telefoon van Tiny gaat opnieuw. Hij antwoordt, luistert. Dan legt hij de mobiele telefoon langzaam neer.

‘Dat was Orlando. Billy September is dood.’

‘Dat zijn er te veel,’ zegt Van Heerden. ‘Te veel.’

‘Iemand zal hiervoor opdraaien,’ zegt Mpayipheli. ‘Nu zal iemand er godverdomme voor opdraaien.’

Ze rijden de Solanstraat in. Pakhuizen, industriële gebouwen, carrosserieherstellers, een kledingfabriek, een Vespa-hersteller.

Nummer 78 is op de hoek, een oud, vervallen, vaalblauw gebouw met een verdieping, lang en laag, zonder uithangborden. Smalle, hoge ramen met overdadige inbraakbeveiligingen. Ze maken rechtsomkeert, rijden er opnieuw voorbij. De voordeur komt uit op de Solanstraat, een ander deur op het zijpad. In de zijstraat is er een grote dubbele deur waar voertuigen doorheen kunnen. Op een klein koperen plaat naast de voordeur staat alleen *Orion Solutions* te lezen.

‘Videocamera’s,’ zegt Tiny en wijst, maar Van Heerden ziet niets.

‘Waar?’

‘Onder de dakgoot.’

Zijn ogen zoeken, zien de camera in de schaduw hangen, haast onzichtbaar, dan nog een.

‘Een heel circuit,’ zegt hij.

‘In wat voor zaken zouden ze zitten?’

‘Stelen en moorden.’

‘Voor de kost?’

‘Ik weet het niet.’

‘Ze weten dat we hier zijn. Die camera’s hebben ons allang gezien.’

‘Ik weet het.’

‘Heb jij een plan?’

‘Ja.’

‘Hetzelfde als bij de flat?’

‘Ja.’

Tiny Mpayipheli schudt het hoofd, maar zegt niets. Hij parkeert de Mercedes een straat verderop.

‘Jij kunt de politie er niet bij roepen omdat je de dollars zoekt.’

‘Ja.’

‘Laat ik Orlando dan maar bellen. Rugdekking.’

‘Ik ga niet wachten op rugdekking.’

‘Jezus, wat ben jij een stomme blanke, zeg.’

Van Heerden steekt zijn hand in zijn jaszak. ‘Hier is de lijst met de namen op het shiftrooster.’ Hij vouwt het papier open dat in de flat tegen de kastdeur vastgeplakt zat. ‘Er staan acht namen op. Schlebusch is dood. Ik vermoed dat de vier die bij mijn moeder thuis waren erop staan, omdat Potgieter ons naar de Escortclub en de flat heeft gevoerd. Dat is vijf, plus die in de flat. Zes zijn er dood of buiten actie. Twee over. En Venter. Denk jij dat we drie kerels aan kunnen?’

‘Jij wilt door de voordeur naar binnen, waar ze ons van mijlen ver zien aankomen. Waar zit het strategische voordeel?’

‘Tiny, als Orlando een bus vol soldaten stuurt, trekken we zo snel de aandacht dat de politie er enkele minuten later staat.’

‘Dat is waar.’

‘Bel Orlando, maar zeg dat hij ons een halfuur moet geven. Nee, een uur.’

Mpayipheli knikt en belt op. Wanneer hij klaar is, haalt hij de Rossi tevoorschijn, herlaadt die met patronen uit zijn jaszak, kijkt naar Van Heerden. ‘Nooit gedacht dat ik samen met een blanke ex-politieman ten strijde zou trekken,’ zegt hij en maakt de deur open.

Ze lopen naast elkaar door de straat, door de regenvlagen. De wind laat hun jasjes wapperen. Van Heerden kijkt naar de berg boven hun hoofd. De lange platte, bekende kruin is bedekt met donkere wolken. Maar goed dat

hij verstopt is. Het zou geen goed teken zijn geweest als je hem had kunnen zien.

Die weken na de dood van Nagel. Alles wat hij gedaan heeft, was naar de berg zitten staren. Een reusachtige, onontkoombare, permanente herinnering aan zijn schuld. Aan zijn slechtheid.

Ze gaan voor de deur staan. Het naambord is vuil. Hij legt zijn hand op de klink, draait die om. De deur zwaait open. Hij kijkt naar Tiny, die zijn schouders ophaalt. Ze lopen naar binnen.

Een groot vertrek, diepe schemering daarbinnen. Een pakruimte, leeg. Grijs, verweerd, de vloer een ruw cementoppervlak, stoffig, smerig. In de schemer kan hij een tafel in de hoek zien staan. Er zit een man, een donkere schaduw, onherkenbaar, een stevige gestalte.

Ze lopen erheen. De hand van Tiny ligt op de Rossi in zijn schouderholster.

De gedaante bij de tafel begint langzaam te applaudiseren, de slag van palm op palm scherp en weergalmend in de grote, lege ruimte, hij klapt op het ritme van hun voetstappen op de cementvloer. Ze lopen tot bij de tafel, de schaduw wordt een mens - breed, dikke nek, schouders en borst die uitpuilen onder een camouflage-uitrusting, krachtig, voorovergebogen. Het gezicht komt hem bekend voor, als dat van een vage kennis. Dan ziet Van Heerden de donkere vlek in de nek, zo groot als een mannenhand. Het ritmisch geklap houdt op en het is opeens stil, alleen de regen valt zacht op het zinken dak neer.

‘Spikkel,’ zegt hij.

Het zonverbrande gezicht, de heldere en intelligente ogen, de oprechte glimlach, breed en innemend. ‘Jij bent goed, Van Heerden, dat moet ik jou nageven. Jij hebt in die... zes, zeven dagen gedaan wat de hele SAP drieëntwintig jaar heeft gekost om uit te vissen.’

Het is de stem van vanochtend over de telefoon. Rustig. Beredeneerd. ‘En nu is het voorbij,’ zegt Van Heerden.

De glimlach wordt nog breder. Witte tanden die in de schemering blinken. ‘Jij bent goed, Van Heerden, maar zó goed ook weer niet.’

‘Maar hij is niet alleen,’ zegt Tiny.

‘Zwijg, kaffer, de blanke bazen zijn aan het praten.’

Van Heerden ziet hoe Tiny verstijft, alsof een onzichtbaar mes door hem heen gaat.

‘Het is voorbij, Spikkel.’

‘Ze noemen me niet langer Spikkel.’ De glimlach is opeens weg.

‘Waar is het testament, Spikkel?’

De man slaat met zijn handen op de metalen tafel, een donderslag door heel het vertrek. ‘Basson!’ De uitroep komt als een ontploffing over zijn lippen en de man is half overeind gesprongen. De Rossi van Tiny is in de aanslag. Grote zwarte handen om de kolf heen, de glimmende zwarte loop dodelijk stil.

Venter gaat langzaam zitten. ‘Ze noemen me Basson,’ zegt hij zacht, zijn ogen op Van Heerden gericht, alsof Mpayipheli niet bestaat. Zijn fluisterstem draagt door het hele vertrek heen.

‘Waar is het testament?’

‘Heb je mijn boodschap niet gekregen?’

‘Ik heb jouw boodschap niet geloofd.’

De glimlach verschijnt opnieuw. ‘Dr. Zatopek van Heerden. Criminologische psychologie, als ik het wel heb.’

Van Heerden zegt niets.

‘Het testament ligt hierachter.’ Zijn hand, met een dikke pols en vingers, wijzen op een grote, verweerde deur achter zich.

‘Kom, we gaan het halen,’ zegt Van Heerden.

‘Ga jij het maar halen. Ik en die kaffer hier moeten het eerst even over de blanke suprematie hebben. Als hij niet te bang is om het revolvertje neer te leggen.’

Tiny draait de Rossi om, steekt de kolf naar Van Heerden uit. ‘Hier.’

‘Tiny...’ Maar hij pakt de revolver aan. Hij ligt zwaar in zijn hand.

‘Kom op, Spikkel.’ De stem van de Xhosa is een diep, haast dierlijk, gegrom. Hij trekt zijn jasje uit, gooit het opzij.

‘Tiny!’

‘Ga het testament halen, Van Heerden,’ zegt Tiny, zijn ogen op Venter gericht. Hij grijpt zijn boord vast, rukt zijn overhemd van zijn lijf. Knopen vliegen in het rond, de stof scheurt.

‘Doe de deur open, doctor.’ Venter gaat overeind staan achter de tafel. Hij is kort van stuk, maar onwaarschijnlijk breedgebouwd. Hij trekt de rits van de militaire overall naar omlaag. Enorme spieren die uitpuilen, een netwerk van tatoeages over de indrukwekkende torso heen.

Ze staan tegenover elkaar - de lange, atletische zwarte man en de korte blanke man, een wangedrocht van spierbundels, en blauwe, gezwollen aders.

‘Maak die deur open.’ De ogen van Venter blijven aan Tiny vastgenageld, zijn stem een blaffend geluid, een bevel.

Van Heerden blijft een ogenblik besluiteloos staan.

‘Ga,’ zegt Tiny.

Hij maakt de twee, drie passen naar de deur toe, maakt die open.

Hij verstart.

Hoop, Brits en nog een man op hun knieën, armen geboeid achter de rug. Een geweerloop in ieders mond. De drie mannen die er staan, kijken niet naar hem, maar naar hun doelwitten voor hen, duidelijk afgetekend door de neonlichten aan het plafond. Vingers op de trekkers. Achter hen staan een witte bestelwagen en een Unimog-vrachtwagen, de laadbak vol, een zeil eroverheen.

‘Zie je, doctor, Het is niet voorbij. Het is nog lang niet voorbij.’

Hij kijkt om naar Venter, ziet de twee gestalten die in de schemering tegenover elkaar staan, allebei gebukt, gereed. Van Heerden keert zich om naar het andere vertrek. Hij ziet het lichaam van Hoop beven, haar lippen om de loop van de M16. Hij ziet de tranen die over haar wangen stromen, haar ogen die proberen om hem te zien. Hij licht de Rossi op. Zij ziet hoe zijn handen beven. Hij mikt op de soldaat voor haar.

‘Haal dat geweer uit haar mond.’

‘Ik had het anders gepland, doctor,’ klinkt de stem van Spikkel Venter achter hem. ‘Ik nam aan dat jij alleen zou komen, zoals je ook het onderzoek alleen deed. Alleen. En dan zouden we onderhandeld hebben. Hoop Beneke en het testament voor jou, Bester Brits en Vergottini en de dollars voor mij. Het testament is daar, zie je het?’

Het document, opgerold, is in het décolleté van Hoop geduwd.

‘De dollars liggen in de vrachtwagen, samen met mijn arsenaaltje. En we zouden weggereden zijn, heldhaftig, naar de ondergaande zon in het westen en iedereen zou gelukkig zijn geweest...’ En dan spuwt hij het uit. ‘... maar toen bracht jij die kaffer mee. En nu liggen de zaken helemaal anders.’

Van Heerden kijkt niet om, zijn ogen en de Rossi nog steeds op de soldaat voor Hoop gericht. Hij ziet dat ze jong zijn, ruw, gehard, zoals de lijken voor het huis van zijn moeder.

‘Haal dat geweer uit haar mond.’ Zijn hart staat op springen. God, dit heeft *hij* haar aangedaan.

Geschuifel van voeten in het vertrek achter zich, de twee mannen die om elkaar heen sluipen.

‘Nu ga jij die deur dichtmaken, doctor. En als het de kaffer is die ze weer openmaakt moeten jullie je kans maar zien te grijpen, daarbinnen. En als ik het ben, zullen we onderhandelen.’

‘Nee, zegt Van Heerden.

‘Maar eerst, om te tonen dat het me ernst is, zal ik Simon Brits doodschieten. En dat is ironisch, doctor, want drieëntwintig jaar geleden heb ik Brits z’n bek opengeduwde en geschoten en hij heeft het overleefd. Kun je het geloven? Ik ben te vlug weggelopen. Ik wilde hem door zijn hersens schieten en ik schoot alleen maar de tanden van die klootzak eruit. Maar dit keer hebben we meer tijd.’

‘Nee.’

‘Simon gaat Bester neerleggen, en als je de deur niet dichtmaakt, zal Weber Vergottini ook neerschieten. En dan Sarge de advocate. Ik weet niet hoe jij je daarbij zult voelen, want het komt me voor dat jij niet tussen haar en Kara-An kunt kiezen.’

De Rossi beeft in Van Heerdens handen. Machteloosheid, woede, vrees.

‘Schiet Brits neer!’ blaft Venter vanuit de achterste pakruimte.

Hij schreeuwt en tegelijkertijd gaat het schot. Bester Brits valt achterover. Van Heerden richt de Rossi op de moordenaar van Brits, schiet. Het grote wapen doet zijn handen trillen. Mis.

Simon richt de M16 op Van Heerden.

‘Ik heb van jouw probleem met vuurwapens gehoord,’ zegt Venter. ‘Leg dat ding neer en maak dicht die deur. Anders is Beneke de volgende.’

Hij staat daar, verlamd.

‘Sarge, ik tel tot drie. Als hij nog niet heeft gehoorzaamd, schiet jij dat wijf dood.’

Van Heerden bukt zich langzaam, legt de Rossi op de vloer neer, draait zich om, trekt de deur dicht.

‘Ik kom dadelijk,’ zegt Tiny Mpayipheli.

Venter lacht, en dan is de deur dicht en staat hij naar het lichaam van Brits te kijken dat op de vloer ligt en naar Simon die de M16 op hem richt en hij ziet dat Hoop over haar hele lichaam beeft en dat Vergottini zijn ogen

sluit alsof hij bidt. Hij vraagt zich af hoe hij zijn Z88 achter in zijn gordel zal kunnen pakken, hoe hij de overweldigende misselijkheid die in hem opstijgt, zal onderdrukken, hoe hij zijn angst onder controle zal krijgen. Hij hoort de geluiden aan de andere kant van de deur. Dierlijke kreten, vlees dat op vlees klopt. Iemand raakt de muur tussen de twee vertrekken met een doffe slag en het gebouw trilt. Stilte. Hij kijkt omlaag naar het stille lichaam van Brits. Hij ligt op zijn rug, een arm uitgestrekt, het bloed sijpelt uit de wond in zijn achterhoofd. De rode plas wordt almaar groter. Hij kijkt naar Simon. De M16 heeft nog niet bewogen - het zwarte oog van de dood staart hem aan. Nog meer geluiden aan de andere kant van de muur. Het begint weer van voor af aan. Hoop die nu met schokjes huult. Haar tranen druppen op het document in haar hals.

‘Zij is een vrouw. Hebben jullie dan geen geweten?’ zegt hij smekend. De man die het geweer voor haar vasthoudt, verroert niet.

Hij steekt zijn hand achter in zijn jasje, voelt de Z88. Zijn vingers krommen zich om de kolf heen. Hij maakt geen schijn van kans. Ze zullen hem als een hond neerschieten nog voor hij zijn wapen heeft getrokken.

Iemand brult in het andere vertrek. Iemand schreeuwt, haat en pijn gecombineerd. Doffe slagen, hout dat breekt. De tafel. Hoe kan Mpayipheli tegen die brute massa bestand zijn?

‘Alsjeblieft, laat haar gaan,’ zegt hij. ‘Je mag je klotegeweer in mijn mond steken.’ Hij zet een stap naar voren. De Z88 is uit zijn riem, nog steeds achter zijn rug, onder zijn jasje.

‘Sta stil,’ zegt de man voor Hoop die Venter ‘Sarge’ noemde.

Hij staat stil. ‘Heb jij de leiding hier?’ vraagt hij aan Sarge.

‘Sta alleen maar stil. Dan is zij veilig. En jij ook.’ De man kijkt niet eens naar hem, staart alleen maar langs de loop van zijn vuurwapen naar het gezicht van Hoop.

‘Zij is een vrouw,’ zegt hij.

Rochelende geluiden, de ziekmakende klank van zware houwten op een lijf. Een onherkenbare stem die ‘hu, hu, hu, hu’ doet.

Hij weet niet hoe lang hij nog zo zal kunnen blijven staan. De adrenaline smeekt om actie, reactie, beweging. De totale weerzin voor de scène voor hem. Brits. Hoop. Zijn hand omklemt de Z88, zwetend. Hij kan niet schieten. Hij mag er niet naast schieten. Die voor Hoop eerst, dan moeten ze hem maar neerschieten.

Het is stil in het pakruim, het gefluister van voetstappen op de vloer, de slagen, de kreten zijn opeens gestopt. Dat besef daalt over het hele vertrek neer. Van Heerden, de drie soldaten, Hoop, Vergottini.

Van Heerden staart naar hen. Simon staart naar hem. Sarge en Weber kijken alleen maar naar hun doelwitten.

Regen op het dak.

Stilte.

Veiligheidspal van de Z88 af. Langzaam, langzaam, langzaam, hij mag niet klikken. Zijn vingers zijn glibberig van het zweet. Hier zal hij vandaag doodgaan, hier zal hij sterven. Maar dit heeft hij al eerder meegemaakt, hij is niet meer bang. Hij heeft al eens op het punt gestaan te sterven. Hij zal duiken, eerst naar rechts, het pistool naar voren, en schieten. Voor Sarge Hoop neerschiet, het is alles wat hij zal kunnen doen. Hij mag er niet naast schieten. De stilte rekt en rekt en rekt.

‘Wat doen we als er niemand komt?’ De woorden van Van Heerden klinken schor, zijn keel is droog. Hij heeft geen speeksel meer.

De ogen van Sarge richten zich plotseling op hem. Voor het eerst laten zij het doelwit los, dan flitsen ze terug. Van Heerden ziet een zweetdruppel op het voorhoofd van de man en er gebeurt iets in zijn eigen kop - de paniek die afneemt. Het zijn ook maar mensen, dit hebben ze niet gepland. Ze wachten op Venter.

‘Wat doen we dan?’ Harder, dringender.

‘Houd je bek.’ De stem van Sarge weergalmt in de grote ruimte - de onzekerheid duidelijk te horen. En wanneer hij dit beseft, herhaalt hij zachter, beheerster: ‘Houd je bek. Basson zal komen.’

‘De politie ook,’ liegt Van Heerden. ‘Jullie hebben vanmiddag een rechercheur doodgeschoten.’

‘Dat was een ongeluk. We wilden Vergottini hebben.’

‘Vertel dat maar aan de rechter, Sarge.’

‘Houd je bek.’

Hij weet dat hij moet blijven praten, hij weet dat hij de scherpe punt van de wig heeft ingedreven. Er was onzekerheid.

‘Als wij jullie konden vinden, zal de politie jullie ook vinden, Sarge...’

‘Kop dicht! Als jij opnieuw begint te praten - als jij nog één woord zegt klootzak - dan schiet ik het gezicht van die bitch eraf!’

Er ligt zweet op alle gezichten. Ondanks de koude daarbuiten, ondanks de kilheid van het vertrek.

Wat nu? vraagt hij zich af. Wat moet ik nu?

Regen op het dak.

De seconden tikken weg. Worden minuten.

‘Simon,’ zegt Sarge. ‘Jij moet gaan kijken.’

Stilte.

‘Simon!’

‘Het kan een valstrik zijn.’

‘Krijg de klere, Simon! Na zo’n gevecht?’

‘Basson heeft gezegd dat we hier moesten blijven,’ zegt Weber.

‘Kom en neem mijn geweer.’

Besluiteloosheid. De ogen van Van Heerden gaan van de een naar de ander, op zoek naar een ogenblik. Alleen maar één ogenblik.

En dan hoort hij iets. Niet in de andere pakruimte - daarbuiten.

Het kan Orlando niet zijn. Nog te vroeg.

Sarge kijkt op. Hij heeft het ook gehoord.

Dan breekt de hel los.

De Mercedes barst door de muur heen. Staal op staal en beton en bakstenen, en dan heeft Van Heerden de Z88 voor hem en staat hij met zijn voeten wijd uiteen en ziet hij dat hun ogen op de muur zijn gericht. Al de ogen. Hij schiet die voor Hoop neer - Sarge - ziet hoe die valt. Draait het wapen in de andere richting, schiet op Simon. Mis. Jezus, nu niet. Schiet opnieuw. De loop van de M16 wordt op hem gericht. Hij schiet weer, raakt Simon in de nek. Van Heerden zwaait de Z88 opnieuw in het rond.

En dan scheurt het lood door hem heen. Gloeiend heet. Hij wordt van zijn voeten getild, tegen de muur aan gegooid. Nog een kogel. Waar is zijn pistool, verdomme, het doet pijn, hij is zo moe. Hij kijkt naar zijn borst - heel kleine gaatjes, waarom zijn het zulke kleine gaatjes? Zoveel schoten in het vertrek, zoveel lawaai. Iemand gilt, hoog en angstig. Hoop. Het is Hoop.

Waarom is het opeens zo donker?

OceanofPDF.com

‘Ik zal je één keertje vertellen hoe je zo’n zak van een seriemoordenaar bij de lurven grijpt, Van Heerden, ik zal het jou eens één keertje vertellen. Niét met van die klote theorieën en voorspellingen en profielbeschrijvingen en psychologische analyses, Van Heerden.’ Nagel zat achter het stuur. Een magere, gekwetste man achter het stuurwiel. Hij spuwde de woorden uit toen we de N1 achter de Piek ’n Pay hypermarkt in Brackenfell opreden met die stem van hem waar een nieuwe, scherpere kant aan zat, een diepe woede. Hij heeft gepraat, speekselspatjes op de voorruit, de adamsappel wild. ‘Ik zal het je eens haarfijn uitleggen, Van Heerden. Je doet het met verdomd hard politiewerk, dat is hoe je het doet. Eliminatie, Van Heerden.’ Hij stak zijn arm uit om in te voegen op de autoweg. Ik wist niet of ik me koest moest houden of niet, maar hij heeft alleen maar het dossier van de achterbank opgetild en in mijn schoot geworpen.

‘Hier heb je het - het klotehandboek dat jij maar eens een keer moet gaan bestuderen. Ik heb geen klotediploma, Van Heerden. Ik ben in te veel armoede opgegroeid om daar zelfs maar van te dromen. Ik moest voor alles werken. Ik heb geen tijd gehad om dag en nacht op een campus rond te hangen en in boekjes te zitten bladeren. Ik moest wérken, klootzak. Ik kon niet zitten nadenken en filosoferen en theorieën bedenken. En dat is hoe je zo’n schurftige seriemoordenaar pakt. Kijk erin, Van Heerden. Maak de kutlegger open en kijk erin. Kijk naar de resultaten van het forensisch onderzoek. Kijk naar de lijsten van tapijtvezels en automodellen. Kijk naar de foto’s van de sporen van buitenbanden. Kijk naar de lijst van de coverbanden. Kijk naar de lijst van dealers van coverbanden. Kijk op de lijst van de autoregistratie uit naar Volkswagen Combi Kampeerwagens. Kijk hoe ik ze heb nagetrokken, de een na de andere, Van Heerden, terwijl jij...’

En toen hield hij zijn mond, zijn knokkels wit op het stuurwiel. We reden tegen de 160 kilometer per uur op de N1, vlogen door het verkeer terwijl hij zijn tirade afstak, en ik dacht dat Nagel ons allebei van kant wilde maken. Maar toen hij zo opeens stilviel, toen hij aarzelde bij de afgrond van een rechtstreekse beschuldiging heb ik even de diepe pijn gezien waarvoor ik verantwoordelijk was.

Willem Nagel wist dat het zijn eigen schuld was dat hij Nonnie had verloren. Hij wist dat hij het was die haar op de vlucht had gejaagd, die haar had klaargestoomd voor een nieuwe relatie. Dat was wat hem verhinderde om mij neer te schieten of te slaan of te confronteren. Zijn eigen medeplichtigheid.

Maar hij wilde me Nonnie niet cadeau geven.

Misschien heeft hij van het begin af de pest aan me gehad. Misschien was wat ik als vriendschappelijke plagerijen beschouwde voor hem een veel ernstiger spel. Misschien hebben het minderwaardigheidscomplex over zijn afkomst, zijn jeugd in Parow, zijn onvruchtbaarheid, te zwaar op zijn schouders gedrukt om te beseffen dat ik geen bedreiging vormde. Misschien...

De bewijsstukken en de sporen van de bekleding en van de banden en de registratiebewijzen had hij voor me verborgen gehouden, verstopt als een afgunstig, zelfzuchtig kind dat zijn speelgoed niet wilde delen. Dit was het eerste wat ik ervan hoorde en het deed me beseffen hoeveel dit alles voor hem wel moest hebben betekend. Om zijn superioriteit te bewijzen.

Als hij Nonnie dan niet kon hebben...

Ik heb niets gezegd, ook het dossier niet opengemaakt. Ik heb alleen maar voor me uit zitten kijken.

Pas toen we voorbij het Groenpuntstadion waren, heeft hij opnieuw gepraat, op dezelfde toon, alsof er geen onderbreking was geweest. 'Vanavond zullen we zien wat voor een politieman je bent. Vanavond zijn er alleen maar ik en jij en George Charles Hamlyn, eigenaar van een Volkswagen Combi Camper en een lang stuk rood lint. We zullen zien, we zullen zien.'

Aan de waterkant heeft hij dichtbij de zee geparkeerd en is hij uitgestapt. Hij heeft zijn Z88 te voorschijn gehaald, het magazijn in zijn hand laten vallen en het weer teruggeduwd. Hij heeft de veiligheidspal erafgehaald en is doorgelopen, in de richting van de Hoofstraat. Ik ben hem achterna

gelopen, heb schaapachtig ook mijn vuurwapen gecheckt. Hij is opeens een flatgebouw binnengelopen, heeft op de lift knop geduwd en gewacht, zonder naar me te kijken, tot de deur openging. Hij heeft weer op een knop gedrukt en we zijn naar boven gegaan, in stilte. Het enige waaraan ik kon denken, was dat dit niet de juiste politiemethode was om een verdachte op te pakken. Hij is op een verdieping uitgestapt, ergens hoog - je kon de berg zien, Seinheuvel en de lichten op de Tafelberg - en hij liep voorop. Hij is bij een deur gaan staan en heeft gezegd: 'Kloppen, Van Heerden, en ga hem halen. Laat zien dat je een politieman bent, verdomme.'

Ik heb geklopt, luid en dwingend, mijn pistool in de rechterhand, mijn linkerhand tegen de deur, een bang gevoel in mij. Hij wilde me dood hebben. Nagel, die mij het spervuur injoeg.

Er kwam geen antwoord.

Opnieuw geklopt.

Geen reactie.

We hebben de deur van de lift niet horen open- of dichtgaan. We hebben alleen maar een beweging opgemerkt en opgekeken en hem in de lange gang gezien. Hij kwam aangelopen en we zagen hoe hij zijn ogen opensperde. Toen hij zich razendsnel omdraaide en begon te hollen, is Nagel hem achternagerend. En ik achter Nagel aan. De man is de brandtrap afgelopen - nam vijf, zes treden tegelijk - dan volgde Nagel, dan ik.

Ik ben gevallen, ergens onderweg naar beneden was ik mijn ritme kwijt en ben ik gevallen, heb mijn hoofd en mijn schouder gestoten, mijn pistool laten afgaan, een enkel schot. Nagel heeft gelachen zonder om te kijken, een hoonlach, terwijl hij de trappen almaar sneller afliep. Ik ben opgestaan. Er was geen tijd om aan de pijn te denken. Snel, snel, snel, tot helemaal onderaan de trap. Eindelijk. Hij was de straat op gelopen en we zijn hem gevolgd. Drie volwassen blanke mannen in een wedloop op leven en dood. Hij is een steeg in gehold en Nagel sloeg de hoek om en hield halt, en toen ik, bijna bovenop Nagel. En toen ik opkeek, stond George Charles Hamlyn daar in die doodlopende straat met een vuurwapen in zijn hand, op ons gericht. Nagel heeft zijn trekker overgehaald maar er kwam niets, alleen maar stilte. Hij heeft opnieuw overgehaald, vloekend. Een onderdeel van een seconde die een eeuwigheid leek. Later zouden ze zijn wapen onderzoeken en vaststellen dat het magazijn niet helemaal was ingedrukt. Ik richtte mijn pistool op Hamlyn en zag dat hij op Nagel aanlegde en mijn

hoofd zei, laat hem schieten, laat hem Nagel doodschieten, wacht, wacht een heel klein poosje, wacht heel even, heel even. Mijn hoofd, God, dit is wat in mijn hoofd opkwam en toen schoot hij en Nagel viel, twee schoten, bliksemsnel, en toen richtte hij de loop op mij en toen begon ik te schieten en ik kon niet meer ophouden, maar het was te laat. Het was verdomme veel te laat.

OceanofPDF.com

Lang voor hij weer bij bewustzijn kwam, besepte Van Heerden dat hij nog leefde.

Een zweven tussen droom en hallucinatie: zijn vader, een blikken trommel in de hand, loopt samen met hem door Stilfontein, lange gesprekken, de zachte stem van zijn vader, vol medelijden, de glimlach van zijn vader, zo onbeschrijfelijk gelukkig, hand in hand met zijn vader tot hij weer wegdrijft naar een pikzwarte duisternis zonder enig bewustzijn, naar een andere kant waar alleen maar bloed en dood zijn, Nagel en Brits en Steven Mzimkhulu en O'Grady en Schlebusch en Tiny Mpayipheli en Hoop, de schok en de weerzin, telkens opnieuw een kogelregen, telkens opnieuw gaat die door hem heen, telkens opnieuw schreeuwt hij vergeefs en lossen zijn kreten in de nevelen op en Wendy is daar, Wendy met haar twee kinderen en haar man. 'O, Zet, je mist zoveel', en zijn moeder, hij weet dat zijn moeder daar is, hij weet dat ze er is, om hem, bij hem, hij hoort haar stem, hij hoort haar neuriën, het is alsof hij weer in de baarmoeder zit en dan is hij wakker en de zon schijnt en het is laat op de middag en zijn moeder is bij hem, houdt zijn hand vast en de tranen stromen over zijn wangen.

'Ma,' zegt hij, maar hij kan zijn eigen stem nauwelijks horen.

'Ik wist dat jij daar was, ergens,' zegt ze.

En dan is hij weer weg, naar donkere, rustige diepten, zijn moeder is hier, zijn moeder is hier en dan komt hij langzaam terug, naar boven toe, naar boven toe, naar boven toe, de verpleegster die over hem heen gebogen staat, die het infuus verplaatst, hij ruikt haar lichte parfum, ziet de ronding van haar borsten onder de witte uniform en dan is hij boven, wakker, heeft pijn in zijn borst, zijn lijf voelt vreselijk zwaar aan.

'Hallo,' zegt de verpleegster.

Hij maakt een geluid dat niet helemaal werkt.

‘Welkom terug. Je moeder is gauw gaan ontbijten. Ze komt dadelijk terug.’

Hij kijkt alleen maar naar haar - naar de mooie lijnen van haar handen, de fijne blonde haartjes op de lenige armen. Hij leeft. Hij kijkt naar het zonlicht door het raam.

‘We waren bezorgd over je,’ zegt de verpleegster. ‘Maar nu word je weer helemaal beter.’

Helemaal beter.

‘Heb je pijn?’

Hij knikt lichtjes. Zijn hoofd is zwaar.

‘Ik zal je iets geven,’ zegt ze. Hij sluit zijn ogen opnieuw en maakt ze weer open en zijn moeder is daar.

‘Jongen.’ Hij ziet dat ze tranen in de ogen heeft. ‘Rustig maar, alles is oké. Jij moet alleen maar rusten.’ En dan slaapt hij weer in.

Wilna van As staat naast zijn moeder. ‘Ik wilde alleen maar dank je wel zeggen. De dokter zegt dat ik maar even mag blijven. Ik wilde alleen maar heel erg dank je wel zeggen.’ Hij ziet dat ze niet op haar gemak is en hij probeert tegen haar te glimlachen, hoopt dat zijn gezicht de juiste uitdrukking heeft. Ze zegt opnieuw dank je wel en draait zich om. Ze maakt een pas, keert terug, komt naar het bed toe, zoent hem op de wang en loopt snel naar buiten. Er zijn tranen in zijn ogen die hij niet kan tegenhouden.

‘Ik heb dit voor je gekocht,’ zegt zijn moeder zachtjes. Ze heeft een draagbare cd-speler in haar handen, ik weet dat je dit nodig zult hebben.’

‘Bedankt, mam.’

Hij moet ophouden met huilen. Jezus, wat ligt hij daar te huilen?

‘Toe maar,’ zegt zijn moeder, ‘toe maar.’

Hij wil zijn hand oplichten om de tranen weg te vegen, maar die zit vast, ergens tussen de infuusnaald en de dekens.

‘En deze cd’s.’ Ze heeft er een handvol meegebracht. ‘Ik heb ze zomaar uit jouw kast genomen. Ik wist niet wat je wilde beluisteren.’

‘Het Agnus Dei,’ zegt hij.

Zij zoekt tussen de cd’s, vindt de juiste, legt die op. Ze plaatst een kleine koptelefoon over zijn oren, drukt op de knop. De muziek vult zijn oren, zijn hoofd, zijn wezen. Hij kijkt naar zijn moeder, vormt ‘dank je wel’ met zijn

mond. Hij ziet dat ze antwoordt: 'Graag gedaan, jongen'. Ze zoent hem op zijn voorhoofd en gaat zitten en kijkt door het raam naar buiten. Hij sluit zijn ogen en neemt de muziek in zich op.

Iedere, iedere noot.

In de late middag is hij weer wakker.

'Hier is iemand voor je,' zegt zijn moeder.

Hij knikt. Ze loopt naar de deur, praat eerst met iemand, dan komt ze weer naar binnen met Tiny Mpayiphele achter zich aan. Hij heeft een verband om zijn hoofd dat een kant helemaal bedekt en hij loopt wat voorovergebogen in zijn kamerjas met de ziekenhuispyjama eronder. De opluchting trekt door hem heen omdat de Xhosa leeft, maar het hoofdverband lijkt op een tulband die scheef zit, alsof iemand een Arabier belachelijk wil maken. Hij wil lachen, dit overvalt hem. Er is iets aan Tiny - de wetenschap dat hij er lachwekkend uit ziet, een gêne - die het grappige van de zaak nog accentueert en opeens moet hij luidop lachen. Hij schudt, de pijn van zijn wonden ongemeen scherp, maar hij kan niet anders. Tiny staat daar en grinnikt eerst gekrenkt en dan lacht hij ook en houdt zijn ribben vast en het is pijnlijk en ze kijken naar elkaar, gewond en pathetisch en grappig, en ze lachen. Joan van Heerden staat achterin bij de deur en lacht mee.

'Zo bijzonder zie je er zelf ook niet uit,' zegt Tiny.

De pijn laat het lachen bedaren. 'Ik heb gedroomd dat jij dood was.'

De zwarte man gaat op de stoel naast het bed zitten. Langzaam, als een oude man. 'Ik was het ook bijna.'

'Wat is er gisteren gebeurd?'

'Gisteren?'

'Ja?'

'Gisteren heb jij geslapen, zoals elke dag, de voorbije zes dagen. En ik lag daar en ik had medelijden met mezelf en heb tegen de verpleegsters gezeurd over het feit dat de positieve discriminatie in dit ziekenhuis zo ver achteroploopt, omdat hier alleen maar slanke, blanke verpleegsters rondlopen met een kont zo mager dat je er niet in kunt knijpen.'

'Zes dagen?'

'Het is donderdag. Jij ligt hier al een week.'

Verbazing.

‘Wat is er gebeurd?’

‘Bester Brits leeft nog, ongelooflijk, hé? Ze zeggen dat het een mirakel is. De kogel is rakelings langs zijn strottenhoofd en zijn hersenstam gegaan en achter in de nek weer naar buiten, precies op dezelfde plek als het schot van twintig jaar geleden. Hoe groot denk je dat de kansen zijn dat zoiets gebeurt? En hij zal het halen. Op het nippertje, zoals jij blijkbaar. Jullie blanken zijn te week.’

‘En Hoop?’

Het is zijn moeder die antwoordt. ‘Ze was hier elke dag, twee, drie keer. Ze zal vast weer komen, straks.’

‘Ze is niet...’

‘Ze was in shock. Ze is een nacht in observatie geweest.’

Hij verwerkt de informatie.

‘Vergottini?’

‘Gearresteerd,’ zegt Tiny. ‘En wanneer de schedelbreuk en andere verzamelde beenderen van Spikkel Venter weer aaneengegroeid zijn, zal hij ook moeten brommen.’

Hij kijkt naar Tiny, naar de oogkassen die nog steeds gezwollen zijn, naar het scheve verband, naar de onnatuurlijke bult onder zijn arm. ‘En jij?’

‘Oor haast afgescheurd, zeven ribben gebroken, hersenschudding,’ zegt de Xhosa.

Van Heerden kijkt hem alleen maar aan.

‘Sterke jongen was het. De sterkste met wie ik ooit heb gevochten. Het was vreselijk, dat moet ik hem nageven. Genadeloos. Hij is een beest. Hij heeft meer haat dan ik, hij heeft het moorden in zich. Ik kan wel zeggen dat ik bang was. Hij kreeg mijn hoofd in een schroef en sloeg ermee tegen de muur en toen ik zijn kracht voelde en die waanzinnige ogen van hem zag, toen dacht ik dat ik doodging. Maar hij is traag - te veel spieren, te veel steroïden, te weinig adem. Maar hij is verdomd sterk.’ Tiny raakt het verband op zijn hoofd aan en kijkt schuldig om. ‘Excuus, mevrouw.’

‘Praten jullie maar,’ zegt ze glimlachend, ik ga het zonlicht opzoeken.’ Ze trekt de deur zachtjes achter zich dicht.

Tiny kijkt naar de deur.

‘En toen?’

Hij draait zich weer om, schuift iets recht onder de kamerjas, vertrekt zijn mond van de pijn. ‘Sterk. Hij hield mijn kop met één hand vast en met

de andere pakte hij mijn oor en scheurde het eraf. Goeie god, Van Heerden, wat voor een mens moet je zijn om iemands oor eraf te willen scheuren? Ik heb geschopt, vanwege de afschuwelijke pijn heb ik hem geschopt met mijn knie - met alles wat ik heb - en ben er zo uit gekomen, weggekomen. Opeens wist ik dat de enige manier om er levend uit te komen, was om weg te lopen en bij hem uit de buurt te blijven. Op een bepaald ogenblik rolden we over de tafel heen en toen kreeg ik een van de poten te pakken en ik sloeg ermee op zijn kop zodat het hout brak. Hij bloedde als een rund en hij schudde zijn hele lijf als een hond met vlooiën en hij kwam wéér op me af. Ik was doodsbang, een mens kan niet overeind blijven na zo'n dreun! Maar hij kon niet ophouden, zo enorm was zijn haat. Toen moest ik om hem heen dansen en slaan en dansen en slaan. Nog nooit was ik zo moe, Van Heerden, ik zeg het je. Hij kwam telkens opnieuw op me af. Zijn hele gezicht was een bloederige pap. Ik heb hem geslagen met alles wat ik had en dan spuwde hij, tanden en rood kwijl, en dan kwam hij weer...'

Tiny Mpayipheli staat langzaam op. 'Eerst een glas water drinken.' Hij schuifelt naar de kan en het glas op de tafel, giet de heldere vloeistof in het glas. Ijsblokjes vallen in overvloed over de rand heen en doen het water uit het glas opspatten.

'Ai,' zegt hij. 'Gelukkig zullen ze denken dat jij zo gemorst hebt.' Hij neemt een diepe teug van het water, giet het glas opnieuw vol, loopt ermee terug naar de stoel.

'Wil jij ook?' vraagt hij.

Van Heerden knikt. Tiny houdt het glas voor hem vast, laat hem drinken.

'Ik hoop dat je mag drinken. Het zou ergens door een gaatje weer naar buiten kunnen komen.'

Hij slikt het ijskoude water in. Het smaakt zoet, vers, heerlijk.

Het glas wordt van zijn mond weggenomen.

'Hij heeft nog enkele keren raak geslagen - met van die enorme uithalen die je van op een mijl ziet aankomen, maar ik was te moe om ze te ontwijken. Ik weet nu hoe een boom zich voelt als je hem met een bijl omhakt - dit gaat dwars door je heen, je voelt het tot hier.' Hij legt het topje van zijn vinger op zijn voorhoofd.

'Uiteindelijk is hij gevallen, voorover, als een blinde die niet weet waar de vloer is. Ik kan je niet vertellen hoe blij ik was, want ik was bekaf. Helemaal op. Ik heb op mijn knieën gelegen. Ik wilde jou komen helpen,

maar niets wilde werken zoals het hoort. Alsof je in wol zwemt, met een kop die niet kan denken. Toen heb ik eerst even uitgerust.'

Slok water.

'Ik wist niet wat ik moest doen. Ik kon niet alleen maar door die deur lopen en zeggen 'Oké, kerels, de baas is over en uit, en nou nemen wij het over'. En toen dacht ik, als ik niet door die deur kan, waarom dan niet door die andere deur... Ik ben naar de wagen gelopen, langzaam. Vreemd, mijn oor was er toen niet zo erg aan toe, het waren mijn ribben die kermde. En ik had van die zwarte vlekken voor mijn ogen. Ik weet niet hoe lang ik erover gedaan heb tot bij de Benz. En toen wist ik dat er niet veel tijd meer restte en ik nam een blaffer uit de kofferbak en ik reed en zocht de deur en ik vond hem niet, omdat alles zo verward was en toen maakte ik er zelf maar een.'

Tiny drinkt het laatste beetje ijswater op, staat op om nog meer te halen, komt terug.

'En toen schoot jij de hele bende dood en er bleef er maar een voor mij over en dat was maar goed ook, want de eerste paar schoten gingen helemaal de mist in.'

De deur gaat open. De blonde verpleegster komt naar binnen.

'Hij zal moeten rusten,' zegt ze.

'En ik moet al het praatwerk doen,' zegt Tiny. 'Niets zal ooit veranderen in dit land.'

Laat in de middag. Hij is alleen in de kamer. Een dikke bruine envelop ligt naast zijn bed. Zijn naam staat erop. Hij wriemelt zijn linkerhand onder de deken vandaan, langzaam. Hij ziet dat de huid van zijn voorarm rood en gezwollen is op de plaats waar het infuus zit. Rechterhand langzaam naar de andere kant, voelt de wonde in de borst en de schouder, brandend, scherp, als vuur, krijgt de envelop te pakken, laat zich weer achterover vallen, laat de pijn eerst even luwen, scheurt de envelop moeizaam open.

Een briefje bovenop. *Jij bent me een huwelijksreis verschuldigd. En een grote gunst in ruil voor dit document. Ben blij dat je herstelt. Vernietig het als je klaar bent met lezen. Alsjeblieft.*

Getekend: Mat Joubert.

Hij kijkt naar het document, tientallen witte A4-vellen, vol getypt, in de linkerbovenhoek geniet.

***Transcriptie van het verhoor van Michiel Venter, ook bekend als
Gerhardus Basson.***

Zondag 16 juli, 11:45, Grote Schuur Ziekenhuis.

Aanwezig: Hoofdinspecteur Mat Joubert.

Hoofdinspecteur Leon Petersen.

Hij draait het blad om.

V: Hoofdinspecteur Mat Joubert en Leon Petersen verhoren verdachte Michiel Venter, ook bekend als Gerhardus Basson, in het onderzoek naar de moord op Rupert de Jager, ook bekend als Johannes Jacobus Smit, en John Arthur Schlebusch, ook bekend als Bushy Schlebusch, ook bekend als...eh... Jonathan Archer, en poging tot moord op kolonel Bester Brits van het Zuid-Afrikaanse leger. Het verhoor wordt op band opgenomen en verdachte is hiervan in kennis gesteld. Ambtelijke toestemming van de arts, dr... eh... Laetitia Schultz, is verkregen. De arts heeft verklaard dat verdachte niet onder invloed is van genees- of verdovingsmiddelen die zijn begrip of bewustzijn aantasten.

V: Wilt u voor de goede orde uw volledige naam vermelden, alstublieft?

A: Krijg de klere.

V: Bent u Michiel Venter, die ook in het bezit is van een vervalst Zuid-Afrikaans identiteitsdocument op naam van Gerhardus Basson?

A: Krijg de klere.

V: De aanklacht tegen u is u reeds voorgelezen. Begrijpt u die?

A: Krijg de klere. Ik praat niet met jullie.

V: Uw rechten als verdachte in dit onderzoek zijn reeds aan u voorgelezen. Begrijpt u die?

A: (Geen antwoord.)

V: Voor de goede orde wijs ik erop dat de verdachte niet op de vraag reageert. U kunt gebruikmaken van het recht om een rechtsvertegenwoordiger tijdens het verhoor aanwezig te laten zijn.

A: (Geen antwoord.)

V: Voor de goede orde wijs ik erop dat de verdachte niet op de vraag reageert. U bent er zich van bewust dat dit verhoor op band wordt opgenomen en dat alles wat u zult zeggen, als getuigenis kan dienen voor de rechtbank.

A: (Geen antwoord.)

V: Voor de goede orde wijs ik erop dat de verdachte niet op de vraag reageert. Meneer Venter, kunt u ons zeggen waar u zich bevond op de avond van 30 september, verleden jaar?

A: (Geen antwoord.)

V: Voor de goede orde wijs ik erop dat de verdachte niet op de vraag reageert. Was u in of bij de woning van ene Rupert de Jager, ook bekend als Johannes Jacobus Smit, in de Morelettastraat, Durbanville?

A: (Geen antwoord.)

V: Voor de goede orde wijs ik erop dat de verdachte niet op de vraag reageert. Was u...

V: We verspillen onze tijd, Mat.

V: Ik weet het.

A: Verdomd waar ook nog dat jullie je tijd verspillen. Gore klootzakken.

V: Wilt u verdere vragen beantwoorden?

A: (Geen antwoord.)

Einde van de pagina.

Transcriptie van het verhoor van James Vergottini, ook bekend als

Peter Miller.

Zondag 16 juli, 14:30, verhoorkamer, Moordzaken en Berovingen, Bellville-Zuid.

Aanwezig: Hoofdinspecteur Mat Joubert.

Hoofdinspecteur Leon Petersen.

V: Hoofdinspecteur Mat Joubert en Leon Petersen verhoren verdachte James Vergottini, ook bekend als Peter Miller, in het onderzoek naar de moord op Rupert de Jager, ook bekend als Johannes Jacobus Smit, en John Arthur Schlebusch, ook bekend als Bushy Schlebusch, ook bekend als... euh... Jonathan Archer, en poging tot moord op kolonel Bester Brits van het Zuid-Afrikaanse leger. Het verhoor wordt op band opgenomen en verdachte is hiervan in kennis gesteld, alsook van zijn rechten.

V: Wilt u voor de goede orde uw volledige naam vermelden, alstublieft?

A: James Vergottini.

V: U bent ook in het bezit is van een vervalst Zuid-Afrikaans identiteitsdocument op naam van Peter Miller?

A: Ja.

V: De aanklacht tegen u is u reeds voorgelezen. Begrijpt u die?

A: Ja, maar ik heb er niets mee te maken...

V: Daar komen we dadelijk toe, meneer Vergottini. Uw rechten als verdachte in dit onderzoek zijn reeds aan u voorgelezen. Begrijpt u die?

A: Ja.

V: U hebt het recht om een rechtsvertegenwoordiger tijdens dit verhoor aanwezig te laten zijn, maar u wenst hier geen gebruik van te maken.

A: Ja.

V: U bent zich ervan bewust dat dit verhoor op band wordt opgenomen en dat alles wat u zegt tegen u kan worden gebruikt voor de rechtbank?

A: Ja.

V: Meneer Vergottini, waar was u verleden jaar op de avond van de 30ste september?

A: Thuis.

V: En waar is dat?

A: In de Mimi Coertselaan 112 in Centurion.

V: In Pretoria?

A: Ja.

V: Kan iemand dit bevestigen?

A: Luister, kan ik niet van voren af aan beginnen...

V: Meneer Vergottini, kan iemand bevestigen dat u die avond thuis was?

A: Mijn vrouw.

V: Bent u getrouwd?

A: Ja.

V: Onder welke naam?

A: Miller. Alsjeblieft, ik zal jullie alles vertellen wat ik weet. Ik heb niets met de dood van Rupert te maken. Het is een lang verhaal, maar ik zweer dat het Spikkel en Bushy...

V: Venter en Schlebusch?

A: Ja. Maar ik heb ze in jaren niet gezien. Het was pas toen die foto's in *Beeld* verschenen dat...

V: Wanneer hebt u hen voor het laatst gezien?

A: In 1983 hebben we elkaar...

V: Bij de Verkenners?

A: Nee, daarna.

V: En daarna nooit meer?

A: Nee. Behalve verleden jaar...

V: Hoezo?

A: Dat is wat ik jullie probeer te vertellen. Jullie moeten de hele zaak begrijpen. Het hele verhaal.

V: Vertel het ons, meneer Vergottini.

A: Ik weet niet wat jullie al weten, waar zal ik beginnen?

V: Ga er maar van uit dat we niets weten.

A: Het was in 1976. Toen is het allemaal begonnen...

OceanofPDF.com

‘We waren met z’n achten in de sectie en Bushy was de sectiesergeant...’

‘Negen in totaal?’

‘Nee, acht, Bushy meegerekend. We hadden een...’

‘Over welk jaar praten we nu?’

‘Zesenzeventig.’

‘Jullie waren allemaal Verkenners?’

‘Ja. Bushy was... hij had zijn jaar er al op zitten en toen heeft hij bijgetekend voor nog twee jaar. Hij wilde eigenlijk BM worden, maar hij wilde het eerst nog even aanzien, omdat ze hem een streep hadden afgepakt in 1975, toen hij in een kroeg had gevochten...’

‘BM?’ vraagt Petersen.

‘Beroepsmilitair.’

‘En de rest van jullie?’

‘We waren alleen maar dienstplichtigen. We waren de eersten die twee jaar onder de wapens moesten. Clinton Manley heeft er nog zo over geklaagd, omdat hij naar de universiteit wilde, hij had al een rugbybeurs gekregen aan de universiteit van Stellenbosch. We hebben...’

‘Wie waren de andere leden van de sectie?’

‘Bushy, Manley, Rupert, Spikkel, Red, Gerrie de...’

‘Niet zo snel, ik kan het niet volgen. Red?’

‘Verster, hij kwam uit Johannesburg...’

‘Had hij ook een echte naam?’

‘Ja... eh... die kan ik me niet herinneren. Hij was gewoon Red.’

‘Ga verder.’

‘Gerrie de Beer, heb ik die al genoemd? Koos Janse van Rensburg. Wacht, laat ik even tellen. Bushy, Spikkel, Rupert, Clinton, Red, Koos, Gerrie... eh... en ik. Acht.’

‘Goed.’

‘We zaten op een bevoorradingsroute, in het noorden, tussen Mavinga en waar de bases van Unita zich ook maar bevonden, soms van Katima naar Mavinga - ammunitie en mondvoorraad op de Bedford-vrachtwagens, enkele keren te voet met een tas vol documenten. Zo eens in de zes weken keerden we naar Katima terug. Soms moesten we lopen, soms kwam de helikopter ons halen. Het was warm en droog en we liepen of reden 's nachts. Het was geen makkie, zo in het donker. Je kon niets zien en als de maan scheen, werd alles grijs. En dan plotseling schoten, of je zag iets komen en je legde je in een hinderlaag en dan waren het alleen PB of geiten of een aardvarken...’

‘PB?’ vraagt Petersen.

‘Plaatselijke Bevolking... of zelfs Portugezen die probeerden erdoor te komen vanaf de diamantmijnen in het noorden of zo. Soms was het de Swapo en dan ontstond er een schermutseling en vroeg je je af of je zou sterven als de kogels je om de oren floten en je achter een struik zat. Maar de Swapo's meden ons. Ze waren op weg naar Namibië, ze hielden zich schuil. Alleen als we zo ongeveer tegen elkaar opbotsten...

De zenuwen vraten aan me, ik heb het toen niet beseft, pas later, na weken in de bush. Je wist aldoor dat er iets kon gebeuren in het donker. Later waren er nog landmijnen ook. En je sliep slecht en je at slecht. Soms stonden de waterbronnen droog en dan had je die dag niets te drinken. Alleen maar die aanhoudende spanning, van de ochtend tot de avond. Al deden Bushy en Spikkel of ze het leuk vonden - ze zeiden almaar dat ze er méér wilden neerschieten, vaker wilden vechten. Maar de spanning heeft ze ook te pakken gekregen, uiteindelijk. Het was de spanning die de hele rotzooi met het bataljon para's heeft veroorzaakt.’

‘Het bataljon para's?’

‘We waren nog weken van ons veertiendagenverlof verwijderd toen we terugkwamen van een patrouille, te voet in de nacht, en Bushy gebaart dat we plat op de grond moeten gaan liggen. We zagen ze komen, door de bedding van een droog riviertje, alleen maar schaduwen en geweelopen. Veel meer dan dat kun je niet zien in een donkere nacht. Twaalf man, verspreid, zoals de Swapo's lopen. Bushy gebaarde dat we in een hinderlaag moesten gaan liggen. We hebben onze stellingen ingenomen. We hadden dit vaak geoefend - ieder van ons wist wat hem te doen stond, waar hij moest

gaan liggen. We moesten wachten tot Bushy als eerste schoot. Ze zijn dichterbij gekomen, hebben niet eens geweten dat wij er waren... En toen schoot Bushy en schoten we er allemaal op los en ze vielen en schreeuwden en ik wist dat het dit was waar Bushy op gewacht had - een dozijn kaffers. Je moet me excuseren, maar dat is waarover ze het voortdurend hadden, ze waren de grootste racisten die ik kende, Bushy en Spikkel. We waren het allemaal, toen. Dat hadden ze ons geleerd...'

'Ga door,' zegt Leon Petersen.

'We hebben ze neergemaaid. Ze maakten geen enkele kans. En toen het stil werd, toen hoorden we een van hen in het Afrikaans roepen: 'Ma, ma, help me!' Hij heeft om zijn moeder geroepen, aanhoudend, en toen hoorde ik Clinton Manley zeggen: "O, mijn God." Toen wisten we dat het fout zat. Bushy is opgestaan en heeft ons een teken gegeven en we zijn naderbij gekropen en toen kwamen we bij de eerste en zagen we op zijn identiteitsplaatje dat hij een para uit Bloemfontein was. Niemand had ons gewaarschuwd dat ze daar zouden zijn. Tien van hen waren dood, mordsdood, aan flarden geschoten, en een was bezig dood te gaan. Hij was het die zo geschreeuwd had. Een van hen leefde nog - hij was in beide benen geraakt, maar hij zou het gehaald hebben.'

'Zou het gehaald hebben?'

'Spikkel heeft hem afgemaakt. Maar het was niet zo eenvoudig. Je kunt het je indenken. We stonden daar bij die para en hij wist dat we Verkenners waren en hij vroeg telkens opnieuw waarom we op ze geschoten hadden. En dan kermde hij tussendoor van de pijn en die andere riep om zijn moeder en we waren allemaal doodsbang, omdat het een grote klerezooi was. Jezus, we hadden onze eigen mensen vermoord, het was allemaal zo ontzettend snel gebeurd. Ik zweer dat het schieten niet langer dan twee, drie minuten duurde, maar het waren onze eigen troepen. Weet je hoe dit voelt? Ik denk dat we allemaal in paniek waren. Ik denk dat het Red was die vroeg wat nu, maar niemand heeft hem geantwoord. We zaten tot aan onze nek in de problemen. En de kerel die op de grond lag was hysterisch. 'Waarom hebben jullie op ons geschoten?' bleef hij almaar vragen. En hij kermde, de hele tijd door. Jezus, ik wilde alleen maar wegrennen, ik wilde maken dat ik wegwam. Bushy stond er maar, hij was zo wit zoals een laken, hij wist ook niet wat we moesten beginnen en toen kwam Spikkel aangelopen en hij schoot die kerel door zijn kop en Gerrie de Beer zei "wat doe je nou,

godverdomme?” en Spikkel zei: “Wat denk je verdomme dat we moeten doen?” en hij liep naar de andere toe en schoot hem ook dood. Hij was niet kalm, Spikkel, hij was even bang als wij allemaal, je kon het horen, je kon het zien. Jezus, dit was ontzettend, maar toen was het stil, doodstil. En Red moest overgeven en Clinton Manley ook en de anderen stonden daar tussen twaalf dode para's en ieder van ons wist dat we er nooit over zouden kunnen praten, we wisten het allemaal nog voor ik het had gezegd. Ik bedoel, het was een ongeluk, het was een puur, ongelooflijk, duivels ongeluk, wat konden we doen? Toen zei ik dat we er nooit over zouden kunnen praten.'

Stilte.

'Meneer Vergottini?'

'Het gaat wel.'

'Doe maar kalm aan, meneer Vergottini.'

'Noem me liever Peter. Het is de naam waaraan ik gewend ben.'

'Kalm aan maar.'

'Het gaat wel, het is oké.'

Toen kwam de zon op. En Spikkel nam zijn spade en begon te graven en toen stonden we op of kwamen dichterbij staan en hielpen hem. We hebben ze begraven. De grond was hard en we wilden ze niet in het zand van de bedding begraven omdat ze dan in het regenseizoen... We hebben tot twee uur de volgende middag gewerkt, eerst de hoofden bedekt, ik denk dat we de ogen en de gezichten niet aan konden. Dit waren de onzen. Onze eigen mensen. We hebben iedere huls opgeraapt, iedere bloedvlek weggestopt, ieder lijk begraven. In de bloedhete zon, met dat simpele loopgravengereedschap, ieder graf verborgen... Toen zijn we weggegaan. Zonder een woord. Spikkel voorop. Ik zal dit nooit vergeten, opeens liep Spikkel voorop, en Bushy achter hem aan. Spikkel was de nieuwe leider zonder dat er een woord gezegd was. Twee dagen lang, dag en nacht gelopen en niet gepraat. We konden maar aan één ding denken. Toen we bij het kamp aankwamen, wachtte luitenant Brits op ons en hij wilde ons spreken...'

'Bester Brits?'

'Ja.'

'Ga door.'

‘Hij wilde ons spreken en toen dachten we dat iemand iets wist, omdat hij van de Militaire Inlichtingendienst was en we waren bang en Spikkel zei dat hij het woord zou voeren, we moesten alleen maar onze bek houden, maar toen kwam er een ander verhaal, het was een héél ander verhaal.

Elke dag van de afgelopen drieëntwintig jaar heb ik eraan teruggedacht. Aan het Toeval. Als Brits het aan een andere sectie had gevraagd. Als de para’s een andere route hadden gevolgd. Als we in het donker een R1 van een AK hadden kunnen onderscheiden... Toeval. De para’s. En Orion.’

‘Orion?’

‘Operatie Orion. De operatie van Brits. Hij zei dat hij wist dat we moe waren, maar het zou maar werk voor één nacht zijn en dan mochten we voor twee weken op verlof, dadelijk - in een Hercules klimmen en naar huis toe gaan. Maar we waren de enige ervaren sectie die beschikbaar was en de Operatie was voor de volgende nacht gepland. Alles wat we moesten doen, was een lading goederen in een kotsbak bewaken... Dat is een Dakota, een Dak, een DC10. We moesten er alleen maar voor zorgen dat twee pakketjes werden geruild en hij zou meegaan, hij wilde alleen maar “gemoedsrust”. Het was zijn woord, “gemoedsrust”. Toen organiseerde hij een fabelachtig etentje uit de mess van de officieren en zei dat we niet in de tenten hoefden te slapen, hij had een prefab voor ons geregeld en we mochten slapen zolang we wilden, hij zou ervoor zorgen dat niemand ons kwam storen, we moesten fris zijn, de volgende middag. Eén nachtje werken en dan naar huis.

We hebben gegeten en gedoucht, we zijn naar een bungalow toe gegaan en gaan liggen maar niemand kon de slaap vatten. Red Verster zei dat we het aan iemand moesten vertellen. Zo opeens, alsof zijn besluit vast stond. Spikkel heeft nee gezegd. Clinton heeft gezegd dat we moesten praten. Rupert de Jager zei dat het niet zou helpen, ze waren dood, dit zou ze niet terugbrengen. En Janse van Rensburg zei nee, maar hij zou er niet mee kunnen leven en ze begonnen allemaal tegen elkaar te schreeuwen - ik en Rupert op Clinton en Gerrie en Red en Koos. Tot Spikkel met zijn geweerkolf op een blikken trommel sloeg, het klonk als een kanonschot, en we allemaal naar hem keken en hij zei dat we moe waren, moe en geschokt en dat het alleen maar moeilijkheden zou opleveren als we erover zouden bakkeleien. We moesten wachten. Tot na Operatie Orion. Dan zouden we stemmen. En doen wat de meerderheid had besloten.

Bushy Schlebusch lag alleen maar op een bed naar het plafond te staren. En Spikkel Venter had de leiding. En toen gingen we allemaal liggen en ik denk dat we een poosje geslapen hebben, zo tegen de ochtend aan, en toen kwam Brits tegen 11:00 uur en zei dat er een ontbijt klaarstond en voelden we ons oké? en hij draaide om ons heen als een moederkloek en probeerde om een van ons te zijn en we deden alsof we hem niet zagen, omdat para's en inlichtingen-officieren allemaal zó waren, schijterds die op de basis rondhangen en proberen om goede maatjes te zijn met de kerels die wel middenin de strijd zaten. Hij was werkelijk niet te harden, zei de hele tijd: "Orion is groots, kerels, Orion is groots, jullie moeten fit zijn, op een dag zullen jullie je kinderen kunnen vertellen dat jullie bij een grootse zaak betrokken waren."

En toen, die avond, heeft hij ons scherpe patronen en handgranaten gegeven en zijn we in een Bedford naar het vliegveld gereden en daar stond de Dak en we zijn ingestapt en voor we opstegen zei Brits dat hij ons wilde briefen. Hij zei dat het strikt geheim was, maar dat we hoe dan ook zouden zien wat er aan de hand was, omdat we geen imbecielen waren en hij wist dat hij ons kon vertrouwen, we zouden naar een mijn in Cuango gaan om steentjes te halen, diamanten, en dan zouden we over een landsgrens of twee heen vliegen zonder toestemming te vragen en de diamanten omruilen voor iets wat de Unita heel hard nodig had, omdat ze moeite hadden met de rest van Angola én met de Cubanen, de CIA was ook bij de zaak betrokken maar die wilde het niet aan de grote klok hangen, maar wat ons betreft, we hadden niets gezien en niets gehoord en dan zouden we een verlof van veertien dagen krijgen met een ietsje extra soldij, een ietsje extra dat die 14 dagen leuk zou maken en hij probeerde zijn stem zoals in die reclame voor koffie te laten klinken, hij was een joker, en hij wilde toch zo graag een van de jongens zijn.

Gewoonlijk sliepen we in alles wat vloog, maar niet die nacht. We zaten daar met onze handen op onze geweren en onze ogen op elkaar gericht en ik denk dat we ons allemaal afvroegen wie het eerst zou doorslaan, wie als eerste zou gaan praten. Ik en Rupert de Jager en Spikkel Venter dachten dat we moesten zwijgen, Red en Clinton en Gerrie en Koos wilden dat we zouden praten en Bushy Schlebusch zat daar met een lege blik. Ik wist niet aan wiens kant hij stond. Een spanning, verdomme, er hing een spanning die je op een mijl afstand kon voelen, maar Brits had er niet het flauwste

benul van, hij had het te druk met spionnetje te spelen met zijn stafkaarten en papieren en zijn flitslampje en maar kijken of we wel naar hem keken.

We zijn op een godverlaten landingsbaan ergens in het noorden van Angola geland. Ze hadden vuren langs de baan aangestoken om ons te gidsen. We zijn naar buiten geklommen en op één knie gaan zitten, met de geweren naar buiten toe, zoals Brits ons had gebriefd, terwijl hij met twee kerels praatte. Toen brachten ze eerst nog brandstof voor de Dak, uit zo'n tank op een pick-up, en toen kwam er een vrachtwagen vol met Unita-soldaten en Brits zei tegen ons "Rustig maar, die maken deel uit van het plan", alsof *hij* onze sectieaanvoerder was. Ze brachten een houten kist naar ons toe die ze met vier kerels moesten dragen en laadden die in het vliegtuig en Brits zei dat we moesten instappen en we stegen op en ik heb geprobeerd me te oriënteren, maar 's nachts en in de lucht is dit onmogelijk. Ik denk dat we zuid- of oostwaarts vlogen en we zaten daar met rode ogen en de para's in ons hoofd. Spikkel is opgestaan en bij Bushy gaan zitten en heeft lang met hem gepraat, recht in zijn oor. Toen ging hij weer op zijn plaats zitten.

We waren twee uur in de lucht, toen begonnen we te dalen en Brits zei dat we vanaf nu op onze hoede moesten zijn, dit was het netelige deel van Operatie Orion. We zijn dan geland, ergens waar er alleen maar bush was en gras en stenen en dit keer brandden er fakkels langs de landingsbaan. Brits is als eerste naar buiten geklommen en toen wij, opnieuw in V-formatie en toen kwamen twee mannen in een Land Rover aangereden. Ze stapten uit en Brits is naar hen toe gelopen en keudelde met ze. Toen ging hij achter in de Landy kijken en kwam terug en zei tegen Bushy dat we de houten kist moesten uitladen en naar hem toe brengen. Bushy wees naar Spikkel en mij en we klommen terug naar binnen en brachten 'm naar hem toe, hij was zwaar, en zetten 'm neer. De twee kerels kwamen dichterbij en maakten hem open en het waren alleen maar diamanten waar je ook keek, ruwe, in plastic zakjes. Die ene kerel floot en zei: "Heb je ooit zoiets gezien?", met een Amerikaans accent dat je met een mes kon snijden.

"Zullen we dan maar tot de ruil overgaan?" vroeg Brits en de andere Yank zei: "Zeker weten" en Brits sloot de kist en zei dat we hem achter in de Land Rover moesten zetten en de spullen die in de Landy lagen in het vliegtuig laden. Ik en Spikkel hebben de kist opgepakt en ze tot achter de Land Rover gedragen, de Amerikanen en Brits achter ons aan. Achter in de

wagen stonden kartonnen dozen, een hele vracht, met de namen van conserven erop, dichtgeplakt met tape. Ik vond het vreemd - diamanten in ruil voor blik - tot ik er een optilde en voelde dat het geen conserven waren. Ik wist niet wat het dan wel was. We hebben ze naar de Dak toe gedragen en toen niemand ons in het vliegtuig kon zien, heeft Spikkel er een met zijn bajonet opengesneden - met een lang sjjjjj-geluid. Het waren dollars, pakken en pakken en pakken dollars en toen zei hij tegen me: "Denk je werkelijk dat Red en de anderen zullen zwijgen, Porra?" Dat was mijn bijnaam. Vergottini is Italiaans, maar omdat mijn vader een vis-en-patatzaak had in Bellville...

Ik zei nee. Toen zei hij dat als ik levend uit de zaak wilde komen, ik alleen maar mijn bek moest houden, want er stond een en ander te gebeuren en we liepen terug om nog meer dozen te halen en ik zag dat hij Bushy een teken gaf, zo stiekem met één hand en toen we weer bij de Landy kwamen, toen schoot hij een van de twee Amerikanen neer en toen die viel schoot hij de andere neer... God...

'Meneer Vergottini...'

'Peter. Of Miller. Laat me even. Zou ik iets te drinken kunnen krijgen?'

'Natuurlijk. Ik zal het dadelijk laten brengen. Koffie?'

'Koffie is goed.'

'Suiker? Melk?'

'Twee klontjes en melk, alstublieft.'

'Ogenblikje.'

'Wil je even staan? De benen strekken?'

'Het gaat wel, dank u.'

'De koffie komt eraan.'

'Bedankt.'

'Wil je even pauzeren?'

'Ik wil het eerst afmaken.'

'Dat begrijpen we.'

'Ik vraag het me af.'

'Ik zal me het gezicht van Brits op dat moment voor eeuwig herinneren. Het ongeloof. De schrik. De verbazing. Alles stond erop te lezen, ik denk dat het de eerste lijken, de eerste mensen met kogelwonden waren die hij ooit zag. Er was ook de misselijkheid die iedereen de eerste keer ervaart. Maar

het ongeloof was het grootst. Hij heeft naar Spikkel gekeken, naar de Amerikanen, weer naar Spikkel, met zijn mond die open en dicht ging, zijn ogen groot en rond, zijn handen die iets afweerden, maar Spikkel had zich al omgedraaid, naar de anderen toe.

“Ik wil eerst weten wie van plan is om te praten,” heeft hij gezegd. “Bushy en ik weten waar we staan. En ik denk dat ik ook weet waar Porra en Rupert staan.” Bushy heeft zich omgedraaid en zijn geweer op hen gericht, op Genie en Clinton en Red en Koos. “De anderen moeten nu snel even nadenken.” Toen liep hij naar het vliegtuig en klom aan boord en toen hoorden we nog meer schoten.

Ooit moet iemand me de psychologie van de zaak verklaren. Ik weet dat we moe waren. We hadden in vier dagen niet geslapen - ik bedoel, niet iets om over naar huis te schrijven, maar we waren op. Ik denk dat niemand van ons nog kon denken, dat we alleen nog maar rauwe zenuwen waren. De para's spookten door ons hoofd, niet alleen wat gebeurd was, maar ook wat ons te wachten stond, voor mij was het pikdonker, ik wist dat dit niet iets was dat je gewoon uit je leven, uit je hoofd zet, maar, verdomme...

Brits had zijn stem teruggevonden. “Waar denk jij dat je mee bezig bent?” vroeg hij aan Spikkel toen die uit de Dak kwam geklommen. Spikkel heeft gezegd dat hij de piloot had doodgeschoten en duwde de loop van zijn Star-geweer tegen het gezicht van Brits en zei: “Waar zijn we?” Brits beefde als een riet en probeerde het pistool weg te slaan, en toen gaf Spikkel hem een klap met de kolf en hij viel en Spikkel drukte hem met zijn voet tegen de grond, op zijn rug en vroeg opnieuw waar we waren. Ik denk dat Brits toen geweten heeft dat hij zou sterven, daar, dat hij het in de ogen van Spikkel heeft gezien. “Botswana,” zei hij. Spikkel verwijderde zijn voet en Brits heeft geprobeerd om rechtop te komen, ging op zijn knieën zitten en toen vroeg Spikkel: “Waar in Botswana?”

“In het noorden, net ten noorden van Chobe,” zei hij. En toen drukte Spikkel de loop in de mond van Brits en hij schoot en toen draaide hij zich om en vroeg me: “Porra, sta jij aan mijn kant?”

Wat kon ik zeggen? Jezus, wat kon ik zeggen...’

‘Rustig maar, meneer... Miller.’

‘Ik ga even kijken waar die koffie blijft.’

‘Laat me het afmaken, alstublieft.’

‘Hoeft niet.’

‘Toch wel.’

‘Goed dan.’

‘Wat kon ik zeggen? Er waren maar twee mogelijkheden: je kon snel doodgaan of je kon langzaam doodgaan. En ik was niet bereid om snel dood te gaan. Maar ik word wakker naast mijn vrouw en dan ben ik weer daar en dan moet ik weer kiezen en elke keer kies ik ervoor om daar dood te gaan. Maar die nacht, die ochtend heb ik een andere keuze gemaakt. Ik heb gezegd: “Ik sta aan jouw kant, Spikkel.” Toen vroeg hij het aan Rupert en de mond van Rupert vertrok en hij keek naar Brits en hij keek naar Spikkel en hij zei: “Ik sta aan jouw kant, Spikkel.” Gerrie de Beer begon te huilen als een kind en Red Verster was de enige echte man die nacht. Hij zei “nee” en rukte aan zijn R1, en toen schoot Bushy op hem en toen schoot Spikkel ook - schoot Gerrie en Red en Clinton Manley en Janse van Rensburg dood. Als honden. Toen was het stil en ik zag hoe Rupert over zijn hele lijf beefde van de schok en Spikkel zei: “Ik weet hoe jij je voelt, Rupert, maar ik ga mijn hele leven niet vergooien omwille van een ongeluk dat niemand zijn schuld is en niet in een oorlog waar de ene kaffer tegenover de andere kaffer staat in een land dat geen moer voor me voelt. Ik niet. Als jij wilt huilen, mag je huilen, maar ik wil eigenlijk alleen maar weten of jij nog altijd aan mijn kant staat.”

Rupert schudde het hoofd. “Ik sta aan jouw kant, Spikkel,” zei hij.

En toen liet hij ons de dollars en de diamanten terug naar de Land Rover brengen. En toen zijn we weggereden. We hebben ze allemaal zo achtergelaten en zijn doorgereden, net toen het in het westen al licht werd.’

V: Hoe zijn jullie naar Zuid-Afrika teruggekeerd?

A: We hebben de volgende dag de Landy en een zak diamanten met de PB voor een tientonner en burgerkleden geruild en we hebben ’s nachts gereden, langs kleine wegen, het was Spikkel die alle beslissingen nam, over die vracht geld en de stenen, twee weken lang, brandstof en eten gekocht in gehuchten die niet eens op een kaart stonden. We zijn op een plaats ergens ten noorden van Ellisras de grens overgestoken, alleen maar dwars door het prikkeldraad gereden en overgestoken, naar Johannesburg toe. Spikkel zei dat we daar zouden delen.

V: Hebben jullie dat gedaan?

A: Ja.

V: Hoeveel?

A: Ieder van ons heeft ongeveer twintig miljoen dollar gekregen en een paar zakken diamant.

V: Twintig miljoen?

A: Ongeveer.

V: Jezus.

V: En toen?

A: We hebben gepraat. Lang gepraat. Over hoe we nooit weer contact zouden hebben met onze familie. Ik denk dat dit voor Rupert verschrikkelijk was, er lag een boerderij op hem te wachten. Over hoe we het geld en de diamanten in rands konden omzetten. Niemand die het wist. Spikkel is voor een paar dagen naar Hillbrow gegaan en toen heeft hij wat van die dollars kunnen wisselen en hebben we ieder een paar duizend rand gekregen en toen zei hij dat we nu een beslissing moesten nemen, hij en Bushy zouden samen blijven, en wat zouden wij doen? Ik wilde naar Durban toe, ik wilde alleen maar weggkomen, Rupert zei dat hij naar Kaapstad wilde. Spikkel heeft een postbus in Hillbrow gehuurd en zei dat hij een jaar vooruit had betaald, dit was het adres, we moesten contact houden. Ik heb een wagen gekocht en mijn geld en mijn diamanten ingeladen en ik ben naar Durban toe gegaan. De diamant was het makkelijkst, al was ik dom in het begin. Maar een mens leert van zijn fouten. Er was een ouwe in een pandjeswinkel aan wie ik er een getoond had, nadat ik daar een paar keer had rondgehangen, en die zei dat hij alles zou nemen wat ik kon krijgen. Ik was voorzichtig. Ik was bang, maar na de eerste transactie gebeurde er niets. En het was leuk om geld te hebben. Ik heb een flat gehuurd. Iemand in een nachtclub ontmoet. Gezegd dat ik met vakantie was...

V: Heb je Venter en de anderen nog gezien?

A: Elk jaar een keer, ik schreef naar dat adres om mijn eigen postbusnummer in Durban te geven en toen schreef Spikkel maanden later terug en zei dat we een reünie moesten houden, hij had een contactpersoon voor de dollars en toen vloog ik naar Johannesburg toe. Hij en Bushy hadden al nieuwe papieren, ik en Rupert nog niet. Hij heeft ons namen en nummers gegeven, hij zei dat hij onze dollars voor dertig cent per dollar zou overnemen. Ik zei dat ik de mijne zou meebrengen, Rupert zei dat hij erover wilde nadenken. En toen zijn we weer uit elkaar gegaan. Ik heb later

een deel van mijn geld naar hem toe gebracht en mijn rands gekregen en ben teruggekeerd en toen we het jaar daarop weer bij elkaar zaten heb ik opnieuw een deel van de dollars meegenomen en een deel gehouden. Spikkel schepte op over zijn nieuwe zaak, hij en Bushy hingen met huurlingen rond, maar ze waren niet goed georganiseerd en hij wilde een agentschap beginnen om hun diensten te verhuren maar hij had alleen nog maar een naam bedacht.

V: Orion?

A: Orion Solutions. Hij dacht dat het hartstikke grappig was.

V: En toen?

A: Na het derde jaar ben ik niet meer teruggegaan. Ik had een nieuwe naam gevonden op de zwarte markt. Ik ging naar de klote. Te veel geld. Te veel drank. Hasj. Wagens, grieten. En zeventien doden in mijn kop. Tot ik op een ochtend wakker werd en bloed pieste en wist dat ik zo niet langer wilde leven. Ik kon niets veranderen aan hetgeen gebeurd was, maar zo wilde ik niet voortleven. Toen pakte ik mijn spullen bij elkaar en verkocht de flat en reed naar Pretoria toe en zocht werk, ik ben bij Iscor begonnen, in het magazijn. Voorman geworden. En toen ontmoette ik Anmarie.

V: Jouw vrouw.

A: Ja.

V: Heb je Venter en Schlebusch nog ooit teruggezien?

A: Ja.

V: Wanneer?

A: Verleden jaar.

V: Waar?

A: Bij mij thuis.

V: Hoe hebben ze jou gevonden?

A: Spikkel zei dat het bij zijn opdracht hoorde om te weten waar we waren. Hij zei dat hij niet gokte met zijn toekomst.

V: Wat wilde hij van je?

A: Geld. Hij was sterk, een en al spieren. Hij zei dat hij aan bodybuilding had gedaan, het was de enige manier voor hem om respect af te dwingen zonder kerels te moeten doodschieten.

V: Was zijn geld op?

A: Hij zei dat de wereld veranderd was. Niemand wilde nog oorlog voeren. Niemand had nog geld voor oorlogen. Hij zei dat ze alles verloren

hadden. En Rupert en ik zaten er knusjes bij. Dat was het woord dat hij gebruikte: 'knusjes'. We hadden een vrouw, ik had kinderen, het werd tijd om opnieuw te delen, we hadden alleen nog elkaar.

V: Heb je hem geld gegeven?

A: Ik heb alle dollars die ik had, begraven, in 1985, op een hoeve die ik had gekocht.

V: Heeft jouw vrouw je nooit gevraagd waar het geld vandaan kwam?

A: Ik heb haar gezegd dat ik het geërfd had.

V: Toen zijn jullie het geld gaan halen?

A: Het was weggerot. Spikkel was woedend, hij zei dat ik het in plastic zakken had moeten begraven. Ik dacht dat hij me zou neerschieten. Toen zei hij dat ik geld moest opnemen. Ik zei dat het vastzat in beleggingen, maar dat er zo'n honderdduizend op mijn rekening stond, toen zei hij dat ik dat maar moest opnemen.

V: Heb je het gedaan?

A: Ja.

V: En toen zijn ze weggegaan?

A: Ja. Met een laatste dreigement. Dat ik ze terug zou zien. Als de honderdduizend op waren, zouden ze terugkomen. Maar toen zag ik de foto van Rupert in de krant en toen wist ik het.

V: En toen ben je naar Kaapstad toe gekomen?

A: Wat kon ik anders doen? De zaak bleef me achtervolgen. Maar dat wist ik eigenlijk al, sinds die nacht in het vliegtuig wist ik dat eigenlijk al. Dat die zaak me zou blijven achtervolgen.

OceanofPDF.com

Hoop komt die avond langs. 'Hij moet rusten,' zegt de verpleegster beschermend.

'Ze wacht al een week,' zegt zijn moeder.

'Ze is de laatste voor vandaag.'

'Beloofd.'

Alsof hij niets te zeggen heeft in de zaak.

Zijn moeder en de verpleegster lopen naar buiten. 'Van Heerden,' zegt Hoop, terwijl haar ogen alles met een bezorgde frons in zich opnemen. Het infuus en de (nu uitgezette) monitors, de verbanden en de diepe, donkere kringen om zijn ogen.

Hij kijkt naar haar. Er valt hem iets op - alleen maar een schim, een glimp, een schaduw. Iets is veranderd daar, in de houding van haar schouders, de manier waarop ze haar hoofd en nek draagt, in de delicate aanpassing van gezichtsspieren en ogen. Een zekere gelatenheid.

Ze heeft haar onschuld verloren, denkt hij. Zij heeft het kwaad gezien.

'Hoe kan ik je ooit bedanken?'

'In het nachtkastje, onderin,' zegt hij, zijn stembanden nog niet hersteld van het zuurstofbuisje. Hij wil niet dat ze hem bedankt, omdat hij niet weet hoe hij moet reageren.

Ze aarzelt even, verrast, bukt zich dan, maakt het deurtje van het metalen kastje open.

'Het document.'

Ze neemt het eruit.

'Jij hebt het recht om het te weten,' zegt hij. 'Jij en Tiny. Maar dan moet het document vernietigd worden. Dat ben ik met Joubert overeengekomen,'

Ze kijkt naar de eerste bladzijden en knikt.

'Jij moet mij niet bedanken,'

Haar gezicht vertoont een hele reeks emoties. Ze begint iets te zeggen, slikt het weer in.

‘Heb je... Ben je aan de beterende hand?’ vraagt hij haar.

Ze gaat naast het bed zitten. ‘Ik ben in therapie.’

‘Dat is goed,’ zegt hij.

Ze kijkt van hem weg, en dan terug. ‘Er zijn een paar zaken die ik je wil zeggen.’

‘Ik weet het.’

‘Maar het kan wachten,’ zegt ze.

Hij zegt niets.

‘Kemp laat je groeten. Hij zegt dat we ons geen zorgen hadden hoeven te maken. Onkruid vergaat niet.’

‘Kemp,’ zegt hij. ‘Altijd de eerste om zijn medeleven te tonen.’

Ze glimlacht vaag.

‘Jij moet rusten,’ zegt ze.

‘Dat zegt iedereen.’

De ochtend dat hij uit het ziekenhuis wordt ontslagen, terwijl hij zich aankleedt en inpakt, brengen ze hem een pakketje, een oude kartonnen doos waar zes flessen wijn in hebben gezeten, in bruin inpakpapier gewikkeld en met bruine tape dichtgeplakt. Hij is alleen wanneer hij ze openmaakt. Bovenop, in een witte envelop, zit een boodschap, in een pijnlijk keurig handschrift op een dun vel schrijfblokpapier.

Ik heb één rand per dollar gekregen omdat de biljetten al zo oud zijn. Met de diamanten ging het beter. Ik hou eenderde van het geld. De familie van Billy September krijgt eenderde. De rest is voor jou.

Alleen maar de ‘O’ van Orlando onderaan.

Binnenin, dicht opeen gepakt, liggen biljetten van 200 rand.

Hij maakt de doos weer dicht.

Bloedgeld. Veel.

Veel bloed. Veel geld.

Zijn huis is blinkend schoon. Zijn gordijnen zijn vervangen door een lichte stof, wit en geel en lichtgroen, die de zon doorlaat. Er staan bloemen op de tafel.

Zijn moeder.

Hij moet zich in de wasbak wassen, een douche zou de verbanden nat maken. Hij kleedt zich aan, loopt langzaam naar de garage toe met de sleutels van de pick-up in zijn hand. Bij de deur moet hij even rusten. Een beetje duizelig.

Hij rijdt.

Bij het militaire hospitaal moet hij wachten. De verpleger loopt de kamer van Brits binnen, komt weer naar buiten. 'Hij zegt dat je binnen mag komen, maar je mag niet lang blijven, hij is nog erg zwak. En hij kan niet praten. We zullen zijn stembanden moeten reconstrueren. Hij kan met zijn notitieboek en een pen communiceren, maar het vergt veel van zijn krachten. Alsjeblieft. Niet te lang.'

Hij knikt. De verpleger houdt de deur voor hem open. Hij loopt naar binnen.

Brits lijkt wel dood. Bleek, mager, zijn hoofd in een steun, infuus in de arm.

'Brits,' zegt hij.

De ogen knipperen.

'Ik heb de verklaring van Vergottini gelezen. Ik denk dat ik het nu begrijp. Voor zover ik het kan begrijpen.'

De ogen van Brits knipperen.

'Ik weet niet hoe jij levend uit Botswana bent weggekomen, maar ik kan gissen. Iemand is bijtijds gekomen, iemand heeft...'

Hij ziet dat de officier een notitieboek naar zich toe trekt en begint te schrijven. Hij wacht. Brits draait het boekje om zodat hij het kan lezen.

CIA-team. In chopper. Twintig minuten.

'De CIA heeft je rugdekking gegeven?'

Brits sluit de ogen.

'En toen je herstelde, was het afgelopen met je carrière. Het geld en de diamanten weg, de CIA woedend en de Boeren die voor paal stonden.'

De ogen knipperen. Geërgerd.

'En toen maakte jij jacht op hen?'

Hij schrijft in het notitieboek. *In m'n vrije tijd.*

'De overheid wou dit liever vergeten?'

Knip. Ja.

'Jezus,' zegt hij verbaasd. Drieëntwintig jaar van haat én frustratie. 'Ik heb de krantenknipsels van de voorbije twee weken gezien. Ze weten nog

steeds niet waar het over gaat. Weten het maar ten dele.'

Schrijft. *En dit zal zo blijven. Druk van VS.*

Van Heerden schudt het hoofd. 'Dat kunnen ze niet maken. Hoe moet 't dan met Spikkel Venter? Hij moet een proces krijgen.'

Het gezicht van Brits vertrekt. Een grijnslach?

Nooit.

'Ze kunnen hem toch niet vrijlaten.'

Jij zult 's zien.

Ze kijken naar elkaar. Hij weet opeens niet meer wat te zeggen.

'Ik wilde je alleen maar komen zeggen dat ik het begrijp.'

Bedankt.

En dan wil hij weg.

De stad in. Naar de Roelandstraat. Naar de computermensen toe. Hij vraagt weer naar Russel Marshall.

'He, man, jij bent een held,' zegt Marshall als hij ziet wie het is.

'Jij gelooft de media. Dat is niet cool,' zegt Van Heerden.

'Heb jij weer foto's meegebracht?'

'Nee, ik wil een pc kopen. En ik weet niet waar ik moet beginnen.'

'Keeba,' zegt Marshall tegen de receptioniste. 'Even geen telefoontjes voor mij. We gaan winkelen.'

Hij pakt de pc en printer uit, stopt de stekkers in het stopcontact volgens de instructies van Marshall en klikt met de muis op de icoon waar 'Word' onder zit.

Het witte vel virtueel papier ligt schoon en open op het scherm. Hij kijkt naar het toetsenbord. Dezelfde lay-out als de typemachine destijds bij de Unisa. Hij staat op, gaat een cd opleggen. *Die Heitere Mozart*. Licht. Muziek om bij te lachen.

Hij schrijft een alinea. Wist die uit. Schrijft weer. Wist uit. Schrijft weer. Vloekt. Wist uit. Hij staat op.

Misschien kan Beethoven helpen. Vierde klavierconcert. Maakt koffie, legt de hoorn van de haak, gaat zitten.

Hoe begint een mens aan zoiets?

Bij het begin.

Mijn moeder is kunstenares. Mijn vader was mijnwerker.

OceanofPDF.com

Willem Nagel lag dood in het ziekenhuis en ik ben in mijn bebloede kleren naar huis teruggekeerd.

Ze was er niet. Ik ben naar zijn huis toe gereden en zij heeft de deur opengemaakt en het bloed en mijn gezicht gezien en geweten. Ik heb mijn handen naar haar uitgestoken. Ze heeft me weggeduwd. ‘Nee, Zet. Nee, Zet, nee.’ Dezelfde wanhoop in haar stem als die in mijn ziel. Dezelfde hysterie, dezelfde verscheurdheid.

Ze liep terug naar binnen. Ze huilde niet, de geluiden waren veel erger dan dat. Ik ben haar achterna gelopen. Ze heeft de deur voor mijn neus dichtgeslagen en vergrendeld.

‘Nonnie,’ heb ik gezegd.

‘Nee!’

Ik heb voor die deur gestaan. Ik weet niet hoelang. De kreten zijn bedaard, later.

‘Nonnie.’

‘Nee!’

Toen heb ik me omgedraaid en ben weggelopen.

Ik heb nooit de gelegenheid gekregen om te biechten.

Ik was die avond niet naar haar toe gegaan om haar in bezit te nemen. Ik was die avond naar haar toe gegaan om te biechten. Om haar te zeggen dat ik ten slotte als man, als mens gewogen was en dat ik mezelf te licht had bevonden. Na zoveel jaren van jacht maken op het Kwaad, had ik een oneindig groot kwaad in mezelf ontdekt. En dit was mijn verdiende loon, omdat ik dacht dat ik erboven stond.

Maar ik kan niet ontkennen dat ik naar haar vergiffenis heb verlangd. Ik was niet naar haar toe gegaan om haar te zeggen dat ik haar niet verdiende. Ik ben veel dieper dan dat gevallen. Ik was op zoek naar absolutie.

Daarna was er een combinatie van zelfmedelijden en de extrapolatie van mijn persoonlijke ontdekking - dat de slechtheid in ons allemaal schuilt - die me voortdreef.

Ondanks de pogingen van mijn moeder. Ze is in Kaapstad komen wonen, heeft het landgoed bij Morningstar gekocht en afgebroken en weer opgebouwd en daar ben ik in een bijgebouw gaan wonen terwijl ze me met liefde en medeleven en deernis van de afgrond probeerde weg te houden.

Dit is wie ik ben.

OceanofPDF.com

Hij staat voor het bureau van Kara-An in het NasPersgebouw met het document in zijn handen. Het uitzicht over Tafelbaai is verleidelijk. Ze zit daar met een kleine glimlach, alsof ze heeft geweten dat hij zou komen.

‘De overeenkomst was dat ik mijn levensverhaal zou schrijven,’ zegt hij. ‘Ik kan niet wachten.’

‘Je begrijpt me verkeerd,’ zegt hij. ‘Ik heb nooit gezegd dat ik het aan jou zou geven.’

De glimlach verzuurt. ‘Wat bedoel je?’

‘Denk erover na,’ zegt hij.

Hij neemt samen met een zwerm fotomodellen de lift naar beneden. Ze kwetteren als spreeuwen, hun zachte, zoete parfum vult de ruimte als een oosters reukoffer. Hij stapt uit en steekt de Herengracht over naar de Adderleystraat waar de pick-up staat.

Tegen een lantaarnpaal ziet hij de affiche van *Die Burger*:

**HUURLING
PLEEGT
ZELFMOORD
IN DE CEL**

Hij aarzelt maar een ogenblik bij de deur van het voertuig, de sleutel in één hand, het manuscript in de andere, en loopt dan door. Het kantoor van Hoop is niet ver.

Het document is voor haar bedoeld.

Van begin af aan.

Hij is bezig om een mengsel van zeevruchten voor de pannenkoek te maken, garnalen en mosselen en inktvis en knoflook waarvan het aroma samen met de damp opstijgt en luistert naar Don Giovanni uit de

luidsprekers, wanneer zij de deur openmaakt en naar binnen komt, zonder te kloppen. Hij draait zich om. Ze draagt een zwarte rok en een witte blouse en schoenen met hoge hakken. De uitrusting van de carrièrevrouw. Haar benen, in de zijden kousen, zijn verrukkelijk.

Ze legt het stapeltje papier met zijn levensverhaal op zijn koffietafel neer.

‘Ik wil er niet over praten,’ zegt hij.

‘Misschien heb je gelijk,’ zegt ze. ‘Misschien is er in ons allemaal een slechtheid, die sluimert tot op het ogenblik van de waarheid. Maar in dat pakhuis was jij bereid om te sterven, om mijn leven te redden. Wat betekent dat volgens jou?’

Hij roert door de zeevruchten.

‘Heb je honger?’

OceanofPDF.com